

Boy'slove
Novel

Marketing
Strategy

Quality of Household
Economy

Ghosts and
Supernatural
Powers

Populist
Culture Media

Participatory
Administration

MUSICIANS

Learning Motivation

SOCIAL Reflection

Tourist
Expenditure

Integration

Distance Education
via satellite

Job
Stability

Nang Talung

Board
Game

Agreement of
Personal Data
Transfer of the
US. and EU

Customer
Complaint

Brand Value
Government Innovation

วารสารจันทร์เกษมสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ปีที่ 27 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2564

บรรณาธิการแถลง

วารสารจันทร์เกษมสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ปีที่ 27 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม พ.ศ. 2564 ได้รับเกียรติจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ชาย โพธิ์สิตา เขียนบทความพิเศษเรื่อง การเสริมสร้างสุขภาวะแนวพุทธ โดยอาจารย์พยายามจะหาคำตอบจากคำถามท้าทายที่ว่า “ศาสนายังมีประโยชน์และจำเป็นสำหรับชีวิตสมัยใหม่หรือไม่” โดยการค้นหาหลักพุทธธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในการเสริมสร้างสุขภาวะ ซึ่งอาจารย์ได้ค้นพบประเด็นที่น่าสนใจ คือ หลักภวณาสี ที่มีความเหมาะสมและเอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาวะทั้งสี่ด้าน ได้แก่ สุขภาวะทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทางปัญญา

ในวารสารจันทร์เกษมฉบับนี้ ประกอบด้วยบทความวิจัย จำนวน 9 เรื่อง และบทความวิชาการจำนวน 1 เรื่อง โดยนำเสนอประเด็นต่างๆ ที่มีประโยชน์ต่อวงวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เริ่มจากประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์โควิด-19 ซึ่งเป็นประเด็นที่คนทั่วโลกยังให้ความสนใจเพราะส่งผลกระทบต่อทุกชีวิต บทความที่เกี่ยวข้องกับโควิด-19 ถูกนำเสนอในมุมมองที่แตกต่างกันไป เช่น บทความเรื่อง “การแจกจ่ายค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ก่อนสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ทั่วโลก” ที่แสดงให้เห็นถึงข้อมูลค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยและจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการในการกำหนดราคาที่เหมาะสม นอกจากนี้ ผลกระทบที่เกิดจากสถานการณ์โควิด-19 ยังถูกสะท้อนผ่านมุมมองของอาชีพนักดนตรีและผู้แสดงหนังตะลุงได้อย่างน่าสนใจ จากบทความเรื่อง “ผลกระทบและการปรับตัวในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ โควิด-19 ในกลุ่มอาชีพนักดนตรี” และบทความวิชาการเรื่อง “ระบายนอกสื่อ : เพลงหนังตะลุงสะท้อนสังคมในช่วงโควิด-19” ซึ่งทำให้เห็นมุมมอง ผลกระทบ และการปรับตัวของคนไทยในช่วงสถานการณ์ดังกล่าว

ประเด็นด้านการศึกษาที่น่าสนใจ ได้แก่ “การศึกษาเรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2” และบทความวิจัยเรื่อง “ผลการใช้บอร์ดเกมที่มีต่อทักษะด้านภาษาอังกฤษและทัศนคติแรงจูงใจในการเรียนของนักศึกษาสาขาคอมพิวเตอร์ คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง” โดยผู้วิจัยได้นำเสนอวิธีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามบริบทที่เปลี่ยนไปของผู้เรียน

ประเด็นด้านภาษาศาสตร์ ได้แก่ “การผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติผ่านตัวละครเอก “เดิร์ด” ในนวนิยายวายออนไลน์เรื่อง “Y-DESTINY หรือเป็นที่พรหมลิขิต” ในฐานะสื่อวัฒนธรรมประชานิยม” ซึ่งเป็นบทความที่สามารถเชื่อมโยงความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติกับนิยายวาย โดยใช้การวิเคราะห์ทางภาษาได้อย่างน่าสนใจ

ประเด็นด้านสังคมศาสตร์ ได้แก่ เรื่อง “ความสัมพันธ์ของกลยุทธ์ทางการตลาด กลยุทธ์ทางการแข่งขันและคุณค่าตราสินค้าที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ประเภทคอนโดมิเนียม (อาคารชุด)” เป็นบทความด้านการบริหารธุรกิจที่วิเคราะห์ประเด็นความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ประเภทอาคารชุดไว้อย่างน่าสนใจ นอกจากนี้ ยังมีบทความด้านรัฐประศาสนศาสตร์ เรื่อง “การศึกษาประเด็นการร้องเรียนด้านการบริการและการบริหารของหน่วยงานภาครัฐของประชาชนผ่านแอปพลิเคชันดำรงธรรม Tracking ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น” ที่ได้ศึกษาผลจากการนำแอปพลิเคชันดำรงธรรมซึ่งถือเป็นหนึ่งในนวัตกรรมภาครัฐมาใช้ในการจัดการปัญหาข้อร้องเรียนในการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ ส่วนบทความเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสุข : บทบาทของกลุ่มสมาชิกที่มีรายได้แตกต่างกันในฐานะตัวแปรกำกับ” ศึกษาประเด็นด้านความสุขของกลุ่มคนที่มีรายได้แตกต่างกันจากปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับความสุขของกลุ่มคนทั้งสองกลุ่ม และบทความเรื่อง “ประเด็นทางกฎหมายเกี่ยวกับการโอนข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างประเทศตามความตกลงสหรัฐอเมริกาและยุโรปและผลกระทบต่อกฎหมายไทย” นำเสนอประเด็นทางกฎหมายที่ทันสมัย สอดคล้องกับประเด็นปัญหาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ประเทศไทยกำลังให้ความสำคัญในปัจจุบัน

ทางกองบรรณาธิการขอขอบคุณเจ้าของบทความวิชาการ และบทความวิจัยทุกท่าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ลงเผยแพร่ในวารสารจันทร์เกษมสาร กองบรรณาธิการยินดีเป็นสื่อกลางที่จะเผยแพร่ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อยกระดับมาตรฐานการเผยแพร่ผลงานวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในประเทศให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นไป

ณพัชญ์ปภา สว่างนุวัตรกุล
ผู้ช่วยบรรณาธิการ

สารบัญ

หน้า

บทความวิจัย

การสร้างเสริมสุขภาพแนวพุทธ	<i>Health promotion: A Buddhist approach</i>	189
----------------------------	--	-----

บทความวิชาการ

ระบายนอกสื่อ: เพลงหนังตะลุงสะท้อนสังคมในช่วงโควิด 19	<i>Expression on the Social Media: Nang Talung Songs Reflect Society in COVID-19 Pandemic</i>	334
--	---	-----

บทความวิจัย

การแจกจ่ายค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยก่อนสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ทั่วโลก	<i>Identifying Best-fit Distribution for Tourist Expenditure per Person in the Southern Gulf of Thailand Provincial Cluster before Global Covid-19 Pandemic</i>	212
---	---	-----

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกล ผ่านดาวเทียม สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2	<i>Participatory Administration in Teaching and Learning by Using Distance Education via Satellite for Small Schools under Mae Hong Son Primary Educational Service Area Office 2</i>	228
---	---	-----

ประเด็นทางกฎหมายเกี่ยวกับการโอนข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างประเทศ ตามความตกลงสหรัฐอเมริกาและยุโรปและผลกระทบต่อกฎหมายไทย	<i>Legal issues relating to EU and US personal data transfer Agreements and the Impact on Thai law</i>	245
---	--	-----

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสุข: บทบาทของกลุ่มสมาชิกที่มีรายได้แตกต่างกันในฐานะตัวแปรกำกับ	<i>Factors Affecting Happiness: The Role of Membership with Different Incomes as a Moderator</i>	259
--	--	-----

ผลการใช้บอร์ดเกมที่มีต่อทักษะด้านภาษาอังกฤษและทัศนคติแรงจูงใจในการเรียนของนักศึกษาสาขาคอมพิวเตอร์ คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง	<i>Effects of Board Game Using on English Skills and Students' Attitude and Motivation of Computer Program Students, Faculty of Education, Lampang Rajabhat University</i>	279
--	--	-----

สารบัญ (ต่อ)

		หน้า
ผลกระทบ และการปรับตัวในสถานการณ์ การแพร่ระบาดของโควิด 19 ในกลุ่มอาชีพนักดนตรี	<i>The Impact and Adjustment During the COVID-19 Pandemic Among Artists</i>	298
การศึกษาประเด็นการร้องเรียนด้านการบริการ และการบริหาร ของหน่วยงานภาครัฐของประชาชน ผ่านแอปพลิเคชันดำรงธรรม Tracking ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น	<i>Customer Complaint Management and Government Administration Through Damrongdhama Tracking Application of Damrongdhama Khon Kaen Center</i>	317
การผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติ ผ่านตัวละครเอก “เดิร์ด” ในนวนิยายวายออนไลน์ เรื่อง “Y-DESTINY หรือเป็นที่พรหมลิขิต” ในฐานะ สื่อวัฒนธรรมประชานิยม	<i>Reproduction of Ghosts and Supernatural Powers Through the Protagonists "Thurs" in Boy's Love online novel "Y-DESTINY" as a Populist Culture Media</i>	353
ความสัมพันธ์ของ กลยุทธ์ทางการตลาด กลยุทธ์ ทางการแข่งขัน และคุณค่าตราสินค้าที่มีอิทธิพลต่อ ความได้เปรียบทางการแข่งขัน ของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ประเภทคอนโดมิเนียม (อาคารชุด)	<i>Dissertation Title: A Relationship of Marketing Strategy, Competitive Strategy, and Brand Value Which influences on Competitive Advantages Real Estate Business in type of Condominium</i>	373
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาบทความ หลักเกณฑ์การลงตีพิมพ์ในวารสารจันทร์เกษมสาร คำแนะนำการเตรียมต้นฉบับ		

ชาย โพธิ์สีดา

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

บทคัดย่อ

อิทธิพลของพุทธศาสนาต่อสังคมและวัฒนธรรมไทยมีนักวิชาการศึกษาเอาไว้จำนวนมาก แต่ประเด็นที่ยังมีความรู้จำกัด คือ เรื่องการสร้างเสริมสุขภาวะตามแนวพุทธ บทความนี้เป็นความพยายามจะเติมเต็มช่องว่างทางความรู้นี้ โดยการค้นหาหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมและเอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาวะทั้งสี่ด้าน คือ สุขภาวะทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทางปัญญา เหตุผลสำคัญของความพยายามนี้ คือ เนื่องจากพระพุทธศาสนาเป็นประทีปส่องทางสู่ชีวิตที่เป็นสุข พุทธธรรมน่าจะมีบทบาทสำคัญในการสร้างเสริมสุขภาวะทั้งสี่ด้าน ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการสร้างเสริมสุขภาวะ ทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคม ผลการศึกษาพบว่า หลักธรรมเรื่องภavana (ภาวนา) ในพุทธศาสนาสอดคล้องเป็นอย่างดีกับวัตถุประสงค์หลักของการพัฒนาสุขภาวะ ผู้เขียนจึงเสนอในที่นี้ว่า หลักธรรมเรื่องภavana เหมาะสมอย่างยิ่งที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในทางนโยบายและโครงการสร้างเสริมสุขภาวะแห่งชาติ

คำสำคัญ: แก่นพุทธศาสนา ลักษณะของพุทธศาสนา ธรรม วินัย ภavana 4

¹ ปรับปรุงและขยายความจากการนำเสนอแบบปากเปล่า ในการประชุมสำนักธรรมศาสตร์และการเมือง สำนักงานราชบัณฑิตยสภา วันที่ 17 ตุลาคม 2561

Health promotion: A Buddhist approach

Chai Podhisita

Institute for Population and Social Research, Mahidol University

Abstract

Although several studies have identified the influence of Buddhism on Thai society and culture, a gap of knowledge still exists regarding the role of Buddhism in health promotion. The present article aims to fill this gap of knowledge by identifying a set of the Buddhadharma that enhances physical, mental, social and spiritual aspects of health development for individuals and society. The rationale for this attempt is that: as Buddhism is widely recognised as a guide to a happy life, there must be a set of the Buddhadharma that plays a significant role in this regard. It is found that the Buddhist principle of Four Bhavana (lit. four developments) fits well with the the main objective of health promotion. It is, therefore, reasonable to recommend that the principle of Four Bhavana be applied in all policies as well as programs related to the national health promotion.

Keywords: Core Content of Buddhism, Features of Buddhism, Dharma, Vinaya, Four Bhavana

1. เปิดประเด็น

“ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลาย จงจาริกไป เพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุข แก่หมู่ชน เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก... เธอทั้งหลายจงแสดงธรรมที่งามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง และงามในเบื้องปลาย จงประกาศพรหมจรรย์ อันพร้อมด้วยอรรถและพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์ ครบถ้วน” (พระไตรปิฎก อ่อนโณ เล่มที่ 10 ข้อ 52)

“ศาสนาในอนาคตจะต้องเป็นศาสนาสากล ศาสนาควรอยู่เหนือพระเจ้าที่มีตัวตน และอยู่เหนือคำสอนแบบสำเร็จรูปที่ผู้คนเชื่อตามเพียงอย่างเดียว หรือให้พึ่งเทพเจ้าเป็นหลักใหญ่ คำสอนในศาสนานั้นควรครอบคลุมได้ทั้งเรื่องทางธรรมชาติและทางจิตวิญญาณ และอยู่บนฐานของสำนักทางศาสนาที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์กับสิ่งทั้งปวง คือ ทั้งธรรมชาติและจิตใจ อย่างเป็นองค์รวมที่มีความหมาย พระพุทธศาสนาตอบโจทย์ข้อนี้ได้ ถ้าจะมีศาสนาใดที่รับมือกับความต้องการทางวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ปัจจุบันได้ ศาสนานั้นควรจะเป็นพระพุทธศาสนา” (Albert Einstein, the Human Side: New Glimpses from his Archives, Dakas and Banesh, eds. 1989)

อิทธิพลของพุทธศาสนาต่อสังคมไทยในมิติต่าง ๆ เป็นประเด็นที่นักวิชาการศึกษาไว้มาก จนไม่อาจจะนำมาสาธยายในรายละเอียดได้หมดในพื้นที่อันจำกัดของบทความนี้ ตัวอย่างอิทธิพลของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทยที่ได้มีการศึกษาไว้ในช่วงเวลาที่ผ่านมา เช่น อิทธิพลด้านภาษา และวรรณคดี ศิลปะวัฒนธรรม โลกทัศน์ การศึกษา เศรษฐกิจ การเมืองและการปกครอง แต่งานทางวิชาการที่ว่าด้วยอิทธิพลของพุทธศาสนาต่อการสร้างเสริมสุขภาวะยังมีจำกัด ทั้งนี้อาจเนื่องด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ (1) อิทธิพลของการแพทย์และสาธารณสุขแบบตะวันตก ซึ่งเริ่มเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2367-2394) (สุด แสงวิเชียร และ เสาวรส อิมวิทยา, 2526) นับแต่นั้นเป็นต้นมา การแพทย์และสาธารณสุขแบบตะวันตกก็ได้รับการเชื่อถือและยอมรับมากขึ้นตามลำดับ จนกลายเป็นระบบการแพทย์และสาธารณสุขที่แพร่หลายมากที่สุดในประเทศไทยปัจจุบัน (2) ความสนใจด้านพุทธศาสนากับการสร้างเสริมสุขภาพในวงการวิชาการไทยปัจจุบันยังมีน้อย

ในสังคมโลกปัจจุบันส่วนใหญ่มองรวมทั้งสังคมไทยด้วย ได้เกิดการเปลี่ยนผ่านทางสุขภาพ ซึ่ง Abdel Omran เรียกว่า การเปลี่ยนผ่านทางวิทยาการระบาด (Omran, 2005) ประเด็นสำคัญของการเปลี่ยนผ่านนี้ คือ การที่สาเหตุของความเจ็บป่วยและการตายส่วนใหญ่เปลี่ยนจากโรคติดต่อ (Communicable Disease – CD) มาเป็นโรคไม่ติดต่อ (Non-communicable Diseases – NCD) ซึ่งเป็นโรคที่เกิดจากพฤติกรรมของมนุษย์ รวมถึงการเสื่อมสภาพตามธรรมชาติของอวัยวะในร่างกาย การเปลี่ยนผ่านนี้ทำให้หน่วยงานที่ดูแลสุขภาพหันมาให้ความสำคัญกับ “พฤติกรรมสุขภาพ” มากขึ้น เริ่มตั้งแต่การบริโภคอาหารไปจนถึงการออกกำลังกาย การพักผ่อน และการอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี อีกเรื่องหนึ่งที่มีความสนใจมากขึ้น คือ เรื่องความเชื่อและค่านิยมที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพ เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับอาหาร สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และธรรมเนียมปฏิบัติที่ส่งผลต่อ

สุขภาพและการเข้าถึงบริการทางสุขภาพ อย่างไรก็ตาม ยังมีช่องว่างทางความรู้ค่อนข้างมากในเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อด้านศาสนา ทั้งในฐานะหลักคำสอนและในฐานะสถาบันทางสังคมว่าสามารถนำมาใช้เพื่อการสร้างเสริมสุขภาพของบุคคลได้หรือไม่ และมากน้อยเพียงใด

บทความนี้เป็นความพยายามอันหนึ่งที่จะเติมเต็มช่องว่างทางความรู้เกี่ยวกับอิทธิพลของศาสนาที่มีต่อการสร้างเสริมสุขภาพ ทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคม โดยจะเน้นเฉพาะพุทธศาสนา ผู้เขียนจะสำรวจดูว่า มีหลักคำสอนอะไรบางอย่างของพุทธศาสนาที่เอื้ออำนวยต่อการสร้างเสริมสุขภาพ การพิจารณาเรื่องนี้อาศัยแนวคิดทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาการแพทย์ที่ว่า สุขภาพของมนุษย์ถูกกำหนดโดยปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural Determinant of Health) ไม่น้อยไปกว่าปัจจัยทางการแพทย์ (Medical Factor) ซึ่งหนึ่งในปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมก็คือศาสนา

ที่มาของความพยายามในครั้งนี้ เกิดจากคำถามซึ่งเราอาจได้ยินบ่อย ๆ ในปัจจุบันนี้ว่า “ศาสนายังมีประโยชน์และจำเป็นสำหรับชีวิตสมัยใหม่อยู่หรือไม่?” คำถามทำนองนี้ท้าทายบทบาทของศาสนาโดยตรง ความจริง ความสงสัยเกี่ยวกับบทบาทของศาสนาต่อชีวิตคนในสังคมนั้นเคยมีมาแล้วในสังคมตะวันตกในอดีต ดังเช่นกรณีที่นักปรัชญาชาวเยอรมัน ชื่อ ฟรีดริช นีเช (Friedrich Nietzsche ค.ศ. 1844–1900) พุดผ่านตัวละครในหนังสือเรื่อง *The Gay Science* ของเขาว่า “พระเจ้าตายแล้ว – God is dead.” (Nietzsche, 2001 [1882])

แต่ในอีกด้านหนึ่ง ยังมีนักวิชาการสมัยใหม่จำนวนหนึ่งซึ่งให้เราเห็นว่า ศาสนายังจำเป็นในสังคมสมัยใหม่ เช่น นักสังคมวิทยาชาวอเมริกันชื่อ Peter Berger (ค.ศ. 1929–2017) บอกว่าการที่โลกสมัยใหม่เจริญขึ้นไม่จำเป็นต้องหมายความว่าศาสนาจะเสื่อมลง ศาสนายังมีประโยชน์และมีความสำคัญสำหรับชีวิตในปัจจุบัน เช่นเดียวกับที่เคยเป็นมาแล้วในอดีต (Berger, 2008) นักปรัชญาหลายคนก็บอกเราว่า โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์เป็นสัตว์ที่มีศาสนา ขณะที่นักการศาสนาเองก็บอกว่า ศาสนาทำให้มนุษย์ต่างจากสัตว์อื่น โดยการวางกรอบความหมายของชีวิตและการดำเนินชีวิตให้แก่เรา ศาสนาบอกให้รู้ว่าเราเป็นใคร สังกัดอยู่ในกลุ่มไหน และตัวตนของเราเป็นอย่างไร ประการสำคัญคือ ศาสนาให้คำตอบสำหรับเรื่องที่ยากที่สุด คือเรื่องความสุข ความทุกข์ รวมทั้งเรื่องของชีวิตและความตายด้วย (Robert, 1995; Sacks, 2011, 2012; Danfort, 2015)

บทความนี้ต้องการจะหาคำตอบสำหรับคำถามง่าย ๆ ที่ว่า นอกจากจะมีอิทธิพลต่อชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรมของไทยแล้ว พุทธศาสนามีหลักธรรมอะไรบางอย่างที่สร้างเสริมสุขภาพสำหรับบุคคลและสังคม? วัตถุประสงค์สำคัญสำหรับบทความนี้ คือ เพื่อค้นหาหลักพุทธธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในการสร้างเสริมสุขภาพะ ทั้งนี้ โดยมีข้อสมมติพื้นฐาน (Basic Assumption) ว่า ถ้าพุทธศาสนาเป็นประทีปส่องทางสู่การมีชีวิตที่เป็นสุข ดังที่เชื่อกันทั่วไปในหมู่ชาวพุทธแล้ว

พุทธธรรมคือหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา น่าจะมีบทบาทสำคัญในการสร้างเสริมสุขภาวะอันเป็นเป้าหมายที่สำคัญ ทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคมด้วย

ในสาระสำคัญแล้ว “สุขภาพ” กับ “สุขภาวะ” มีความหมายคล้ายกัน แม้ว่าจะมีรายละเอียดแตกต่างกันบ้างเล็กน้อยก็ตาม ตามความหมายที่ให้ไว้ใน พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 สุขภาพ หมายถึง “ภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล” (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2550) ส่วน สุขภาวะ ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2559 ได้ให้ความหมายที่มีรายละเอียดและชัดเจนมากขึ้นว่า หมายถึง “ภาวะที่บุคคลมีร่างกายแข็งแรง มีอายุยืนยาว มีจิตใจที่ดี มีความเมตตากรุณา ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม ดำเนินชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะ และใฝ่รู้ สามารถคิดเป็นทำเป็น มีเหตุผล อยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข การมีสุขภาวะเป็นเรื่องที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างเป็นองค์รวม โดยเริ่มจากตนเอง ไปสู่ครอบครัว ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การศึกษา เศรษฐกิจสังคม การเมือง และอื่น ๆ” (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2559)

การนำเสนอต่อไปนี้จะเริ่มด้วยการแสดงให้เห็นสิ่งทีถือว่าเป็นแก่นของพุทธศาสนา คือ ธรรม และ วินัย หรือ ธรรมวินัย จากนั้นจะแสดงลักษณะสำคัญของพุทธศาสนา จุดเน้นของบทความนี้อยู่ที่การเสนอหลักพุทธธรรม ที่เห็นว่ามีนัยโดยตรงต่อการสร้างเสริมสุขภาวะทั้ง 4 ด้าน คือ ทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม ตอนท้ายของบทความเป็นการอภิปรายสั้น ๆ เกี่ยวกับแนวทางที่ชาวพุทธไทยจะได้รับประโยชน์ จากการนำเอาหลักพุทธธรรมที่จะเสนอต่อไปนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นการสร้างเสริมสุขภาวะตามแนวพุทธ

2. แก่นพระพุทธศาสนา

ทั้งหมดทั้งมวลที่ถือว่าเป็นพระพุทธศาสนานั้นประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วนเท่านั้น คือ ธรรม กับ วินัย หรือเรียกรวม ๆ ว่า ธรรมวินัย ธรรมและวินัยนี้แหละคือแก่นหรือเนื้อหาทั้งหมดของพุทธศาสนา (พระพรหมคุณาภรณ์, 2558) พระพุทธองค์ตรัสว่า เมื่อพระองค์ปรินิพพานแล้ว ธรรมวินัยจะเป็นสิ่งที่แทนพระองค์ต่อไป แต่ธรรมคืออะไร และวินัยคืออะไร เป็นเรื่องที่เราควรทำความเข้าใจให้ชัดก่อนที่จะพิจารณาต่อไปว่า หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเรื่องอะไรที่มีนัยต่อการสร้างเสริมสุขภาวะ

2.1 ธรรม

ธรรม หรือ ธรรมะ ในพุทธศาสนา มีความหมายหลายอย่าง สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (2560: 345–362) กล่าวไว้ในหนังสือ ตามพระโหม่ไปเรียนธรรม ว่า ธรรม เป็น “คำยิ่งใหญ่ที่แปลยากที่สุด” (น. 354) แต่ท่านได้ให้ความหมายสำคัญที่ควรเข้าใจไว้ 4 ความหมาย คือ:

(1) หมายถึง **ธรรมชาติ** คือสิ่งทั้งหลายบรรดาที่มีเกิดที่มีตามธรรมดาของมัน ในความหมายนี้ธรรมครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่าง กล่าวอย่างถึงที่สุดแล้ว ไม่มีอะไรที่ไม่เป็น “ธรรม” ไม่ว่าจะเป็นรูปธรรมหรือนามธรรม ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเพราะมีปัจจัยปรุงแต่ง หรือไม่มีปัจจัยปรุงแต่ง ไม่ว่าจะเป็นกุศลธรรมหรืออกุศลธรรม โลกียธรรมหรือโลกุตระธรรม ฯลฯ โดยสรุป ธรรมในความหมายนี้ครอบคลุมทุกอย่าง รวมถึงนิพพานซึ่งก็เป็นธรรมสูงสุดด้วย

(2) หมายถึง **ธรรมตา** คือภาวะความเป็นไปตามที่เป็นจริงของธรรมชาติ หรือความจริงของธรรมชาติ หรือกฎธรรมชาติ ในทัศนะของพุทธศาสนาความจริงของธรรมชาติ หรือกฎของธรรมชาติ คือ การเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ธรรมในความหมายนี้มีความสำคัญที่สุด เพราะเป็น สัจธรรมเกี่ยวกับธรรมชาติทั้งปวง ตามความหมายนี้ เราอาจจะกล่าวได้ว่า ธรรมตาก็คือสิ่งที่ เป็นไปตามธรรมดา และธรรมตาก็คือความเป็นจริงหรือกฎของธรรมชาติ

(3) หมายถึง **ธรรมจริยา** คือข้อที่มนุษย์ต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับธรรมดา คือ สอดคล้องกับความเป็นจริงของธรรมชาติ เพื่อให้เกิดผลดี อาจกล่าวได้ว่าธรรมในความหมายนี้ เป็นผลของความรู้เข้าใจธรรมดาหรือกฎของธรรมชาติ (ตามความหมายที่ 2)

(4) หมายถึง **ธรรมเทศนา** คือคำสอนทั้งหมดที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงตลอด พระชนมายุของพระองค์ และที่ถูกถ่ายทอดสืบมาจนถึงปัจจุบัน สิ่งที่พระพุทธองค์ทรงสอนนั้น ครอบคลุมธรรมที่กล่าวในความหมายที่ 1-3 ข้างต้น นั่นคือทั้งหมดที่พระพุทธองค์ทรงสอนเป็น เรื่องของธรรมชาติ ธรรมดาของธรรมชาติ และธรรมจริยา

ธรรมที่หมายถึงความจริงหรือกฎธรรมชาติ (ความหมายที่ 2) มีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อการปฏิบัติ (ในความหมายที่ 3) การรู้เข้าใจธรรมชาติและกฎของธรรมชาตินี้มีประโยชน์อย่างน้อย 2 ประการ

ประการแรก การรู้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้งประจักษ์ในธรรมชาติและกฎของธรรมชาติ จะช่วยให้เราสามารถปฏิบัติให้สอดคล้องกับธรรมชาติได้ ยกตัวอย่าง เช่น ร่างกายของเรา เป็นเรื่องธรรมชาติ ถ้าเรารู้ว่าธรรมดาของร่างกายซึ่งเป็นสิ่งธรรมชาตินั้นต้องการอาหารที่ดีทั้งใน ด้านคุณภาพและปริมาณ ต้องการการพักผ่อนที่เหมาะสม และต้องการสิ่งแวดล้อมที่ดี เพื่อให้ ร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรคภัย เราก็ต้องพยายามปฏิบัติให้ถูกต้องตามนั้น (นั่นคือต้องมี ธรรมจริยา)

ประการที่สอง การรู้และเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งประจักษ์ในธรรมชาติและกฎของ ธรรมชาติ จะช่วยให้บุคคลวางท่าทีต่อความเป็นไปของชีวิตและต่อธรรมชาติได้ถูกต้อง ไม่หวั่นไหว เมื่อประสบกับความแปรปรวนต่าง ๆ เพราะรู้เข้าใจดีว่านั่นเป็นธรรมดาของธรรมชาติที่มีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปตามเหตุปัจจัย ท่าทีที่ตั้งมั่นไม่หวั่นไหวเพราะความเข้าใจความจริงของธรรมชาติ

ที่ถูกต้องเช่นนี้ จะช่วยให้มีชีวิตที่ไม่เป็นทุกข์ แม้ในยามที่ประสบความสูญเสีย พลัดพราก ความเจ็บป่วย หรือความตาย

ธรรมในพุทธศาสนามีจำนวนมาก แต่มากเท่าไรไม่มีใครสามารถตอบได้ในแง่ของจำนวน แม้คัมภีร์พระไตรปิฎกที่รวบรวมพุทธธรรมที่กว้างขวางใหญ่โตที่สุด ก็ไม่มีใครทำเป็นสถิติเอาไว้ว่ามีธรรมทั้งหมดจำนวนเท่าไร นอกจากนี้ยังมีธรรมอีกมากที่อยู่นอกพระไตรปิฎก เช่นในคัมภีร์พุทธศาสนาระดับรองลงมา และในคัมภีร์เหล่านั้นจะมีธรรมจำนวนมากเท่าไรก็ยังไม่มีการนับจำนวนเอาไว้ เท่าที่เห็นศึกษากันในประเทศไทยมีการรวบรวมธรรมไว้เป็นหมวด ๆ หมวดธรรมที่ว่่านี้ คือ “หลักธรรมที่แสดงไว้โดยจำนวนหัวข้อ เป็นชุด ๆ ชุดหนึ่ง ๆ เรียกว่าหมวดธรรมหนึ่ง ๆ หมวดธรรมเหล่านี้เป็นคำสอนในพระพุทธศาสนาเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น นอกจากคำสอนประเภทหมวดธรรมแล้ว ยังมีคำสอนประเภทคาถา ภาษิต ธรรมกถา และโอวาทานุสาสนี²ต่าง ๆ อีกเป็นอันมาก” (พระพรหมคุณาภรณ์, 2559: 3) เฉพาะธรรมที่จัดเป็นหมวด ๆ นี้ มีตั้งแต่หมวดที่มีหัวข้อธรรมข้อเดียวไปจนถึงหมวดที่มีหัวข้อธรรม 10 ข้อ และมากกว่า 10 ข้อ อย่างไรก็ตามไม่ว่าธรรมจะมีมากเท่าไร แต่ธรรมทั้งหมดในพระพุทธศาสนามีเนื้อหาที่รวมลงในเรื่องความไม่ประมาททั้งนั้น นั่นคือพุทธธรรมทั้งหมดสอนให้เราดำรงชีวิตด้วยความไม่ประมาท

2.2 วินัย

ส่วนประกอบสำคัญอีกส่วนหนึ่งของพุทธศาสนา คือ **วินัย** ซึ่งมีความหมาย 2 อย่าง แต่ทั้งสองความหมายก็เป็นเรื่องเดียวกัน ในความหมายแรกวินัยหมายถึง “ระเบียบแบบแผนสำหรับฝึกฝนควบคุมความประพฤติของบุคคล ให้มีชีวิตที่ดีงามเจริญก้าวหน้า และควบคุมหมู่ชนให้อยู่ร่วมกันด้วยความสงบเรียบร้อยดีงาม” ในความหมายที่สองวินัย หมายถึง “ประมวลลบทบัญญัติข้อกำหนดสำหรับควบคุมความประพฤติไม่ให้เสื่อมเสียและฝึกฝนให้ประพฤติดีงามเป็นคุณเกื้อกูลยิ่งขึ้น” (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2561: 402) ในความหมายที่สองนี้ วินัยก็คือประมวลลสิกขาบท หรือที่เราเข้าใจกันทั่วไปว่าศีล ซึ่งเป็นข้อที่บุคคลพึงศึกษาให้เข้าใจแล้วนำไปปฏิบัติในพุทธศาสนาวินัยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท สำหรับผู้ที่อยู่ในสถานะและในชุมชนที่ต่างกัน คือ

1) **วินัยของพระภิกษุ (อนาคาริกวินัย)** คือวินัยหรือศีลสำหรับบรรพชิต ประกอบด้วยศีล 4 หมวด เรียกว่า ปาวิสุทธิศีล 4 ที่บัญญัติสำหรับผู้ที่ใช้ชีวิตอยู่ในเพศบรรพชิต คือ

² **คาถา** ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงสิ่งเดียวกับที่เราเข้าใจกันทั่วไปว่า หมายถึงคำที่ใช้เสกเป่าเพื่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ อย่างที่เรียกว่าคาถาอาคมในทางไสยศาสตร์ แต่หมายถึงคำประพันธ์ประเภทร้อยกรองในภาษาบาลี; **ภาษิต** หมายถึง คำกล่าว คือคำหรือข้อความ ที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ หรือที่พระสาวกกล่าวไว้; **ธรรมกถา** หมายถึงคำบรรยายหรือข้อความอธิบายธรรม; **โอวาทานุสาสนี** หมายถึง คำกล่าวสอนหรือพร่ำสอน ในทางธรรม [ดูความหมายของคำเหล่านี้ ใน สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2561]

(1) ปาติโมกขสังวรศีล โดยทั่วไปคือศีล 227 ข้อ สำหรับผู้ที่บวชเป็นภิกษุในพุทธศาสนา

(2) อินทริยสังวรศีล คือการสำรวมอินทริย์ ผู้ที่ครองเพศบรรพชิตต้องสำรวมอริยาบททั้งสี่ (ยืน เดิน นั่ง นอน) ในทุกอิริยาบถภิกษุจะต้องสำรวมระวังไม่ให้บาปอกุศลครอบงำเมื่อรับรู้อารมณ์ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ

(3) อาชีวกปาริสุทธิศีล คือข้อกำหนดในการเลี้ยงชีพที่สอดคล้องเหมาะสมกับการเป็นบรรพชิต เช่น ไม่หลอกลวงเขาเลี้ยงชีพ ไม่ทำงานอาชีพเหมือนผู้ที่เป็นฆราวาส แต่ทำเฉพาะกิจที่เหมาะสมและเกื้อกูลต่อการประพาศพรหมจรรย์เท่านั้น

(4) ปัจจัยสันนิสิตศีล คือการพิจารณาให้เห็นประโยชน์ที่แท้จริงก่อนแล้วจึงบริโภคหรือใช้สอยปัจจัยสี่ (อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค) ไม่บริโภคด้วยตัณหา ด้วยความสนุกสนานมัวเมา หรือเพื่อโอ้อวด แต่บริโภคโดยคำนึงถึงจุดมุ่งหมาย และประโยชน์ที่แท้จริงของปัจจัยสี่เป็นหลัก เพื่อเกื้อกูลต่อสุขภาพและการทำงานที่เหมาะสมกับการเป็นบรรพชิต

2) วินัยสำหรับฆราวาส (อาคาริยวินัย) หรือวินัยสำหรับคฤหัสถ์ผู้ครองเรือน ประกอบด้วยบทฝึกหัดทางกาย ทางวาจา และทางใจ ที่จะส่งผลในด้านบวกต่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม คือ

(1) ทางกาย - เว้นจากการฆ่าสิ่งที่มีชีวิต การถือเอาของที่เจ้าของมิได้ให้ และการประทุษร้ายต่อผู้อื่นในทางเพศ (ประทุษร้ายในกาม) รวมถึงเว้นจากการบริโภคของมีเมาและสิ่งเสพติดทุกอย่างด้วย

(2) ทางวาจา - เว้นการพูดเท็จ พูดคำหยาบ พูดส่อเสียด พูดเพ้อเจ้อ

(3) ทางใจ - เว้นการละโมภจะเอาของผู้อื่น การคิดร้ายต่อผู้อื่น และการเห็นผิดทำนองคลองธรรม

โดยสรุปวินัยสำหรับฆราวาสทั้งหมด ก็คือการงดเว้นจากการกระทำที่เป็นอกุศล 10 ประการ (หรืออกุศลกรรมบท 10 คือทางกาย 3, ทางวาจา 4, ทางใจ 3) โดยนัยแล้วการเว้นจากสิ่งที่เป็นอกุศลข้างต้นก็คือการเปิดทางให้ปฏิบัติสิ่งที่เป็นกุศlnั่นเอง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2561: 402-403)

แม้ว่าวินัยสำหรับพระภิกษุและวินัยสำหรับฆราวาส จะมุ่งฝึกฝนและควบคุมความประพฤติส่วนบุคคล แต่ผลที่เกิดขึ้นก็เป็นประโยชน์ทั้งแก่บุคคลและแก่หมู่คณะหรือสังคม กล่าวคือ ในส่วนของบุคคล วินัยทำให้ผู้ปฏิบัติมีความเรียบร้อย ทั้งทางกาย วาจา และใจ ทำให้พร้อมที่จะทำความดีในขั้นที่สูงขึ้นไป ในส่วนของสังคม วินัยช่วยให้เกิดความสงบเรียบร้อย เกื้อกูลต่อการมีความสัมพันธ์อันดีของสมาชิกในหมู่คณะ สังคมที่คนมีวินัยเป็นสังคมที่คนวางใจและเชื่อใจกันได้

เป็นสังคมที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์ความดีงาม ทั้งเพื่อตนเองและเพื่อส่วนรวม สังคมที่คนมีวินัย เป็นสังคมสุขภาวะ

3. ลักษณะสำคัญของพุทธศาสนา

เนื่องจากทั้งหมดทั้งมวลของคำสอนในพุทธศาสนาประกอบด้วยธรรมและวินัย ดังที่กล่าวแล้วข้างต้น ดังนั้นลักษณะสำคัญของพุทธศาสนาก็สามารถจะบอกได้จากลักษณะสำคัญของธรรมวินัย พระพรหมคุณาภรณ์ (2558) ได้ประมวลลักษณะสำคัญของธรรมวินัยในพุทธศาสนาไว้ 15 ประการ ดังได้สรุปมาเสนอไว้ในตารางที่ 1 ในสาระสำคัญแล้วลักษณะทั้ง 15 ประการนี้บอกให้เราทราบว่าพุทธศาสนาสอนอะไร สอนอย่างไร และสิ่งที่สอนมีจุดมุ่งหมายอย่างไร

ตารางที่ 1 ลักษณะสำคัญของพุทธศาสนา

ลักษณะสำคัญ	ความหมาย/สาระสำคัญ
1. มีคำสอนและการปฏิบัติที่เป็นกลาง	พุทธศาสนายึดหลัก มัชฌิมาปฏิปทา คือทางสายกลาง ทั้งในด้านการกระทำและในด้านความคิดเห็น ไม่สุดโต่งไปด้านใดด้านหนึ่ง ให้ความสำคัญวัดถูกกับจิตใจเสมอกัน เน้นคุณภาพในการปฏิบัติทุกเรื่อง ตั้งแต่การดำเนินชีวิต ไปจนถึงการปฏิบัติธรรมขั้นสูง
2. มีหลักการเป็นสากล	พุทธศาสนาสอนเกี่ยวกับสังขารซึ่งเป็นความจริงที่เป็นกลาง ไม่ขึ้นต่อบุคคล กลุ่ม พวก หมู่เหล่า หรือแม้แต่ตัวพุทธศาสนาเอง เช่น สอนว่าการฆ่าเป็นบาป นี่เป็นสากล ไม่ว่าจะฆ่าใครกลุ่มใดก็เป็นบาป สอนความจริงที่มีอยู่ตามธรรมดา เรียกว่ากฎธรรมชาติของสรรพสิ่ง คือ การเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ตามเหตุปัจจัยของสิ่งนั้น ๆ
3. ถือว่าทั้งเนื้อหาสาระและรูปแบบมีความสำคัญ	พุทธศาสนามีธรรมเป็นสาระ คือเป็นหลักความจริง ซึ่งมีอยู่ตามธรรมดาของมัน และมีวินัยเป็นรูปแบบ เป็นระบบ เป็นกติกา ธรรมเป็นเรื่องของบุคคล วินัยเป็นเรื่องของสังคม ธรรมกับวินัยสัมพันธ์กัน ธรรมเป็นที่อิงของวินัย ส่วนวินัยเป็นข้อบังคับแบบแผนของสังคมที่เกื้อกูลการปฏิบัติธรรม
4. เป็นกรรมวาทากิริยวาท และวิริยวาท	พุทธศาสนาสอนหลักกรรม คือหลักที่ถือว่าคนจะชั่วจะดีอยู่ที่ การกระทำ (กรรมวาท) กรรมใดที่คนทำแล้วก็เป็นอันทำ (กิริยวาท) และสอนว่าความเพียรมีผลจริง บุคคลพึงทำหน้าที่การทำงานด้วยความเพียรพยายาม (วิริยวาท)
5. เป็นวิรัชชาวาท	ไม่มองหรือวินิจฉัยความจริงเพียงด้านเดียว แต่มองแบบจำแนกแยกแยะ ครอบคลุม ไม่ตั้งไปด้านใดด้านหนึ่ง ท่าทีหรือปฏิกิริยาต่อสิ่งทั้งหลายของชาวพุทธเป็นท่าทีที่มองสิ่งต่าง ๆ อย่างวิเคราะห์ และจำแนกแจกแจง ไม่ตัดสินสิ่งต่าง ๆ แบบ “ฟันธง” ไปด้านเดียว

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลักษณะสำคัญ	ความหมาย/สาระสำคัญ
6. มุ่งอิสรภาพ	ความหลุดพ้นหรืออิสรภาพ เป็นทั้งเป้าหมายและหลักการสำคัญของพุทธธรรม พุทธศาสนามุ่งให้คนมีอิสรภาพ โดยฝึกตนที่จะไม่ยึดติดในสิ่งทั้งหลาย ซึ่งเป็นไปตามเหตุปัจจัยของมัน จนกระทั่งรู้ความจริงชัดแจ้งแล้ว ก็จะมีจิตหลุดพ้นเป็นอิสระ ไม่เป็นทุกข์
7. เป็นศาสนาแห่งปัญญา	พุทธศาสนาไม่ใช่ศาสนาแห่งศรัทธา แต่เป็นศาสนาแห่งปัญญา แม้จะยอมรับความสำคัญของศรัทธา เช่นเดียวกับยอมรับความสำคัญของศีลและสมาธิ แต่ปัญญาคือสุดยอดของธรรมทั้งปวง ปัญญาขั้นสูงสุดคือปัญญารู้ในสัจธรรมที่จะตัดเครื่องผูกมัดคนจากทุกข์ได้
8. สอนหลักอนัตตา	พุทธศาสนาประกาศหลักสำคัญเกี่ยวกับความจริงของสิ่งทั้งหลาย คือหลักอนัตตา ซึ่งมีสาระสำคัญว่า สิ่งทั้งหลายจะให้เป็นไปตามความปรารถนาของเราไม่ได้ เพราะมันดำรงอยู่ตามกฎธรรมดาของมัน ไม่มีตัวตนคงที่ เช่น ชีวิตและร่างกายเป็นตัวอย่าง ผู้ที่เห็นความเป็นอนัตตาคือผู้ที่เข้าถึงจุดหมายของพุทธศาสนา
9. มองสิ่งทั้งหลายตามความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัย	พุทธศาสนา มองสิ่งทั้งหลายตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย อนัตตาก็คือหลักความเป็นไปตามเหตุปัจจัย สิ่งทั้งหลายไม่มีอะไรอยู่เป็นอยู่ได้ตามลำพัง แต่อิงอาศัยกันและกัน และเป็นไปตามเหตุปัจจัย หลักนี้คือ “อิธปปัจจตา” หรือ “ปฏิจจสมุปบาท”
10. เชื่อว่ามนุษย์จะประเสริฐได้ด้วยการฝึกฝนพัฒนา	พุทธศาสนาถือว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีศักยภาพที่จะฝึกได้ และต้องฝึก มนุษย์จะประเสริฐสุดด้วยการฝึก มนุษย์ที่ไม่ฝึกเลยจะต่ำต้อยกว่าสัตว์ในทุกด้าน ชาวพุทธแท้ต้องมี “โพธิสัตถา” คือเชื่อมั่นในศักยภาพที่จะเป็นพุทธะ คือเป็นผู้ที่รู้ได้ด้วยการฝึก มนุษย์ต้องเชื่อมั่นในตนเอง ไม่ใช่ฝากความหวังไว้กับสิ่งนอกตัว
11. เป็นศาสนาแห่งการศึกษา	พุทธศาสนาถือว่าชีวิตที่ดีงาม คือชีวิตแห่งการศึกษาบนฐานของ “มรรคมีองค์ 8” ซึ่งประมวลลงได้ในการศึกษา 3 ด้าน ได้แก่ ศีล (วาจา การงาน และเลี้ยงชีพชอบ) สมาธิ (มีความเพียรพยายาม มีสติ และสมาธิที่ชอบ) และ ปัญญา (มีความเห็นและความคิดในทางที่ชอบ) หลักปฏิบัติในพุทธศาสนาจึงเรียกชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า การศึกษา หรือ ไตรสิกขา
12. ให้ความสำคัญทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก	จุดเริ่มต้นสำคัญที่นำไปสู่การศึกษาตามหลักมรรคมีองค์ 8 คือ (1) ปัจจัยภายใน เฉพาะตัวบุคคล ได้แก่การรู้จักคิด คิดวิเคราะห์เป็น (เรียกว่า โยนิโสมนสิการ) และ (2) ปัจจัยภายนอก ได้แก่การมีกัลยาณมิตร มีครูอาจารย์ มีแหล่งความรู้ ฯลฯ ซึ่งให้คำแนะนำและตัวอย่างที่ถูกต้อง (เรียกว่า ปรัตโสมสะ) ทั้งสองอย่างเกื้อกูลกัน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลักษณะสำคัญ	ความหมาย/สาระสำคัญ
13. สอนให้ตื่นตัวด้วย ความไม่ประมาท	ก่อนปรินิพพาน พระพุทธองค์ทรงตรัสเตือนภิกษุทั้งหลายให้ “ยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อม” ความไม่ประมาท คือการไม่ผัดผ่อน ไม่ละเลย ไม่นิ่งเฉย ไม่เฉื่อยชา มีความกระตือรือร้นในการทำกิจหน้าที่ ความไม่ประมาทเป็น “ตัวกระตุ้น” ให้มีการปฏิบัติตามหลักธรรม
14. สอนให้เห็นทุกข์แต่ยัง เป็นสุขได้ หรือทุกข์เพื่อ เห็น แต่สุขเพื่อเป็น	พุทธศาสนามองโลกและชีวิตตามเป็นจริง ทุกข์มีจริง แต่ไม่ใช่เพื่อหลีกเลี่ยง หากแต่ต้องรู้เท่าทันว่าอะไรคือเหตุ รู้เหตุแล้วก็ละเสีย ความรู้นี้จะทำให้จิตใจปลอดโปร่งเป็นอิสระด้วยปัญญา ไม่มีทุกข์บีบคั้น “รู้เท่าทันความทุกข์ จึงมีความสุขที่สมบูรณ์”
15. มุ่งประโยชน์สุขเพื่อ มวลชน	พระพุทธองค์ประกาศหลักคำสอนเพื่อประโยชน์สุขของคนหมู่มาก เมื่อเริ่มส่งสาวกไปประกาศศาสนาพระพุทธองค์ทรงย้ำว่า “เธอทั้งหลายจงจาริกไป เพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่พหุชน เพื่อความสุขแก่พหุชน เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก”

ที่มา: สรุปใจความจาก พระพรหมคุณาภรณ์, 2558

ผู้เขียนใคร่จะสรุปตรงนี้ว่า ในจำนวนลักษณะ 15 ประการนี้ ลักษณะต่อไปนี้เป็นลักษณะเด่นเป็นพิเศษ และเอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาวะโดยตรง คือ

1. ความเชื่อเรื่องกรรม – คนจะชั่วจะดีอยู่ที่การกระทำ คนจะมีสุขภาพดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับ การกระทำ คือพฤติกรรมของเขาเอง
2. การเน้นปัญญา – แม้จะยอมรับความสำคัญของศรัทธา รวมทั้งศีลและสมาธิ แต่ปัญญาคือสุดยอดของธรรมทั้งปวง ปัญญาขั้นสูงสุดคือปัญญารู้สิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง ตามเหตุปัจจัย ความรู้เข้าใจในเหตุปัจจัยของสิ่งทั้งหลาย นำไปสู่สุขภาวะทางปัญญา
3. การมองสิ่งทั้งหลายตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย – สิ่งทั้งหลายไม่มีอะไรมีอยู่ เป็นอยู่ได้ตามลำพัง แต่อิงอาศัยกันและกัน และเป็นไปตามเหตุปัจจัย สุขภาพดีหรือไม่ดีไม่ใช่สิ่งที่ ลอยมาในอากาศ แต่มีเหตุปัจจัยของมัน ความรู้เหตุปัจจัยของสุขภาพจะนำไปสู่พฤติกรรมสุขภาพ ที่ดีได้ หรือการมีชีวิตที่มีสุขภาวะ
4. การเน้นความสำคัญของการศึกษา – ชีวิตที่ดีงาม คือชีวิตแห่งการศึกษาและการ ฝึกฝน มนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้ สุขภาพของมนุษย์ก็เป็นสิ่งที่เรียนรู้และฝึกฝนเอาได้ และต้องฝึก การฝึกฝนที่ประเสริฐ คือฝึกฝนในเรื่องศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นรากฐานของสุขภาวะที่ 4 ด้าน
5. การเน้นความไม่ประมาท – ชีวิตที่ประเสริฐคือชีวิตที่ดำรงอยู่ด้วยความไม่ประมาท ถ้าดำรงชีวิตด้วยความไม่ประมาทเพียงอย่างเดียวก็เพียงพอที่จะทำให้ห่างไกลจากโรคภัยได้

● การมุ่งอิสรภาพ – อิสรภาพที่แท้จริงเกิดจากการฝึกตนที่จะไม่ยึดติดในสิ่งทั้งหลายจนกระทั่งรู้แจ้งความจริงของสิ่งเหล่านั้น จิตก็หลุดพ้นเป็นอิสระ จิตที่เป็นอิสระคือจิตที่เป็นสุข (สุขภาวะทางจิต) ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน หรือทำอะไร

4. พุทธธรรมที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาวะ

ได้กล่าวในตอนต้นแล้วว่า สุขภาพ หรือ สุขภาวะ หมายถึงภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง 4 ด้าน คือทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล ความสมบูรณ์ทางกายอาจวัดได้จากการมีสุขภาพแข็งแรง ปราศจากความเจ็บป่วยทางจิตวัดได้จากการมีจิตใฝ่มั่นคงเบิกบาน ปราศจากความตึงเครียดขุ่นมัวซึมเศร้า ทางปัญญาวัดได้จากการรู้เท่าทันสภาพความเป็นไปของสิ่งทั้งหลาย มีเหตุมีผล และทางสังคมวัดได้จากการที่คนในสังคมมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ปราศจากความขัดแย้งและความรุนแรงทุกรูปแบบ

คำถามในที่นี่คือ ในพุทธศาสนามีหลักธรรมอะไรบางที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาวะทั้ง 4 ด้านนี้?

ถ้าเราถือว่า ธรรมกับวินัยซึ่งเป็นแก่นของพระพุทธศาสนา ที่มุ่งเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขของหมู่ชน เราก็อาจตอบคำถามข้างต้นได้อย่างกว้าง ๆ ว่า ธรรมและวินัยทั้งหมดในพุทธศาสนานั้นแหละคือสิ่งที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาวะ ธรรมวินัยบางข้ออาจเอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาวะโดยตรง แต่บางข้ออาจเอื้อโดยทางอ้อม อย่างไรก็ตาม คำตอบเช่นนั้นไม่เป็นประโยชน์ในทางปฏิบัติเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะธรรมและวินัยในพุทธศาสนานั้นมีมากมายดังที่กล่าวแล้วข้างต้น เป็นการยาก (หรืออาจเป็นไปไม่ได้เลย) ที่ผู้ซึ่งได้ศึกษาพุทธธรรมมาน้อยจะเลือกมาปฏิบัติได้ถูก

หลังจากสำรวจดูธรรมที่จัดเป็นหมวด ๆ ทั้งหมดซึ่งรวบรวมไว้ใน พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์, 2559) ผู้เขียนเห็นว่า มีธรรมหมวดหนึ่งที่ความสอดคล้องโดยตรงกับการสร้างเสริมพัฒนาสุขภาวะทั้ง 4 ด้าน ที่เราขับเคลื่อนกันอยู่ทุกวันนี้ ธรรมหมวดนี้คือ ภาวนา 4

ในคัมภีร์อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต (พระไตรปิฎกเล่ม 22 ข้อ 79 หน้า 121) กล่าวถึงภาวนา 4 ว่าประกอบด้วย กายภาวนา สิลภาวนา จิตตภาวนา และ ปัญญาภาวนา³

ก่อนอื่นขอให้ทำความเข้าใจว่า ภาวนา ในพุทธศาสนาไม่ได้หมายถึงการสวดหรือตั้งจิตอธิษฐาน เพื่อให้สิ่งที่ปรารถนาเกิดขึ้น ดังที่เข้าใจและพูดกันทั่วไป เช่น “ผม/ดิฉัน ขอภาวนาให้ท่าน

³ ความจริง ภาวนา ที่แบ่งเป็น 2 ก็มี แบ่งเป็น 3 ก็มี ภาวนา 2 ได้แก่ สมถภาวนา และ วิปัสสนาภาวนา ส่วนภาวนา 3 ได้แก่ บริกรรมภาวนา อุปะการภาวนา และ อัปปนาภาวนา เนื่องจากภาวนาที่แบ่งเป็น 2 และ 3 มีความหมายคาบเกี่ยวกับจิตตภาวนาและปัญญาภาวนา ซึ่งรวมอยู่ใน ภาวนา 4 อยู่แล้ว ดังนั้นในที่นี้ผู้เขียนจึงเลือกเสนอเฉพาะ ภาวนา 4 เพราะเห็นว่ามีนัยสำคัญต่อการพัฒนาสุขภาวะครบทั้ง 4 ด้าน ผู้สนใจความหมายของ ภาวนา 2 และ ภาวนา 3 โปรดดู พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม โดย พระพรหมคุณาภรณ์ (2559)

มีสุขภาพแข็งแรง” ฯลฯ แต่ในพุทธศาสนา ภาวนา หมายถึงการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทุกอย่างต่อไปนี้เป็น การเจริญ, การทำให้เป็นให้มีขึ้น, การฝึกอบรม, การพัฒนา ความหมายเหล่านี้ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Growth, Cultivation, Training, Development (พระพรหมคุณาภรณ์ ป. อ. ปยุตฺโต, 2559: 70)

ความหมายของภาวนาทั้ง 4 ด้านที่ให้ไว้ต่อไปนี้เป็นเริ่มจากความหมายตามพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์, 2559: 88) แล้วตามด้วยคำอธิบายเพิ่มเติมโดยผู้เขียน เป็นการขยายความตามที่เห็นว่าสอดคล้องกับการสร้างเสริมสุขภาพแต่ละด้าน

1) กายภาวนา (Physical Development) หมายถึง “การเจริญกาย, พัฒนากาย, การฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้งห้าด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษ ให้กุศลธรรมงอกงาม ให้กุศลธรรมเสื่อมสูญ, การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ”

ความหมายของกายภาวนาทั้งหมดที่ให้ไว้ข้างต้นครอบคลุมการกระทำทุกอย่าง ที่จะส่งผลดีต่อสุขภาพกาย สารสำคัญของกายภาวนา คือ ไม่ว่าจะทำอะไร สิ่งที่ทำนั้นต้องไม่ก่อให้เกิดโทษต่อร่างกาย ไม่จะเป็นการบริโภคอาหาร การเคลื่อนไหวร่างกายในการทำงาน หรือในการออกกำลังกาย และการติดต่อกับสิ่งแวดล้อม ผ่านทางอินทรีย์ทั้งห้า คือ ตา หู จมูก ลิ้น และกายสัมผัส

ในที่นี้จะขอเน้นพุทธธรรมข้อหนึ่งที่เกี่ยวกับการพัฒนากาย (กายภาวนา) โดยตรง และผู้เขียนเห็นว่าเหมาะกับยุคปัจจุบันที่กระแสบริโภคนิยมมีอิทธิพลต่อชีวิตของคนทั่วไป ธรรมข้อนี้คือ โภชนมัตตัญญูตา ตามความหมายของศัพท์คำนี้หมายถึง ความรู้จักประมาณในการบริโภคอาหาร ธรรมข้อนี้จัดเป็น 1 ใน 3 ของข้อปฏิบัติหรือทางดำเนินชีวิตที่ไม่ผิด ซึ่งเรียกว่า อปัณณกปฏิบัติ⁴ ความรู้จักประมาณในการบริโภคอาหาร หมายถึงการกินอาหารโดยยึดวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการกินเป็นหลัก ในทัศนะของพุทธศาสนาวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการกินอาหาร คือ การกินเพื่อหล่อเลี้ยงให้ร่างกายดำรงอยู่ได้อย่างผาสุก มิใช่กินเพื่อความสนุกสนานมัวเมา หรือเพราะการเสพติดในรสชาติของอาหาร ถ้ายึดวัตถุประสงค์ของการกินเช่นนี้เป็นหลักปฏิบัติแล้ว เรื่องอื่น ๆ เช่น ชนิดของอาหาร รสชาติ และปริมาณของอาหารที่กิน

⁴ อปัณณกปฏิบัติ คือข้อปฏิบัติหรือทางดำเนินชีวิตที่ไม่ผิด ประกอบด้วย (1) อินทรีย์สังวร การสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายนอกตัวเรา โดยมีสติกำกับมิให้กิเลสครอบงำจิตใจ แต่ให้รับรู้อารมณ์ต่าง ๆ ตามความเป็นจริงและเกิดกุศลธรรม (2) โภชนมัตตัญญูตา ความรู้จักประมาณในการกินอาหาร ประเด็นสำคัญของข้อนี้ คือ การกินเพียงเท่าที่ต้องการเพื่อหล่อเลี้ยงร่างกายให้ผาสุก จะได้มีพลังประกอบกิจที่เป็นกุศลได้อย่างผาสุก และ (3) ซาคริยานุโยค ความเพียรพยายามในการทำหน้าที่การงาน รวมทั้งการปฏิบัติธรรม โดยตั้งมั่นอยู่เป็นนิตย์ ไม่เห็นแก่นอน ทำให้ไม่เบื่อกับงานอยู่เสมอ (ดู สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ป. อ. ปยุตฺโต, 2561)

ก็จะได้รับการเอาใจใส่และจัดการอย่างเหมาะสมไปโดยปริยาย ดังนั้นธรรมชาติที่ว่าด้วยความรู้จักประมาณในการบริโภคอาหารนี้จึงใช้ได้กับบุคคลทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ก็ตาม

ความรู้จักประมาณในการบริโภคอาหารมีผลต่อสุขภาพทางกายโดยตรง ผลที่สำคัญอย่างหนึ่งคือจะช่วยลดความเสี่ยงต่อภาวะอ้วนได้มาก ในปัจจุบันภาวะอ้วนในประเทศไทยมีแนวโน้มสูงขึ้น ดังที่แสดงให้เห็นในรายงานการสำรวจสุขภาพประชาชนไทยโดยการตรวจร่างกาย พ.ศ. 2557 ตามรายงานดังกล่าว ร้อยละ 37.5 ของประชากรอายุ 15 ปี ขึ้นไปมีภาวะอ้วนเพิ่มขึ้นจากการสำรวจในปี 2551-2552 ซึ่งมีความชุกของภาวะอ้วนร้อยละ 34.7 (วิชัย เอกพลากร (บรรณธิการ), 2552, 2557) ภาวะอ้วนหรือการมีน้ำหนักเกินเป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งของปัญหาทางสุขภาพของคนจำนวนมาก เช่น โรคเบาหวาน โรคหัวใจ ดังนั้น โภชนะมัตตัญญูตา นี้จึงเป็นธรรมชาติที่เหมาะสมและควรนำมาใช้ “เตือนสติ” ก่อนการกินอาหารทุกครั้ง เหมือนดังข้อความที่ให้ไว้ในบท “อภินพัจเวกชนวิธี” ซึ่งพระภิกษุใช้พิจารณาเพื่อเตือนตัวเองก่อนฉันภัตตาหารทุกครั้ง บท อภินพัจเวกชนวิธี เป็นบทสวดภาษาบาลีสั้น ๆ มีใจความสำคัญดังนี้

เราขอพิจารณาให้ดีกว่าแล้วจึงจะฉันอาหารปิณฑบาต การฉันอาหารต่อไปนี้ไม่ใช่เพื่อความเริ่ดอร่อยเพลิดเพลิน สนุกสนานมัวเมา หรือเพื่อให้ร่างกายสวยงาม แต่เพื่อให้ร่างกายดำรงอยู่ได้ โดยปราศจากความไม่สบายอันเกิดจากความหิว กระหาย และเพื่อป้องกันความไม่สบายอย่างอื่นด้วย จะได้เกื้อกูลแก่การประพฤติพรหมจรรย์ คือการดำเนินชีวิตตามแนวทางอันประเสริฐ เราจะได้ดำรงชีวิตและปฏิบัติหน้าที่ไปได้อย่างผาสุก

ที่มา: ถอดใจความโดยผู้เขียน จากบท อภินพัจเวกชนวิธี

บทพิจารณาข้างต้นนี้มุ่งให้ภิกษุใช้พิจารณาก่อนเริ่มฉันอาหารปิณฑบาตก็จริง แต่บุคคลทั่วไปสามารถนำไปปฏิบัติได้โดยไม่จำกัด เพราะจะเป็นการเตือนตัวเองให้คำนึงถึงจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของการบริโภคอาหาร การทำเช่นนี้ จะเป็นคุณแก่สุขภาพกายของผู้บริโภคอย่างมาก

2) สิลภานา (Moral Development) หมายถึง “การเจริญศีล, การพัฒนาความประพฤติ, การฝึกอบรมให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อกูลแก่กัน”

อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า สิลภานา คือการฝึกตนให้เป็นคนมีระเบียบวินัย เพราะศีลกับวินัยแม้จะไม่ใช้สิ่งเดียวกัน แต่ก็มีวัตถุประสงค์คล้ายกัน ทั้งศีลและวินัยต่างก็มุ่งเพื่อฝึกอบรมให้ปัจเจกบุคคลเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมเป็นปกติ คนมีศีลคือคนที่ปกติด้วยการเว้นจากการกระทำที่ผิดปกติ นั่นคือไม่ทำการที่เป็นการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น มีความสัมพันธ์ที่ปกติดีกับผู้อื่น

(ศีล แปลว่าปกติ) การปฏิบัติตามศีล (สมาทานศีล) จึงส่งผลดีในทางบวก ทั้งแก่ตัวผู้ปฏิบัติเอง และแก่หมู่คณะหรือสังคมไปพร้อมกันด้วย

ในพุทธศาสนา ศีลแต่ละข้อเป็น “สิกขาบท” คือ ข้อที่พึงศึกษาให้เข้าใจแล้วปฏิบัติตาม เวลาเราสมาทานศีล เช่น ศีล 5 ข้อที่ 1 เรากล่าว (ตามพระที่ “ให้ศีล”) ว่า ปาณาติปาตา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ “ข้าพเจ้าขอสมาทาน สิกขาบท คือเว้นจากการฆ่าสัตว์ที่มีชีวิต” ในศีล ข้อที่ 2-5 เราก็ก้าวสมาทานเช่นเดียวกัน ดังนั้นในความหมายที่ถูกต้อง การสมาทานศีลก็คือ การรับเอาสิกขาบทแต่ละข้อมาศึกษา เพื่อให้เข้าใจและเห็นโทษของการละเมิด พร้อมทั้งประโยชน์ของการปฏิบัติตามสิกขาบทข้อนั้น ๆ

ประเด็นสำคัญที่ต้องการเน้นในที่นี้คือ ผลของการปฏิบัติตามศีล เช่น ศีล 5 จะทำให้บุคคลเว้นจากการเบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหายแก่ผู้อื่น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการอยู่ร่วมหรือสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างราบรื่นเป็นปกติ โดยนัยนี้จึงสรุปได้ว่า ศีลภาวนาเป็นปัจจัยสำคัญที่จะให้บุคคลมีสุขภาวะทางสังคมที่ดี ขณะเดียวกัน สังคมที่คนส่วนใหญ่มีศีลก็เป็นสังคมสุขภาวะ (Healthy Society) ด้วย

3) จิตตภาวนา (Mental Development) หมายถึง “การเจริญจิต, พัฒนาจิต, การฝึกอบรมจิตใจให้เข้มแข็งมั่นคง เจริญองงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา มีฉันทะ ขยันหมั่นเพียร อุตุน มีสมาธิ และสดชื่นเบิกบาน เป็นสุขผ่องใส เป็นต้น”

การพัฒนาจิตให้มีคุณสมบัติตามที่กล่าวข้างต้นนี้ อาจแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

(1) ในระดับทั่วไป เป็นการฝึกอบรมจิตใจให้เจริญองงามด้วยคุณธรรม อันจะทำให้มีจิตใจสงบ มั่นคง ไม่เอนเอียง เบิกบาน ผ่องใสและเป็นสุข เช่น ฝึกฝนพัฒนาจิตใจให้เป็นคนมีพรหมวิหารธรรม คือมีจิตเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และมี อิทธิบาทธรรม ในการทำกิจต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน คือมี ฉันทะ รักในสิ่งที่ทำ วิริยะ พุ้มเพพากเพียรในสิ่งที่ทำ จิตตะ เอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งที่ทำ โมหะโลเล, และ วิมังสา ใช้ปัญญาวิเคราะห์หาเหตุผลในสิ่งที่ทำ เพื่อจะทำการให้ดียิ่งขึ้นไป

(2) ในระดับที่สูงขึ้นไป จิตตภาวนา เป็นการพัฒนาจิตให้สงบ มีสมาธิ ในพุทธศาสนา หลักการที่ใช้ในการฝึกจิตให้เป็นสมาธิมีหลายวิธี แต่ที่รู้จักกันทั่วไปคือ การฝึกกรรมฐาน (ในที่นี้หมายถึง สมถกรรมฐาน)⁵ ซึ่งก็มีวิธีทำได้หลายแบบ วิธีที่ค่อนข้างแพร่หลาย คือ การใช้สติกำหนดลมหายใจ ซึ่งเรียกว่า อาณาปานสติ กระบวนการฝึกจิตให้เป็นสมาธิแบบนี้ต้องใช้สติ

⁵ กรรมฐานที่สำคัญมี 2 อย่าง คือ สมถกรรมฐาน คือวิธีสำหรับฝึกใจให้สงบเกิดสมาธิ และ วิปัสณากรรมฐาน คือ วิธีฝึกอบรมเจริญปัญญาให้รู้แบบเห็นแจ้งในความเป็นไปของสิ่งทั้งหลาย ตามสภาวะที่เป็นจริง จนจิตเป็นอิสระหลุดพ้นจากความไม่ยึดติดในสิ่งทั้งหลาย (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ม 2561: 16)

คอยกำกับ ให้จิตแน่วตั้งอยู่กับสิ่งเดียวหรืออารมณ์เดียว คือลมหายใจเข้า-ออก ไม่ให้จิตฟุ้งหรือ
ล่ายไปยังเรื่องโน้นที่เรื่องนี้ที หรือไม่มีเรื่องอื่นเข้ามาแทรก จิตที่อยู่ในภาวะเช่นนี้คือจิตเป็นสมาธิ⁶

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (2557: 7) อธิบายว่าจิตที่เป็นสมาธิ “มีประโยชน์ที่
เป็นลักษณะสำคัญ 3 ประการ” คือ

(1) มีพลัง จิตที่เป็นสมาธิเป็นจิตที่มีพลัง เปรียบเหมือนน้ำตกที่ไหลตกลงจากผาสูง
ถ้าสามารถทำให้น้ำทั้งหมดไหลรวมลงโดยช่องทางเดียว ไม่ให้แตกพร่าไปหลายทิศหลายทาง
น้ำที่ไหลลงก็จะมีพลังมาก แต่ถ้าปล่อยให้ไหลกระจายไปหลายทิศหลายทาง พลังน้ำก็น้อย จิตที่
มีพลังเช่นนี้เป็นจิตที่พร้อมที่จะทำการทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นการงานในชีวิตประจำวันหรือการใช้
ความคิดวิเคราะห์สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ก็จะสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในทางพุทธศาสนา จิตที่มี
สมาธิเป็นจิตที่ควรแก่การทำงาน (กัมมณียะ)

(2) ผ่องใส จิตที่เป็นสมาธิเป็นจิตที่แน่วตั้งอยู่กับสิ่งเดียวหรืออารมณ์เดียว ไม่มีสิ่งใด
มารบกวนได้ ไม่วอกแวกแปรปรวน ดังนั้นจึงผ่องใสเหมือนน้ำในสระที่ใสเพราะไม่มีสิ่งใดมารบกวน
ให้ฝุ่นโคลนฟุ้งจนขุ่นมัว น้ำก็จะสงบนิ่งและใสจนสามารถมองเห็นก้นบ่อได้ บุคคลที่มีจิตผ่องใส
เช่นนี้เป็นผู้มีสุขภาพจิตดี จิตที่เป็นสมาธิและผ่องใสก็เอื้อต่อการเจริญปัญญา

(3) สงบเป็นสุข ข้อนี้เป็นผลเนื่องมาจากคุณสมบัติที่กล่าวแล้วใน 2 ข้อข้างต้น คือ
เมื่อจิตมีพลังและผ่องใสไม่มีอะไรมารบกวนได้ จิตก็ไม่กระสับกระส่ายไม่วอกแวก ไม่กระวน
กระวาย มีความสงบ เมื่อสงบเพราะไม่มีอะไรมารบกวนก็เป็นสุข

ที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า จิตตภาวนา เป็นหลักธรรมที่เอื้อต่อสุขภาวะทางจิตของ
บุคคลโดยตรง ดังนั้นจึงสมควรอย่างยิ่งที่จะนำมาเป็นแนวทางสำหรับสร้างเสริมสุขภาวะใน
ปัจจุบัน

4) ปัญญาภาวนา (Wisdom Development) หมายถึง “การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา
การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ
สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ บริสุทธิ์จากกิเลส และปลดปล่อยจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
ได้ด้วยปัญญา”

ในพุทธศาสนาปัญญามีความหมายหลายระดับ แต่อาจสรุปเพื่อเข้าใจง่าย ๆ เป็น 2 ระดับ
คือ ระดับโลกียะ กับ ระดับโลกุตระ ในระดับโลกียะ ปัญญาหมายถึงความรู้เข้าใจในเหตุผล
การคิดดี คิดเป็น และเห็นตรง ช่วยให้ดำเนินชีวิตได้เป็นปกติ แก้ปัญหาต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต
ได้ด้วยความรู้อย่างมีเหตุผล ในระดับโลกุตระ ปัญญาหมายถึงความรู้แจ้งในความเป็นไปตาม

⁶ ต้องเข้าใจว่า จิตที่เป็นสมาธิไม่ใช่จิตที่อยู่เฉยหรืออยู่นิ่ง ๆ ไม่รับรู้อะไร แต่เป็นจิตที่ตื่นรู้ (Alert) และแน่วตั้งอยู่กับสิ่งเดียว
ตลอดเวลา คือ Concentrate อยู่กับการเคลื่อนไหวของสิ่งนั้นเพียงอย่างเดียวเท่านั้น เช่น รู้ทุกการเคลื่อนไหวของลมหายใจ
เข้า-ออก หายใจเข้า-ออกยาวก็รู้ว่ายาว สั้นก็รู้ว่สั้น

ธรรมดาของสังขาร คือชีวิตและสรรพสิ่ง ไม่ว่าจะเป็นรูปธรรมหรือนามธรรมก็ตาม มองเห็นความเป็นไปของสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริงว่ามีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไป และเป็นไปตามเหตุปัจจัย ปัญญาที่แจ่มแจ้งเช่นนี้จะนำไปสู่ความหลุดพ้นจากการยึดมั่นถือมั่น ในสังขารทั้งหลาย นั่นคือความสุขขั้นสุดยอด

พุทธศาสนามองว่า ปัญญาเป็นพื้นฐานของความสุข ทั้งทางกาย ทางสังคม และทางจิต หมายความว่า การจะมีสุขภาวะทางกายดีต้องอาศัยปัญญา เช่น รู้ว่าสุขภาพกายเกิดจากการกินอาหารโดยรู้จักประมาณ เพื่อมุ่งความเป็นอยู่โดยผาสุกมากกว่าความเริ่ดอร่อยมัวเมาในรสชาติอาหาร การที่จะมีสุขภาวะทางสังคมดีก็ต้องอาศัยปัญญาที่ช่วยให้รู้เข้าใจว่าศีลเป็นข้อศึกษาที่จะทำให้มีการกระทำโดยไม่ละเมิดผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นทางกาย ทางวาจา หรือทางจิตใจ ซึ่งเอื้อต่อความสัมพันธ์ที่ราบรื่นกลมกลืนกับผู้อื่น ทำให้ห่างไกลจากความขัดแย้งและความรุนแรง สุขภาพจิตที่ดีก็เกิดจากปัญญาเช่นกัน ผู้มีปัญญาย่อมดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท มีสติและตั้งจิตมั่น ไม่หวั่นไหวในทุกสถานการณ์ มองเห็นธรรมดาของสรรพสิ่งที่ไม่เที่ยง และไม่มีตัวตนที่จะยึดมั่นได้อย่างถาวร รู้ว่าสิ่งที่ได้ประสบ ไม่ว่าจะเป็นความสำเร็จ ความล้มเหลว ความสูญเสีย หรือปัญหาสุขภาพ ล้วนเป็นไปตามเหตุปัจจัย จิตไม่เป็นทุกข์เมื่อประสบกับสิ่งเหล่านั้น ยังมีปัญญาถึงขั้นว่าไม่มีอะไรที่จะยึดเป็น “ตัวกู ของกู” ได้ จิตย่อมผ่องใส เบิกบาน ไร้วิตกกังวล “ในยามได้ก็ไม่หลงเพลิดเพลินดีใจ ในยามเสียก็ไม่กลัดกลุ้มเศร้าโศก” (พระไพศาล วิสาโล, 2561: 102)

การพัฒนาปัญญา (ปัญญาภาวนา) ในระดับโลกียะเป็นไปได้โดยอาศัยการศึกษาอบรมอย่างถูกวิธี และการยึดมั่นในเหตุผล แต่ในระดับโลกุตระปัญญาสามารถพัฒนาต่อยอดจากการมีศีล (ศีลภาวนา) และการมีจิตที่สงบเป็นสมาธิ (จิตตภาวนา) สมาธิจะเป็นฐานอันมั่นคงให้ก้าวไปสู่ปัญญาได้ คือสามารถพิจารณาสิ่งทั้งหลาย (สังขาร) จนเห็นแจ้งในสภาวะธรรม หรือกฎธรรมดาของสิ่งเหล่านั้น ว่ามีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ตามเหตุปัจจัยของมัน การพิจารณาในแนวนี้จะนำไปสู่ปัญญาที่แจ่มแจ้ง (Insight) และเข้าใจสังขารคือชีวิตและสรรพสิ่งตามความเป็นจริง ปัญญาในระดับนี้ เป็นปัญญาที่รู้ในสัจธรรม (วิปัสสนาปัญญา) สามารถตัดเครื่องผูกมัดที่ทำให้เกิดทุกข์ได้ เป็นสุดยอดของธรรมทั้งปวง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2561)

ประเด็นที่ใครจะเน้นในที่นี้คือ ไม่ว่าจะเป็นระดับไหน ถ้าปฏิบัติได้ตรงตามจุดประสงค์ ภาวนาภาวนา ก็เป็นหลักธรรมที่มีผลดีต่อการมีสุขภาวะ นี่เป็นสุขภาวะทางปัญญา ซึ่งเป็นหนึ่งในสุขภาวะทั้ง 4 ด้าน พุทธศาสนาถือว่า สุขภาวะทางปัญญาเป็นฐานของสุขภาวะทุกด้าน

ที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้เขียนเห็นว่า มีความสอดคล้องกันอย่างลงตัว ระหว่างหลักพุทธธรรมเรื่องภาวนา 4 กับสุขภาวะที่พึงปรารถนาทั้ง 4 ด้าน อันเป็นเป้าหมายของการสร้างเสริมสุขภาพสำหรับคนไทยและสังคมไทย ความสอดคล้องกันนี้อาจแสดงให้เห็นในตารางต่อไปนี้ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2: ความสอดคล้องกันระหว่างสุขภาวะทั้ง 4 ด้าน กับหลักพุทธธรรมเรื่องภาวนา 4

สุขภาวะ 4 ด้าน	ภาวนา 4
1. สุขภาวะทางกาย – การมีร่างกายแข็งแรง ปราศจากความเจ็บป่วย ด้วยการกินอาหารโดยรู้จักประมาณ สมดุล และออกกำลังกายอย่างเหมาะสม ห่างไกลจากสิ่งเสพติดที่ทำให้เกิดโทษต่อร่างกาย 2. สุขภาวะทางสังคม – การมีสัมพันธภาพที่ราบรื่นกลมกลืนทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม อยู่ในสังคมที่ดีงาม ได้รับความเคารพและความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล ปลอดภัยจากการข่มเหงรังแก เอารัดเอาเปรียบ ดูหมิ่นเหยียดหยาม 3. สุขภาวะทางจิต – มีจิตที่ปลอดภัยจากความเครียด ไม่วิตกกังวล ไม่ขุ่นมัว มีใจสงบเย็น มีความคิดบวก 4. สุขภาวะทางปัญญา – การมีความรู้ มีเหตุผล คิดดี คิดเป็น และเห็นตรง สามารถวางจิตวางใจได้อย่างถูกต้อง ช่วยให้ดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นปกติสุขทั้งกายและทางใจ	1. กายภาวนา – พัฒนาร่างกายด้วยการทำสิ่งที่ไม่เกิดโทษแก่สุขภาพ เฉพาะอย่างยิ่งกินอาหารโดยรู้จักประมาณและยึดวัตถุประสงค์แท้จริงของการกินเป็นหลัก อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี มุ่งการเป็นอยู่ที่ผาสุกของร่างกาย เพื่อจะได้ทำงานได้อย่างเต็มสมรรถนะ 2. สีสภาวนา – พัฒนาความประพฤติ ผูกพันให้มีระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อกูลเกื้อกัน รักษาศีล และมีวินัยในตนเองเป็นนิจ 3. จิตตภาวนา – พัฒนาจิตให้แข็งแรงมั่นคง และเบิกบานในทุกสถานการณ์ ด้วยการเจริญสมาธิเพื่อให้จิตตั้งมั่น ไม่วอกแวกหวั่นไหวแม้ถูกรบกวนด้วยอารมณ์ต่าง ๆ 4. ปัญญาภาวนา – พัฒนาให้มีความรู้และมีเหตุผลในการดำเนินชีวิต ยกย่องปัญญาให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง เห็นแจ้งในสภาวะธรรม คือ เข้าใจกฎธรรมดาสงสารของสิ่งต่าง ๆ จนจิตเป็นอิสระและอยู่เหนือโลกธรรมทั้งปวง

5. อภิปรายสรุป: สู่การสร้างเสริมสุขภาวะแนวพุทธ

ในบทความนี้ ผู้เขียนพยายามชี้ให้เห็นว่า หลักพุทธธรรมเรื่องภาวนา 4 สอดคล้องกับหลักการสร้างเสริมสุขภาวะทั้ง 4 ด้าน ที่หน่วยงานและองค์กรทางสุขภาพทั้งหลายขับเคลื่อนกันอยู่ในปัจจุบัน ประเด็นที่น่าจะได้อภิปรายเพิ่มเติมในที่นี่มี 2 เรื่อง คือ (1) ในทางปฏิบัติเราจะใช้ประโยชน์ภาวนาทั้ง 4 ด้านนี้สร้างเสริมสุขภาวะได้อย่างไร และ (2) คนไทยทั่วไปน่าจะได้รับการอันติสงส์จากภาวนาทั้ง 4 ด้านนี้อย่างไร

ประเด็นแรก การนำภาวนา 4 มาใช้ในการปฏิบัติอาจทำได้ดังนี้

(1) กายภาวนา – ในการพัฒนาทางร่างกายผู้ปฏิบัติอาจทำได้ทุกอย่างที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ร่างกายแข็งแรง เป็นปกติ ปราศจากความเจ็บป่วย ดังนั้นกิจกรรมทางกายทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นการเคลื่อนไหวด้วยการออกกำลังกาย การพักผ่อน การกินอาหารที่ดี และการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ ล้วนเป็นสิ่งที่ควรทำ แต่ไม่ว่าจะทำอะไร พุทธศาสนานั่นความพอดี หรือ

ความรู้จักประมาณ เพราะกิจกรรมที่ดี ถ้ามักเกินไปก็อาจจะกลายเป็นโทษได้ พุทธศาสนาเน้นเป็นพิเศษเรื่องความพอดีในการบริโภคอาหาร ดังนั้นทุกครั้งที่กินอาหารจะต้องมีสติ ตระหนักรู้ในจุดมุ่งหมายของการกิน ว่าต้องกินเพื่อบำรุงร่างกายให้เป็นอยู่และปฏิบัติภารกิจได้อย่างผาสุก ไม่ใช่เพื่อความเพลิดเพลินมัวเมา จะได้ทุ่มเทเวลาและพลังงานกับงานในหน้าที่ได้เต็มที่

(2) สิลภาวนา – ในระดับทั่วไป ผู้ปฏิบัติต้องฝึกตนให้เป็นคนมีระเบียบวินัย เริ่มตั้งแต่ระเบียบวินัยในเรื่องการอยู่การกิน การทำกิจหน้าที่ และการติดต่อสัมพันธ์กับคนรอบข้าง ในระดับที่สูงขึ้นไป ควรพยายามฝึกตนให้เป็นคนมีศีล โดยเฉพาะอย่างยิ่งศีล 5 ซึ่งต้องศึกษาให้รู้เข้าใจว่า การรักษาศีลคือการสร้างสุขภาวะทางสังคมให้แก่ตน เพราะการมีศีลจะทำให้มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ราบรื่นกับผู้อื่น ทำให้ห่างไกลความขัดแย้งและความรุนแรง สังคมที่คนส่วนใหญ่ปฏิบัติตามสิลภาวนาจะเป็นสังคมที่น่าอยู่ เป็นสังคมสุขภาวะ

(3) จิตตภาวนา – คนส่วนมากมักจะมองข้ามการฝึกฝนพัฒนาทางจิตใจ แต่ให้ความสำคัญการพัฒนาทางกายเป็นหลัก การทำเช่นนั้นเป็นการพัฒนาสุขภาวะที่ไม่สมดุล เพราะชีวิตคนเรามีทั้งส่วนที่เป็นกาย (Physical) และส่วนที่เป็นจิต (Mental) กายกับจิตสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก การสร้างเสริมสุขภาวะจึงต้องเน้นทั้งสองส่วน พุทธศาสนามีวิธีพัฒนาจิตที่ได้ผล คือ ในขั้นต้นเราควรฝึกอบรมจิตใจให้มีคุณธรรม เช่น มีพรหมวิหารธรรมและอิทธิบาทธรรม มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร มุ่งมั่นและฝ่าฝืนในทางที่ดี ในระดับที่สูงขึ้นไป เราควรพัฒนาฝึกฝนให้จิตเป็นสมาธิ จิตจะได้สงบ ผ่องใสและเป็นสุข วิธีฝึกอาจทำได้โดยการใช้สติกำหนดลมหายใจเข้า-ออก แต่ควรทำความเข้าใจวิธีปฏิบัติให้ดีก่อน จะศึกษาด้วยตนเองก็ได้ แต่วิธีที่ดีกว่าคือควรมีกัลยาณมิตรที่สามารถให้คำแนะนำได้ การฝึกจิตควรทำเป็นกิจวัตรประจำวัน เช่นเดียวกับการฝึกกาย ผู้รู้แนะนำว่า การฝึกจิตทุกวันด้วยการทำสมาธิ ควรถือเป็นกิจวัตรที่จำเป็นสำหรับการมีสุขภาพดี เหมือนการที่เราต้องกินอาหารเพื่อบำรุงสุขภาพกายทุกวัน

(4) ปัญญาภาวนา – การฝึกอบรมทางปัญญา ต้องเริ่มจากการศึกษาเล่าเรียนเพื่อให้เกิดความรู้ ัมเหตุผล และมีความเห็นที่ถูกต้องในสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำ รู้จักคิด รู้จักใช้ปัญญา แก้ไขปัญหา ดำเนินการงานทั้งหลายให้เกิดผลดี เช่น มองให้เห็นด้วยปัญญาว่า การพัฒนาร่างกายด้วยการกินอาหารแต่พอประมาณ การพัฒนาจิตใจให้มีคุณธรรม มั่นคงและสงบด้วยการปฏิบัติสมาธิ และการดำเนินชีวิตอย่างมีระเบียบวินัย มีศีล เป็นการสร้างเสริมสุขภาวะที่ถูกทาง ในระดับที่สูงขึ้นไป ต้องฝึกการเจริญปัญญาโดยมุ่งทำความเข้าใจว่า สิ่งทั้งหลาย (สังขารทั้งหลาย) เป็นไปตามเหตุปัจจัย การเจริญปัญญาจะช่วยให้จิตเป็นอิสระ อยู่เหนือความยึดมั่นถือมั่นอันเป็นเหตุแห่งทุกข์

การเสริมสร้างสุขภาวะตามแนวทางที่กล่าวนี้ อาจเรียกว่าเป็น การเสริมสร้างสุขภาวะแนวพุทธ ซึ่งมีจุดเด่นคือการเน้นความสมดุลของสุขภาวะทั้ง 4 ด้าน อย่างเป็นองค์รวม

ประเด็นที่สอง คำถามที่ว่า คนไทยทั่วไปน่าจะได้รับอานิสงส์จากภาวนาทั้ง 4 ด้านนี้ อย่างไร คำตอบในเรื่องนี้คือ ภาวนาทั้ง 4 นี้ ใคร ๆ ก็สามารถนำไปปฏิบัติได้ ประเด็นสำคัญจึงอยู่ที่ การปฏิบัติ

ต้องยอมรับว่าการนับถือพระพุทธศาสนาของชาวพุทธไทยส่วนใหญ่ที่สุดเป็นการนับถือที่เน้น อามิสบูชา คือมุ่งการทำบุญด้วยการให้ทานและบริจาคสิ่งของเพื่อบำรุงพระสงฆ์และ วัดวาอารามเป็นหลัก การนำเอาหลักธรรมไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันจริง ๆ มีน้อย พุทธศาสนาที่คนนับถือแบบนี้อาจเรียกว่า พุทธศาสนาแบบชาวบ้าน (Popular Buddhism) ซึ่งมีลักษณะสำคัญ คือ

1. เน้นความเชื่อเรื่องบุญ-บาป เป็นหลัก
2. เน้นการทำบุญด้วยการให้ทาน มากกว่าการปฏิบัติตามหลักธรรมอื่น โดยมีแนวโน้มที่จะหวังผลตอบแทนทางโลกหรือผลตอบแทนทางวัตถุจากการทำบุญเป็นหลัก มองบุญกุศลเหมือนกับเป็นสิ่งที่มีความศักดิ์สิทธิ์ ที่จะบันดาลให้ได้รับสิ่งที่ตนปรารถนา
3. เน้นรูปแบบมากกว่าเนื้อหา ในการทำบุญหรือการปฏิบัติศาสนกิจต่าง ๆ มักจะมีเรื่องของพิธีกรรมหรือรูปแบบซึ่งไม่ใช่สาระโดยตรงของพุทธธรรม เข้ามาเป็นส่วนสำคัญด้วย ขณะเดียวกันก็มีความเชื่อและการปฏิบัตินอกพุทธศาสนาเข้ามาปะปนอยู่ด้วย เช่น ความเชื่อและการปฏิบัติเกี่ยวกับผีและวิญญาณ บวกกับความเชื่อแบบพราหมณ์ด้วย จนบางที่แยกได้ยากกว่าอะไรคือพุทธธรรมแท้ อะไรไม่ใช่

เมื่อเป็นเช่นนี้อาจสรุปได้ว่า ชาวไทยที่นับถือพุทธแบบชาวบ้านที่กล่าวมาข้างต้น น่าจะได้รับอานิสงส์ในด้านสุขภาวะน้อยกว่าที่ควร ผลที่อาจจะได้บ้างมักเป็นผลทางจิตใจ หรือผลทางจิตวิทยา อันเกิดจากการ “มีความหวัง” ว่าจะบรรลุสิ่งที่ตนปรารถนาได้ด้วยอำนาจแห่งบุญกุศล (แต่จะได้ตามที่ปรารถนาหรือไม่ เป็นอีกเรื่องหนึ่ง) ผลอีกอย่างหนึ่งเป็นเรื่องของสังคม จากการที่ได้มีความสัมพันธ์กับผู้อื่นในงานบุญ (ในหลายกรณีการทำบุญเป็นงานมหกรรมที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมกัน) ส่วนผลที่เป็นรูปธรรมในด้านสุขภาวะทางกายและสุขภาวะทางปัญญาคงมีน้อย เว้นแต่ผู้ที่ฝึกฝนจริง ๆ

การนับถือพุทธของคนไทยอีกแบบหนึ่ง ซึ่งเชื่อว่าเป็นส่วนน้อย คือการนับถือแบบปฏิบัติบูชา การนับถือแบบนี้ให้ความสำคัญกับการนำเอาหลักพุทธธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวัน ด้านต่าง ๆ มากกว่าเรื่องการทำบุญด้วยการบริจาคทานอย่างเดียว อย่างไรก็ตาม ผู้ที่นับถือแบบนี้ไม่จำเป็นต้องปฏิเสธพิธีกรรม แต่ก็ไม่ได้ติดอยู่กับสิ่งเหล่านั้น เนื่องจากมองว่าพิธีกรรมเป็นเพียงส่วนเปลือกหรือกระพี้ ไม่ใช่แก่นแท้ของพุทธธรรม ผู้ที่นับถือแบบนี้จำนวนมากมุ่งการฝึกจิตให้เป็นสมาธิ มั่นคง ขณะเดียวกันก็มุ่งพัฒนาปัญญาตามแนวทางของพุทธศาสนา คือเน้นความเข้าใจ

เหตุปัจจัยของสิ่งต่าง ๆ พุทธศาสนาที่คนไทยนับถือแบบนี้อาจเรียกว่า พุทธศาสนาแนวปฏิบัติ (Pragmatic Buddhism)

อย่างไรก็ตาม การนับถือพุทธศาสนาทั้งสองแบบที่กล่าวมานี้ไม่จำเป็นต้องแยกกันเด็ดขาด บุคคลคนเดียวก็นับถือพุทธศาสนาทั้งสองแบบควบคู่กันไปได้ การนับถือแบบอามิสบูชามีเรื่องวัตถุเข้ามาเกี่ยวข้องค่อนข้างมาก แต่ถ้าปฏิบัติด้วยความเข้าใจที่ถูกต้องด้วย ก็สามารถใช้อามิสบูชาเป็นบันไดก้าวขึ้นไปสู่การนับถือแบบปฏิบัติบูชาได้

ในวงการสงฆ์ไทยปัจจุบัน เริ่มมีการตระหนักในการที่นำเอา “ทุน” ที่มีอยู่ค่อนข้างมาก (ทุนปัญญา ทุนสังคม ทุนทรัพยากร และทุนบุคลากร) มาใช้ในการสร้างเสริมสุขภาวะของคนไทย และสังคมไทย ความเคลื่อนไหวระดับชาติที่น่าสนใจในเรื่องนี้คือการประกาศ ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช 2560 ซึ่งจัดทำขึ้นภายใต้มติมหาเถรสมาคม โดยความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ทั้งฝ่ายพุทธจักรและอาณาจักร ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ นี้ได้รับฉันทามติในการประชุมสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2560

ในการขับเคลื่อนมติสมัชชาสุขภาพนี้ นอกจากจะมีประเด็นพระสงฆ์กับการดูแลสุขภาพตนเองตามหลักพระธรรมวินัย และประเด็นเรื่องชุมชนและสังคมกับการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ ที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยแล้ว ยังมีประเด็นสำคัญเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการเป็นผู้นำด้านสุขภาวะของชุมชนและสังคม โดยยึดหลักการสำคัญ คือใช้ทางธรรมนำทางโลก ประเด็นหลังนี้คือการวางรากฐานความชอบธรรม ให้วัดและพระสงฆ์ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างเสริมสุขภาวะของชุมชนและสังคมโดยตรงและจริงจังมากขึ้น

จะเป็นการเหมาะสมอย่างยิ่ง ถ้าสถาบันสงฆ์และองค์กรด้านสุขภาพที่มีอยู่ในปัจจุบัน หรือที่จะมีในอนาคต ได้นำเอาหลักการ 4 ที่กล่าวถึงในบทความนี้ ไปขับเคลื่อนให้จริงจังมากขึ้น เพราะเรื่องนี้สอดคล้องกับแนวคิดในการสร้างเสริมสุขภาวะทั้ง 4 ด้าน ที่หน่วยงานและองค์กรด้านสุขภาพอื่น ๆ ดำเนินการอยู่แล้ว ถ้าทำได้เช่นนี้งานสร้างเสริมสุขภาวะในสังคมไทยน่าจะเข้มแข็งมากขึ้นไปอีก เพราะมีหลักธรรมทางพุทธศาสนาหนุนเสริม

เอกสารอ้างอิง

พระไตรปิฎก ภาษาไทย เล่มที่ 10 ข้อ 52 สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2564 จาก

https://84000.org/tipitaka/read/byitem_s.php?book=10&item=52&items=1&mode=bracket

พระไตรปิฎก ภาษาไทย เล่มที่ 22 ข้อ 79 สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2564 จาก

<https://84000.org/tipitaka/read/?22/79/121>

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2558). *สมาธิแบบพุทธ*. นครปฐม : วัดญาณเวศกวัน.

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2558). *ลักษณะแห่งพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: เจริญดี มั่นคงการพิมพ์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพฯ: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต).
- พระไพศาล วิสาโล. (2561). สุขภาวะทางปัญญาที่เราควรรู้จัก. ใน *โครงการสุขภาพคนไทย, สุขภาพคนไทย 2561* (หน้า 101–102). นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระราชวรมนี, พระมงคลวรกร, พระมงคลธรรมวิธาน และ วีระศักดิ์ พุทธาศรี, ทพ. (บรรณาธิการ). (2560). *ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช 2560*. นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.
- วิชัย เอกพลากร. (บรรณาธิการ). (2552). *รายงานการสำรวจสุขภาพประชาชนไทยโดยการตรวจร่างกาย ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2551–2*. นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- วิชัย เอกพลากร. (บรรณาธิการ). (2557). *รายงานการสำรวจสุขภาพประชาชนไทยโดยการตรวจร่างกาย ครั้งที่ 5 พ.ศ. 2557*. นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2561). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์* (พิมพ์ครั้งที่ 31). กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์. (ป. อ. ปยุตฺโต). (2560). *ตามพระใหม่ไปเรียนธรรม ภาค 1–3*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ลิ้มม ในเครือบริษัทเพ็ทแอนด์โฮม จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2550). *พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ 2550*. นนทบุรี : สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2559). *ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2559*. นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.
- สุด แสงวิเชียร, และ เสาวรส อิมวิทยา. (2526). ประวัติการแพทย์และเภสัชกรรมไทย. ใน *สารานุกรมไทยฉบับเยาวชน*, เล่มที่ 8, เรื่องที่ 1. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2563 จาก <http://saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=8&chap=1&page=t8-1-infodetail06.html>
- Berger, P. (2008). *Secularization Falsified. First Things*, Feb. Accessed on June 1, 2017 from <https://www.firstthings.com/article/2008/02/002-secularization-falsified>
- Danforth, J. (2015). *The Relevance of Religion: How Faithful People Can Change Politics*. New York: Random House.
- Dukas, H. and Hoffman, B. (1989). *Albert Einstein, the Human Side: New Glimpses from His Archives*. New Jersey: Princeton University Press.

- Nietzsche, F. (2001 [1882]). *The Gay Science*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Omran, A. R. (2005). The Epidemiologic Transition: A Theory of the Epidemiology of Population Change. *MilBank Quarterly*, 83(4): 731–757.
- Sacks, J. (2011). *The Great Partnership: Science, Religion, and the Search for Meaning*. New York: Schocken Books.
- Sacks, J. (2012). “The Moral Animal”, *New York Times*, Dec. 23, 2012.
- Wright, R. (1995). *The Moral Animal: Why We Are, the Way We Are: The New Science of Evolutionary Psychology*. New York: Random House.

การแจกแจงค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ก่อนสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ทั่วโลก

บุญฤทธิ์ ชูประดิษฐ์¹, ภาสกร ธรรมโชติ², นนทิภัค เพียรโรจน์³ และ ศานิต ดวงสวัสดิ์⁴

¹ภาควิชาคณิตศาสตร์และสถิติ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

²ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

³คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี

⁴สาขาการประกันภัยและการบริหารความเสี่ยง คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับข้อมูลค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย 2) หาการแจกแจงที่เหมาะสมของข้อมูลค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย 3) ประมาณค่าพารามิเตอร์สำหรับการแจกแจงที่เหมาะสมของข้อมูลค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย และ 4) ศึกษาค่าคาดหวังจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติแยกตามค่าใช้จ่ายต่อหัว ใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมานในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่เก็บตัวอย่างมาจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย

ผลการวิจัยพบว่า 1) ค่าใช้จ่ายต่อหัวเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยชาวไทยและชาวต่างชาติเท่ากับ 14.34 ร้อยบาท/คน/วัน และ 38.53 ร้อยบาท/คน/วัน ตามลำดับ โดยมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 13.27 ร้อยบาท/คน/วัน และ 43.63 ร้อยบาท/คน/วัน ตามลำดับ 2) การแจกแจงล็อกนอร์มัลเป็นการแจกแจงที่เหมาะสมสำหรับข้อมูลค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย 3) การประมาณค่าพารามิเตอร์ของการแจกแจงล็อกนอร์มัลสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย เป็นดังนี้ $\hat{\mu} = 2.3615602$ และ $\hat{\sigma} = 0.7846651$ และการประมาณค่าพารามิเตอร์ของการแจกแจงล็อกนอร์มัลสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ เป็นดังนี้ $\hat{\mu} = 3.2793602$ และ $\hat{\sigma} = 0.8320009$ และ 4) ค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวต่างชาติมีสัดส่วนที่สูงกว่านักท่องเที่ยวชาวไทยในทุกเหตุการณ์ที่ทำการศึกษา

คำสำคัญ: การแจกแจง การประมาณค่า ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย การระบาดของโควิด-19

Identifying Best-fit Distribution for Tourist Expenditure per Person in the Southern Gulf of Thailand Provincial Cluster before Global Covid-19 Pandemic

Boonyarit Choopradit¹, Pasakorn Thammachote², Nontipak Pianroj³ and Sanit Duangsawat⁴

¹Department of Mathematics and Statistics, Faculty of Science and Technology, Thammasat University

²Department of Agricultural and Resource Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University

³Faculty of Liberal Arts and Management Sciences, Prince of Songkla University, Surat Thani Campus

⁴Program in Insurance and Risk Management, Faculty of Science, Chandrakasem Rajabhat University

Abstract

This research aims to 1) study tourist expenditure per person in the southern gulf of Thailand provincial cluster; 2) determine the best-fit distribution of tourist expenditure per person in the southern gulf of Thailand provincial cluster; 3) determine the distribution parameters of tourist expenditure per person in the southern gulf of Thailand provincial cluster; and 4) examine the expected value of expenditure per person for Thai and international tourists. Descriptive and inferential statistics analyses were conducted on data obtained by questionnaires collected from Thai and International tourists who visited the southern gulf of Thailand provincial cluster.

The results reveal that 1) average Thai tourist expenditure per person in the southern gulf of Thailand provincial cluster was 14.34 hundred baht/person/day and average international tourist expenditure per person in the southern gulf of Thailand provincial cluster was 38.53 hundred baht/person/day. Standard deviation for tourist expenditure per person for Thai and international tourists were at 13.27 hundred baht/person/day and 43.63 hundred baht/person/day, respectively; 2) log-normal distribution was found to best describe tourist expenditure per person in the southern gulf of Thailand provincial cluster; 3) parameter estimations for log-normal distribution of tourist expenditure per person were found to be as follows: for Thai tourists: $\hat{\mu} = 2.3615602$ and $\hat{\sigma} = 0.7846651$ and for International tourists: $\hat{\mu} = 3.2793602$ and $\hat{\sigma} = 0.8320009$; and 4) overall tourist expenditure per person of international tourists was found to be generally higher than that of Thai tourists.

Keywords: Distribution, Estimation, Tourist Expenditure, Southern Gulf of Thailand Provincial Cluster, Covid-19 Pandemic

Received: 5 July 2021

Revised: 13 July 2021

Accepted: 13 July 2021

บทนำ

ข้อมูลจากแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564) พบว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทยนั้น สร้างรายได้ถึงประมาณ 2.23 ล้านล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 17 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) สถานการณ์ก่อนการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Coronavirus disease: COVID-19) กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยซึ่งประกอบด้วย 4 จังหวัด ได้แก่ พัทลุง นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี และชุมพร (กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย, 2560) มีนักท่องเที่ยวรวมกว่า 10 ล้านคนต่อปี โดยนักท่องเที่ยวจะมีค่าใช้จ่ายประมาณ 25 ร้อยบาท/คน/วัน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2561) แต่ทว่าเมื่อเกิดการระบาดของโควิด-19 ทั่วโลกในปี 2563 ทำให้ประเทศไทยไม่เปิดรับนักท่องเที่ยว ส่งผลให้กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยไร้ซึ่งนักท่องเที่ยว ขาดรายได้ ส่งผลกระทบต่อธุรกิจท่องเที่ยวอย่างที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน

สำหรับงานที่เกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวมีมากมาย เช่น Ferrer-Rosell et al. (2015) ศึกษาปัจจัยที่กำหนดองค์ประกอบค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวเมื่อเดินทางกับสายการบินต้นทุนต่ำ ผลการวิจัยที่สำคัญพบว่าผู้เดินทางที่มีรายได้สูงมีการใช้จ่ายที่จุดหมายปลายทางค่อนข้างมากกว่าผู้เดินทางที่มีรายได้ต่ำ และมีการแบ่งกลุ่มการใช้จ่ายต่อวันโดยใช้ค่าควอร์ไทล์ Chen et al. (2021) ใช้แบบจำลองการถดถอยเชิงปริมาณเพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยว พบว่า อายุกับรายจ่ายการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์เชิงบวก ผู้ที่มีอายุมากกว่า 50 ปี เป็นกลุ่มที่ใช้จ่ายมากขึ้น Revindo et al. (2021) ประเมินปัจจัยที่ใช้ในการอธิบายค่าใช้จ่ายของผู้เข้าร่วมการแข่งขันเอเชียนเกมส์ 2018 ระดับนานาชาติ ซึ่งรวมทั้งนักกีฬา เจ้าหน้าที่ นักข่าว คณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ และผู้ชม พบว่า การใช้จ่ายแตกต่างกันไปตามกลุ่มอายุ ประเทศต้นทาง และประเภทของผู้เข้าร่วม การใช้จ่ายทั้งหมดยังสัมพันธ์กับประเภทของผู้เข้าร่วม กลุ่มอายุ ประเทศต้นทาง ระยะเวลาการเข้าพัก ในขณะที่ Gómez et al. (2020) เสนอรูปแบบการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวต่างชาติโดยเน้นที่นักท่องเที่ยวชาวเยอรมันและชาวอังกฤษ พิจารณารายจ่ายในประเทศต้นทาง (เช่น การจองที่พักและค่าขนส่ง) และรายจ่ายสินค้าและบริการที่ประเทศปลายทาง บนพื้นฐานการแจกแจงแบบเบต้า (Beta Distribution) Aguiló et al. (2017) จัดกลุ่มนักท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ โดยคาดว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต่างกันน่าจะส่งผลกระทบต่อระยะเวลาการเข้าพักและค่าใช้จ่ายรายวันของนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกันด้วย

จากมาตรการ “ภูเก็ต แซนด์บ็อกซ์” ที่จะเริ่มในวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2564 และการเปิดเกาะสมุย เกาะพะงัน และเกาะเต่า วันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2564 มีการรับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ฉีดวัคซีนแล้วเดินทางมาเที่ยวประเทศไทยโดยไม่ต้องกักตัว (ฐานเศรษฐกิจ, 2564)

จะส่งผลให้ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจะเริ่มกลับมาฟื้นตัวอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งเมื่อการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยมีความพร้อมในการเปิดรับนักท่องเที่ยว น่าจะส่งผลดีต่อธุรกิจทุกภาคส่วนเช่นเดียวกัน ดังนั้นเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในเชิงวิชาการ การเข้าใจในสถานการณ์การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวต่อหัวในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยก่อนเกิดการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้สามารถหาตัวแบบการแจกแจงที่เหมาะสมและประมาณค่าพารามิเตอร์ของข้อมูลค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งหาค่าคาดหมายจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติแยกตามค่าใช้จ่ายต่อหัว เพราะเป็นข้อมูลสำคัญที่บ่งบอกถึงสถานการณ์ของการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวอย่างแท้จริง ซึ่งจะทำให้ทราบถึงความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เราสนใจได้ อันเป็นเป็นการเตรียมความพร้อมในด้านข้อมูลสนับสนุนเพื่อความได้เปรียบในการจัดโปรแกรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับรายจ่ายของนักท่องเที่ยวที่กำลังจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับข้อมูลค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย
2. เพื่อหาการแจกแจงที่เหมาะสมของข้อมูลค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย
3. เพื่อประมาณค่าพารามิเตอร์สำหรับการแจกแจงที่เหมาะสมของข้อมูลค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย
4. เพื่อศึกษาค่าคาดหมายจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติแยกตามค่าใช้จ่ายต่อหัว

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศกลุ่มหลักที่เดินทางมาท่องเที่ยวภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยใน 4 จังหวัด คือ พัทลุง นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี และชุมพร ในช่วงเวลาที่ดำเนินการเก็บข้อมูล ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แท้จริง ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้วิธีการ Adhoc Method โดยงานวิจัยนี้มีความเกี่ยวข้องกับศักยภาพของตลาด (Market Potential) ขนาดตัวอย่างที่ต่ำที่สุดที่ยอมรับได้คือ 500 คน (Malhotra, 2015) และแต่ละกลุ่มย่อยควรมีจำนวนตัวอย่างไม่ต่ำกว่า 50 คน (Hair et.al., 2007) ทางผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดตัวอย่างเท่ากับ 824 คน แบ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย 680 คน และ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ 144 คน

โดยแบ่งตัวอย่างตามประเภทนักท่องเที่ยวและจังหวัดตามสัดส่วนของนักท่องเที่ยว ปี พ.ศ. 2559 ของกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ดังตารางที่ 1

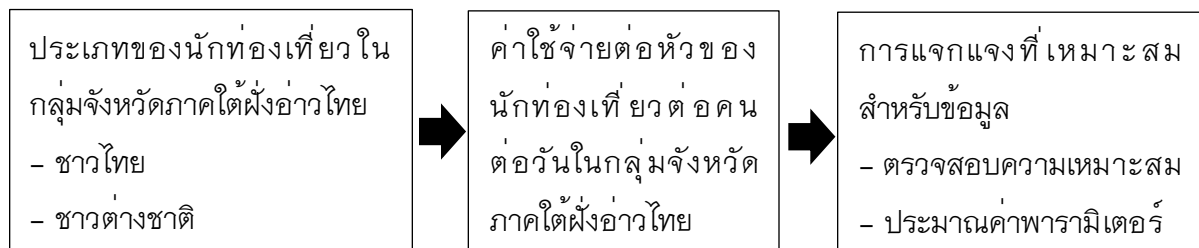
ตารางที่ 1 จำนวนตัวอย่างนักท่องเที่ยวจำแนกตามประเภทนักท่องเที่ยวและจังหวัด

ประเภทนักท่องเที่ยว	จังหวัด				รวม
	พัทลุง	นครศรีธรรมราช	สุราษฎร์ธานี	ชุมพร	
ไทย	200	200	80	200	680
ต่างชาติ	2	5	121	16	144
รวม	202	205	201	216	824

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ ประเภทนักท่องเที่ยว (ไทย ต่างชาติ) ในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวต่อคนต่อวัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเก็บตัวอย่างนักท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยเพื่อสอบถามค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว ดำเนินการสุ่มเลือกตัวอย่างแต่ละกลุ่ม แต่ละจังหวัดโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จนได้ตัวอย่างครบตามกำหนด

เครื่องมือการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่

- ส่วนที่ 1 พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว
- ส่วนที่ 2 รูปแบบการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในครั้งนี้
- ส่วนที่ 3 แรงจูงใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวครั้งนี้

ส่วนที่ 4 ทศนคติและการรับรู้ของนักท่องเที่ยว

ส่วนที่ 5 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

โดยที่งานวิจัยนี้จะใช้ข้อมูลจากส่วนที่ 1 และ ส่วนที่ 2 เป็นหลักในการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยมีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามโดยการนำทีมวิจัยลงพื้นที่ตามแหล่งท่องเที่ยวหรือสถานที่ที่จะพบนักท่องเที่ยว เช่น สนามบิน ท่าเรือข้ามไปยังเกาะต่างๆ ท่ารถโดยสารประจำทาง ชายหาด ร้านอาหาร โรงแรม และขอความร่วมมือนักท่องเที่ยวในการทำแบบสอบถามพร้อมกับมีของที่ระลึกให้เมื่อตอบแบบสอบถามครบสมบูรณ์

2. ข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลจากเอกสารสิ่งพิมพ์ หนังสือ งานวิจัยในประเทศไทยและต่างประเทศ รวมทั้งหน่วยงานทั้งจากภาครัฐและเอกชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์แบ่งออกเป็นสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ความถี่ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ควอร์ไทล์ และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้ฟังก์ชันความหนาแน่นความน่าจะเป็น (Probability Density Function: PDF) ฟังก์ชันการแจกแจงสะสม (Cumulative Distribution Function: CDF) สถิติทดสอบแอนเดอร์สัน-ดาร์ลิง (Anderson–Darling test) เกณฑ์การคัดเลือกตัวแบบ รวมทั้งการประมาณค่าพารามิเตอร์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การแจกแจง (Distribution)

1.1 การแจกแจงล็อกนอร์มัล (Log-normal Distribution)

การแจกแจงความน่าจะเป็นของตัวแปรสุ่มต่อเนื่อง X ที่มีฟังก์ชันความหนาแน่นความน่าจะเป็นดังนี้

$$f(x) = \frac{1}{x\sigma\sqrt{2\pi}} \exp\left(-\frac{(\ln x - \mu)^2}{2\sigma^2}\right)$$

โดยที่ $x \in (0, \infty)$, $\mu \in (-\infty, \infty)$ และ $\sigma > 0$

และฟังก์ชันการแจกแจงสะสมเป็นดังนี้

$$F(x) = \frac{1}{2} + \frac{1}{2} \operatorname{erf}\left[\frac{\ln x - \mu}{\sqrt{2}\sigma}\right]$$

โดยที่ $\text{erf}[z]$ คือ ฟังก์ชันความคลาดเคลื่อน (Error Function)

$$\text{erf}[z] = \frac{2}{\pi} \int_0^z \exp(-t^2) dt$$

1.2 การแจกแจงไวบูล (Weibull Distribution)

การแจกแจงความน่าจะเป็นของตัวแปรสุ่มต่อเนื่อง X ที่ใช้กันอย่างกว้างขวางกับข้อมูลช่วงชีวิต ที่มีฟังก์ชันความหนาแน่นความน่าจะเป็นดังนี้

$$f(x) = \begin{cases} \frac{k}{\lambda} \left(\frac{x}{\lambda}\right)^{k-1} \exp\left(-\left(\frac{x}{\lambda}\right)^k\right) & x \geq 0 \\ 0 & x < 0 \end{cases}$$

โดยที่ $k > 0$ เป็นพารามิเตอร์รูปร่าง (Shape Parameter) และ $\lambda > 0$ เป็นพารามิเตอร์ขนาด (Scale Parameter) ของการแจกแจง

และฟังก์ชันการแจกแจงสะสมเป็นดังนี้

$$F(x) = \begin{cases} 1 - \exp\left(-\left(\frac{x}{\lambda}\right)^k\right) & x \geq 0 \\ 0 & x < 0 \end{cases}$$

1.3 การแจกแจงแกมมา (Gamma Distribution)

การแจกแจงความน่าจะเป็นของตัวแปรสุ่มต่อเนื่อง X ที่มีฟังก์ชันความหนาแน่นความน่าจะเป็นดังนี้

$$f(x) = \frac{\beta^\alpha}{\Gamma(\alpha)} x^{\alpha-1} \exp(-\beta x)$$

โดยที่ $x \in (0, \infty)$, $\alpha > 0$ เป็นพารามิเตอร์รูปร่าง (Shape Parameter) และ $\beta > 0$ เป็นพารามิเตอร์อัตรา (Rate Parameter) ของการแจกแจง

และฟังก์ชันการแจกแจงสะสมเป็นดังนี้

$$F(x) = \frac{1}{\Gamma(\alpha)} \gamma(\alpha, \beta x)$$

1.4 การแจกแจงแบบเลขชี้กำลัง (Exponential Distribution)

การแจกแจงความน่าจะเป็นของตัวแปรสุ่มต่อเนื่อง X ที่มีฟังก์ชันความหนาแน่นความน่าจะเป็นดังนี้

$$f(x) = \lambda \exp(-\lambda x)$$

โดยที่ $x \in [0, \infty)$ และ $\lambda > 0$ เป็นพารามิเตอร์อัตรา (Rate Parameter) ของการแจกแจง

และฟังก์ชันการแจกแจงสะสมเป็นดังนี้

$$F(x) = 1 - \exp(-\lambda x)$$

2. วิธีการประมาณค่า (Estimation Methods)

งานวิจัยนี้ใช้การประมาณค่าด้วยวิธีภาวะน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood Estimation: MLE) ประมาณค่าพารามิเตอร์ของประชากรที่ทำให้ฟังก์ชันภาวะน่าจะเป็นของตัวอย่างสุ่มมีค่าสูงที่สุด ตัวประมาณภาวะน่าจะเป็นสูงสุดคือผลเฉลยของสมการภาวะน่าจะเป็นต่อไปนี้

$$\frac{\partial}{\partial \theta} \ln L(\theta; x_1, x_2, \dots, x_n) = 0$$

โดยที่ $L(\theta; x_1, x_2, \dots, x_n)$ คือ ฟังก์ชันภาวะน่าจะเป็นของตัวอย่างสุ่ม

3. เกณฑ์การคัดเลือกตัวแบบที่เหมาะสม

ในงานวิจัยนี้ใช้เกณฑ์พิจารณาการคัดเลือกตัวแบบที่เหมาะสม ดังนี้

3.1 เกณฑ์สารสนเทศของอะกะอิเกะ (Akaike's Information Criterion: AIC)

$$AIC = 2k - 2 \ln L(\theta)$$

โดยที่ k คือ จำนวนพารามิเตอร์ในตัวแบบ และ

$\ln L(\theta)$ คือ ฟังก์ชันลอการิธึมภาวะน่าจะเป็น

3.2 เกณฑ์สารสนเทศของเบส์ (Bayesian Information Criterion: BIC)

$$BIC = -2 \ln L(\theta) + k \ln(n)$$

โดยที่ n คือ จำนวนข้อมูลที่นำมาพิจารณา และ

$\ln L(\theta)$ คือ ฟังก์ชันลอการิธึมภาวะน่าจะเป็น

4. การตรวจสอบความเหมาะสมของการแจกแจง

4.1 สถิติทดสอบแอนเดอร์สัน-ดาร์ลิง (Anderson-Darling Test)

สถิติทดสอบแอนเดอร์สัน-ดาร์ลิงเป็นดังนี้

$$AD = -n - \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (2i-1) \left[\ln F(x_i) + \ln \{1 - F(x_{n-i+1})\} \right]$$

โดยที่ F เป็นฟังก์ชันการแจกแจงสะสมตามทฤษฎีของการแจกแจงที่ต้องการทดสอบสมมติฐาน

4.2 การตรวจสอบความเหมาะสมโดยใช้ Diagnostic Plots ซึ่งประกอบไปด้วย

Density Plot เป็นลักษณะการเปรียบเทียบระหว่างกราฟฮิสโทแกรมของข้อมูลที่นำมาเปรียบเทียบกับฟังก์ชันความหนาแน่นภาวะน่าจะเป็นของการแจกแจงที่สนใจเพื่อตรวจสอบหรือลักษณะความใกล้เคียงกัน

CDF เป็นกราฟแสดงการเปรียบเทียบระหว่างฟังก์ชันการแจกแจงสะสมทางทฤษฎีกับฟังก์ชันการแจกแจงสะสมเชิงประจักษ์ เพื่อดูว่ากราฟทั้งสองชุดแนบกันเพียงใด

P-P Plot (Probability-probability Plot หรือ Percent-percent Plot) กราฟของฟังก์ชันความน่าจะเป็นสะสมของการแจกแจงเชิงประจักษ์ของข้อมูลตัวอย่างเปรียบเทียบกับฟังก์ชันความน่าจะเป็นสะสมของการแจกแจงที่สนใจ ใช้สำหรับเปรียบเทียบรูปแบบหรือลักษณะของการแจกแจง

Q-Q Plot (Quantile-quantile Plot) ลักษณะคล้าย P-P Plot แต่เปลี่ยนจากฟังก์ชันความน่าจะเป็นสะสมเป็นควอนไทล์ของการแจกแจง โดยควอนไทล์ที่นิยม คือ เปอร์เซ็นไทล์

ผลการวิจัย

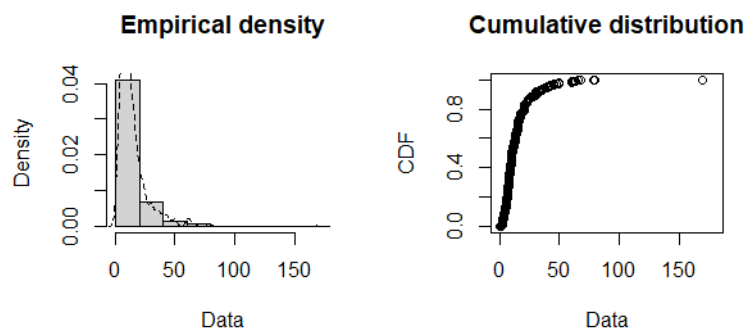
นำข้อมูลค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยหาค่าสถิติต่าง ๆ แสดงดังตารางที่ 2

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าใช้จ่ายต่อหัวเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยชาวไทยและชาวต่างชาติเท่ากับ 14.34 ร้อยบาท/คน/วัน และ 38.53 ร้อยบาท/คน/วัน ตามลำดับ โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 13.27 ร้อยบาท/คน/วัน และ 43.63 ร้อยบาท/คน/วัน ตามลำดับ ค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่ำสุดและสูงสุดเท่ากับ 0.23 ร้อยบาท/คน/วัน และ 170 ร้อยบาท/คน/วัน ส่วนค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติต่ำสุดและสูงสุดเท่ากับ 3.57 ร้อยบาท/คน/วัน และ 304.47 ร้อยบาท/คน/วัน อีกทั้งยังพบว่าค่ามัธยฐานมีค่าใกล้เคียงกับค่าของควอร์ไทล์ที่ 1 มากกว่าค่าของควอร์ไทล์ที่ 3 และค่าเฉลี่ยมีค่าสูงกว่าค่ามัธยฐาน ดังนั้นลักษณะของข้อมูลค่าใช้จ่ายต่อหัวเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติน่าจะมีการแจกแจงแบบเบ้ขวา (Right-skewed Distribution)

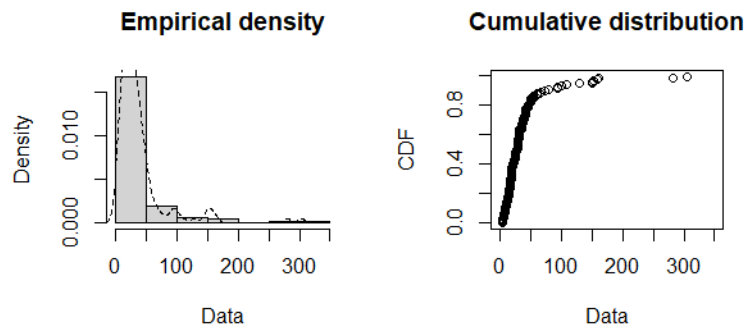
ตารางที่ 2 สถิติค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยว (หน่วย: ร้อยบาท/คน/วัน)

รายการ	นักท่องเที่ยวชาวไทย	นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
n	680	144
Min	0.23	3.57
Q ₁	7.00	16.50
Median	10.00	27.33
Mean	14.34	38.53
Q ₃	17.00	42.00
Max	170.00	304.47
S.D.	13.27	43.63

เมื่อพิจารณาฟังก์ชันการแจกแจงเชิงประจักษ์และฟังก์ชันการแจกแจงสะสมของค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวชาวไทยและค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวต่างชาติ แสดงดังภาพที่ 2 และภาพที่ 3 พบว่าค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติน่าจะมีการแจกแจงเบ้ขวาเช่นกัน โดยสอดคล้องกับผลของข้อมูลที่ได้จากตารางที่ 2 ผู้วิจัยจึงพิจารณาเลือกการแจกแจงที่เหมาะสมกับข้อมูลชุดนี้ ได้แก่ การแจกแจงล็อกนอร์มัล การแจกแจงไวบูล การแจกแจงแกมมา และการแจกแจงแบบเลขชี้กำลัง ผลแสดงดังตารางที่ 3 และตารางที่ 4

ภาพที่ 2 ฟังก์ชันการแจกแจงเชิงประจักษ์และฟังก์ชันการแจกแจงสะสมค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวชาวไทย

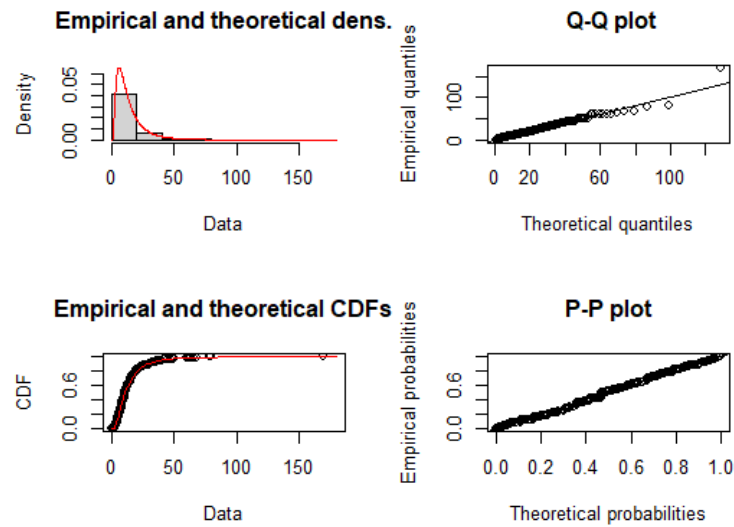
ภาพที่ 3 ฟังก์ชันการแจกแจงเชิงประจักษ์และฟังก์ชันการแจกแจงสะสมค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวต่างชาติ

ตารางที่ 3 ค่าประมาณพารามิเตอร์และการวัดความเหมาะสมของการแจกแจงของข้อมูล
นักท่องเที่ยวชาวไทย

การแจกแจง	ค่าประมาณพารามิเตอร์	การวัดความเหมาะสม		
		AD test	AIC	BIC
ล็อกนอร์มัล	$\hat{\mu} = 2.3615602$ $\hat{\sigma} = 0.7846651$	AD = 1.3725 p-value = .2101	4815.681	4824.725
ไวบูล	$\hat{k} = 1.283252$ $\hat{\lambda} = 15.625914$	AD = 10.2110 p-value < .0001	4912.543	4921.587
แกมมา	$\hat{\alpha} = 1.8080382$ $\hat{\beta} = 0.1260959$	AD = 6.0527 p-value = .0009	4865.954	4874.999
เลขชี้กำลัง	$\hat{\lambda} = 0.06974179$	AD = 27.3340 p-value < .0001	4983.620	4988.142

จากตารางที่ 3 พบว่า เมื่อคัดเลือกตัวแบบการแจกแจงที่เหมาะสมโดยประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธี MLE ของการแจกแจงล็อกนอร์มัล การแจกแจงไวบูล การแจกแจงแกมมา และการแจกแจงแบบเลขชี้กำลัง ค่า AIC และ BIC ของการแจกแจงล็อกนอร์มัลมีค่าต่ำที่สุดเท่ากับ 4815.681 และ 4824.725 ตามลำดับ การแจกแจงล็อกนอร์มัลจึงเป็นการแจกแจงที่เหมาะสมสำหรับข้อมูลค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวชาวไทย โดยมีค่าประมาณของค่าพารามิเตอร์ $\hat{\mu} = 2.3615602$ และ $\hat{\sigma} = 0.7846651$

ตรวจสอบความเหมาะสมของการแจกแจงด้วยสถิติทดสอบแอนเดอร์สัน-ดาร์ลิง ดังตารางที่ 3 ได้ค่าสถิติทดสอบเท่ากับ 1.3725 และ p-value = .2101 แสดงว่าข้อมูลค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวชาวไทยเหมาะสมกับการแจกแจงล็อกนอร์มัล สอดคล้องกับการตรวจสอบความเหมาะสมโดยใช้ Diagnostic plots ของข้อมูลค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวชาวไทย แสดงดังภาพที่ 4 พบว่า P-P Plot และ Q-Q Plot เรียงตัวกันเป็นเส้นตรงตามแนวทแยงมุม อีกทั้งกราฟ Density Plot แสดงกราฟฮิสโทแกรมของข้อมูลกับฟังก์ชันความหนาแน่นความน่าจะเป็นของการแจกแจงล็อกนอร์มัลและ CDF ระหว่างฟังก์ชันการแจกแจงสะสมทางทฤษฎีกับฟังก์ชันการแจกแจงสะสมเชิงประจักษ์แนบสนิทกัน แสดงว่าการแจกแจงล็อกนอร์มัลเป็นการแจกแจงที่เหมาะสมกับข้อมูลค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวชาวไทยในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย

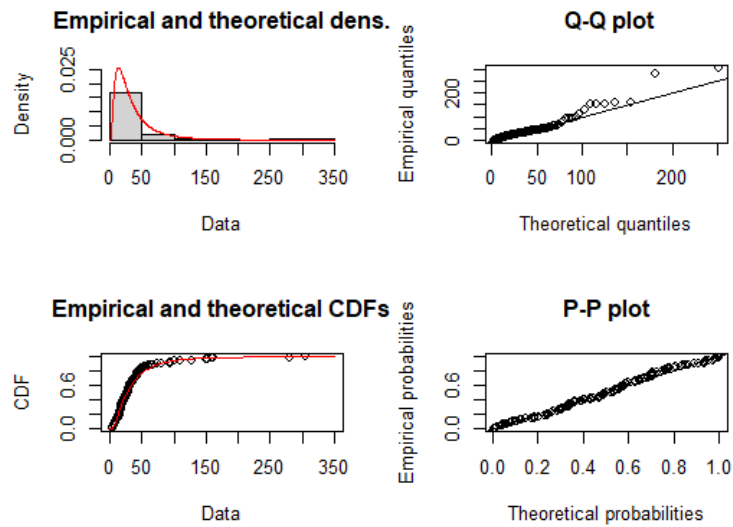

ภาพที่ 4 การตรวจสอบความเหมาะสมของการแจกแจงล็อกนอร์มัลสำหรับข้อมูลค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวชาวไทย

จากตารางที่ 4 พบว่า เมื่อคัดเลือกตัวแบบการแจกแจงที่เหมาะสมโดยประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธี MLE ของการแจกแจงล็อกนอร์มัล การแจกแจงไวบูล การแจกแจงแกมมา และการแจกแจงแบบเลขชี้กำลัง ค่า AIC และ BIC ของการแจกแจงล็อกนอร์มัลมีค่าต่ำที่สุดเท่ากับ 1304.141 และ 1310.080 ตามลำดับ การแจกแจงล็อกนอร์มัลจึงเป็นการแจกแจงที่เหมาะสมสำหรับข้อมูลค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยมีค่าประมาณของค่าพารามิเตอร์ $\hat{\mu} = 3.2793602$ และ $\hat{\sigma} = 0.8320009$

ตารางที่ 4 ค่าประมาณพารามิเตอร์และการวัดความเหมาะสมของการแจกแจงของข้อมูลนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

การแจกแจง	ค่าประมาณพารามิเตอร์	การวัดความเหมาะสม		
		AD test	AIC	BIC
ล็อกนอร์มัล	$\hat{\mu} = 3.2793602$ $\hat{\sigma} = 0.8320009$	AD = 0.71251 p-value = .5482	1304.141	1310.080
ไวบูล	$\hat{k} = 1.129718$ $\hat{\lambda} = 40.598478$	AD = 3.93040 p-value = .0095	1339.496	1345.436
แกมมา	$\hat{\alpha} = 1.48815174$ $\hat{\beta} = 0.03862744$	AD = 3.07240 p-value = .0252	1331.271	1337.211
เลขชี้กำลัง	$\hat{\lambda} = 0.02595201$	AD = 5.14980 p-value = .0024	1341.634	1344.604

ภาพที่ 5 การตรวจสอบความเหมาะสมของการแจกแจงลอการิธึมสำหรับข้อมูลค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ตรวจสอบความเหมาะสมของการแจกแจงด้วยสถิติทดสอบแอนเดอร์สัน-ดาร์ลิง ดังตารางที่ 4 ได้ค่าสถิติทดสอบเท่ากับ 0.71251 และ $p\text{-value} = .5482$ แสดงว่าข้อมูลค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเหมาะสมกับการแจกแจงลอการิธึม สอดคล้องกับการตรวจสอบความเหมาะสมโดยใช้ Diagnostic plots ของข้อมูลค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติแสดงดังภาพที่ 5 พบว่า P-P Plot และ Q-Q Plot เรียงตัวกันเป็นเส้นตรงตามแนวทแยงมุม อีกทั้งกราฟ Density Plot แสดงกราฟฮิสโทแกรมของข้อมูลกับฟังก์ชันความหนาแน่นความน่าจะเป็นของการแจกแจงลอการิธึมและ CDF ระหว่างฟังก์ชันการแจกแจงสะสมทางทฤษฎีกับฟังก์ชันการแจกแจงสะสมเชิงประจักษ์แนบสนิทกัน แสดงว่าการแจกแจงลอการิธึมเป็นการแจกแจงที่เหมาะสมกับข้อมูลค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นพร้อมทั้งหาการแจกแจงที่เหมาะสมกับข้อมูลค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย โดยพิจารณาการแจกแจงลอการิธึม การแจกแจงไวบูล การแจกแจงแกมมา และการแจกแจงแบบเลขชี้กำลัง เพื่อหาการแจกแจงที่เหมาะสมกับข้อมูลมากที่สุด พร้อมทั้งประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธี MLE จากการศึกษาพบว่า ข้อมูลค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยมีลักษณะการแจกแจงแบบเบ้ขวา และค่าใช้จ่ายต่อคนต่อวันของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติสูงกว่าค่าใช้จ่ายต่อคนของนักท่องเที่ยวชาวไทย

ในการหาการแจกแจงที่เหมาะสมกับข้อมูลค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยพบว่า การแจกแจงล็อกนอร์มัลเป็นการแจกแจงที่เหมาะสมที่สุดสำหรับข้อมูลค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยมีค่าประมาณของค่าพารามิเตอร์ของการแจกแจงล็อกนอร์มัล $\hat{\mu} = 2.3615602$ และ $\hat{\sigma} = 0.7846651$ สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย ในส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจะมีค่าประมาณของค่าพารามิเตอร์ของการแจกแจงล็อกนอร์มัล $\hat{\mu} = 3.2793602$ และ $\hat{\sigma} = 0.8320009$

ตารางที่ 5 ค่าคาดหวังจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติแยกตามค่าใช้จ่ายต่อหัว

ค่าใช้จ่าย (บาท/คน/วัน)	ไทย (N = 6,034,264)		ต่างชาติ (N = 3,222,529)	
	ค่าคาดหวังจำนวนคน	ร้อยละ	ค่าคาดหวังจำนวนคน	ร้อยละ
มากกว่า 500	5,015,085	83.11	3,150,445	97.76
มากกว่า 1,000	3,197,895	53.00	2,835,194	87.98
มากกว่า 1,500	1,987,673	32.94	2,429,318	75.39
มากกว่า 2,000	1,264,092	20.95	2,041,182	63.34
มากกว่า 3,000	558,742	9.26	1,423,673	44.18
มากกว่า 5,000	145,305	2.41	720,249	22.35
มากกว่า 10,000	12,809	0.21	178,921	5.55

เมื่อใช้ข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ปี พ.ศ. 2559 ของกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กำหนดเหตุการณ์ค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวในกรณีต่าง ๆ เราสามารถหาค่าคาดหวังจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติได้ ผลแสดงดังตารางที่ 5 ดังนั้นถ้าบริษัทนำเที่ยวหรือธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจะชักจูงและดึงดูดกลุ่มลูกค้าทั้งชาวไทยและต่างชาติพร้อมไป ๆ กัน อาจจะต้องมีการทำการส่งเสริมการขายลูกค้าชาวไทยและต่างชาติในราคาที่แตกต่างกันด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

ข้อมูลค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยมีลักษณะการแจกแจงแบบเบ้ขวาและค่าใช้จ่ายต่อคนต่อวันของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติสูงกว่าค่าใช้จ่ายต่อคนของนักท่องเที่ยวชาวไทย เนื่องจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีระยะเวลาการเข้าพักที่นานกว่าชาวไทย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Revindo et al. (2021) ที่ระบุว่าค่าใช้จ่ายสัมพันธ์กับประเทศต้นทางและระยะเวลาการเข้าพัก โดยผู้ที่เดินทางมาจากประเทศต้นทางที่ไม่ได้อยู่ในอาเซียนจะมีค่าใช้จ่ายสูงกว่าผู้ที่เดินทางมาจากประเทศต้นทางในอาเซียน และยิ่งผู้เดินทางมีระยะเวลาเข้าพักที่นานขึ้นก็จะมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยที่สูงมากขึ้นตามลำดับ งานวิจัยนี้พบว่า การแจกแจง

ล็อกนอร์มัลเป็นการแจกแจงที่เหมาะสมที่สุดสำหรับข้อมูลค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของ Gómez et al. (2020) ที่ใช้การแจกแจงเบต้ากับข้อมูลอัตราส่วนระหว่างการใช้จ่ายที่ประเทศปลายทางกับการใช้จ่ายในประเทศต้นทาง เนื่องจากข้อมูลอัตราส่วนจะให้ค่าตัวแปรลู่อยู่ระหว่าง 0 และ 1 เท่านั้น และจากการกำหนดเหตุการณ์ค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวในกรณีต่าง ๆ แล้วนำมาใช้หาค่าคาดหวังจำนวนนักท่องเที่ยวในเหตุการณ์นั้น ๆ แสดงดังตารางที่ 5 ยังสามารถกำหนดเหตุการณ์ค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวโดยใช้ค่าควอร์ไทล์เป็นเกณฑ์ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Ferrer-Rosell et al. (2015) ได้อีกทางหนึ่งด้วย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้ประกอบการด้านท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยสามารถใช้ข้อมูลค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติ เพื่อกำหนดราคาที่นักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มสามารถจ่ายได้ด้วยความเต็มใจ ซึ่งผลจากงานวิจัยจะมีทั้งค่าเฉลี่ย ค่าควอร์ไทล์ และกรอบค่าใช้จ่ายต่อวันต่อคนสูงสุดและต่ำสุดประกอบการพิจารณาด้วย

2. เมื่อสถานการณ์โควิด-19 คลี่คลายและมีการเปิดรับนักท่องเที่ยว การที่เราทราบว่า การแจกแจงล็อกนอร์มัลเป็นการแจกแจงที่เหมาะสมกับข้อมูลค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ผู้ประกอบการด้านท่องเที่ยวเอกชนรวมทั้งหน่วยงานของทางราชการที่เกี่ยวข้องกับด้านการท่องเที่ยว จะสามารถหาความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวในกรณีต่าง ๆ ได้ เพื่อประเมินถึงการกำหนดทางเลือกด้านบริการที่เหมาะสมให้สอดคล้องกับความต้องการจ่ายของนักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. นักวิจัยอาจพิจารณาใช้การแจกแจงที่มีพารามิเตอร์มากกว่า 2 ค่า ในการหาการแจกแจงที่เหมาะสมกับข้อมูลชุดนี้ หรือใช้ข้อมูลอัตราส่วนของค่าใช้จ่ายในด้านต่างๆ ที่สนใจ เพื่อหาการแจกแจงที่เหมาะสม

2. นักวิจัยอาจพิจารณาใช้การประมาณค่าพารามิเตอร์วิธีอื่นๆ เช่น การประมาณของเบส์ (Bayes' Estimation)

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2561). สถิติด้านการท่องเที่ยว ปี 2560 (*Tourism Statistics 2017*). สืบค้นเมื่อ 16 พฤษภาคม 2564, จาก https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=411
- กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย. (2560). *ประวัติความเป็นมา*. สืบค้นเมื่อ 12 พฤษภาคม 2564, จาก <http://www.osmaothai.com/detail.php>
- กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560–2564)*. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2564, จาก <https://secretary.mots.go.th/strategy>
- ฐานเศรษฐกิจ. (2564). เปิดโรดแม็ปเกาะเต่า-สมุย-พะงัน รับนักท่องเที่ยวต่างชาติ 15 ก.ค.นี้. [ข่าว]. สืบค้นเมื่อ 29 มิถุนายน 2564, จาก <https://www.thansettakij.com/content/business/485267>
- Aguiló, E., Rosselló, J., & Vila, M. (2017). Length of stay and daily tourist expenditure: A joint analysis. *Tourism Management Perspectives*, 21, 10–17.
- Chen, T. S., Hwang, M. S., & Chang, Y. J. (2021). The effect of wealth effect and population aging on tourism expenditure. *Current Issues in Tourism*, AHEAD-OF-PRINT, 1–14.
- Ferrer-Rosell, B., Coenders, G., & Martínez-García E. (2015). Determinants in Tourist Expenditure Composition — The Role of Airline Types. *Tourism Economics*, 21(1), 9–32.
- Gómez-Déniz E, Pérez-Rodríguez JV & Boza-Chirino J. (2020). Modelling tourist expenditure at origin and destination. *Tourism Economics*, 26(3), 437–460.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2006). *Multivariate data analysis (Vol. 6)*. Upper Saddle River, New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Malhotra, N. K. (2015). *Essentials of marketing research: A hands-on orientation*. New Jersey: Pearson Education.
- Revindo, M. D., Widyasanti, A. A., Siregar, C. H., & Hambali, S. (2021). Factors explaining the expenditure of sports event participants and spectators: Evidence from the 2018 Asian Games. *Journal of Sport & Tourism*, 25(2), 105–127.

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

สุรพล ศรีศิลป์¹ สายฝน แสนใจพรม¹ และสมเกตุ อุทธโยธา¹

¹สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม 2) ศึกษาความต้องการในการบริหารแบบมีส่วนร่วม การจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และ 3) เปรียบเทียบสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับความต้องการในการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 201 คน ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยสุ่มมาใช้ในการศึกษา ร้อยละ 25 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ตรวจสอบคุณภาพโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง ได้ค่าคุณภาพระหว่าง 0.67-1.00 ความเชื่อมั่น 0.98 และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในภาพรวม มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการร่วมดำเนินการ มีส่วนร่วมสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการร่วมคิด และวางแผน ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ ด้านการร่วมประเมิน และปรับปรุง ตามลำดับ ส่วนด้านการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง 2) ความต้องการในการบริหารแบบมีส่วนร่วมการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในภาพรวม ความต้องการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการร่วมดำเนินการ มีความต้องการสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการร่วมคิด และวางแผน ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ ด้านการร่วมประเมิน และปรับปรุง และด้านการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตามลำดับ และ 3) ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับความต้องการในการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยด้านที่แตกต่างกัน มีจำนวน 4 ด้าน ซึ่งในแต่ละด้านความต้องการบริหารแบบมีส่วนร่วมสูงกว่าสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้านการร่วมประเมินและปรับปรุง ด้านการร่วมคิดและวางแผน และด้านร่วมดำเนินการ

คำสำคัญ: การบริหารแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนขนาดเล็ก การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม

รับบทความ: 7 เมษายน 2564

แก้ไขเสร็จ: 10 พฤษภาคม 2564

ตอบรับบทความ: 28 มิถุนายน 2564

Participatory Administration in Teaching and Learning by Using Distance Education via Satellite for Small Schools under Maehongson Primary Educational Service Area Office 2

Suraphol Srisin¹ Saiphon Samjaiprom¹ and Somkate Uttayotha¹

¹Graduate School Chiang Mai Rajabhat University

Abstract

The research objectives were 1) to study current conditions of participatory administration in teaching and learning by using distance education via satellite for small schools under Mahongson primary educational service area office 2; 2) to study the need of participatory administration in teaching and learning by using distance education via satellite for small schools under Maehongson primary educational service area office 2 and 3) to compare between current conditions of participatory administration and the need of participatory administration in teaching and learning by using distance education via satellite for small schools under Maehongson primary educational service area office 2. The sample size of 201 administrators, teachers, basic education commissions and supervisors was determined by the random stratified proportional method which were randomly used in the study 25 percent. The instrument for data collection was a five-rating scale questionnaire with IOC between 0.67–1.00 and confidence 0.98. The statistical analysis method used were: percentage, mean, standard deviation, t-test dependent and content analysis. The results showed that: 1) The current conditions of participatory administration in teaching and learning by using distance education via satellite was at a high level. By co-take actions to the highest, followed by co-thinking and planning, co-benefits and co-evaluation and improvement. For co-sharing knowledge has a moderate average. 2) The need of participatory administration in teaching and learning by using distance education via satellite was at a high level. By co-take actions to the highest, followed by co-thinking and planning, co-benefits, co-evaluation and improvement and co-sharing. 3) The results of the comparison between current conditions of participatory administration and the need of participatory administration in teaching and learning by using distance education via satellite were significantly different at the .05 level which there were 4 different components, each of which the need of participatory administration was higher than the current conditions of participatory administration. In descending order is co-sharing, co-evaluation and improvement, co-thinking and planning and co-take actions.

Keywords: Participatory Administration, Small School, Distance Education via Satellite

Received: 7 April 2021

Revised: 10 May 2021

Accepted: 28 June 2021

บทนำ

ศตวรรษที่ 21 เป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต และวิถีการทำงาน ทำให้มนุษย์ต้องปรับตัว และยกระดับสมรรถนะของตน เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนสามารถเป็นกำลังสำคัญของการขับเคลื่อนสู่ประเทศ 4.0 หรือพัฒนาประเทศให้ก้าวสู่การเป็นประเทศโลก ปรับเปลี่ยนจากเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยประสิทธิภาพ เป็นเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการปฏิรูปประเทศไทย (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2560) การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ในประเทศเพื่อเตรียมกำลังคนให้พร้อมในการเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมไทยสู่เศรษฐกิจระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ แต่จากรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2562 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับชาติทั้ง 4 กลุ่มสาระวิชาหลัก (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2, 2563, น.19)

ในประเด็นของปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่อยู่ในเกณฑ์ต่ำนั้นมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย โดยมีปัจจัยหลัก คือ ครูผู้สอน ซึ่งโรงเรียนมีครูสอนไม่ครบชั้น หรือครูสอนไม่ตรงวุฒิ (สำนักงานเลขาธิการศึกษา, 2552, น. 6) ซึ่งปัญหาของครูสอนไม่ครบชั้น และครูสอนไม่ตรงวุฒิเป็นปัญหาสำคัญในการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งในช่วงที่ผ่านมา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ได้มีการแก้ปัญหาโดยการส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนขนาดเล็ก แต่อย่างไรก็ตาม ยังไม่สามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นได้ และจากการนิเทศ กำกับ ติดตาม การจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 พบว่า การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัด ยังไม่มีประสิทธิภาพ เพราะผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจที่ชัดเจนในกระบวนการบริหารจัดการ และการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมขาดความชัดเจนในบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา บทบาทของครูผู้สอน และที่สำคัญ คือ เป็นเพียงการปฏิบัติตามคำสั่งหรือทำตามนโยบาย แต่ยังไม่เกิดความรู้สึกที่เป็นเจ้าของในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม นั่นคือ ยังไม่ได้เกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเท่าที่ควร

การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการให้บุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามาร่วมในกระบวนการตัดสินใจหรือการปฏิบัติงานร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วยความเต็มใจระหว่างโรงเรียนกับ

ชุมชน ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และบรรลุวัตถุประสงค์เดียวกัน (Likert, 1961, p. 223; Maslow, 1970, p. 42-57; Cohen and Uphoff, 1986, p. 6; วินัย ดิสงส์ และ ดวัลย์ มาศจรัส, 2550, น. 49; จันทราณี สงวนนาม, 2553, น. 69; นันทกิตติ แก้วกล้า, 2553, น. 16) ทั้งนี้ เพราะการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน นักเรียน ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมิน ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้การทำงานมีความคล่องตัว มีความโปร่งใส ทำงานเป็นทีม มีความรับผิดชอบต่อความสำเร็จขององค์กร เป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน และเพิ่มศักยภาพในการจูงใจแก่บุคลากรที่จะร่วมกันพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล สื่อ นวัตกรรมกรรมและเทคโนโลยี แหล่งเรียนรู้ การนิเทศ การวิจัย ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตลอดจนการระดมทรัพยากรต่าง ๆ ที่จะถูกนำมาใช้เพื่อประโยชน์ของนักเรียนอย่างเต็มศักยภาพ ทำให้โรงเรียนมีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ และส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนมีคุณภาพและประสิทธิภาพ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น และมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (กนกรัตน์ ทำจะดี, 2560, น. 1; นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ และ อินดา ศิริวรรณ, 2560, น. 176-187) โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการนำการบริหารแบบมีส่วนร่วมมาใช้ร่วมกับการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัด เพื่อแก้ปัญหา และก้าวข้ามข้อจำกัดต่าง ๆ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพบริบทของพื้นที่ ทั้งได้ส่งเสริม และสนับสนุนงบประมาณในการนำหลักการ และเทคโนโลยีการศึกษาดังกล่าว มาช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กอย่างต่อเนื่อง (ประพัทธ์ เทียมจันทร์, 2563, น. 5)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาเกี่ยวกับสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 เพื่อเป็นข้อมูล และแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องนำไปใช้พัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

2. เพื่อศึกษาความต้องการในการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

3. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับความต้องการในการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

สมมติฐานของการวิจัย

สภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมและความต้องการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ด้วยการศึกษทางไกลผ่านดาวเทียม ของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ศึกษานิเทศก์ แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

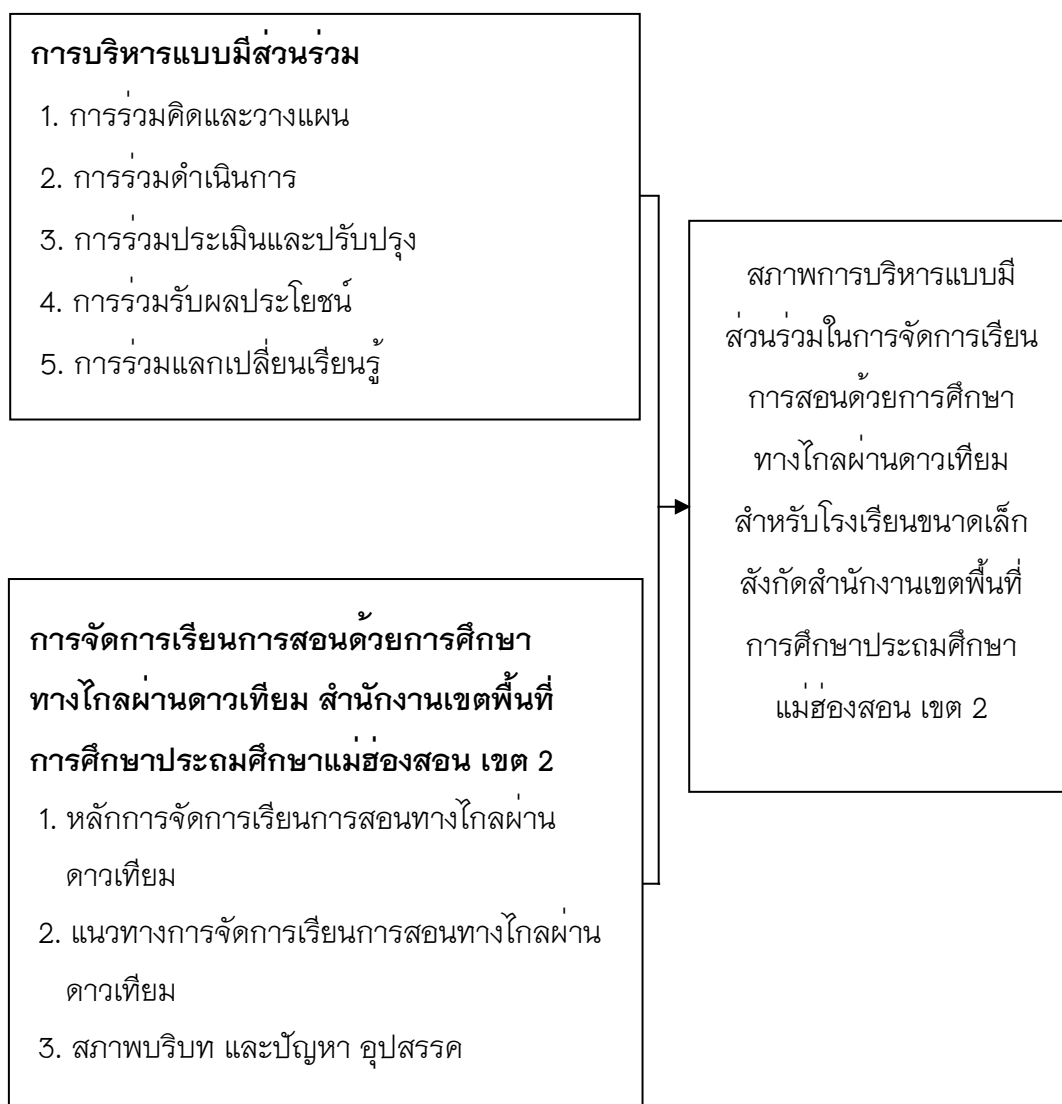
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ซึ่งปฏิบัติงานในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 802 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 121 คน ครูผู้สอน จำนวน 550 คน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 121 คน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 10 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ซึ่งปฏิบัติงานใน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 201 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยสุ่มมาใช้ในการศึกษา ร้อยละ 25 ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 30 คน ครูผู้สอน จำนวน 138 คน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 30 คน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 3 คน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 เป็นการศึกษาสภาพการบริหารจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม โดยเกิดจากการวิเคราะห์ แนวคิด หลักการ ทฤษฎี เกี่ยวกับ 1) การบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีขั้นตอนของการมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอน คือ การร่วมคิดและวางแผน การร่วมดำเนินการ การร่วมประเมินและปรับปรุง การร่วม รับผลประโยชน์ และ การร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2546, น.17–8; วิชิต นันทสุวรรณ และจำนง แรกพิณี, 2541, น. 46–47; กรมสามัญศึกษา, 2544, น. 6; คุณาพิชต์ แซ่มสีม่วง, 2563, น. 43) และ 2) การจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ซึ่งประกอบด้วย หลักการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม แนวทางการจัดการเรียน การสอนทางไกลผ่านดาวเทียม และสภาพบริบท ปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ของการจัดการเรียน การสอนทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 แล้วนำมาพัฒนาแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพ การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 จากนั้นจึงนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียน การสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 โดยแสดงได้ดัง ภาพที่ 1

ภาพที่ 1: กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 โดยมีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. การสังเคราะห์องค์ประกอบ เป็นการสังเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม มีขั้นตอนการดำเนินการ คือ

1.1 ศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม และการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม โดยเอกสารที่ศึกษาเป็น

งานวิจัย บทความ และหนังสือ ทั้งที่เป็นเอกสารรูปเล่มและในรูปของเอกสารดิจิทัล แล้วจัดบันทึกเพื่อให้ได้องค์ประกอบ และตัวบ่งชี้เบื้องต้น

1.2 วิเคราะห์ และสังเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม โดยการแยกแยะองค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ออกเป็นส่วนย่อยที่มีความสัมพันธ์กัน แล้วสรุปเป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วม และการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม

2. สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 โดยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นประเภทมาตราประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และใช้ประเด็นคำถามที่ได้มาจากข้อสรุปการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมมาเป็นแนวทางในการพัฒนา นั่นคือ สภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ผ่านมากับความต้องการในการบริหารแบบมีส่วนร่วมการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 โดยแบบสอบถามความคิดเห็น มีจำนวน 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 สอบถามสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 2 ข้อ ตอนที่ 2 สอบถามสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ผ่านมาและความต้องการในการบริหารแบบมีส่วนร่วมการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จำนวน 40 ข้อ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จำนวน 6 ข้อ ซึ่งคุณภาพของแบบสอบถามความคิดเห็นโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 และนำแบบสอบถามความคิดเห็นไปทดลองกับกลุ่มทดลอง จำนวน 31 คนโดยมีความเชื่อมั่น 0.98

การรวบรวมข้อมูล

การศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โดยผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ออกหนังสือขอความอนุเคราะห์โรงเรียนตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 แล้วส่งกลับมายังสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษา โดยผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามความคิดเห็น จำนวน 215 ฉบับ และได้รับกลับคืนมา จำนวน 201 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93.49

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ใช้วิเคราะห์สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ค่าเฉลี่ย (Mean: M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) ใช้วิเคราะห์สภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ค่า t-test ใช้เปรียบเทียบสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับความต้องการในการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ใช้วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศชาย ร้อยละ 60.70 เพศหญิง ร้อยละ 39.30 ส่วนมากมีประสบการณ์ทำงานช่วง 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 49.75 และส่วนใหญ่จะเป็นครูผู้สอน คิดเป็นร้อยละ 68.67 โดยผลการศึกษาเป็นดังนี้

1. สภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

ผลการศึกษาสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 พบว่า ในภาพรวมมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการร่วมดำเนินการ มีส่วนร่วมสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการร่วมคิด และวางแผน ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ ด้านการร่วมประเมินและปรับปรุง ตามลำดับ ส่วนด้านการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 (n=201)

ที่	การมีส่วนร่วม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล	อันดับ
1	ด้านการรวมคิดและวางแผน	3.66	0.89	มาก	2
2	ด้านการร่วมดำเนินการ	3.72	0.90	มาก	1
3	ด้านการร่วมประเมินและปรับปรุง	3.55	0.86	มาก	4
4	ด้านการร่วมรับผลประโยชน์	3.57	0.97	มาก	3
5	ด้านการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้	3.30	1.02	ปานกลาง	5
เฉลี่ยโดยรวม		3.64	0.92	มาก	

2. ความต้องการในการบริหารแบบมีส่วนร่วมการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

ผลการศึกษาความต้องการในการบริหารแบบมีส่วนร่วมการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 พบว่า ในภาพรวม ความต้องการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการร่วมดำเนินการ มีความต้องการสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการร่วมคิด และวางแผน ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ ด้านการร่วมประเมิน และปรับปรุง และด้านการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตามลำดับ ดังแสดง ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการในการบริหารแบบมีส่วนร่วมการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 (n=201)

ที่	การมีส่วนร่วม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล	อันดับ
1	ด้านการรวมคิดและวางแผน	4.19	0.73	มาก	2
2	ด้านการร่วมดำเนินการ	4.24	0.73	มาก	1

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ที่	การมีส่วนร่วม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน	แปดผล	อันดับ
มาตรฐาน					
3	ด้านการร่วมประเมินและปรับปรุง	4.17	0.75	มาก	4
4	ด้านการร่วมรับผลประโยชน์	4.18	0.76	มาก	3
5	ด้านการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้	4.08	0.83	มาก	5
เฉลี่ยโดยรวม		4.21	0.75	มาก	

3. การเปรียบเทียบสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับความต้องการในการบริหารแบบมีส่วนร่วมการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับความต้องการในการบริหารแบบมีส่วนร่วมการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 พบว่า ในภาพรวมสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับความต้องการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่แตกต่างกัน มีจำนวน 4 ด้าน ซึ่งในแต่ละด้านความต้องการบริหารแบบมีส่วนร่วมสูงกว่าสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้านการร่วมประเมินและปรับปรุง ด้านการร่วมคิดและวางแผน และด้านร่วมดำเนินการ ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับความต้องการในการบริหารแบบมีส่วนร่วมการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2

การบริหาร แบบมีส่วนร่วม	สภาพการ		ความต้องการ		ผลต่าง	t	p
	บริหารแบบมี		บริหารแบบ				
	มีส่วนร่วม		มีส่วนร่วม				
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD			
1. ด้านการรวมคิดและวางแผน	3.66	0.89	4.19	0.73	0.53	-22.67	.000*
2. ด้านการรวมดำเนินการ	3.72	0.90	4.24	0.73	0.52	-30.59	.000*
3. ด้านการรวมประเมินและปรับปรุง	3.55	0.86	4.17	0.75	0.62	-20.81	.002*
4. ด้านการรวมรับผลประโยชน์	3.57	0.97	4.18	0.76	0.61	-5.26	.120

ตารางที่ 3 (ต่อ)

การบริหาร แบบมีส่วนร่วม	สภาพการ		ความต้องการ		ผลต่าง	t	p
	บริหารแบบมี		บริหารแบบ				
	ส่วนร่วม		มีส่วนร่วม				
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD			
5. ด้านการรวมแลกเปลี่ยนเรียนรู้	3.30	1.02	4.08	0.83	0.78	-16.24	.001*
การบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยรวม	3.64	0.92	4.21	0.75	0.57	-31.00	.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา พบว่า 1) สภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ด้วยการศึกษากาไกลผ่านดาวเทียม โดยรวมสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการร่วมดำเนินการ มีส่วนร่วมสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการร่วมคิด และวางแผน ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ ด้านการร่วมประเมินและปรับปรุง ตามลำดับ ส่วนด้านการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเนื่องจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ได้สนับสนุน ส่งเสริม ให้โรงเรียนขนาดเล็กจัดการเรียนการสอน ด้วยการศึกษากาไกลผ่านดาวเทียม โดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม และมีการนิเทศ กำกับ ติดตามอย่างต่อเนื่อง (ประพัทธ์ เทียมจันทร์, 2563, น.5) จึงส่งผลให้โรงเรียนมีสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ด้วยการศึกษากาไกลผ่านดาวเทียม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของโคกิตา คล้ายหนองสรวง (2558) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ความต้องการในการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ด้วยการศึกษากาไกลผ่านดาวเทียม พบว่า โดยรวมความต้องการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องจาก นโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ในการส่งเสริมให้โรงเรียนนำหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการบริหารงานของสถานศึกษา ในสังกัด ประกอบกับผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ได้ตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน จึงมีความต้องการนำหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพบริบทพื้นที่ (ประพัทธ์ เทียมจันทร์, 2563, น.6) โดยเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการร่วมดำเนินการ มีความต้องการสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการร่วมคิด และวางแผน ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ ด้านการร่วมประเมิน และปรับปรุง และด้านการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตามลำดับ ซึ่งแตกต่าง

จากการศึกษาของ ศิริกานต์ จันทรศิริ (2559) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ตามแนวคิดวงจรเดมมิง (Deming Cycle) โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจะงะเจงเทร่า เขต 1 พบว่า ผลการจัดลำดับความสำคัญของแนวทางการพัฒนาการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในแต่ละด้านเรียงตามลำดับ คือ ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินการ ด้านการประเมินตรวจสอบ และด้านการปรับปรุงแก้ไข และแตกต่างจากการศึกษาของ ภูเบศก์ เข้มทอง (2561) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ของในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ด้านที่มีสภาพการมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ทั้งนี้ การที่ลำดับขององค์ประกอบแต่ละด้านของการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 แตกต่างจากการศึกษาวิจัยเรื่องอื่น ๆ นั้น อาจเนื่องจากโรงเรียนมีสภาพบริบทพื้นที่แตกต่างจากโรงเรียนในสังกัดของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ ทั้งสภาพโรงเรียน บุคลากร ผู้บริหาร นักเรียน ชุมชน อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน ลักษณะวิชาที่สอน ตลอดจนหน่วยงานต้นสังกัด จึงส่งผลให้การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีลำดับขององค์ประกอบที่มีความแตกต่างกันไป รวมถึงมีลักษณะขององค์ประกอบที่แตกต่างกันไปบ้างในบางด้าน ดังเช่น การศึกษาของ ยงศิริโรจน์ เศษวงศ์ (2562) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมโดยเครือข่ายการศึกษาของโรงเรียนในเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย พบว่า รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมโดยเครือข่ายการศึกษาของโรงเรียนในเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย ประกอบด้วย การร่วมวางแผน การร่วมคิด การร่วมตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ การร่วมรับผลประโยชน์ การร่วมวัด และประเมินผล การร่วมปรับปรุงพัฒนา และจากการศึกษาของ เดือนเพ็ญ ылไซย (2562) ที่ได้ศึกษาเรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา คือ ด้านการวางแผน ด้านการตัดสินใจ ด้านการดำเนินงาน และด้านการประเมินผล แต่อย่างไรก็ตาม ถือว่า สภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 มีองค์ประกอบที่ใกล้เคียงกันกับสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมอื่น ๆ นั่นคือ ประกอบด้วย การร่วมคิด และวางแผน การร่วมดำเนินการ การร่วมรับผลประโยชน์ การร่วมประเมิน และปรับปรุง และการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นอกจากนี้ การที่ความต้องการของการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกล

ผ่านดาวเทียม ในด้านการร่วมดำเนินการ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดนั้น อาจเนื่องมาจาก เป็นด้านที่มีความสำคัญ เพราะเป็นการปฏิบัติงานที่ส่งผลโดยตรงกับการเรียนรู้ของนักเรียน ตั้งแต่การเตรียมความพร้อม การจัดการเรียนการสอน การสอนซ่อมเสริม การอำนวยความสะดวก และให้ขวัญกำลังใจ 3) การเปรียบเทียบสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับความต้องการในการบริหารแบบมีส่วนร่วมการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม พบว่า สภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับความต้องการการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในภาพรวม แตกต่างกัน โดยมีด้านที่แตกต่างกันจำนวน 4 ด้าน ซึ่งในแต่ละด้านความต้องการการบริหารแบบมีส่วนร่วมสูงกว่าสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้านการร่วมประเมินและปรับปรุง ด้านการร่วมคิดและวางแผน และด้านการร่วมดำเนินการ ซึ่งการที่ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และศึกษานิเทศก์ มีความต้องการด้านการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้มากที่สุดนั้น อาจเป็นเพราะว่า ในช่วงภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 อยู่ในสถานการณ์ของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้โรงเรียนหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ไม่สามารถจัดกิจกรรม หรือเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมได้อย่างเต็มรูปแบบ และมีข้อจำกัดต่าง ๆ มาก จึงทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องดังกล่าวรู้สึกว่าการดำเนินงานในด้านการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีน้อยเกินไปและไม่ต่อเนื่อง ส่วนในด้านการร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งพบว่า สภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับความต้องการในการบริหารแบบมีส่วนร่วมการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเนื่องจาก โรงเรียนได้มีการยกย่อง ชมเชย มอบรางวัล เกียรติบัตร ให้กับนักเรียน ครูผู้สอนที่มีผลงานโดดเด่น ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม อย่างน้อยเทอมละ 1 ครั้ง เพื่อให้มีแรงจูงใจ และสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน โดยสอดคล้องกับการศึกษาของ Barker & Hall (1994) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาทางไกลของโรงเรียนในชนบท พบว่า ในการออกแบบการจัดการเรียนการสอนทางไกลต้องให้ความสำคัญในเรื่องของการสร้างแรงจูงใจ ซึ่งเป็นเรื่องที่โรงเรียนได้ปฏิบัติเป็นปกติอยู่แล้ว จึงทำให้ด้านการร่วมรับผลประโยชน์มีสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับความต้องการในการบริหารแบบมีส่วนร่วมการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมที่ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการปฏิบัติ

1. ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ด้านการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีระดับของการมีส่วนร่วมต่ำสุด ดังนั้น โรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนในแต่ละระดับชั้นมีการประชุมและปรึกษาร่วมกันเป็นประจำทุกเดือน เพื่อนำปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ มาวางแผน แก้ปัญหา และเตรียมการสอนในครั้งต่อไป

2. ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนบางส่วนเรียนตามการสอนของโรงเรียนต้นทางไม่ทัน เพราะมีปัญหาการสื่อสาร การอ่านไม่คล่อง เขียนไม่คล่อง ดังนั้น โรงเรียนควรเน้นเกี่ยวกับทักษะการสื่อสาร และการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน โดยเฉพาะนักเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 1 เพราะเป็นพื้นฐานสำคัญในการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม

3. ผลการวิจัยพบว่า อุปกรณ์การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม มีสภาพชำรุด อุปกรณ์บางรายการไม่สามารถใช้งานได้ รวมถึงมีปัญหาด้านระบบสัญญาณไม่เสถียร ทำให้โรงเรียนไม่สามารถจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น โรงเรียนควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนให้มีความรู้เกี่ยวกับการซ่อมบำรุง การบำรุงดูแลรักษาอุปกรณ์การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ตลอดจนการจัดหาอุปกรณ์การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมสำรอง เพื่อให้สามารถใช้งานได้อย่างเป็นปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 มีสภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ในด้านการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีระดับของการมีส่วนร่วมต่ำสุด ดังนั้นโรงเรียน หรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของบุคลากรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม หรือการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม

เอกสารอ้างอิง

- กนกรัตน์ ทาจะดี. (2560). การศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมในงานวิชาการของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยสยาม, กรุงเทพฯ.
- กรมสามัญศึกษา. (2544). การประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษา.

- คุณาพิชณ์ แซ่มสีมวง. (2563). รายงานผลการดำเนินงานโครงการระบบการประกันคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษาเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก รอบ 4 สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2. แม่ฮ่องสอน: สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2.
- จันทร์ธานี สงวนนาม. (2553). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: บุคพอยท์.
- ชูชาติ พวงสมจิตร์. (2546). *การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม ของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาดุขฎิบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- เดือนเพ็ญ ยลไชย. (2562). *การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต). มหาวิทยาลัย ราชภัฏบุรีรัมย์, บุรีรัมย์.
- นันทกิตติ แก้วกล้า. (2553). *การบริหารแบบมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.
- นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ และ อินตา ศิริวรรณ. (2560). *การบริหารแบบมีส่วนร่วม*. *วารสารมหาจุฬาริชาการ*, 4(1), 176–187.
- ประพัทธ์ เทียมจันทร์. (2563, เมษายน). *รายงานการประชุม ครั้งที่ 9/2563*. เอกสารเสนอต่อ ที่ประชุมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2, แม่ฮ่องสอน.
- ไพฑูรย์ สิ้นลารัตน์. (2560). *แนวโน้มเทคโนโลยีสารสนเทศในยุค Education 4.0*. สืบค้นจาก <https://sites.google.com/a/rajsima.ac.th/techono4/hnwy-kar-reiyn-ru1/1-4-naew-nom-ni-yukh-dicithal>
- ไพฑูรย์ สิ้นลารัตน์. (2560). *แนวโน้มเทคโนโลยีสารสนเทศในยุค Education 4.0*. [บทวิเคราะห์]. สืบค้นจาก <https://blogs.business.microsoft.com/th-th/2017/05/15/6-technology-trends-shaping-digital-transformation>.
- ภูเบศร์ เข้มทอง. (2561). *สภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่ม เวลาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, พิษณุโลก.
- ยงศิริโรจน์ เศษวงศ์. (2562). *การพัฒนารูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมโดยเครือข่าย การศึกษาของโรงเรียนในเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, เชียงราย.
- วิจิต นันทสุวรรณ และจำนง แรกพิณิจ. (2541). *บทบาทของชุมชนกับการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- วินัย ดิสงศ์ และดวลย์ มาศจรัส. (2550). *การบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: ธารอักษร.

- ศิริกานต์ จันทรศิริ. (2559). *การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ตามแนวคิดวงจร Deming โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยบูรพา, ฉะเชิงเทรา.
- ไศยภรณ์ คล้ายหนองสรวง. (2558). *การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 3.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2. (2563). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2.* แม่ฮ่องสอน: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). *ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561).* กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟิก.
- Baker, B. O. & Hall, R. F. (1994). Distance Education in Rural Schools: Technologies and Practice. *Journal of Research in Rural Education.* 10(2): 126-128.
- Cohen, J. M. & Uphoff, N. F. (1986). *World development.* New York: McGraw-Hill.
- Likert, S. (1961). *New patterns of management.* New York: McGraw-Hill.
- Maslow, A.H. (1970). *Motivation and personality.* New York: Harper and Row.

ประเด็นทางกฎหมายเกี่ยวกับการโอนข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างประเทศ ตามความตกลงสหรัฐอเมริกาและยุโรปและผลกระทบต่อกฎหมายไทย

อัครเดช มณีภาค¹ และ คณาธิป ทองรวีวงศ์²

¹สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

²ผู้อำนวยการสถาบันกฎหมายสื่อดิจิทัล มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคลและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นพื้นฐานที่มาของกฎหมายการโอนข้อมูลระหว่างประเทศ 2) ศึกษาหลักกฎหมายเกี่ยวกับการโอนข้อมูลระหว่างประเทศของสหภาพยุโรปและความตกลงระหว่างยุโรปกับสหรัฐอเมริกาที่มีผลกระทบต่อกฎหมายไทย และ 3) เสนอแนะการปรับปรุงกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องให้มีความเหมาะสมกับการคุ้มครองข้อมูลและสอดคล้องกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศ มีผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 10 คน ได้แก่ นักวิชาการ/ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย จำนวน 5 คน ผู้เชี่ยวชาญภาคเอกชน จำนวน 2 คน ทนายความ จำนวน 1 คน พนักงานอัยการ จำนวน 1 คน และตำรวจ จำนวน 1 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การโอนข้อมูลส่วนบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญของธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ แต่มีข้อจำกัดทางกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งส่งผลให้เกิดอุปสรรคและปัญหาทางกฎหมายระหว่างประเทศที่มีหลักการแตกต่างกัน ดังจะเห็นได้จากประเด็นกฎหมายการโอนข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างประเทศตามความตกลงสหรัฐอเมริกาและยุโรป ซึ่งส่งผลกระทบต่อกฎหมายไทยในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล 2) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นปัญหาของกฎหมายไทยในปัจจุบันหลายประการ เช่น ความแตกต่างระหว่างกฎหมายไทยกับกฎหมายสหภาพยุโรปในประเด็นเกี่ยวกับหน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูล การบูรณาการหลักการคุ้มครองข้อมูลในหลายขั้นตอน และ 3) กฎหมายยุโรปและคำพิพากษาศาลยุโรปกำหนดเกณฑ์การโอนข้อมูลไว้หลายประการ รวมถึงสภาพแวดล้อมทางกฎหมายของประเทศผู้รับโอนข้อมูลที่ไม่ควรมีกฎหมายให้อำนาจอรัฐล่วงละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล หลักการนี้เห็นได้จากคำพิพากษาที่ศาลยุโรปตัดสินว่าความตกลงการโอนข้อมูลระหว่างสหรัฐอเมริกาและยุโรปสิ้นผลบังคับ (Case C-362/14)

คำสำคัญ: ประเด็นทางกฎหมาย โอนข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างประเทศ ตามความตกลงสหรัฐอเมริกาและยุโรป ผลกระทบต่อกฎหมายไทย

Legal issues relating to EU and US personal data transfer Agreements and the Impact on Thai law

Acradech Maneepack¹ and Kanathip Thograweewong²

¹Faculty of Law Faculty of Humanities and Social Sciences Chandrakasem Rajabhat University

²Director of Digital Media Law Institute Kasem Bundit University

Abstract

The objectives of this study were to 1) examine problems relating to individual's rights to privacy and the protection of personal data which are fundamental to international data protection laws; 2) study legal principles relating to international transfer of personal data and the EU and US personal data transfer agreements in terms of impact to Thai laws; and 3) propose the amendments of Thai laws in relation to the Personal Data Protection Act to be in line with international laws. The key informants consist of 10 lawyers and academic experts.

The research results reveal the following findings. 1) The transfer of personal data is critical to electronic transactions. However, there are several limitations concerning personal data protection laws. These limitations cause legal obstacles for transferring personal data between countries which have different legal principles such as the case of agreement between the European Union (EU) and the United States of America (the U.S) which also affects Thai laws in the digital age. 2) There are still several problematic issues, for example; the differences of Thai and EU laws in aspects of data controller obligations, and the integration of data protection principles at several stages. 3) EU law and EU courts require several conditions for transfer of data including legal context of the country receiving data which should not have broad laws empowering authorities to intercept personal data. This context is the crucial factor why the EU court considers the data transfer agreement between US and EU invalid as indicated in Case C-362/14

Keywords: Legal Issues, Agreement of Personal Data Transfer of the US. and EU, the Impact on Thai law

บทนำ

การส่งข้อมูลหรือการโอนข้อมูลส่วนบุคคลในรูปแบบดิจิทัลระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจ เป็นองค์ประกอบสำคัญของการติดต่อธุรกรรมต่าง ๆ ทั้งกรณีการโอนข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจในประเทศและการค้าระหว่างประเทศ เช่น การโอนข้อมูลของลูกค้าไปเก็บไว้ในระบบของบริษัทในเครืออีกประเทศหนึ่ง การโอนข้อมูลการเดินทางของผู้โดยสารสายการบิน การโอนข้อมูลไปเก็บไว้ในระบบคลาวด์ในต่างประเทศ (Pearson and Benameur, 2010) การโอนข้อมูลลูกค้าในการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ การโอนข้อมูลพนักงานของบริษัทแม่ในต่างประเทศไปอีกประเทศหนึ่ง เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลในรูปแบบดิจิทัลอาจส่งผลให้เกิดการละเมิดและแทรกแซงสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามกรอบแนวคิดความเป็นอยู่ส่วนตัว (Warren and Brandies, 1890) ในหลายประเทศจึงมีการตรากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล วางหลักควบคุมการเก็บข้อมูล ใช้ข้อมูลเปิดเผยหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ประกอบการต่าง ๆ โดยแต่ละประเทศต่างมีมาตรการคุ้มครองข้อมูลตามกฎหมายที่แตกต่างกันไป อีกทั้งระดับและลักษณะการคุ้มครองตามกฎหมายก็แตกต่างกันไปด้วย (Cate, 1995) นอกจากนี้บางประเทศยังไม่มีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

สำหรับประเทศที่มีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เช่นสหภาพยุโรปได้มีการบัญญัติกฎหมายเรียกว่า Directive 95/46/EC on the Protection of Individuals with Regard to the Processing of Personal Data on the Free Movement of Such Data โดยสร้างหลักเกณฑ์ในการโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปยังประเทศนอกสมาชิกสหภาพยุโรปว่า “ห้ามมิให้มีการโอนข้อมูลส่วนบุคคลจากประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปไปยังประเทศอื่นที่ไม่ได้เป็นสมาชิกสหภาพยุโรป หากประเทศดังกล่าวมิได้มีการรับรองระดับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เพียงพอ (Adequate Level of Protection)” กฎหมายนี้ส่งผลกระทบต่อการโอนข้อมูลระหว่างประเทศที่มีกฎหมายภายในแตกต่างกัน อันนำไปสู่ปัญหาการค้าระหว่างประเทศ (Schwartz, 1994) ด้วยเหตุนี้ ประเทศซึ่งมิได้เป็นสมาชิกสหภาพยุโรปอาจจำเป็นต้องมีการดำเนินการเพื่อให้คณะกรรมการการค้ายุโรป (European Commission) รับรองว่าประเทศของตนมีระดับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เพียงพอ หรือต้องดำเนินการตามเงื่อนไขอื่นเพื่อให้สามารถรับโอนข้อมูลส่วนบุคคลจากกลุ่มประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปได้ สภาพเช่นนี้สะท้อนถึงการที่กฎหมายสหภาพยุโรปมีอิทธิพลต่อประเทศนอกกลุ่มด้วย (Greenleaf, 2012).

แนวทางที่แต่ละประเทศใช้เพื่อให้ได้รับการพิจารณาจากสหภาพยุโรปว่ามีระดับการคุ้มครองที่เพียงพอมีหลายวิธีการ เช่น การบัญญัติกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลภายในประเทศของตนที่มีหลักการตามแนวทางของสหภาพยุโรป (Fromholz, 2000) หรือการทำความตกลงระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความตกลงระหว่างสหรัฐอเมริกาและยุโรป ซึ่งมี

ความตกลงหลายฉบับเกี่ยวกับการโอนข้อมูลส่วนบุคคลเฉพาะบางภาคส่วนหรือบางธุรกิจ เช่น การโอนข้อมูลผู้โดยสารสายการบิน (Hailbronner, et al, 2008) แต่ในบทความวิจัยนี้จะศึกษาเฉพาะความตกลงจัดตั้งโครงการ Safe Harbour อันเกิดจากการเจรจาระหว่างรัฐบาลสหรัฐอเมริกา โดยกระทรวงพาณิชย์กับคณะกรรมการการยุโรป เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม ค.ศ. 2000 ข้อตกลงดังกล่าวมีหลักการสำคัญว่าบริษัทหรือองค์กรใดที่เข้าร่วมโครงการนี้ จะสามารถรับโอนข้อมูลส่วนบุคคลจากกลุ่มประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปได้อย่างปราศจากข้อจำกัดใด ๆ บริษัทหรือองค์กรที่ประสงค์จะเข้าร่วมโครงการนี้จะต้องปฏิบัติตามหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล 7 ประการ ซึ่งหน่วยงานหรือองค์กรภายในประเทศสหรัฐอเมริกาจำนวนมากใช้โครงการ Safe Harbour เป็นวิธีการสำคัญในการรับโอนข้อมูลส่วนบุคคลจากกลุ่มประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปเรื่อยมา (Long and Quek, 2002) จนกระทั่ง วันที่ 6 ตุลาคม ค.ศ. 2015 ได้มีการพิพากษาคดีของศาลยุติธรรมแห่งยุโรป ในคดีเลขที่ C-362/14 ตัดสินว่า Decision 2000/520 อันเป็นคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการยุโรปที่เป็นฐานรับรองว่าโครงการ Safe Harbour มีระดับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เพียงพอ เป็นอันสิ้นสุดทำให้ประเทศสหรัฐอเมริกาไม่สามารถรับโอนข้อมูลส่วนบุคคลโดยใช้โครงการ Safe Harbour ได้อีกต่อไป คำพิพากษานี้ส่งผลกระทบต่อประเทศอื่น ในการพิจารณาทบทวนกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลภายในประเทศของตน อีกครั้งว่ามีระดับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เพียงพอตามแนวทางของศาลยุติธรรมแห่งยุโรปหรือไม่

ต่อมาในปี ค.ศ. 2016 สหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปได้มีข้อตกลงใหม่ชื่อว่า EU.-U.S. Privacy Shield ซึ่งคณะกรรมการการยุโรปได้มีการลงมติรับหลักการอย่างเป็นทางการของ EU.-U.S. Privacy Shield แล้วในวันที่ 12 กรกฎาคม ค.ศ. 2016 ซึ่งข้อตกลงใหม่นี้ได้ครอบคลุมถึงการคุ้มครองการรับข้อมูลส่วนบุคคลของบริษัท มาตรการป้องกันของสหรัฐอเมริกาในการเข้าถึงข้อมูล มาตรการป้องกันและชดเชยอย่างมีประสิทธิภาพสำหรับข้อมูลส่วนบุคคล การตรวจสอบประจำปี นอกจากนี้ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2018 กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฉบับใหม่ (General Data Protection Regulation: GDPR) มีผลใช้บังคับแทนที่กฎหมายเดิม (Directive 95/46/EC) ส่งผลกระทบต่อ การโอนข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างประเทศอื่นกับประเทศในสหภาพยุโรป เนื่องจากกฎหมายนี้มีผลสำคัญคล้ายคลึงกับกฎหมายเดิม (Directive 95/46/EC) ที่ห้ามการโอนข้อมูลออกนอกสหภาพยุโรป หากประเทศปลายทางหรือผู้รับโอนไม่มีมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลเพียงพอเมื่อเทียบกับมาตรฐานของสหภาพยุโรป ด้วยเหตุนี้ ประเทศต่าง ๆ ที่มีการทำการค้าระหว่างประเทศกับสหภาพยุโรป จึงจำเป็นต้องพิจารณาทบทวนกฎหมายภายในของตนเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลว่ามีความเหมาะสมสอดคล้องกับสหภาพยุโรปหรือไม่ เพื่อให้สามารถโอนข้อมูลระหว่างประเทศกับประเทศภายในกลุ่มสหภาพยุโรปได้

ในส่วนของประเทศไทย ก่อนปี พ.ศ. 2562 ไม่มีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการเฉพาะ แต่ก็มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคล เช่น กฎหมายคุ้มครองข้อมูลเฉพาะบางภาคส่วนของธุรกิจ เช่น ธุรกิจข้อมูลเครดิต (คณาธิป ทองรวีวงศ์, 2560, น. 294) นำไปสู่ประเด็นในระดับการทำธุรกิจระหว่างประเทศ โดยเฉพาะกรณีการโอนข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างไทยและกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป เนื่องจากข้อจำกัดการโอนข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าว อย่างไรก็ตามในเดือนกุมภาพันธ์ปี พ.ศ. 2562 สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ลงมติเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลก่อนการเลือกตั้งทั่วไปในเดือนมีนาคม เพียงไม่ถึงหนึ่งเดือน และประกาศในราชกิจจานุเบกษาในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2562 ซึ่งมีผลเป็นการควบคุมการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ประกอบการในประเทศไทย

แม้ว่าประเทศไทยจะมีการบัญญัติกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นกฎหมายเฉพาะแต่ยังคงมีประเด็นปัญหาอีกหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลักการ เงื่อนไข มาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่แตกต่างกันระหว่างไทยและสหภาพยุโรป อันอาจนำไปสู่ปัญหาและข้อจำกัดในลักษณะเดียวกับที่เกิดขึ้นระหว่างสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป งานวิจัยนี้จึงได้ทำการศึกษาประเด็นปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการโอนข้อมูลระหว่างสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป เพื่อนำมาเป็นแนวทางประกอบการพิจารณาปรับปรุงกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติข้อมูลส่วนบุคคล ให้สอดคล้องกับแนวทางของความตกลงระหว่างประเทศดังกล่าวต่อไป อันจะส่งผลสนับสนุนการค้าระหว่างประเทศของไทยกับสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกาในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคลและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นพื้นฐานที่มาของกฎหมายการโอนข้อมูลระหว่างประเทศ
2. เพื่อศึกษาหลักกฎหมายเกี่ยวกับการโอนข้อมูลระหว่างประเทศของสหภาพยุโรปและความตกลงระหว่างยุโรปกับสหรัฐอเมริกาที่มีผลกระทบต่อกฎหมายไทย
3. เพื่อเสนอแนะการปรับปรุงกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องให้มีความเหมาะสมกับการคุ้มครองข้อมูลและสอดคล้องกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศ

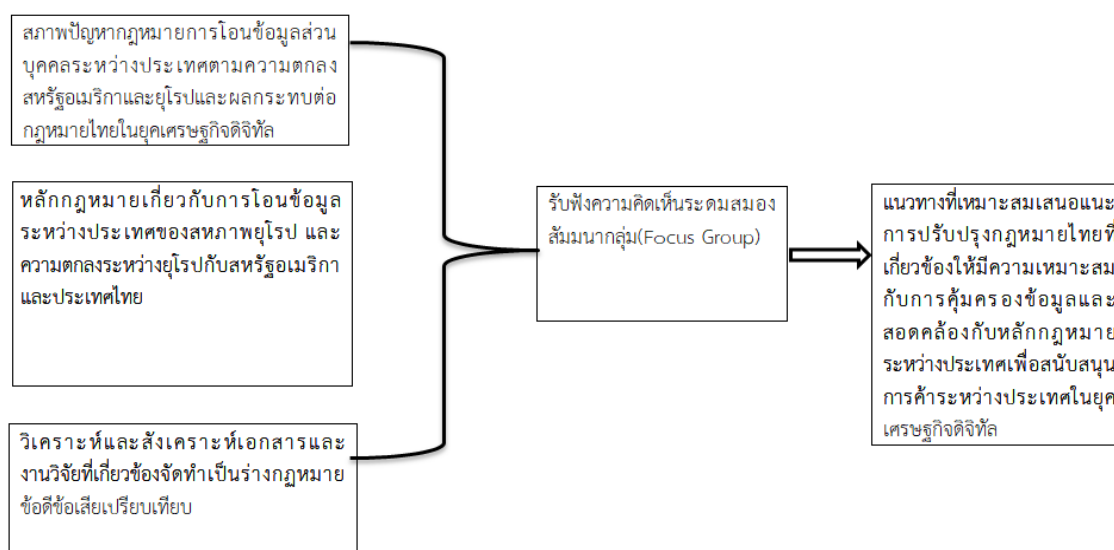
ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) รับฟังความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารจำแนกกฎหมาย ตัวอย่างคดี คำพิพากษาเปรียบเทียบประเทศไทยและต่างประเทศ แล้วนำข้อมูลไปวิเคราะห์สรุปผลเสนอแนะ จัดทำเอกสารเปรียบเทียบข้อดีข้อเสีย เพื่อรับฟังความเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน ประกอบด้วย นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย จำนวน 5 คน ผู้เชี่ยวชาญภาคเอกชน จำนวน 2 คน ทนายความ จำนวน 1 คน พนักงานอัยการ จำนวน 1 คน และตำรวจ จำนวน 1 คน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ประเด็นกฎหมายการโอนข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างประเทศตามความตกลงสหรัฐอเมริกาและยุโรปและผลกระทบต่อกฎหมายไทยในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยศึกษาจากวัตถุประสงค์ แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือการศึกษาคือ ข้อมูลสนทนากลุ่ม (Focus Group) รับฟังความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิตามสภาพปัญหา วัตถุประสงค์ กรอบแนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดประเด็นในการสนทนากลุ่ม ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลสนทนากลุ่ม
2. สภาพปัญหา ประเด็นกฎหมายการโอนข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างประเทศ ตามความตกลงสหรัฐอเมริกาและยุโรปและผลกระทบต่อกฎหมายไทยในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล
3. ผลกระทบของปัญหาที่เกิดการโอนข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างประเทศ ตามความตกลงสหรัฐอเมริกาและยุโรปและผลกระทบต่อกฎหมายไทยในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล
4. ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องโอนข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างประเทศ ตามความตกลงสหรัฐอเมริกาและยุโรปและผลกระทบต่อกฎหมายไทยในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล
5. ความเหมาะสมและเพียงพอของกฎหมายที่มีผลในการบังคับใช้ในปัจจุบัน
6. ช่องว่างและปัญหาการบังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่
7. แนวทางการแก้ไขปัญหา โอนข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างประเทศตามความตกลงสหรัฐอเมริกาและยุโรปและผลกระทบต่อกฎหมายไทยในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล
8. ข้อเสนอที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย โอนข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างประเทศ ตามความตกลงสหรัฐอเมริกาและยุโรปและผลกระทบต่อกฎหมายไทยในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) รับฟังความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยมีข้อมูลข้อมูลจากการรวบรวมเอกสาร วิทยานิพนธ์ บทความ วารสาร ตัวอย่างคดี คำพิพากษาฎีกา รวมทั้งกฎหมายต่าง ๆ ทั้งในประเทศไทยและกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องต่างประเทศ ตรวจสอบความถูกต้องเอกสารพร้อมแยกแยะ

การวิเคราะห์ข้อมูล

กรณีเอกสารทางกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ จะเป็นข้อความบรรยายซึ่งได้มาจากการศึกษาเนื้อหาจากเอกสารทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
2. การวิเคราะห์เนื้อหา เป็นการกระทำกับข้อมูลที่ได้จากเอกสารโดยวิเคราะห์เชิงบรรยาย
3. การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูลเป็นการใช้วิธีการเปรียบเทียบโดยการนำข้อมูลมาเทียบโดยผู้วิจัยสังเกตหรือรวบรวมข้อมูลได้หลาย ๆ อย่างแล้วนำมาแยกชนิด

เปรียบเทียบกันโดยนำข้อมูลเอกสารของกฎหมายไทยและต่างประเทศมาทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบ

กรณีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) รับฟังความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดมาดำเนินการสู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลทำการจัดหมวดหมู่ของข้อมูล สภาพปัญหาที่แท้จริงนำไปสู่ปัญหาของกฎหมายและแยกแยะข้อมูลที่เก็บรวมข้อมูลมาเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลพร้อมข้อสรุปจากการสนทนากลุ่ม ในประเด็นกฎหมาย การโอนข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างประเทศตามความตกลงสหรัฐอเมริกาและยุโรปและผลกระทบต่อกฎหมายไทยในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

ผลการวิจัย

ผลวิจัยแยกตามประเด็นวิเคราะห์ข้อมูล 4 ประเด็นดังนี้

1. ประเด็นหน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและการสัมภาษณ์/การสนทนากลุ่มชี้ให้เห็นปัญหาของหลักการคุ้มครองข้อมูลของไทยมิได้กำหนดหน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูลไว้อย่างครอบคลุมเหมือนกับกฎหมายสหภาพยุโรป เช่น การกำหนดหลักที่ต่างกับกฎหมายยุโรปในกรณีผู้ประมวลผลอยู่ในราชอาณาจักรและในกรณีอยู่นอกราชอาณาจักร การไม่ได้กำหนดหลักการสำหรับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหลายรายลักษณะเช่นนี้สามารถส่งผลให้ระดับการคุ้มครองตามกฎหมายไทยต่ำกว่ายุโรป และอาจนำไปสู่ข้อจำกัดการโอนข้อมูล

2. ประเด็นข้อจำกัดการโอนข้อมูลออกนอกประเทศ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและการสัมภาษณ์/การสนทนากลุ่ม ชี้ให้เห็นว่ากฎหมายไทยจัดอยู่ในแนวทางที่สอง กล่าวคือกฎหมายกำหนดหลักห้ามโอนออกนอกประเทศ แต่ให้อำนาจคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล อนุญาตให้โอนตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด แต่กฎหมายไทยไม่ได้กำหนดเกณฑ์ที่ชัดเจน ไม่ได้กำหนดปัจจัยต่าง ๆ ที่คณะกรรมการต้องนำมาประกอบการพิจารณา ดังเช่นกฎหมายสหภาพยุโรป

3. จากประเด็นพิพาทและปัญหาทางกฎหมายอันทำให้ความตกลงการโอนข้อมูลระหว่างสหรัฐและยุโรปสิ้นผล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ คำพิพากษาคดี Case C-362/14 ของยุโรปพบว่า เหตุผลสำคัญที่ศาลวินิจฉัยว่า คำวินิจฉัย 2000/520 ขัดต่อกฎหมายคุ้มครองข้อมูลยุโรปนั้นมีได้อยู่ที่ปัญหาในแง่ตัวบทหรือองค์ประกอบของหลักการคุ้มครองข้อมูลตามกรอบ Safe Harbour แต่ศาลนำปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายในประเทศที่สามและกฎหมายอื่นมาประกอบการพิจารณาด้วย

4. จากประเด็นปัญหาตามกรณีพิพาทและความตกลงของยุโรปและสหรัฐอเมริกา ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติข้อมูลส่วนบุคคลของไทย โดยวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบกับการสัมภาษณ์กลุ่ม ซึ่งสามารถสรุปผลวิจัยในแต่ละประเด็นได้ดังนี้

4.1 กฎหมายยุโรปรวมทั้งความตกลงของสหรัฐและยุโรปให้อำนาจคณะกรรมการ พิจารณารับรองระดับการคุ้มครองที่ได้มาตรฐานของการโอนข้อมูลออกนอกประเทศ โดยให้ พิจารณาปัจจัยหลายประการ สำหรับกฎหมายไทยให้อำนาจคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูล พิจารณารับรองการโอนโดยให้พิจารณาที่แนวนโยบายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นสำคัญ

4.2 ศาลยุโรปนำข้อยกเว้นของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมาเป็นปัจจัยหนึ่ง ในการพิจารณาว่าสภาพแวดล้อมทางกฎหมายของประเทศผู้รับโอนนั้นมีมาตรฐานที่เหมาะสม หรือไม่ ดังนั้น แม้ว่ากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจะมีข้อยกเว้นเกี่ยวกับกฎหมายภายใน ที่ให้อำนาจอรัฐดำเนินการกับข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อความมั่นคงก็จะต้องนำมาชั่งน้ำหนักว่าได้ สัดส่วนหรือไม่ ซึ่งผลวิจัยข้อนี้แสดงถึงแนวโน้มว่ากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทย ที่มีข้อยกเว้นเกี่ยวกับการใช้อำนาจอรัฐตามกฎหมายอื่นอย่างกว้างนั้นอาจส่งผลให้มาตรฐาน การคุ้มครองข้อมูลของไทยไม่อยู่ในระดับที่เหมาะสม

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยโดยแยกตามประเด็นวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 4 ประเด็นดังนี้

1. ประเด็นเกี่ยวกับหน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูลตามหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Data Protection Principles) กฎหมายมุ่งเน้นการกำหนดหน้าที่แก่ผู้ควบคุมข้อมูล โดยมีได้กำหนด หน้าที่หรือความรับผิดชอบโดยตรงต่อผู้ประมวลข้อมูล อย่างไรก็ตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูล ส่วนบุคคลของยุโรป กำหนดว่ากรณีผู้ควบคุมข้อมูลโอนข้อมูลไปให้บุคคลที่สามประมวลข้อมูล ผู้ควบคุมข้อมูลยังคงมีหน้าที่ตามกฎหมาย นอกจากนี้กฎหมายยังกำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูล ต้องดำเนินการหรือจัดให้เกิดการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่สอดคล้องกับหลักกฎหมายคุ้มครอง ข้อมูล สำหรับวิธีการที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลต้องดำเนินการให้ผู้ประมวลข้อมูล ปฏิบัติตามหลักการคุ้มครองข้อมูลนั้น กฎหมายยุโรปกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าให้ผู้ควบคุมข้อมูล ใช้มาตรการทางสัญญา กำหนดให้ผู้ประมวลข้อมูลต้องปฏิบัติตามหลักการคุ้มครองข้อมูล ในส่วน ของกฎหมายไทย กำหนดว่าในกรณีผู้ควบคุมข้อมูลใช้ผู้ประมวลที่อยู่นอกราชอาณาจักรต้องทำ สัญญาตัวแทนและห้ามระบุข้อจำกัดความรับผิด แต่ในกรณีผู้ประมวลผลที่อยู่ในราชอาณาจักร นั้นกำหนดเพียงให้มีข้อตกลงระหว่างกันแต่ไม่ได้ห้ามระบุข้อจำกัดความรับผิด นอกจากนี้ ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ควบคุมข้อมูลตามกฎหมายไทยและความตกลง Privacy Shield ไม่ได้ระบุไว้ซึ่งต่างจากกฎหมายยุโรปคือ หน้าที่บูรณาการหลักการคุ้มครองข้อมูล

ทั้งในชั้นวางแผนและชั้นปฏิบัติการ และกรณีมีผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหลายราย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและการสัมภาษณ์/การสนทนากลุ่มชี้ให้เห็นปัญหาช่องโหว่ของหลักการคุ้มครองข้อมูลของไทยดังกล่าวข้างต้น ซึ่งสามารถส่งผลให้ระดับการคุ้มครองตามกฎหมายไทยต่ำกว่ายุโรป และอาจนำไปสู่ข้อจำกัดการโอนข้อมูล

2. ประเด็นข้อจำกัดการโอนข้อมูลออกนอกประเทศ เป็นสาระสำคัญของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลทั้งยุโรปและความตกลงของยุโรปกับสหรัฐอเมริกา รวมทั้งกฎหมายไทย อย่างไรก็ตาม รายละเอียดของข้อจำกัดการโอนมีความแตกต่างกันไปในกฎหมายแต่ละประเทศ ซึ่งผลการวิจัยจำแนกเป็นสองแนวทาง คือ แนวทางที่หนึ่ง กำหนดเงื่อนไขว่าประเทศที่รับโอนจะต้องมีกฎหมายที่มีมาตรฐานเทียบเท่ากับมาตรฐานหรือหลักการตามกฎหมายภายในของประเทศผู้โอน แนวทางนี้เห็นได้จากกฎหมายยุโรป และความตกลง Privacy Shield แนวทางที่สอง กฎหมายกำหนดหลักห้ามโอนออกนอกประเทศ แต่ให้อำนาจคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล อนุญาตให้โอนตามเงื่อนไขที่กำหนด ซึ่งผลการวิจัยชี้ว่ากฎหมายไทยอยู่ในแนวทางที่สอง อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายยุโรปและข้อตกลงการโอนข้อมูลระหว่างยุโรปและสหรัฐอเมริกาแล้ว จะเห็นได้ว่าการกำหนดแนวทางให้อำนาจคณะกรรมการรับรองตามกฎหมายไทยที่ไม่มีเกณฑ์ (Criteria) ที่ชัดเจนในการรับรองให้โอนได้และกำหนดให้พิจารณาเฉพาะนโยบายข้อมูล (Privacy Policy) ซึ่งเป็นแผนของบริษัทหรือองค์กรธุรกิจเท่านั้น ไม่ได้กำหนดให้พิจารณากฎหมายของประเทศที่สามและสภาพแวดล้อมของประเทศนั้น จึงอาจทำให้อนุญาตรับรองไปได้แม้ประเทศปลายทางจะมีมาตรฐานการคุ้มครองที่แตกต่างจากหลักการสากลเช่นกฎหมายยุโรป ในขณะที่คณะกรรมการยุโรปไม่ได้พิจารณาเฉพาะแผนหรือนโยบาย แต่พิจารณากฎหมายของประเทศที่สามและสภาพโดยรวมของประเทศปลายทางที่จะโอนด้วยหลักการตามกฎหมายไทยเช่นนี้ สามารถส่งผลถึงแนวโน้มความไม่สอดคล้องกับมาตรฐานของยุโรป รวมทั้งส่งผลกระทบต่อ การโอนไปยังสหรัฐอเมริกาที่ใช้หลักการ Privacy Shield อันต้องพิจารณาจากสภาพแวดล้อมโดยรวมมากกว่าตัวแผนหรือนโยบายเช่นกัน

3. จากการศึกษาคำพิพากษาคดี Case C-362/14 ของยุโรป ซึ่งพบว่า เหตุผลสำคัญที่ศาลวินิจฉัยว่า คำวินิจฉัย 2000/520 ขัดต่อกฎหมายคุ้มครองข้อมูลยุโรป มิได้อยู่ที่ ความมีอยู่ของข้อตกลงการโอนข้อมูลหรือกฎหมายภายในเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล แต่ศาลนำปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายในประเทศที่สาม กล่าวคือ สภาพทางกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ที่มีกฎหมายอื่นให้อำนาจภาครัฐอันกระทบต่อข้อมูลส่วนบุคคล รวมทั้งข้อยกเว้นของการที่สหรัฐอเมริกามีข้อยกเว้นให้อำนาจหน่วยงานรัฐทำการเก็บหรือใช้ข้อมูลโดยไม่ต้องปฏิบัติตามหลักของ Safe Harbour เมื่อนำเกณฑ์และแนวทางดังกล่าวมาพิจารณาสภาพแวดล้อมภายในของประเทศไทย ประกอบกับการกำหนดข้อยกเว้นการคุ้มครองข้อมูลด้วยเหตุผลด้าน

ความมั่นคงของรัฐที่กว้างและอาจนำไปสู่การไร้ประสิทธิภาพของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เนื่องจากหน่วยงานรัฐสามารถอ้างข้อยกเว้นดังกล่าวรวมทั้งอาศัยกฎหมายอื่นเพื่อเก็บหรือใช้ข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนได้ ซึ่งจะส่งผลให้สภาพแวดล้อมโดยรวมของไทยมีลักษณะคล้ายสหรัฐอเมริกาตามที่ศาลยุโรปวินิจฉัยในคดีดังกล่าว

4. จากปัญหาจากกรณีพิพาทและความตกลงของยุโรปและสหรัฐอเมริกา สามารถอภิปรายผลในแต่ละประเด็นย่อยได้ ดังนี้

4.1 กฎหมายยุโรปรวมทั้งความตกลงของสหรัฐและยุโรปให้อำนาจคณะกรรมการพิจารณารับรองระดับการคุ้มครองที่ได้มาตรฐานของการโอนข้อมูลออกนอกประเทศ สำหรับกฎหมายไทยให้อำนาจคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลพิจารณารับรองการโอนแต่ไม่มีเกณฑ์กำหนดไว้ กฎหมายยุโรปและคำพิพากษาศาลยุโรปกำหนดเกณฑ์การโอนไว้หลายประการ กล่าวคือ การอนุญาตไม่ได้พิจารณาเฉพาะตัวนโยบายหรือแผนการคุ้มครองข้อมูล แต่พิจารณาถึงสภาพแวดล้อม อันประกอบด้วย กฎหมายประเทศที่สาม กฎหมายอื่น ที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นส่วนตัว ข้อยกเว้นของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลที่เปิดโอกาสให้มีการดำเนินการต่อข้อมูลโดยไม่สอดคล้องกับมาตรฐานยุโรป อย่างไรก็ตาม กฎหมายไทยกำหนดให้คณะกรรมการพิจารณาเฉพาะนโยบายคุ้มครองข้อมูล (Privacy Policy) หรือแผนซึ่งภาคธุรกิจร่างขึ้นเท่านั้น ไม่ได้ระบุให้พิจารณาสภาพแวดล้อม เช่น กฎหมายประเทศปลายทางที่จะโอนไป ข้อยกเว้นการเข้าถึงหรือใช้ประโยชน์จากข้อมูลโดยภาครัฐ นอกจากนี้ ในการพิจารณานโยบายดังกล่าวก็ไม่ได้ระบุเกณฑ์หรือรายละเอียดหรือเงื่อนไขซึ่งต้องระบุในนโยบายดังกล่าวด้วย

4.2 ในแง่ข้อยกเว้นตามกฎหมายภายใน ศาลยุโรปนำปัจจัยนี้มาพิจารณาและตัดสินว่าคำวินิจฉัยคณะกรรมการยุโรปไม่มีผลบังคับ ส่งผลให้ความตกลงโอนข้อมูลของสองประเทศไม่มีผลไปด้วย กล่าวคือกฎหมายปลายทางหรือผู้รับโอนมีข้อยกเว้นให้หน่วยงานรัฐเข้าถึงข้อมูลหรือข้อยกเว้นด้านความมั่นคงหรือประโยชน์สาธารณะ ศาลเห็นว่าความมั่นคงของชาติ ประโยชน์สาธารณะและข้อกำหนดเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย มีความสำคัญมากกว่าหลักการคุ้มครองข้อมูลของ Safe Harbour ผลการศึกษาเชิงคุณภาพและการสัมภาษณ์ สัมมนากลุ่มชี้ให้เห็นว่า แม้มาตรา 4 ของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทย ไม่กำหนดข้อยกเว้นให้หน่วยงานรัฐ แต่จากหมวด 3/1 รวมทั้งมาตรา 24 กำหนดข้อยกเว้นเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะและอำนาจรัฐที่กว้าง เช่น เพื่อดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อการใช้อำนาจรัฐ เพื่อการรักษาความมั่นคงไซเบอร์ ฯลฯ การกำหนดข้อยกเว้นลักษณะนี้ เป็นการให้น้ำหนักกับความมั่นคงของชาติ ประโยชน์สาธารณะ และการบังคับใช้กฎหมาย มากกว่าหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ข้อยกเว้นเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อ การโอนข้อมูลระหว่างยุโรปและไทย ดังเช่นที่เกิดขึ้นกับข้อตกลง Safe Harbour ของสหรัฐอเมริกากับยุโรป

เป็นเหตุให้กรรมการยุโรปไม่รับรองความเหมาะสมของระดับคุ้มครองตามกฎหมายไทยแม้ว่า คณะกรรมการยุโรปรับรอง แต่ก็อาจมีคดีที่ฟ้องร้องต่อศาลยุโรปเพื่อให้การรับรองไม่มีผล ดังเช่นคดี Case C-362/14

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการปฏิบัติ

1. รัฐบาลควรกำหนดแนวนโยบายเศรษฐกิจดิจิทัลและวางรากฐานกฎหมายเศรษฐกิจดิจิทัลโดยบรรจุประเด็นกฎหมายการโอนข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างประเทศตามมาตรฐานยุโรป และมาตรฐานตามความตกลงสหรัฐอเมริกาและยุโรป อันเป็นการให้น้ำหนักอย่างสมดุลระหว่างการส่งเสริมผู้ประกอบการธุรกิจ สิทธิเสรีภาพของประชาชนและ ความมั่นคงของรัฐ

2. แก้ไข พ.ร.บ. ข้อมูลส่วนบุคคล โดยเพิ่มเติมหลักการเกี่ยวกับหน้าที่ผู้ประมวลข้อมูล ให้สอดคล้องกับกฎหมายยุโรป เช่น การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ควบคุมข้อมูลในกรณีใช้ ผู้ประมวลข้อมูลไม่ว่าจะเป็นกรณีผู้ประมวลข้อมูลในราชอาณาจักรและนอกราชอาณาจักร เพิ่มเติม หน้าที่บูรณาการหลักการคุ้มครองข้อมูลทั้งในชั้นวางแผนและชั้นปฏิบัติการ และกรณี มีผู้ควบคุมหลายราย ทำให้ระดับการคุ้มครองตามกฎหมายไทยต่ำกว่ายุโรป และอาจนำไปสู่ ข้อจำกัดการโอนข้อมูล

3. แก้ไขพ.ร.บ. ข้อมูลส่วนบุคคล โดยยกเลิกหลักการรับรองนโยบายข้อมูลส่วนบุคคล ขององค์กร ที่พิจารณาเฉพาะนโยบายความเป็นส่วนตัว (Privacy Policy) ซึ่งเป็นตัวเอกสารหรือ แผนการ เนื่องจากเป็นหลักการที่แตกต่างและมีมาตรฐานต่ำกว่ายุโรป ทั้งนี้ โดยเสนอให้กำหนด ว่า การรับรองให้โอนออกนอกราชอาณาจักรต้องพิจารณาสภาพโดยรวมของประเทศปลายทาง มิใช่พิจารณาเฉพาะตัวนโยบายที่องค์กรยื่นมาให้ประเมินเท่านั้น

4. แก้ไข พ.ร.บ. ข้อมูลส่วนบุคคล โดยลดอำนาจคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้การกำหนดรับรองการโอนข้อมูลออกนอกประเทศไทยไปยังประเทศที่สาม เป็นอำนาจ ของฝ่ายนิติบัญญัติ

5. แก้ไขข้อยกเว้นการโอนเพื่อความมั่นคงหรือประโยชน์สาธารณะที่บัญญัติไว้กว้าง รวมทั้งแก้ไขข้อยกเว้น “เพื่อการใช้อำนาจรัฐ” ที่กว้างไม่ชัดเจน ทั้งนี้เสนอให้มีการกำหนดข้อยกเว้น การคุ้มครองข้อมูลอย่างจำกัดเฉพาะการเก็บหรือใช้ข้อมูลโดยไม่แสวงกำไรหรือการใช้ส่วนบุคคล ตามแนวทางกฎหมายยุโรปเท่านั้น

6. เพิ่มบทบัญญัติรับรองหลักการการมีส่วนร่วมของประชาชนในกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยให้มีตัวแทนภาคประชาสังคมเข้าร่วมตรวจสอบการใช้อำนาจของคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูล โดยควรมีหลักการให้ประชาชนเข้าชื่อถอดถอนคณะกรรมการ หากใช้อำนาจไปในทิศทางให้น้ำหนักกับความมั่นคงและประโยชน์ของผู้ประกอบการมากกว่าสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่เป็นเจ้าของข้อมูล

7. เสนอให้ตรากฎหมายยกเลิกพระราชบัญญัติความมั่นคงไซเบอร์ เนื่องจากกฎหมายสหรัฐอเมริกาและยุโรปไม่มีกฎหมายลักษณะนี้ที่มีหลักการดังเช่นกฎหมายไทย กฎหมายดังกล่าวเปรียบเทียบกับ การสอดส่องข้อมูลโดยภาครัฐในสหรัฐอเมริกาซึ่งนำไปสู่การฟ้องคดีในยุโรปที่ศาลตัดสินให้ความตกลงการโอนข้อมูล “Safe Harbour” ล้มเหลว หากไม่ยกเลิกก็เสนอให้แก้ไขพระราชบัญญัติความมั่นคงไซเบอร์เพื่อลดอำนาจคณะกรรมการ และจำกัดขอบเขตการใช้อำนาจต่อข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางของยุโรปและสหรัฐอเมริกา เช่น นิยามภัยคุกคามวิกฤติให้ชัดเจน รวมทั้งกำหนดให้ภัยคุกคามทุกกรณีต้องอยู่ภายใต้หลักการตรวจสอบถ่วงดุลโดยขอมหาศาล

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้มีข้อจำกัดในการศึกษาเฉพาะกฎหมายยุโรป และความตกลงระหว่างสหรัฐอเมริกากับยุโรป จึงควรมีการศึกษาต่อยอดในการศึกษาเปรียบเทียบกับความตกลงการโอนข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างกลุ่มประเทศอื่น เช่น ความตกลงระหว่างกลุ่มประเทศในอเมริกาใต้ ความตกลงระหว่างกลุ่มประเทศแอฟริกา ความตกลงระหว่างกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน การโอนข้อมูลส่วนบุคคลของบางประเทศที่มีหลักการเฉพาะและแตกต่างจากยุโรป เช่น กฎหมายข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศจีน

เอกสารอ้างอิง

- คณาธิป ทองรวีวงศ์. (2560). *การปฏิรูปกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทยเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- Cate, F. H. (1995). The EU Data Protection Directive, Information Privacy, and the Public Interest. *Iowa L. Rev.*, 80, 431–443.
- Fromholz, J. M. (2000). The European Union data privacy directive. *Berkeley technology law journal*, 15(1), 460–484.
- Greenleaf, G. (2012). The influence of European data privacy standards outside Europe: Implications for globalization of Convention 108. *International Data Privacy Law*, 2(2), 2011–2039.

- Hailbronner, K., Papakonstantinou, V., & Kau, M. (2008). The Agreement on Passenger–Data Transfer (PNR) and the EU–US Cooperation in Data Communication. *International migration*, 46(2), 187–197.
- Long, W. J., & Quek, M. P. (2002). Personal data privacy protection in an age of globalization: the US–EU safe Harbour compromise. *Journal of European Public Policy*, 9(3), 325–344.
- Pearson, S., & Benameur, A. (2010). *Privacy, security and trust issues arising from cloud computing*. In Cloud Computing Technology and Science (CloudCom), 2010 IEEE Second International Conference on IEEE, Indiana, USA.
- Schwartz, P. (1994). European data protection law and restrictions on international data flows. *Iowa L. Rev*, 80, 471–496.
- Warren, D. S., & Brandies, D. (1890). The Right to Privacy. *Harvard Law Review*, 4(5), 193–220.

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสุข: บทบาทของกลุ่มสมาชิกที่มีรายได้แตกต่างกัน ในฐานะตัวแปรกำกับ

ชลิตา ธีรานุพัฒนา¹ และกัลยาณี เสนาสุ¹

¹คณะพัฒนาศาสตร์มนุษยศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับความสุขของผู้อาศัยในชุมชนแออัด และสมาชิกสโมสรโรตารี และ 2) บทบาทของกลุ่มสมาชิกที่มีรายได้แตกต่างกันในฐานะตัวแปรกำกับของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสุขกับระดับความสุข โดยการเก็บข้อมูลด้วยแบบสำรวจในกลุ่มตัวอย่างผู้อาศัยในชุมชนแออัดแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร จำนวน 200 ชุด และสมาชิกสโมสรโรตารีแห่งประเทศไทย พื้นที่การดูแลกรุงเทพมหานคร จำนวน 200 ชุด จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา และสถิติอนุมาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับความสุขโดยรวมมากที่สุด คือ คุณภาพด้านเศรษฐกิจในครัวเรือนที่ส่งผลกระทบต่อระดับความสุข ($\beta = 0.289$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รองลงมาคือ คุณภาพด้านสุขภาพที่ส่งผลกระทบต่อระดับความสุข ($\beta = 0.169$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อแยกวิเคราะห์ตามกลุ่มสมาชิกพบว่า มีเพียงปัจจัยคุณภาพด้านเศรษฐกิจในครัวเรือนที่ส่งผลกระทบต่อระดับความสุข ($\beta = 0.256$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำหรับกลุ่มผู้อาศัยในชุมชนแออัด ในขณะที่ในกลุ่มสมาชิกสโมสรโรตารีพบว่า คุณภาพด้านสุขภาพส่งผลกระทบต่อระดับความสุข ($\beta = 0.325$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รองลงมาคือ คุณภาพด้านเศรษฐกิจในครัวเรือนส่งผลกระทบต่อระดับความสุข ($\beta = 0.287$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ คุณภาพด้านครอบครัวส่งผลกระทบต่อระดับความสุข ($\beta = 0.177$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) สมาชิกกลุ่มที่มีรายได้แตกต่างกันแสดงบทบาทเป็นตัวแปรกำกับในความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพด้านครอบครัวกับระดับความสุขที่ระดับนัยสำคัญ .05

คำสำคัญ: ความสุข สโมสรโรตารี ชุมชนแออัด คุณภาพด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน คุณภาพด้านสุขภาพ

Factors Affecting Happiness: The Role of Membership with Different Incomes as a Moderator.

Chalida Teeranupattana¹ and Kalayanee Senasu¹

School of Human Resource Development, National Institute of Development Administration

Abstract

The purposes of this research were to study 1) factors affecting happiness of residents in an underprivileged community and Thai Rotary Club members; 2) role of membership with different incomes as a moderator of the relationship between different affecting factors and happiness. Data were collected via questionnaires. The samples were 200 residents of an underprivileged community in Bangkok, and 200 Thai Rotary Club members in Bangkok. The collected data were analyzed using descriptive and inferential statistics.

The results indicate that 1) quality of household economy was found to be a positive factor affecting happiness ($\beta = 0.289$) with $p\text{-value} = .01$; and followed by quality of health ($\beta = 0.169$) with $p\text{-value} = .05$. In the group of residents in the underprivileged community, the only one factor that positively affecting happiness was found to be quality of household economy ($\beta = 0.256$) with $p\text{-value} = .01$. On the other hand, in the group of Thai Rotary Club members, three factors were found to be positively affecting happiness, including quality of health ($\beta = 0.325$), quality of household economy ($\beta = 0.287$) both with $p\text{-value} = .01$, and quality of family ($\beta = 0.177$) with $p\text{-value} = .05$. Furthermore, 2) the role of membership with different incomes was considered a significant moderator in relation to quality of family and happiness with $p\text{-value} = .05$.

Keywords: Happiness, Thai Rotary Club, Community Resident, Quality of Household Economy, Quality of Health

บทนำ

“ความสุข” ไม่ว่ายุคสมัยใดก็ยังเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนาที่จะแสวงหามาให้ตนเองทั้งนั้น ยิ่งในยุคสมัยปัจจุบันที่สังคมเต็มไปด้วยแสง สี เสียง และการบริโภคนิยมที่ได้เข้ามาบีบคั้นทำให้คนเรามากแสวงหาความสุขจากสิ่งที่ฉาบฉวยหรือความสุขทางวัตถุกันมากยิ่งขึ้น โดยคนรุ่นใหม่มักพยายามดิ้นรนแสวงหาเงินทองเพื่อนำมาหาซื้อความสุข ความสะดวกสบายต่าง ๆ ให้กับตนเอง แต่เหมือนกับว่ายิ่งเราดิ้นรน แสวงหากันมากเท่าไร ความสุขกลับยิ่งดูเหมือนห่างไกลจากเราไปมากเท่านั้น นักวิจัยในหลากหลายสาขาจึงพยายามศึกษาและให้ความสำคัญในเรื่องของความสุข เพื่อหาความหมายที่แท้จริงว่าความสุขหมายถึงอะไร และหาถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับความสุข

จากอดีตมาจนถึงปัจจุบันได้มีการให้ความหมายของคำว่า ความสุข (Happiness) ไว้หลากหลายความหมาย นักปรัชญาชาวกรีก อริสโตเติลได้ให้คำนิยามของความสุขว่าเกิดจากคุณธรรม หรือเกิดจากกิจกรรมของจิตวิญญาณที่สอดคล้องกับคุณธรรมที่สมบูรณ์ และคนที่มีความสุข คือ คนที่ดำเนินชีวิตด้วยคุณธรรมที่สมบูรณ์ ดังนั้นความสุขก็จะหมายถึง ความดีหรือสิ่งที่ดี (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2559) และ Easterlin (2008) ได้ให้ความหมายของความสุขว่าหมายถึง การระบุถึงความเพลิดเพลินทางใจในช่วงชีวิตหนึ่ง หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นปริมาณความชื่นชอบในการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคล ซึ่งอาจสรุปได้ว่า ความสุข คือ การเป็นอยู่ที่ดีหรือการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งเป็นการประเมินของแต่ละบุคคลว่าชื่นชอบชีวิตโดยรวมของตนเองมากน้อยแค่ไหน เป็นทัศนคติต่อชีวิตของคน ๆ หนึ่งที่มีความเสถียรและเกี่ยวข้องกับความรู้สึกและความเชื่อ (กัลยาณี เสนาสุ, 2559) โดยความสุขสามารถแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความสุขทางกาย หมายถึง ความสุขที่เกิดจากการมีสุขภาพอนามัยที่ดี มีความเป็นอยู่ที่พอเพียงทางเศรษฐกิจ และมีสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี 2) ความสุขทางจิตใจ หมายถึง ความสุขที่เกิดจากการมีสติ สุขภาพจิตที่ดี และไม่มีความเครียด 3) ความสุขทางสังคม หมายถึง ความสุขที่เกิดจากการอยู่ร่วมกันในครอบครัว ชุมชน และสังคมที่ดี ทั้งนี้ความสุขทางสังคมยังเกิดจากการพัฒนาทางด้านวัฒนธรรม และด้านสันติภาพอีกด้วย และ 4) ความสุขทางจิตวิญญาณ หมายถึง ความสุขที่เกิดจากการมีเมตตา การมีสัมมาทิฐิ และไม่เอาตนเองเป็นจุดศูนย์กลาง (ประเวศ วะสี, 2547)

ถึงแม้จะมีงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสุขออกมามากมาย แต่ผลการศึกษาที่ได้ยังคงคลุมเครือและไม่ชัดเจนอยู่ จากการศึกษาของ Easterlin (1974) แสดงให้เห็นว่าผู้ที่มียารายได้แตกต่างกันจะมีระดับความสุขที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าจะมีความสุขมากกว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ยากจนกว่า แต่ผลการศึกษาที่ได้กลับค้นพบข้อขัดแย้งที่สำคัญกว่า คือ แม้ว่ารายได้ของประเทศจะสูงขึ้นก็ไม่ได้ส่งผลให้คนมีความสุขเพิ่มมากขึ้น

Graham & Pettinato (อ้างถึงใน ณัฐวุฒิ เผ่าทวี, 2555) แสดงให้เห็นว่า ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ในสังคม (Income Inequality) มีผลกระทบทางลบต่อความสุขของผู้ที่มีรายได้ต่ำในแถบประเทศลาตินอเมริกา แต่จะมีผลทางบวกต่อความสุขของผู้ที่มีรายได้สูงกว่าค่าเฉลี่ยของคนทั้งประเทศ กล่าวคือ สำหรับประเทศที่กำลังพัฒนาอย่างประเทศในแถบลาตินอเมริกา ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ในสังคมไม่ได้หมายความว่าคนที่มีรายได้ต่ำจะรู้สึกว่ตนเองมีโอกาสที่จะก้าวขึ้นไปสู่จุดสูงสุดของรายได้ในสังคมได้ แต่กลับกลายเป็นว่าคนที่รวยในสังคมจะรู้สึกว่ตนเองมีโอกาสที่รวยต่อไปเรื่อย ๆ ส่วนคนที่จนก็รู้สึกว่ตนเองนั้นจะจนอย่างนั้นต่อไป ซึ่งในปัจจุบันเราได้ใช้ตัวเลขทางเศรษฐกิจเข้ามาวัดความกินดีอยู่ดีของคนในประเทศ โดยอนุมานว่เมื่อมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้นจะทำให้คนมีความสุขกับชีวิตเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันภายในประเทศ หรือการแข่งขันภายนอกประเทศ สิ่งเหล่านี้ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนมีความสุขเครียดเพิ่มมากขึ้น และทำให้ระดับของความสุขลดน้อยลง ถึงแม้จะมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เพิ่มสูงขึ้นก็ตาม

ปัจจุบันหลายประเทศได้หันมาให้ความสนใจในเรื่องของความสุขเพิ่มมากขึ้น โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลของความสุข เพื่อศึกษาและพัฒนาให้ประชากรในประเทศของตนมีระดับความสุขเพิ่มมากขึ้น หลายคนมักคิดว่าความร่ำรวยและเงินทองเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้คนเรามีความสุข แต่แท้จริงแล้วความร่ำรวยอาจเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้มีความสุข หรือในขณะเดียวกันก็สามารถทำให้เกิดความทุกข์ได้ นักวิจัยในหลากหลายประเทศจึงพยายามแสวงหาแนวทางต่าง ๆ ในการสร้างความสุขให้เกิดขึ้นในสังคม ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้จึงเลือกวิจัยในเรื่องของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสุข โดยเลือกวิจัยในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้อาศัยในชุมชนแออัดแห่งหนึ่ง และสมาชิกสโมสรโรตารีในกรุงเทพมหานคร ซึ่งสิ่งที่น่าสนใจในงานวิจัยชิ้นนี้ คือความแตกต่างกันของกลุ่มสมาชิกที่มีรายได้แตกต่างกันจะมีผลต่อปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับความสุขแตกต่างกันหรือไม่ เพื่อทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสุขที่แท้จริงว่าแต่ละบุคคลมีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสุขเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร รวมถึงสามารถนำผลของงานวิจัยชิ้นนี้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาและยกระดับความสุขของคนในประเทศได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับความสุขของผู้อาศัยในชุมชนแออัด และสมาชิกสโมสรโรตารี
2. เพื่อศึกษาบทบาทของกลุ่มสมาชิกที่มีรายได้แตกต่างกันในฐานะตัวแปรกำกับ (Moderator) ของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับความสุขกับระดับความสุข

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้อาศัยในเขตชุมชนแออัดแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร จำนวน 31,562 คน และสมาชิกสโมสรโรตารีแห่งประเทศไทย พื้นที่การดูแลกรุงเทพมหานคร จำนวน 1,404 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากโปรแกรม G*Power (Cohen, 1977) รวบรวมข้อมูลจากตัวแทนกลุ่มผู้อาศัยในชุมชนแออัดแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร จำนวน 200 คน และตัวแทนกลุ่มสมาชิกสโมสรโรตารีแห่งประเทศไทย พื้นที่การดูแลกรุงเทพมหานคร จำนวน 200 คน

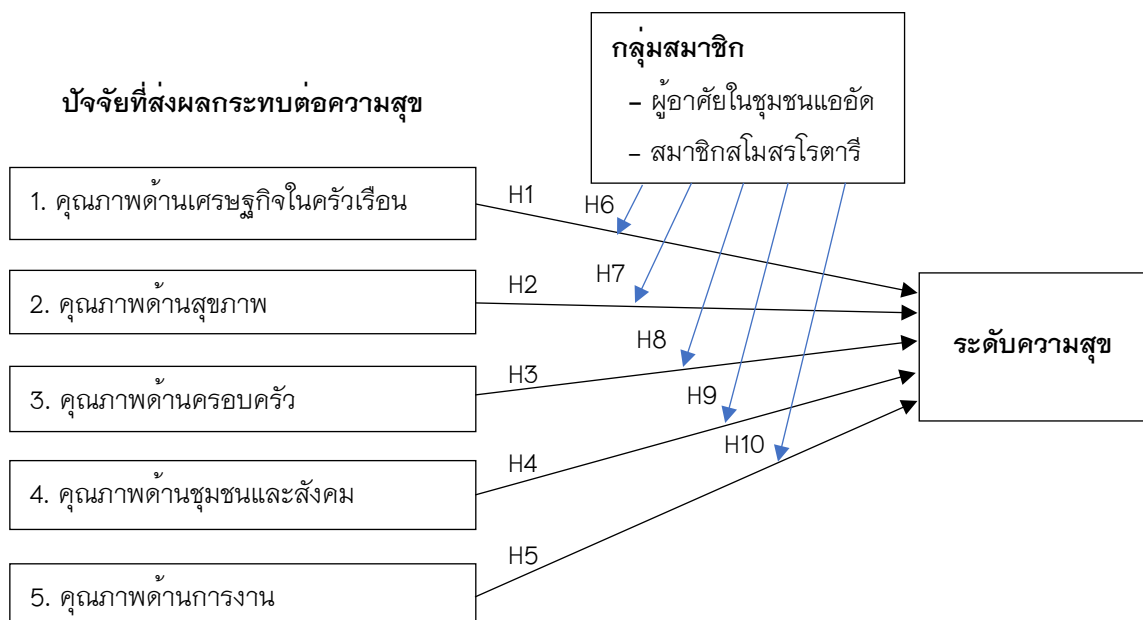
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. **ตัวแปรต้น** ได้แก่ ปัจจัยคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คุณภาพด้านเศรษฐกิจ ในครัวเรือน คุณภาพด้านสุขภาพ คุณภาพด้านครอบครัว คุณภาพด้านชุมชนและสังคม และ คุณภาพด้านการงาน

2. **ตัวแปรตาม** ได้แก่ ระดับความสุข

3. **ตัวแปรกำกับ (Moderator Variable)** ได้แก่ กลุ่มสมาชิก (ผู้อาศัยในชุมชนแออัด และสมาชิกสโมสรโรตารี)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

- สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยคุณภาพด้านเศรษฐกิจในครัวเรือนส่งผลกระทบต่อระดับความสุข
- สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยคุณภาพด้านสุขภาพส่งผลกระทบต่อระดับความสุข
- สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยคุณภาพด้านครอบครัวส่งผลกระทบต่อระดับความสุข
- สมมติฐานที่ 4 ปัจจัยคุณภาพด้านชุมชนและสังคมส่งผลกระทบต่อระดับความสุข
- สมมติฐานที่ 5 ปัจจัยคุณภาพด้านการงานส่งผลกระทบต่อระดับความสุข
- สมมติฐานที่ 6 กลุ่มสมาชิกแสดงบทบาทเป็นตัวแปรกำกับ (Moderator) ในความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคุณภาพด้านเศรษฐกิจในครัวเรือนกับระดับความสุข
- สมมติฐานที่ 7 ของกลุ่มสมาชิกแสดงบทบาทเป็นตัวแปรกำกับ(Moderator) ในความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคุณภาพด้านสุขภาพกับระดับความสุข
- สมมติฐานที่ 8 ของกลุ่มสมาชิกแสดงบทบาทเป็นตัวแปรกำกับ(Moderator) ในความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคุณภาพด้านครอบครัวกับระดับความสุข
- สมมติฐานที่ 9 ของกลุ่มสมาชิกแสดงบทบาทเป็นตัวแปรกำกับ(Moderator) ในความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคุณภาพด้านชุมชนและสังคมกับระดับความสุข
- สมมติฐานที่ 10 ของกลุ่มสมาชิกแสดงบทบาทเป็นตัวแปรกำกับ(Moderator) ในความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคุณภาพด้านการงานกับระดับความสุข

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสำรวจ (Survey) โดยผู้วิจัยได้นำแบบสำรวจดัชนีความสุขมวลรวมประชาชาติของไทย พ.ศ. 2560 ของ ศ.ดร. กัลยาณี สেনาสู มาใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษา ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลในเชิงปริมาณ โดยมีการทดสอบกับกลุ่มนำร่อง (Pilot Test) จำนวน 100 ชุด ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) ของแบบสำรวจทั้งฉบับ เท่ากับ 0.951 โดยแบบสำรวจประกอบด้วยคำถาม 5 ส่วน ได้แก่

1. ข้อมูลส่วนบุคคล และครัวเรือน จำนวน 9 ข้อ
2. ระดับความสุข จำนวน 5 ข้อ ใช้มาตรวัด 11 ระดับ ตั้งแต่ 0-10 โดย 0 คือ ไม่มีความสุขเลย และ 10 คือ มีความสุขมากที่สุด
3. ปัจจัยคุณภาพของชีวิตในมิติต่าง ๆ ได้แก่ ปัจจัยคุณภาพด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน จำนวน 5 ข้อ ปัจจัยคุณภาพด้านสุขภาพ จำนวน 15 ข้อ ปัจจัยคุณภาพด้านครอบครัว จำนวน 6 ข้อ ปัจจัยคุณภาพด้านสังคมและชุมชน จำนวน 6 ข้อ และปัจจัยคุณภาพด้านการงาน จำนวน 6 ข้อ ใช้มาตรวัด Likert Scale 5 ระดับ คือ 1-5 โดย 1 คือ น้อยที่สุด และ 5 คือ มากที่สุด

4. ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและลักษณะที่อยู่อาศัย จำนวน 9 ข้อ
5. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 แหล่ง คือ

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสุข ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสุข และปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ จากหนังสือ เอกสารทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ บทความ และข้อมูลบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
2. ศึกษาข้อมูลจากการสำรวจ (Survey Research) ใช้วิธีการทำแบบสำรวจกับกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการประสานงานผ่านทางประธานชุมชนแออัด และนายกสโมสรโรตารี เพื่อขออนุญาตในการดำเนินการเก็บข้อมูลในรูปแบบของแบบสำรวจกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด เมื่อได้รับอนุญาตแล้ว ผู้วิจัยจึงดำเนินการลงพื้นที่เก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละเพื่ออธิบายระดับปัจจัยต่าง ๆ และใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยการวิเคราะห์ถดถอย (Regression) เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับความสุข และเพื่อทดสอบบทบาทของตัวแปรกำกับ (Moderator) ของกลุ่มสมาชิกที่มีรายได้แตกต่างกันในความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสุขและระดับความสุข

ผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามมีทั้งสิ้น 400 คน จากผู้อาศัยในชุมชนแออัดแห่งหนึ่ง 200 คน และกลุ่มสมาชิกสโมสรโรตารี 200 คน โดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 214 คน ร้อยละ 53.5 มีอายุระหว่าง 15–29 ปี 118 คน ร้อยละ 29.5 มีสถานภาพสมรส 189 คน ร้อยละ 47.25 สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี 123 คน ร้อยละ 30.75 ประกอบอาชีพลูกจ้างเอกชน 165 คน ร้อยละ 41.25 และมีรายได้ของครัวเรือนต่อเดือน 15,001–30,000 บาท 99 คน ร้อยละ 24.75 โดยมีรายละเอียดของทั้งภาพรวม และแยกเป็นกลุ่มผู้อาศัยในชุมชนแออัด และกลุ่มสมาชิกสโมสรโรตารี ซึ่งมีประเด็นที่สำคัญคือ รายได้ของครัวเรือนต่อเดือน ของกลุ่มผู้อาศัยในชุมชนแออัดส่วนใหญ่ (ร้อยละ 39.0) อยู่ที่ 15,001–30,000 บาท ในขณะที่รายได้ของครัวเรือนต่อเดือน ของกลุ่มสมาชิกสโมสรโรตารีส่วนใหญ่ (ร้อยละ 34.5) อยู่ที่ มากกว่า 100,000 บาท ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลของผู้ตอบแบบสำรวจ

ตัวแปร	จำนวนผู้ตอบแบบสำรวจ (คน)			ร้อยละผู้ตอบแบบสำรวจ		
	ภาพรวม	ผู้อาศัยใน	สมาชิก	ภาพรวม	ผู้อาศัย	สมาชิก
		ชุมชนแออัด	สโมสรโรตารี		ในชุมชนแออัด	สโมสรโรตารี
เพศ						
ชาย	186	88	98	46.50	44.00	49.00
หญิง	214	112	102	53.50	56.00	51.00
กลุ่มอายุ						
15-29 ปี	118	57	61	29.50	28.50	30.50
30-39 ปี	99	47	52	24.75	23.50	26.00
40-49 ปี	78	41	37	19.50	20.50	18.50
50 ปีขึ้นไป	105	55	50	26.25	27.50	25.00
สถานภาพสมรส						
หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่	39	30	9	9.75	15.00	4.50
โสด	172	78	94	43.00	39.00	47.00
สมรส	189	92	97	47.25	46.00	48.50
ระดับการศึกษา						
ไม่ได้เข้าโรงเรียน	17	15	2	4.25	7.50	1.00
ประถมศึกษา	88	71	17	22.00	35.50	8.50
มัธยมศึกษาตอนต้น	66	51	15	16.50	25.50	7.50
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	50	34	16	12.50	17.00	8.00
อนุปริญญา/ปวส.	33	12	21	8.25	6.00	10.50
ปริญญาตรี	123	17	106	30.75	8.50	53.00
ปริญญาโท	22	0	22	5.50	0	11.00
ปริญญาเอก	1	0	1	0.25	0	0.50

ตารางที่ 1 ข้อมูลของผู้ตอบแบบสำรวจ (ต่อ)

ตัวแปร	จำนวนผู้ตอบแบบสำรวจ (คน)			ร้อยละผู้ตอบแบบสำรวจ		
	ภาพรวม	ผู้อาศัยใน	สมาชิก	ภาพรวม	ผู้อาศัย	สมาชิก
		ชุมชนแออัด	สโมสรโรตารี		ในชุมชนแออัด	สโมสรโรตารี
อาชีพ						
นายจ้าง	36	2	34	9.00	1.00	17.00
ทำธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง	67	34	33	16.75	17.00	16.50
ช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง	5	5	0	1.25	2.50	0
ลูกจ้างรัฐบาล	16	9	7	4.00	4.50	3.50
ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	6	1	5	1.50	0.50	2.50
ลูกจ้างเอกชน	165	57	108	41.25	28.50	54.00
แม่บ้าน/ทำงานบ้าน	29	24	5	7.25	12.00	2.50
เรียนหนังสือ	24	23	1	6.00	11.50	0.50
เด็ก/คนชรา	5	5	0	1.25	2.50	0
ป่วย/พิการ (ไม่สามารถทำงานได้)	5	5	0	1.25	2.50	0
กำลังหางาน	6	6	0	1.50	3.00	0
สมัครใจไม่ทำงาน	6	6	0	1.50	3.00	0
เกษียณอายุงาน	5	2	3	1.25	1.00	1.50
อื่น ๆ	25	21	4	6.25	10.50	2.00
รายได้ของครัวเรือนต่อเดือน						
ต่ำกว่า 1,500 บาท	3	3	0	0.75	1.50	0
1,500–3,000 บาท	5	5	0	1.25	2.50	0
3,001–5,000 บาท	3	3	0	0.75	1.50	0
5,001–10,000 บาท	19	19	0	4.75	9.50	0
10,001–15,000 บาท	29	29	0	7.25	14.50	0
15,001–30,000 บาท	99	78	21	24.75	39.00	10.50
30,001–50,000 บาท	91	40	51	22.75	20.00	25.50
50,001–80,000 บาท	60	19	41	15.00	9.50	20.50
80,001–100,000 บาท	21	3	18	5.25	1.50	9.00
มากกว่า 100,000 บาท	70	1	69	17.50	0.50	34.50
กลุ่มตัวอย่าง (n)	400	200	200	400	200	200

การทดสอบสมมติฐานที่ 1-5 จากการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ซึ่งได้มีการทดสอบความเป็นอิสระของตัวแปร โดยค่า VIF (Variance Inflation Factor) ผลที่ได้ค่า VIF อยู่ระหว่าง 1.347-2.780 ซึ่งต่ำกว่า 10 แสดงว่า ไม่มีปัญหาในเรื่อง Multicollinearity (Hair et al., 2009) สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยคุณภาพด้านเศรษฐกิจในครัวเรือนส่งผลกระทบต่อความสุขมากที่สุด ($\beta = 0.289$, $p < 0.01$) โดยมีปัจจัยคุณภาพด้านสุขภาพส่งผลกระทบต่อความสุรลงลงมา ($\beta = 0.169$, $p < 0.05$) ดังแสดงในตารางที่ 2 ซึ่งสามารถสรุปเป็นสมการถดถอยได้ดังนี้ ระดับความสุข = $2.757 + 0.567 \text{ QHE} + 0.552 \text{ QH}$

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่มีผลกระทบตอระดับความสุขในภาพรวม

ตัวแปร	Unstandardized		Standardized		t	Sig.	VIF
	Coefficients		Coefficients				
	B	Std. Error	Beta				
(ค่าคงที่)	2.757	0.693			3.98	0.000	
คุณภาพด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน (QHE)	0.567	0.120	0.289		4.735**	0.000	1.770
คุณภาพด้านสุขภาพ (QH)	0.552	0.249	0.169		2.217*	0.027	2.780
คุณภาพด้านครอบครัว (QF)	0.226	0.157	0.077		1.441	0.150	1.347
คุณภาพด้านชุมชนและสังคม (QCS)	0.012	0.145	0.005		0.086	0.932	1.810
คุณภาพด้านการงาน (QW)	-0.136	0.163	-0.059		-0.837	0.403	2.375

Adj. $R^2 = 0.163$, $F = 16.529^{**}$ (* $p < .05$ level, ** $p < .01$ level)

เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลในกลุ่มของผู้อาศัยในชุมชนแออัด โดยการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ซึ่งได้มีการทดสอบความเป็นอิสระของตัวแปร โดยค่า VIF (Variance Inflation Factor) ผลที่ได้ค่า VIF อยู่ระหว่าง 1.160-1.266 ซึ่งต่ำกว่า 10 แสดงว่า ไม่มีปัญหาในเรื่อง multicollinearity (Hair et al., 2009) ผลจากการวิเคราะห์สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยคุณภาพด้านเศรษฐกิจในครัวเรือนส่งผลกระทบต่อความสุขของผู้อาศัยในชุมชนแออัดเพียงปัจจัยเดียวเท่านั้น ($\beta = 0.256$, $p < 0.01$) ดังแสดงในตารางที่ 3 ซึ่งสามารถสรุปเป็นสมการถดถอยได้ดังนี้ ระดับความสุข = $3.962 + 0.644 \text{ QHE}$

ตารางที่ 3 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อระดับความสุขของผู้อาศัยในชุมชนแออัด

ตัวแปร	Unstandardized		Standardized	t	Sig.	VIF
	Coefficients		Coefficients			
	B	Std. Error	Beta			
(ค่าคงที่)	3.962	1.486		2.666	0.008	
คุณภาพด้านเศรษฐกิจใน ครัวเรือน (QHE)	0.644	0.190	0.256	3.393**	0.001	1.204
คุณภาพด้านสุขภาพ (QH)	0.174	0.445	0.030	0.390	0.697	1.256
คุณภาพด้านครอบครัว (QF)	0.086	0.227	0.029	0.380	0.705	1.217
คุณภาพด้านชุมชนและสังคม (QCS)	0.184	0.226	0.063	0.811	0.418	1.266
คุณภาพด้านการงาน (QW)	-0.157	0.288	-0.040	-0.546	0.586	1.160

Adj. R² = 0.060, F = 3.557** (* p < .05 level, ** p < .01 level)

จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลในกลุ่มของสมาชิกสโมสรโรตารี โดยการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ซึ่งได้มีการทดสอบความเป็นอิสระของตัวแปร โดยค่า VIF (Variance Inflation Factor) ผลที่ได้ค่า VIF อยู่ระหว่าง 1.530–3.273 ซึ่งต่ำกว่า 10 แสดงว่าไม่มีปัญหาในเรื่อง multicollinearity (Hair et al., 2009) ผลจากการวิเคราะห์สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยคุณภาพด้านสุขภาพส่งผลกระทบท่อความสุขของสมาชิกสโมสรโรตารีมากที่สุด ($\beta = 0.325$, $p < 0.01$) รองลงมา คือ ปัจจัยคุณภาพด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน ($\beta = 0.287$, $p < 0.01$) และปัจจัยคุณภาพด้านครอบครัวส่งผลกระทบท่อความสุขของสมาชิกสโมสรโรตารีในลำดับที่สาม ($\beta = 0.177$, $p < 0.05$) ดังแสดงในตารางที่ 4 ซึ่งสามารถสรุปเป็นสมการถดถอยได้ดังนี้ ระดับความสุข = $1.249 + 0.536 \text{ QHE} + 0.904 \text{ QH} + 0.509 \text{ QF}$

ตารางที่ 4 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อระดับความสุขของสมาชิกสโมสรโรตารี

ตัวแปร	Unstandardized		Standardized	t	Sig.	VIF
	Coefficients		Coefficients			
	B	Std. Error	Beta			
(ค่าคงที่)	1.249	0.900		1.388	0.167	
คุณภาพด้านเศรษฐกิจใน ครัวเรือน (QHE)	0.536	0.154	0.287	3.481**	0.001	1.789
คุณภาพด้านสุขภาพ (QH)	0.904	0.310	0.325	2.912**	0.004	3.273
คุณภาพด้านครอบครัว (QF)	0.509	0.220	0.177	2.314*	0.022	1.530
คุณภาพด้านชุมชนและสังคม (QCS)	– 0.269	0.189	–0.138	–1.418	0.158	2.502
คุณภาพด้านการทำงาน (QW)	–0.150	0.219	–0.068	–0.686	0.494	2.609

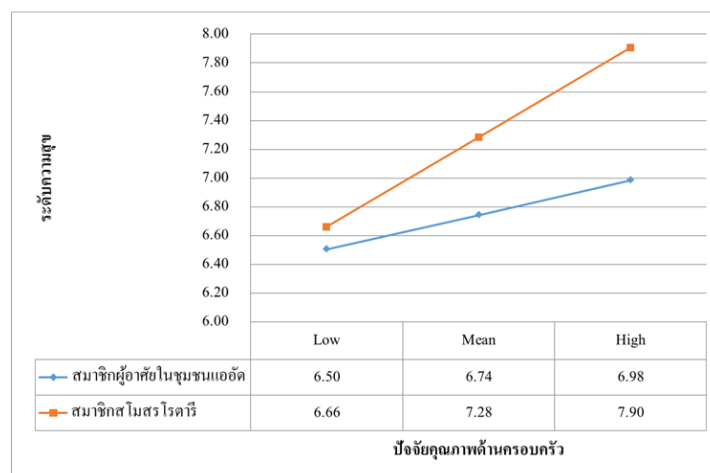
Adj. R² = 0.242, F = 13.697** (*p < .05 level, ** p < .01 level)

การทดสอบสมมติฐานที่ 6–10 กลุ่มสมาชิกแสดงบทบาทเป็นตัวแปรกำกับ (Moderator) ในความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสุข (ได้แก่ คุณภาพด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน, คุณภาพด้านสุขภาพ, คุณภาพด้านครอบครัว, คุณภาพด้านชุมชนและสังคม และคุณภาพด้านการทำงาน) และระดับความสุข โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยแบบลำดับขั้น (Hierarchical Regression Analysis) (Aiken & West, 1991) ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มสมาชิกมีบทบาทเสริมแรงในความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคุณภาพด้านครอบครัวกับระดับความสุขเพียงความสัมพันธ์เดียวจากทั้งหมด 5 ความสัมพันธ์ ซึ่งได้ทำการทดสอบโดยการวิเคราะห์ถดถอยแบบลำดับขั้น 2 โมเดล โดยโมเดลที่หนึ่ง ใส่ตัวแปร 3 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรตาม คือ ระดับความสุข และตัวแปรต้น คือ ค่าศูนย์กลาง (Centered) ของปัจจัยคุณภาพด้านครอบครัว (FC) และค่าศูนย์กลางของกลุ่มสมาชิก (GC) ทั้ง 2 ตัวแปร ส่งผลต่อระดับความสุขอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 7.8 ($R^2 = .078$) และในโมเดลที่ 2 ใส่ตัวแปร 4 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรตาม คือ ระดับความสุข และตัวแปรต้น คือ ค่าศูนย์กลาง (Centered) ของปัจจัยคุณภาพด้านครอบครัว (FC) และค่าศูนย์กลางของกลุ่มสมาชิก (GC) และค่าผลคูณระหว่างค่าศูนย์กลางของปัจจัยคุณภาพด้านครอบครัว (FC) กับค่าศูนย์กลางของกลุ่มสมาชิก (GC) = FC X GC และทั้ง 3 ตัวแปร สามารถอธิบายความแปรปรวนของระดับความสุขได้ร้อยละ 8.7 ($R^2 = .087$) ส่งผลให้กลุ่มสมาชิกแสดงบทบาทตัวแปรกำกับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\Delta R^2 = .009$, $p < 0.01$) ดังผลที่แสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การทดสอบบทบาทของกลุ่สมาชิกในฐานะตัวแปรกำกับระหว่างปัจจัย
คุณภาพด้านครอบครัวกับระดับความสุข

Model	Variable	B	se (B)	β	t-test	p-value	R	R ²	ΔR^2	F-test	p-value
1	Constant	7.050	.091		77.398	.000	.279	.078		16.789	.000
	FC	.621	.145	.211	4.288	.000					
	GC	.554	.186	.146	2.980	.003					
2	Constant	7.013	.093		75.743	.000	.296	.087	.009	12.639	.000
	FC	.671	.146	.228	4.585	.000					
	GC	.541	.185	.143	2.922	.004					
	FC X GC	.591	.293	.098	2.020	.044					

เมื่อนำข้อมูลจากสมการถดถอยที่ใช้วิเคราะห์บทบาทของกลุ่สมาชิกในฐานะตัวแปรกำกับระหว่างปัจจัยคุณภาพด้านครอบครัวกับระดับความสุขมาสร้างกราฟ Simple Slope Test (Dawson, 2014) เพื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยคุณภาพด้านครอบครัวกับระดับความสุขใน 2 กลุ่มสมาชิก ได้แก่ กลุ่มผู้อาศัยในชุมชนแออัด และกลุ่มสมาชิกสโมสรโรตารี ผลการทดสอบพบว่า ปัจจัยคุณภาพด้านครอบครัวมีความสัมพันธ์กับระดับความสุขอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (t-value = 4.630) จะเห็นได้ว่าเมื่อปัจจัยคุณภาพด้านครอบครัวเพิ่มสูงขึ้น ระดับความสุขก็จะเพิ่มขึ้นตาม โดยในกลุ่มผู้อาศัยในชุมชนแออัด พบว่า ระดับความสุขเพิ่มขึ้นเมื่อปัจจัยคุณภาพด้านครอบครัวสูงขึ้นในระดับปานกลาง โดยผลต่างของระดับความสุขแต่ละระดับ = 0.24 ในขณะที่กลุ่มสมาชิกสโมสรโรตารี พบว่า ระดับความสุขเพิ่มขึ้นเมื่อปัจจัยคุณภาพด้านครอบครัวสูงขึ้นในระดับสูง โดยผลต่างของระดับความสุขแต่ละระดับ = 0.62 ผลการทดสอบนี้ยืนยันว่าตัวแปรกำกับด้านกลุ่สมาชิกส่งผลให้อธิพจน์ของคุณภาพด้านครอบครัวต่อระดับความสุขในทางบวกสูงกว่าสำหรับกลุ่มสมาชิกสโมสรโรตารี ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ระดับความสุขและปัจจัยคุณภาพด้านครอบครัวที่แตกต่างไปตามกลุ่สมาชิก

ตารางที่ 6 สรุปผลการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย	ภาพรวม	ผลการวิจัย	
		กลุ่มผู้ อาศัยใน ชุมชน แออัด	กลุ่ม สมาชิก สโมสรโร ตารี
สมมติฐานที่ 1 คุณภาพด้านเศรษฐกิจในครัวเรือนส่งผลกระทบท่ ต่อระดับความสุข	++	++	++
สมมติฐานที่ 2 คุณภาพด้านสุขภาพส่งผลกระทบท่ต่อระดับ ความสุข	+	-	++
สมมติฐานที่ 3 คุณภาพด้านครอบครัวส่งผลกระทบท่ต่อระดับ ความสุข	-	-	+
สมมติฐานที่ 4 คุณภาพด้านชุมชนและสังคมส่งผลกระทบท่ต่อ ระดับความสุข	-	-	-
สมมติฐานที่ 5 คุณภาพด้านการงานส่งผลกระทบท่ต่อระดับ ความสุข	-	-	-
สมมติฐานที่ 6 กลุ่มสมาชิกแสดงบทบาทในการเป็นตัวแปรกำกับ (Moderator) ในความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพ ด้านเศรษฐกิจในครัวเรือนกับระดับความสุข	-		
สมมติฐานที่ 7 กลุ่มสมาชิกแสดงบทบาทในการเป็นตัวแปรกำกับ (Moderator) ในความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพ ด้านสุขภาพกับระดับความสุข	-		
สมมติฐานที่ 8 กลุ่มสมาชิกแสดงบทบาทในการเป็นตัวแปรกำกับ (Moderator) ในความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพ ด้านครอบครัวกับระดับความสุข	+		
สมมติฐานที่ 9 กลุ่มสมาชิกแสดงบทบาทในการเป็นตัวแปรกำกับ (Moderator) ในความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพ ด้านชุมชนและสังคมกับระดับความสุข	-		
สมมติฐานที่ 10 กลุ่มสมาชิกแสดงบทบาทในการเป็นตัวแปรกำกับ (Moderator) ในความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพ ด้านการงานกับระดับความสุข	-		

หมายเหตุ: ++ หมายถึง ยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

+ หมายถึง ยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

- หมายถึง ปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับความสุขของผู้อาศัยในชุมชนแออัด และสมาชิกสโมสรโรตารีพบว่า ในภาพรวมปัจจัยด้านคุณภาพเศรษฐกิจในครัวเรือนส่งผลกระทบต่อระดับความสุขมากที่สุด ($\beta = 0.289$, $p < 0.01$) โดยในกลุ่มผู้อาศัยในชุมชนแออัด ปัจจัยด้านคุณภาพเศรษฐกิจในครัวเรือนเป็นเพียงปัจจัยเดียวที่ส่งผลกระทบต่อระดับความสุข ($\beta = 0.256$, $p < 0.01$) แต่ในกลุ่มสมาชิกสโมสรโรตารี ปัจจัยด้านคุณภาพเศรษฐกิจในครัวเรือนส่งผลกระทบต่อระดับความสุข ($\beta = 0.287$, $p < 0.01$) เป็นอันดับที่ 2 รองจากปัจจัยด้านสุขภาพ กล่าวคือ ผู้ที่มีปัจจัยคุณภาพด้านเศรษฐกิจในครัวเรือนสูง มีการบริหารจัดการทางการเงินที่ดี เพียงพอต่อการใช้จ่าย และการเก็บออมจะส่งผลให้ระดับความสุขสูงขึ้นตามปัจจัยคุณภาพด้านเศรษฐกิจและครัวเรือน ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากการศึกษางานวิจัยของ บังปอนด์ รักอำนวยกิจ และพิริยะ ผลพิรุฬห์ (2550) เรื่องความสุขกายสบายใจของคนเมืองจากการใช้ข้อมูลระดับจุลภาคมาอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ พบว่า รายได้เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบทางบวกต่อระดับความสุขของคน โดยพบว่าคนรวยที่มีฐานะที่ดีกว่าโดยเฉลี่ยจะมีความสุขมากกว่าคนยากจน เนื่องจากการไม่มีรายได้ทำให้คนยากจนไม่มีโอกาสที่จะบริโภคสินค้าที่สร้างความสุขให้แก่ตนเอง และกัลยาณี เสนาสู (2560) พบว่า คุณภาพด้านเศรษฐกิจในครัวเรือนส่งผลกระทบต่อความสุขมากที่สุด เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการศึกษาของ Layard (2005) และ Mentzakis & Moro (2007) ที่พบว่า เมื่อรายได้เพิ่มขึ้นจะทำให้คนสามารถบริโภคสิ่งของต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น ซึ่งมีผลทำให้เกิดความสุขเพิ่มขึ้นในระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น แต่หากรายได้ลดลง 1 ใน 3 ของรายได้ทั้งหมดจะส่งผลกระทบต่อระดับความสุขทำให้ระดับความสุขลดลง 2 ระดับของการวัด เช่นเดียวกับการวิจัยของ Kahneman & Deaton (2010) ที่พบว่า คนที่มีเงินมากกว่าจะมีความสุขมากกว่าคนที่มีเงินน้อยกว่า แต่เมื่อรายได้เพิ่มขึ้นไปจนถึงจุดใดจุดหนึ่ง จะพบว่าระดับความสุขไม่ได้เพิ่มขึ้นตามไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยคุณภาพด้านเศรษฐกิจในครัวเรือน เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการใช้เงิน การออมเงินต่าง ๆ ทุกอย่างล้วนเกี่ยวกับตัวเงินทั้งสิ้น ซึ่งเมื่อมีเงินเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้ปรับตัวได้อย่างรวดเร็วทันต่อการเปลี่ยนแปลงของค่าครองชีพ และเกิดการบริโภคสิ่งของต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้เกิดความสุขเพิ่มขึ้นในช่วงระยะเวลาหนึ่ง (Layard, 2005)

ปัจจัยคุณภาพด้านสุขภาพพบว่า ในภาพรวมบทบาทของสุขภาพด้านสุขภาพส่งผลกระทบต่อระดับความสุขอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ($\beta = 0.169$) และมีนัยสำคัญเฉพาะในกลุ่มสมาชิกสโมสรโรตารี ($\beta = 0.325$, $p < 0.01$) เท่านั้น ซึ่งหมายความว่า เมื่อคนเรามีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ไม่มีอาการเจ็บป่วย ก็จะทำให้ระดับความสุขเพิ่มสูงขึ้นตาม ซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของอภิชัย มงคล และคณะ (2544) ที่พบว่า การควบคุมจิตใจของตนเองได้ หรือมีความสามารถเพียงพอที่จะจัดการกับสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็จะทำให้ระดับความสุขเพิ่มสูงขึ้น ในงานวิจัยเรื่องความสุขเป็นสากลของรศรินทร์ เกรย์ และคณะ (2553) ได้ให้ข้อสรุปว่า การมีสุขภาพทางกายที่ดี และมีความรู้สึกพึงพอใจในตนเองจะทำให้ระดับของความสุขเพิ่มขึ้น นอกจากนี้การศึกษาศีติสุขของคนไทยในเขตชนบทของพิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ และคณะ (2553) และการศึกษาศีติสุขของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในตำรวจภูธรภาค 1 ของบุญทัน พันธุ์จันทร์ (2555) พบว่า ปัจจัยด้านสุขภาพมีผลกระทบต่อระดับความสุข เช่นเดียวกับงานวิจัยของกัลยาณี เสนาสู (2559) ที่พบว่า สำหรับคนไทยบทบาทด้านความพึงพอใจในสุขภาพเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดต่อระดับความสุข นอกจากนี้การศึกษานิธิพลของศาสนาต่อปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสุข: กรณีศึกษาของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในประเทศไทยของเพชร ใจอารีย์ และกัลยาณี เสนาสู (2560) พบว่า ปัจจัยด้านสุขภาพมีผลกระทบต่อระดับของความสุขเช่นเดียวกัน อีกทั้งผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยในต่างประเทศ โดย Kahneman & Deaton (2010) ได้ให้ข้อสรุปว่าปัจจัยสุขภาพเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับความสุข และการหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด โรคภัยต่าง ๆ

ปัจจัยคุณภาพด้านครอบครัวพบว่า ในภาพรวมบทบาทของคุณภาพด้านครอบครัวไม่ส่งผลกระทบต่อความสุข อาจเพราะการใช้ชีวิตในปัจจุบัน ทุกคนจะต้องออกไปทำงานหรือไปทำงานในพื้นที่ที่ต้องอยู่ห่างจากครอบครัว อาจทำให้การพบปะ หรือได้ใช้ชีวิตร่วมกับคนในครอบครัวลดน้อยลงโดยเฉพาะกลุ่มผู้อาศัยในชุมชนแออัดที่ต้องทำงานแบบหาเช้ากินค่ำ ในกลุ่มสมาชิกสโมสรโรตารีพบว่า ปัจจัยคุณภาพด้านครอบครัวส่งผลกระทบต่อระดับความสุข ($\beta = 0.177, p < 0.05$) หมายความว่า การได้ใช้ชีวิตกับครอบครัว การเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว และรู้สึกปลอดภัยเมื่อได้อยู่กับครอบครัวทำให้ระดับความสุขของสมาชิกสโมสรโรตารีเพิ่มขึ้นตามปัจจัยคุณภาพด้านครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Evans (อ้างถึงใน กรมสุขภาพจิต, 2548) ที่พบว่า ความสัมพันธ์ที่โรแมนติก ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อ แม่ ลูก และความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนสนิทเป็นสิ่งที่มีความหมายที่จะทำให้คนเรามีความสุขมากที่สุด และการได้ใช้เวลากับคนที่ชอบก็ทำให้มีความสุขเช่นกัน (Kahneman & Deaton, 2010) ในขณะที่ผลการศึกษาของ Diener (2006) ค้นพบว่า การสูญเสียคู่สมรสในครอบครัวเป็นเหตุการณ์ที่ทำให้ระดับความสุขลดต่ำกว่าปกติเป็นระยะเวลานาน สำหรับงานวิจัยในประเทศไทยของ ฝน แสงสิงแก้ว (2543) ได้อธิบายว่า ความผูกพันรักใคร่ในครอบครัวถือเป็นรากฐานที่สำคัญของความสุข และจากการศึกษาความสุขของคนไทยในเขตชนบทของ พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ และคณะ (2553) พบว่าความอบอุ่นในครอบครัวมีความสัมพันธ์ต่อความสุข รวมถึงงานวิจัยของ รศรินทร์ เกรย์ และคณะ (2555) พบว่า ความสัมพันธ์ของครอบครัวเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้คนเรามีความสุข และ

เป็นปัจจัยที่สำคัญมากที่สุดในการกำหนดความสุขของคนไทย เช่นเดียวกับงานวิจัยของ กัลยาณี เสนาสู (2560) และ บุญทัน พันธุ์จันทร์ (2555) ที่พบว่า ปัจจัยคุณภาพด้านครอบครัวเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับความสุข

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาบทบาทของกลุ่มสมาชิกที่มีรายได้แตกต่างกัน ในฐานะตัวแปรกำกับ (Moderator) ของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสุข และระดับความสุข พบว่า กลุ่มสมาชิกแสดงบทบาทตัวแปรกำกับทางบวกระหว่างปัจจัยคุณภาพด้านครอบครัวกับระดับความสุข ที่ระดับนัยสำคัญที่ .05 สามารถอธิบายได้ว่า บทบาทกลุ่มสมาชิกเสริมแรงให้อิทธิพลของปัจจัยคุณภาพด้านครอบครัวมีผลกระทบต่อระดับความสุข ในทางบวกสูงกว่าในกลุ่มสมาชิกสโมสรโรตารี (ซึ่งมีรายได้สูงกว่ากลุ่มผู้อาศัยในชุมชนแออัด) เมื่อพิจารณาคุณลักษณะด้านประชากรศาสตร์ของกลุ่มสมาชิกทั้ง 2 กลุ่มจะเห็นว่ามีความแตกต่างกันออกไปอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะในด้านรายได้ของครัวเรือนต่อเดือน จะเห็นได้ว่าในกลุ่มผู้อาศัยในชุมชนแออัดผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่ (ร้อยละ 39) มีรายได้ครัวเรือนต่อเดือนอยู่ที่ 15,001–30,000 บาท ในขณะที่กลุ่มสมาชิกสโมสรโรตารีผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่ (ร้อยละ 34.5) มีรายได้ครัวเรือนต่อเดือนมากกว่า 100,000 บาท ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติการวิเคราะห์ถดถอยพบว่า ปัจจัยคุณภาพเศรษฐกิจในครัวเรือน และคุณภาพด้านสุขภาพได้แสดงบทบาทที่ส่งผลกระทบต่อระดับความสุขของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.01$) อยู่แล้ว ในขณะที่คุณภาพด้านครอบครัวจะแสดงบทบาทที่มีนัยสำคัญเฉพาะสำหรับกลุ่มสมาชิกสโมสรโรตารี จึงแสดงให้เห็นถึงการที่บทบาทกลุ่มสมาชิกเป็นตัวแปรกำกับระหว่างปัจจัยคุณภาพด้านครอบครัวกับระดับความสุข โดยปัจจัยคุณภาพด้านครอบครัวเป็นปัจจัยที่กล่าวถึงความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัยเมื่ออยู่กับครอบครัว การมีความรักความผูกพัน มีการทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว รวมถึงเมื่อประสบปัญหา หรือป่วยหนัก ครอบครัวสามารถดูแลให้ความช่วยเหลือได้ ดังนั้นสิ่งเหล่านี้ที่จะเกิดขึ้นได้จะต้องมีพื้นฐานมาจากรายได้ที่เพียงพอก่อน เมื่อมีรายได้ที่เพียงพอในการดำรงชีวิต ก็จะมีเวลาวางที่นอกเหนือจากเวลาทำงานเพิ่มมากขึ้น และสามารถใช้เวลาวางที่เหลือทำกิจกรรมร่วมกันกับสมาชิกในครอบครัวได้เพิ่มมากขึ้น รวมถึงมีเงินเหลือพอเก็บไว้ใช้ดูแลสมาชิกในครอบครัวยามเจ็บไข้ได้ป่วย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้ที่สนใจจะยกระดับ หรือพัฒนาความสุขของคนไทยควรให้ความสำคัญในการวางแผน หรือออกนโยบาย เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างมั่นคงเพียงพอที่จะสามารถยกระดับเศรษฐกิจในครัวเรือนของตนเองได้

2. ผู้กำหนดนโยบายสาธารณะควรน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มาให้ความรู้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง เพื่อที่จะเป็นหลักที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ และปลูกฝังให้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในจิตใต้สำนึกของคนไทย เพื่อที่ประชาชนจะสามารถบริหารจัดการคุณภาพด้านเศรษฐกิจได้อย่างเหมาะสม

3. ผู้กำหนดนโยบายสาธารณะควรส่งเสริมให้มีนโยบายสาธารณะสุขที่เหมาะสม และทั่วถึงคนในทุกระดับ โดยให้ความสำคัญกับการให้ประชาชนรักษาสุขภาพของตนเองให้ดี มากกว่าที่จะคอยสนับสนุนเรื่องการรักษาตัวหลังจากที่สุขภาพไม่ดีแล้ว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างเพียงบางกลุ่มเท่านั้น ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรขยายการศึกษาไปยังกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ ด้วย เพื่อที่จะได้นำผลการวิจัยมาเปรียบเทียบกัน รวมถึงอาจศึกษาเพิ่มเติมในระดับที่กว้างขึ้น

2. ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสุขเป็นปัจจัยคุณภาพชีวิตในมิติต่าง ๆ มาทำการวิจัยเท่านั้น ซึ่งอาจไม่ครอบคลุมปัจจัยด้านอื่นที่อาจส่งผลกระทบต่อความสุขได้ ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปอาจเพิ่มตัวแปรอื่น ๆ เพิ่มเติมเข้ามา

3. ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพียงอย่างเดียว ดังนั้นงานวิจัยในครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งอาจทำให้พบข้อคำอธิบายที่ลึกซึ้งต่อตัวแปรต่าง ๆ ได้เพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต. (2548). ศาสตร์แนวใหม่แห่งความสุข (The New Science of Happiness).

สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2559, จาก, www.dmh.go.th/news/view.asp?id=942

กัลยาณี เสนาสุ. (2559). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสุขของคนไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

กัลยาณี เสนาสุ. (2560). การพัฒนาดัชนีความสุขมวลรวมประชาชาติของไทย. กรุงเทพฯ: คณะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ณัฐวุฒิ เผาทวี. (2555). เศรษฐศาสตร์ที่วัดด้วยความสุข. “เศรษฐศาสตร์” จุลสารเพิ่มพูนความรู้ เศรษฐศาสตร์, 4(1), 25-27.

บุญทัน พันธุ์จันทร์. (2555). ความสุขของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในตำรวจภูธรภาค 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.

- ประเวศ วะสี. (2547). *ยุทธศาสตร์รัตนโกสินทร์ระเบิดพลังฝ่า “หลุมดำ”*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิ
สาธารณสุขแห่งชาติ.
- ปังปอนด์ รักอำนวยกิจ และพิริยะ พลพิรุฬห์. (2550). *ความสุขกายสบายใจของคนเมือง*.
นครปฐม: สำนักพิมพ์ประชากรและสังคม.
- ฝน แสงสิงแก้ว. (2543). ความผูกพันรักใคร่ในครอบครัว. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 45(1), 1–10.
- พชร ใจอารีย์ และกัลยาณี เสนาสุ. (2560). อิทธิพลของศาสนาต่อปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ
ความสุข: กรณีศึกษาของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในประเทศไทย. *วารสารจันทร์เกษมสาร*,
23(45), 50–64.
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2559). *ปรัชญากรีก : บ่อเกิดภูมิปัญญาตะวันตก*.
กรุงเทพฯ: ศยาม.
- พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ, ปาริชาติ พงษ์ชัยศรี, และชัชญาสุ ช่างเรียน. (2553). *ความสุขของคนไทย
ในเขตชนบท*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานภาคีรัฐด้านวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยี กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- รศรินทร์ เกรย์, วรชัย ทองไทย, และเรวดี สุวรรณนพเก้า. (2553). *ความสุขเป็นสากล*. กรุงเทพฯ:
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- รศรินทร์ เกรย์, อภิชาติ จำรัสสุทธิรงค์, ปราโมทย์ ประสาทกุล, และอุมาภรณ์ ภัทรวาณิชย์. (2555).
รายได้ หนี้สิน ความสามารถทำใจยอมรับปัญหา และความสุข. *วารสารสมาคม
จิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 57(3), 347–356.
- อภิชัย มงคล, วัชนี หัตถพนม, ภัสรา เชษฐโชติศักดิ์, วรณประภา ชลอรกุล, ละเอียด ปัญโญใหญ่,
และสุจิต สุวรรณชีพ. (2544). ความสุขและสุขภาพจิตในบริบทของสังคมไทย. *วารสาร
สมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 46(3), 227–232.
- Aiken, L., & West, S. (1991). *Multiple regression: testing and interpreting interactions*. Thousand
Oak: Sage Publications, Inc.
- Cohen, J. (1977). *Statistical power for the behavioral sciences* (2nd ed.). New York: Academic Press.
- Dawson, J. F. (2014). Moderation in management research: What, why, when and how. *Journal
of Business and Psychology*, 29, 1–19.
- Diener, E. (2006). Guidelines for National Indicators of Subjective Well-Being and Ill-Being.
Applied Research Quality Life, 1(July), 151–157.

- Easterlin, R. A. (1974). *Does Economic Growth Improve the Human Lot? Some Empirical Evidence*. In P.A. David and M.W. Reder (Ed.), *Nations and Households in Economic Growth: Essays in Honour of Moses Abramowitz*. New York and London: Academic Press.
- Easterlin, R. A. (2008). Income and happiness: towards a unified theory. *The Economic Journal*, 11(473), 465–484.
- Hair, J. F., Black, W.C., Babin, B.J., & Anderson, R. E. (2009). *Multivariate data analysis*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Kahneman, D., & Deaton, A. (2010). High income improves evaluation of life but not emotional well-being. *Psychological and Cognitive Sciences*, 107(38), 16489–16493.
- Layard, R. (2005). *Happiness: Lessons from a New Science* (Vol. The Penguin Press). New York: Penguin Books Limited.
- Mentzakis, E., & Moro, M. (2007). The poor, the rich and the happy: Exploring the link between income and subjective well-being. *The Journal of Socio-Economics*, 38(1), 147–158.

ผลการใช้บอร์ดเกมที่มีต่อทักษะด้านภาษาอังกฤษ และทัศนคติแรงจูงใจในการเรียน ของนักศึกษาสาขาคอมพิวเตอร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ฟิลิกส์ ฌอน บัวนก¹ พงศ์วัชร พองันทา² และ ปราโมทย์ พรหมจันทร์¹

¹สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

²สาขาวิชาการวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อวัดทักษะภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาคอมพิวเตอร์ที่ผ่านการจัดการเรียนการสอนด้วยบอร์ดเกม 2) เพื่อวัดทัศนคติแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาคอมพิวเตอร์ สุ่มตัวอย่างประชากรแบบกลุ่ม (Cluster) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มโดยใช้ห้องเรียนเป็นหลัก คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง จำนวน 19 คน ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาภาษาอังกฤษสำหรับครูคอมพิวเตอร์ แบบแผนการทดลองคือแบบกึ่งทดลอง (One group pretest-posttest designs) เครื่องมือในการวิจัยคือ บอร์ดเกมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ คู่มือการจัดการเรียนการสอนด้วยบอร์ดเกม แผนจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดทักษะภาษาอังกฤษ แบบทดสอบการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน แบบสอบถามทัศนคติแรงจูงใจที่มีต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ และการอภิปรายกลุ่มย่อย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และ t-test

ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษามีคะแนนทักษะภาษาอังกฤษ ฟัง พูด อ่าน เขียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนผลการประยุกต์ใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันของนักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนด้วยบอร์ดเกม มีคะแนนผ่านเกณฑ์เฉลี่ยร้อยละ 70 ตามที่กำหนดไว้ โดยทักษะการอ่านเป็นทักษะที่ได้รับการพัฒนามากที่สุด และ 2) ในภาพรวมนักศึกษามีทัศนคติแรงจูงใจเชิงบวกด้านภาษาอังกฤษอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.62$, $SD = 0.55$)

คำสำคัญ: บอร์ดเกม ทักษะด้านภาษาอังกฤษ ทัศนคติ แรงจูงใจในการเรียน การบูรณาการ

Effects of Board Game Using on English Skills and Students' Attitude and Motivation of Computer Program Students, Faculty of Education, Lampang Rajabhat University

Fisik Sean Buakanok¹ Pongwat Fongkanta² Pramote Promkhan¹

¹Department of Educational Technology and Communications, Faculty of Education, Lampang Rajabhat University

²Department of Educational Research and Evaluation, Faculty of Education, Lampang Rajabhat University

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study achievement of English skill development in students from instruction with board games; 2) to measure Computer Science students' Attitude and Motivation in English learning. The sample group derived from Cluster sampling and consisted of 19 second-year students majoring in Computer Science at Lampang Rajabhat University who enrolled in the course of English for Computer Teachers. This experimental study was conducted under the govern of quasi experiment design (one group pretest–posttest designs). The research instruments consisted of English learning board games, instructional manual with a board game, lesson plan, English learning achievement test, an application test, motivation questionnaire for learning English and Small group discussion. The statistics employed for data analysis were mean, standard deviation, percentage and t–test.

The results of the research could be observed as follows. 1) the students' learning achievement English skills: listening, speaking, reading and writing after using the instruction with board games was higher than that pretest at the $p=.05$ level. Regard the application of English in daily life, students who received the instruction with board game were passed the criteria for 70 percent of the score. 2) Overall, students had the most positive attitude and motivation in English ($M = 4.62$, $SD = 0.55$).

Keywords: Board Game, English Skills, Attitude, Learning Motivation, Integration.

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้ออกนโยบายกำหนดเกณฑ์ให้นักศึกษาทุกคนต้องผ่านการสอบวัดทักษะภาษาอังกฤษ โดยอ้างอิงมาตรฐานความสามารถทางภาษาอังกฤษที่เป็นสากลอย่าง Common European Framework of Reference for Languages (CEFR หรือ CEFRL) ที่สหภาพยุโรป (Council of Europe, 2011) จัดทำขึ้นใช้วัดระดับความสามารถทางภาษาอังกฤษทั้ง 4 ทักษะ ฟัง พูด อ่าน เขียน โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม 6 ระดับตั้งแต่พื้นฐานไปถึงสูงสุด คือกลุ่ม Basic User (A1, A2) กลุ่ม Independent User (B1, B2) และ กลุ่ม Proficient User (C1, C2) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงการแบ่งระดับความสามารถทางภาษาอังกฤษ 3 กลุ่ม 6 ระดับของ CEFR
ที่มา: ลิ้มิตเลส เอ็ดดูเคชั่น (2562)

การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษให้ความสำคัญกับสี่ส่วนหลัก ได้แก่ การอ่าน การเขียน การพูดและการฟัง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญมากของการใช้ทักษะทางภาษาอังกฤษ โดยแต่ละด้านนั้นจะเป็นตัวที่ช่วยส่งเสริมกันในการพัฒนาการสื่อสารและการทำงานในชีวิตประจำวัน ปัจจัยทั้ง 4 ด้านนี้ทำงานร่วมกันเป็นคู่ เช่น เมื่ออ่านหรือฟังจะเป็นการเรียนรู้ภาษา แต่เมื่อพูดหรือเขียน จะได้มาซึ่งการฝึกใช้ภาษา ดังนั้นการฝึกฝน การอ่าน การเขียน การพูดและการฟังจนชำนาญแล้ว จะทำให้เกิดทักษะภาษาอังกฤษ สามารถพูดภาษานั้น ๆ ได้อย่างคล่องแคล่ว (Burns & Siegel, 2018)

ทั้งนี้มหาวิทยาลัยราชภัฏรำปางได้นำกรอบมาตรฐานนี้มาใช้เพื่อสะท้อนความสามารถของนักศึกษา โดยเกณฑ์เป้าหมายคือ ระดับ B1 สำหรับนักศึกษาที่ไม่ได้เรียนสาขาวิชาภาษาอังกฤษ และ C1 สำหรับนักศึกษาที่เรียนสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ผลจากการวัดระดับของนักศึกษาสาขาคอมพิวเตอร์ คณะครุศาสตร์ พบว่าอยู่ในระดับ A1 และไม่มีนักศึกษาคนใดผ่านเกณฑ์เป้าหมาย B1 ได้ จึงเป็นเหตุให้อาจารย์ผู้ดูแลจัดการสอนนักศึกษาสาขาคอมพิวเตอร์ต้องหาแนวทางเพื่อช่วยเหลือให้นักศึกษาสามารถผ่านเกณฑ์เป้าหมาย หรือให้มีทักษะภาษาอังกฤษที่ดีขึ้นเพื่อสนับสนุนการแก้ปัญหาในระดับมหาวิทยาลัยอีกทาง

อย่างไรก็ดี การสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนในประเทศที่มีภาษาพูดภาษาเขียนเฉพาะของตนเอง และเป็นภาษาทางการในประเทศนั้น ๆ เกิดข้อจำกัดมากมาย การพูด การอ่าน

การเขียน การฟัง ในสภาพแวดล้อมส่วนใหญ่ที่ใช้ภาษาไทย ทำให้นักศึกษาไม่มีแรงจูงใจที่กระตุ้นให้เรียนรู้ภาษาอังกฤษ เพราะแม้ไม่รู้หรือมีทักษะภาษาอังกฤษ นักศึกษาสามารถคอมพิวเตอรืก็สามารถเอาตัวรอดจากการดำเนินชีวิตประจำวันได้จากการใช้แอปพลิเคชันแปลคำ ด้วยเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ (Millennial) ได้เกิดและเติบโตในโลกของเทคโนโลยีสารสนเทศ จึงเข้าถึงสื่อดิจิทัลต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วในระยะเวลาอันสั้น พวกเขาเรียนรู้การใช้งานและมีความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีเพื่อเอาตัวรอดจากภาษาอังกฤษด้วยแอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่เพียงพอในการสร้างความเข้าใจได้ ทำให้ไม่เห็นความจำเป็นในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ จึงไม่เกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้หรือพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ (Yong Mei Fung and Yeo Li Min, 2016) นอกจากนี้กลุ่มผู้เรียนทั่วโลกยังได้รับการสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศจากนโยบายรัฐมากขึ้น (Swingle, 2016) ยิ่งทำให้ไม่เกิดแรงจูงใจและไม่เห็นประโยชน์ของการใช้งานในระดับกว้าง รวมถึงการใช้เทคโนโลยีก็สามารถสืบค้นข้อมูล มีภาพ เสียง บันทึก และวิดีโอทำให้เกิดความเข้าใจได้อย่างง่ายดายและอำนวยความสะดวกในการสืบค้นข้อมูลที่ต้องการทราบ (Antonenko, 2015) เทคโนโลยีจึงอาจส่งผลทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษลดลง ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนจึงมีความพยายามที่จะสร้างผู้เรียนให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เพื่อให้มีองค์ความรู้และความสามารถด้านภาษาอังกฤษด้วยตัวผู้เรียนเอง ก่อนที่เทคโนโลยีจะแทนที่กิจกรรมของสมองผู้เรียนจนไม่สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้หากปราศจากเทคโนโลยี ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้โดยอาศัยบอร์ดเกมเป็นสื่อเพื่อบูรณาการความรู้ควบคู่กับความสนุกสนานเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่น่าสนใจต่อวิชาภาษาอังกฤษสำหรับครูคอมพิวเตอร์

บอร์ดเกมเป็นคำทั่วไปสำหรับเกมที่เล่นโดยการวาง เคลื่อนย้าย หรือถอดชิ้นส่วนบนกระดาน และใช้รูปแบบเฉพาะของเกมที่เป็นลักษณะของการแข่งขันกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการเข้าร่วมเล่น มีการเคลื่อนย้ายชิ้นส่วนโดยเฉพาะบนกระดานที่มีผลตามจินตนาการของผู้สร้างเกม (Kim et al., 2018) โดยผู้เล่นต้องพยายามถึงเป้าหมายให้ได้ตามกติกาที่กำหนดไว้ ผู้เล่นแต่ละคนจะมีส่วนร่วมในการรับการพัฒนาวงจรจิตวิทยาความรู้ความเข้าใจ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสามารถในการรับรู้ที่กว้างขวาง 4 ประการ (Cognitive Abilities) ได้แก่ ด้านการใช้เหตุผลแบบสลับไหล ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านความจำระยะสั้น และด้านความเร็วในการประมวลผล (Daou BMN & Shamieh, 2015)

บอร์ดเกมมีชื่อเสียงในประเทศแถบเอเชียและถูกใช้เป็นเครื่องมือในการเพิ่มหรือรักษาการทำงานของสมองมานานกว่า 5,000 ปี (Lizuka et al, 2018) มีงานวิจัยการใช้บอร์ดเกมพบว่า มีประสิทธิภาพสำหรับเด็กที่เป็นโรคสมาธิสั้น เนื่องจากการกระตุ้นการทำงานของเยื่อหุ้มสมองส่วนหน้าส่วนหน้า นอกจากนี้ Lin et al. (2015) กล่าวถึงบอร์ดเกมช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน Wan et al. (2012) ได้ทำการทดลองกับนักศึกษาระดับปริญญาตรี พบว่า บอร์ดเกม

เกี่ยวข้องกับการกระตุ้นสมองในส่วนนิวเคลียส การค้นพบดังกล่าวข้างต้นชี้ให้เห็นว่าบอร์ดเกมเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการบรรลุผลลัพธ์ที่หลากหลาย ปัจจุบันบอร์ดเกมต่างประเทศถูกใช้ในประเทศไทยเพื่อความเพลิดเพลิน ซึ่งผู้วิจัยเลือกมา 4 เรื่องที่สามารถประยุกต์ปรับเปลี่ยนวิธีการและบูรณาการสู่การเรียนรู้ฟัง พูด อ่าน เขียน ภาษาอังกฤษได้ คือ Ultimate Warewolf, Settler of Catan, Survive from the Atlantic, และ Dixit โดยมีสมมุติฐานว่า การนำบอร์ดเกมมาใช้ในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่เป็นเรื่องภาษาศาสตร์ เมื่อนำมาใช้กับนักศึกษาคอมพิวเตอร์ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านเทคโนโลยีและมีชีวิตควบคู่ไปกับนวัตกรรมที่ทันสมัย อาจสร้างผลสัมฤทธิ์และกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจและทักษะภาษาอังกฤษได้ การทำงานในครั้งนี้จึงมีเป้าหมายที่จะตรวจสอบผลการใช้บอร์ดเกมที่มีต่อทักษะและทัศนคติแรงจูงใจด้านภาษาอังกฤษของนักศึกษาคอมพิวเตอร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวัดทักษะภาษาอังกฤษของนักศึกษาคอมพิวเตอร์ที่ผ่านการจัดการเรียนการสอนด้วยบอร์ดเกม
2. เพื่อวัดทัศนคติแรงจูงใจการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาคอมพิวเตอร์

ขอบเขตของการวิจัย

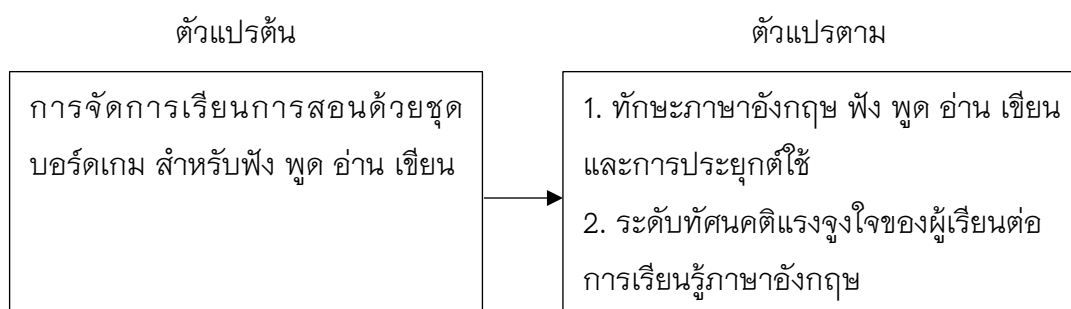
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ คือ นักศึกษาคอมพิวเตอร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักศึกษาคอมพิวเตอร์ ชั้นปีที่ 2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาภาษาอังกฤษสำหรับครูคอมพิวเตอร์ ประจำภาคการศึกษา 1/2563 ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างประชากรแบบกลุ่ม (Cluster) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มโดยใช้ห้องเรียนเป็นหลักเพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในกลุ่มห้องเรียนที่สุ่มได้ ลักษณะของกลุ่มเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เป็นนักศึกษาคอมพิวเตอร์ ชั้นปีที่ 2 กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 19 คน เป็นเพศหญิง 8 คน และเพศชาย 11 คน มีอายุเฉลี่ยประมาณ 20 ปี วัดระดับความสามารถด้านภาษาอังกฤษ มีระดับความสามารถในระดับ A1 เทียบคะแนน IELTS เท่ากับ 2–3 คะแนน เทียบคะแนน TOEIC เท่ากับ 120–220 ซึ่งจัดเป็นกลุ่มที่มีความสามารถทางภาษาอังกฤษในระดับน้อยมาก

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนด้วยชุดบอร์ดเกม ฟัง พูด อ่าน เขียน
2. ตัวแปรตาม ได้แก่
 - 2.1 ทักษะภาษาอังกฤษ ฟัง พูด อ่าน เขียน และการประยุกต์ใช้
 - 2.2 ระดับทัศนคติแรงจูงใจของผู้เรียนต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

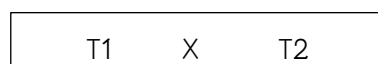

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ใช้แบบแผนการทดลองแบบกึ่งทดลอง Quasi Experiment Design แบบ One Group pretest-posttest designs กลุ่มตัวอย่างเดียวไม่มีการสุ่มตัวอย่าง ทดสอบก่อนและหลังการทดลอง มีรูปแบบการวิจัยดังนี้ (ยุทธ ไกยวรรณ, 2559)

T1 หมายถึง การทดสอบก่อนเรียนของนักศึกษา หาคะแนนรายบุคคล คะแนนเฉลี่ย

T2 หมายถึง การสอบหลังเรียนของนักศึกษา แล้วหาผลต่าง T1-T2 ในรูปค่าเฉลี่ย

X หมายถึง การสอนโดยใช้บอร์ดเกมให้นักศึกษาในช่วงเวลาหนึ่ง

2. เครื่องมือการวิจัย

2.1 เครื่องมือสำหรับการจัดการเรียนการสอน

2.1.1 ชุดบอร์ดเกมจำนวน 4 ชุด สำหรับเรียนรู้ทักษะ ฟัง พูด อ่าน เขียน ดังนี้

1) บอร์ดเกมชุดที่ 1 “Ultimate Werewolf” สำหรับเรียนรู้ทักษะการฟัง (ภาพที่ 3)

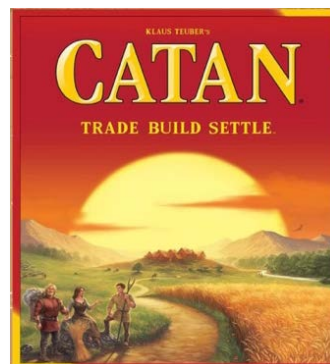
ใช้จำนวนผู้เล่น 6 คน ใช้เวลาเล่น 60 นาที สรุปกิจกรรม 30 นาที วิธีการเล่นเกมล่ามมนุษย์หมาป่า นักศึกษาจะมีบทบาทต่างกันไป โดยมีการกิจกรรมกันจับมนุษย์หมาป่า ผู้เล่นหลบตาและปฏิบัติ

ตามการฟังบทสนทนาภาษาอังกฤษจากแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือ ในแต่ละรอบจะมีการทายว่าใครเป็นหมาป่า หากทายถูกหมาป่าจะตาย

ภาพที่ 3 Ultimate Werewolf
ที่มา: Bézier Games Company

2) บอร์ดเกมชุดที่ 2 “Settler of Catan” สำหรับทักษะการพูด (ภาพที่ 4) ใช้จำนวนผู้เล่น 4 คน ใช้เวลาเล่น 60 นาที สรุปลักษณะ 30 นาที วิธีการเล่น เป็นเกมเจรจาต่อรอง โดยนักศึกษามีบทบาทเป็นนักสำรวจเกาะคาทาน ต้องสะสมทรัพยากร เช่น ไม้ อิฐ หิน ข้าว แกะ เพื่อใช้ในการขยายอาณาเขต สร้างบ้าน และผลิตทรัพยากรให้ได้มากขึ้น รวมถึงใช้การเจรจาต่อรองเป็นภาษาอังกฤษเพื่อแลกเปลี่ยนทรัพยากร

ภาพที่ 4 Settler of Catan
ที่มา: Franckh-Kosmos Verlag Company

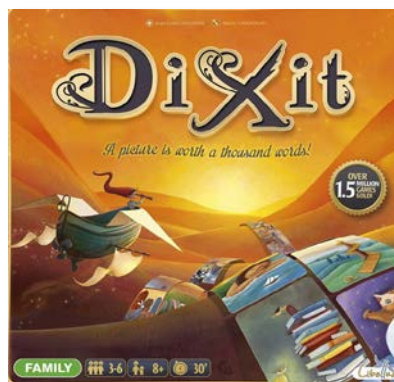
3) บอร์ดเกมชุดที่ 3 “Survive from Atlantic” สำหรับทักษะการอ่าน (ภาพที่ 5) ใช้จำนวนผู้เล่น 4 คน ใช้เวลาเล่น 60 นาที สรุปลักษณะ 30 นาที วิธีเล่น นักศึกษาเป็นผู้เอาชีวิตรอดจากเกาะ Atlantis ที่ต้องแข่งกันหนีตายในดินแดนปริศนาที่กำลังจะจมหายไปใต้มหาสมุทร ต้องทำการอ่านวิธีเอาตัวรอดในสถานการณ์ต่าง ๆ อาจจะมีการขีดขวาง แกล้ง และสร้างพันธมิตรแบบหลอก ๆ กับเพื่อนร่วมวงคนอื่นเพื่อเป็นผู้ชนะ

ภาพที่ 5 Survive from Atlantic

ที่มา: Tabletopia Company

4) บอร์ดเกมชุดที่ 4 “Dixit” สำหรับเรียนรู้ทักษะการเขียน (ภาพที่ 5) ใช้จำนวนผู้เล่น 6 คน ใช้เวลาเล่น 60 นาที สรุปกิจกรรม 30 นาที วิธีการเล่น เป็นบอร์ดเกมใบ้คำ โดยนักศึกษาต้องใบ้คำ เลือกการ์ดความฝันในมือมา 1 ใบ แล้วเขียนคำใบ้ภาษาอังกฤษที่ใกล้เคียงมากที่สุด ผู้เล่นคนอื่นต้องลงการ์ดที่ใกล้เคียงกับคำใบ้ที่เขียนไว้ เมื่อเล่นครบทุกคำจะเฉลยคำใบ้ จะมีการโหวตให้การ์ดที่ตรงกับคำใบ้ที่สุด

ภาพที่ 6 Dixit

ที่มา: Libellud Company

2.1.2 คู่มือการจัดการเรียนการสอนด้วยบอร์ดเกม 4 ชุด เพื่อแนะนำการเล่น และใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอน

2.1.3 แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 4 แผน ๆ ละ 3 สัปดาห์ ๆ ละ 3 ชั่วโมง รวมใช้เวลาในการจัดการเรียนการสอนทั้งสิ้น 12 สัปดาห์ โดยแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 4 แผน ได้สร้างและประเมินค่าประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยตั้งเกณฑ์มาตรฐาน (E_1/E_2) ไว้ที่ 80/80 มีขั้นตอนดังนี้

- 1) ขั้นการวิเคราะห์คำอธิบายรายวิชา ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมิน รวมถึงกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจวัตถุประสงค์การเรียนการสอนแต่ละสัปดาห์
- 2) ขั้นการวางแผนจัดการเรียนการสอนสำหรับ 12 สัปดาห์ที่จะบูรณาการชุดบอร์ดเกม 4 ชุด ได้แก่ ฟัง พูด อ่าน เขียน โดยวางแผนจัดการเรียนการสอนด้วยชุดบอร์ดเกมจำนวน 4 แผน ๆ ละ 3 สัปดาห์ ๆ ละ 3 ชั่วโมง (ส่วนเนื้อหา 90 นาที, ส่วนเกม 90 นาที)
- 3) ขั้นนำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญด้านทักษะภาษาอังกฤษ ด้านสื่อ และด้านหลักสูตร เพื่อตรวจสอบคุณภาพเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมบอร์ดเกมการเรียนรู้ การวัดประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไข
- 4) ขั้นนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปทดลองใช้ (Try Out) เพื่อหาประสิทธิภาพ กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ภาคเรียนที่ 2/2562 เพื่อหาประสิทธิภาพ (E_1/E_2) แบบเดี่ยว (1:1) แบบกลุ่ม (1:10) และแบบภาคสนาม (1:100) (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556)
- 5) นำผลประสิทธิภาพจากการทดลองใช้ (Try Out) มาวิเคราะห์และปรึกษาผู้เชี่ยวชาญอีกครั้งในการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้แผนการจัดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ที่สุด

2.2 เครื่องมือสำหรับรวบรวมข้อมูล

2.2.1 แบบทดสอบวัดทักษะฟัง พูด อ่าน เขียน ทักษะละ 20 คะแนน สร้างครอบคลุมเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อความเหมาะสมกับการวัดผลทักษะฟัง พูด อ่าน เขียน ทำการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อสอบตามจุดประสงค์การเรียนรู้ตามหลักสูตร (Index of Consistency: IOC) อยู่ระหว่าง 0.66–1.00 (เอมิกา สุวรรณหิตาทร, 2559) หาค่าความยากง่าย (Difficulty) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน P เท่ากับ 0.49 และค่าอำนาจจำแนก r เท่ากับ 0.24 (บุญใจ ศรีสถิตยัณราภรณ์, 2555) หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้สูตรคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder–Richardson Formula 20: KR–20) (ทริกา ตั้งประภา, 2558) KR–20 ได้ค่า 0.75

2.2.2 แบบทดสอบการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ดำเนินการสร้างโดยออกแบบการทดสอบด้วยสถานการณ์จำลอง เพื่อทดสอบทักษะและจุดประสงค์การเรียนรู้ ผลค่าดัชนีความสอดคล้องหรือค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.66–1.00 จากการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้ชุดทดสอบ 4 ชุด คือ การประยุกต์ใช้ทักษะฟัง พูด อ่าน เขียน ในชีวิตประจำวัน หาค่าความยากง่าย (Difficulty) และค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ของแบบทดสอบความสามารถในการประยุกต์ใช้ได้ค่า P เท่ากับ 0.53 หาค่าความเชื่อมั่นได้ค่า KR–20 ได้เท่ากับ 0.70

2.2.3 แบบสอบถามทัศนคติแรงจูงใจที่มีต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ดำเนินการสร้างแบบสอบถามโดยการดูแลของผู้เชี่ยวชาญสาขาจิตวิทยาการแนะแนวการศึกษา คณะครุศาสตร์

ข้อคำถามทัศนคติแรงจูงใจในการเรียนรู้มีค่าระดับความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้ข้อคำถามวัดแรงจูงใจ 6 ข้อ โดยใช้สอบถาม 2 ครั้ง ต้นเทอมและท้ายเทอม หรือก่อนและหลังการทดลองใช้บอร์ดเกม เพื่อหาแรงจูงใจในการเรียนรู้ภาษา ความคิดและความเชื่อของผู้เรียนต่อบอร์ดเกม เพื่อดันหาคุณค่าของการใช้งานนำมา วิเคราะห์ข้อมูล 5 ระดับ ดังนี้ 4.51-5.00 = มากที่สุด, 3.51-4.50 = มาก, 2.51-3.50 = ปานกลาง, 1.51-2.50 = น้อย, ≤ 1.50 = น้อยที่สุด แล้ววิเคราะห์ด้วยการใช้ระบบโปรแกรมสำเร็จรูป

3. การรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาสาขาคอมพิวเตอร์ชั้นปีที่ 2 กลุ่ม 1 จำนวน 19 คน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 ระยะเวลาเรียนประมาณ 12 สัปดาห์ โดยนักศึกษาจะได้ใช้บอร์ดเกมที่บูรณาการสู่การเรียนรู้ เพื่อฝึกทักษะภาษาอังกฤษจำนวน 4 ชุดสำหรับ ฟัง พูด อ่าน เขียน มีขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 ดำเนินการทดลองตามแผนการจัดการเรียนรู้กับนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 4 แผน รวมใช้เวลาในการจัดการเรียนการสอนทั้งสิ้น 12 สัปดาห์ ซึ่งในแต่ละสัปดาห์แบ่งการสอนเป็นส่วนเนื้อหา 90 นาที และส่วนเกม 90 นาที ทั้งสิ้นรวม 180 นาที มีรายละเอียด ดังนี้

สัปดาห์ที่ 1-3 ใช้บอร์ดเกมชุดที่ 1 “Ultimate Werewolf” สำหรับทักษะการฟัง

สัปดาห์ที่ 4-6 ใช้บอร์ดเกมชุดที่ 2 “Settler of Catan” สำหรับเรียนรู้ทักษะการพูด

สัปดาห์ที่ 8-10 ใช้บอร์ดเกมชุดที่ 3 “Survive from Atlantic” สำหรับทักษะการอ่าน

สัปดาห์ที่ 11-13 ใช้บอร์ดเกมชุดที่ 4 “Dixit” สำหรับเรียนรู้ทักษะการเขียน

3.2 ดำเนินการให้นักศึกษาทำแบบทดสอบวัดทักษะฟัง พูด อ่าน เขียน ทักษะละ 20 คะแนน ซึ่งไม่รวมสอบกลางภาคและปลายภาค ข้อมูลที่ได้จากการทดลองนำไปวิเคราะห์หาค่าทางสถิติเพื่อสรุปผลการทดลอง รวมไปถึงการนำข้อมูลจากการตอบแบบสัมภาษณ์ และอภิปรายกลุ่มย่อยเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาผลการวิจัย

3.3 ให้นักศึกษาทำแบบทดสอบการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อวัดทักษะเพิ่มเติม

3.4 ดำเนินการให้นักศึกษาทำแบบสอบถามวัดทัศนคติแรงจูงใจที่มีต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ

3.5 การอภิปรายกลุ่มย่อย ใช้เวลา 30 นาที เพื่อสรุปหลังจากเล่นเกมในด้านทักษะและจุดประสงค์การเรียนรู้ ตลอดจนบรรยายภาคการสังเกตที่เกิดขึ้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และร้อยละ รวมถึง ค่าสถิติ t-test ในการดำเนินงานวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการหาคุณภาพและประสิทธิภาพของแผนจัดการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการบอร์ดเกมในรายวิชาภาษาอังกฤษสำหรับครูคอมพิวเตอร์ ได้ดังนี้

1.1 ผลคุณภาพของแผนจัดการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการบอร์ดเกมในรายวิชาภาษาอังกฤษสำหรับครูคอมพิวเตอร์ โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางแสดงผลการตรวจสอบคุณภาพของแผนจัดการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการบอร์ดเกม ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	M	SD	ระดับความเหมาะสม
ด้านเนื้อหา			
1. เนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	4.67	0.47	มากที่สุด
2. การจัดลำดับเนื้อหามีความสัมพันธ์ต่อเนื่อง	5.00	0.00	มากที่สุด
3. เนื้อหาเป็นไปตามลำดับขั้นการเรียนรู้ง่ายไปยาก	4.33	0.94	มาก
4. เนื้อหามีความชัดเจนเข้าใจง่าย	4.33	0.47	มาก
5. เนื้อหามีความถูกต้องตามหลักวิชาการ	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	4.67	0.39	มากที่สุด
ด้านสื่อบอร์ดเกม			
1. การเลือกบอร์ดเกมมาบูรณาการ เหมาะกับผู้เรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
2. วิธีการเล่นเหมาะสมชัดเจนสอดคล้องกับเนื้อหา	5.00	0.00	มากที่สุด
3. มีความคิดสร้างสรรค์ในการบูรณาการ	4.67	0.58	มากที่สุด
4. ขนาด สี อักษร บอร์ดเกมเหมาะกับระดับผู้เรียน	4.67	0.58	มากที่สุด
5. ความเหมาะสมของภาษาอังกฤษกับวัยของผู้เรียน	4.33	0.58	มาก
รวม	4.73	0.32	มากที่สุด
การวัดผลแสดงผล			
1. มีการวัดผลประเมินผลเหมาะสมกับเนื้อหา	4.67	0.58	มากที่สุด
2. มีการวัดผลที่หลากหลาย ทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน	4.67	0.58	มากที่สุด
3. ความยากง่ายของแบบทดสอบเหมาะสมกับผู้เรียน	4.33	0.58	มาก
4. จำนวนข้อของแบบทดสอบเหมาะสมกับผู้เรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
5. ความเหมาะสมกับความสนใจของนักศึกษา	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	4.73	0.32	มากที่สุด
รวมทุกรายการ	4.71	0.29	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการตรวจสอบคุณภาพของแผนจัดการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการบอร์ดเกม ภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.71 (SD = 0.29) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่าด้านที่มีความเหมาะสมสูงสุด คือ ด้านสื่อบอร์ดเกมและการวัดผลแสดงผล มีค่าเฉลี่ย 4.73 (SD = 0.32) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ด้านเนื้อหา ค่าเฉลี่ย 4.67 (SD = 0.39) อยู่ในระดับมากที่สุด

1.2 ผลการหาประสิทธิภาพของแผนจัดการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการบอร์ดเกมในรายวิชาภาษาอังกฤษสำหรับครูคอมพิวเตอร์ ตามเกณฑ์ 80/80 ทดลองใช้ (Try Out) กับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ภาคเรียนที่ 2/2562 มีดังนี้

1) ผลการหาประสิทธิภาพแบบเดี่ยว (1:1) นำแผนจัดการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการบอร์ดเกมไปทดลองใช้กับนักศึกษาจำนวน 3 คนที่มีระดับสติปัญญาแตกต่างกัน (เก่ง ปานกลาง และอ่อน) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จากการสอบถามนักศึกษา ความเข้าใจในกระบวนการเล่น ความสนุกสนาน และสอดคล้องกับเนื้อหาภาษาอังกฤษในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ นักศึกษาให้ความเห็นว่า โดยภาพรวมสนุกสนานและสอดคล้องกับเนื้อหา แต่ควรปรับขั้นตอนอธิบายกติกาด้วยภาษาไทย ไม่ควรใช้ภาษาอังกฤษอธิบายกติกา เพื่อความเข้าใจในวิธีการเล่นที่ชัดเจนตรงกัน ผลการหาประสิทธิภาพแบบเดี่ยว(1:1) หรือแบบรายบุคคล มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) 80.95/81.33 ผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80

ผลการหาประสิทธิภาพแบบกลุ่ม (1:10) นำแผนจัดการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการบอร์ดเกมไปทดลองใช้กับนักศึกษาจำนวน 9 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (เก่ง 3 คน ปานกลาง 3 คน และอ่อน 3 คน) ได้ผลคะแนนการหาประสิทธิภาพดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตารางแสดงผลการหาประสิทธิภาพของแผนจัดการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการบอร์ดเกมในรายวิชาภาษาอังกฤษสำหรับครูคอมพิวเตอร์ ตามเกณฑ์ 80/80 แบบกลุ่ม

N	ระหว่างเรียน			หลังเรียน			ค่าประสิทธิภาพ
	A	$\sum x$	E_1	B	$\sum y$	E_2	
9	35	258	81.90	20	152	82.44	81.90/84.44

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการหาประสิทธิภาพแบบกลุ่ม(1:10) มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) 81.90/84.44 ผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80

ผลการหาประสิทธิภาพแบบภาคสนาม (1:100) นำแผนจัดการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการบอร์ดเกมไปทดลองใช้กับนักศึกษาจำนวน 18 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (เก่ง 6 คน ปานกลาง 6 คน และอ่อน 6 คน) ปกติให้ใช้ 30 คน แต่ทั้งชั้นมีไม่พอจึงใช้การอนุโลม 15 คนขึ้นไป (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556) ได้ผลคะแนนการหาประสิทธิภาพดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ตารางผลการหาประสิทธิภาพของแผนจัดการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการบอร์ดเกมใน
รายวิชาภาษาอังกฤษสำหรับครูคอมพิวเตอร์ ตามเกณฑ์ 80/80 แบบภาคสนาม

N	ระหว่างเรียน			หลังเรียน			ค่าประสิทธิภาพ
	A	$\sum x$	E_1	B	$\sum y$	E_2	
18	35	504	80.00	20	291	80.83	80.00/80.83

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการหาประสิทธิภาพแบบแบบภาคสนาม (1:100) มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) 80.00/80.83 ผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80

2. ผลการใช้บอร์ดเกมที่มีต่อทักษะด้านภาษาอังกฤษและทัศนคติแรงจูงใจในการเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ มีดังนี้

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทักษะภาษาอังกฤษ ฟัง พูด อ่าน และเขียน ของนักศึกษาก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนด้วยบอร์ดเกมตามแผนจัดการเรียนรู้ ภาคเรียนที่ 1/2563 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ตารางผลการเปรียบเทียบทักษะภาษาอังกฤษก่อนและหลังเรียน ของนักศึกษา
ชั้นปีที่2 ที่เรียนด้วย แผนจัดการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการบอร์ดเกม

ทักษะ	คะแนนสอบ	N	M	SD	ผลต่างคะแนน (D)	t-test	P(sig.)
ฟัง	ก่อนเรียน	19	10.87	1.57	3.76	24.23	0.002
	หลังเรียน	19	14.63	1.43			
พูด	ก่อนเรียน	19	9.54	1.32	4.67	22.63	0.001
	หลังเรียน	19	14.21	0.76			
อ่าน	ก่อนเรียน	19	10.09	1.66	5.89	20.87	0.004
	หลังเรียน	19	15.98	1.02			
เขียน	ก่อนเรียน	19	8.11	0.98	5.71	24.19	0.001
	หลังเรียน	19	13.82	1.00			

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า นักศึกษามีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนในทุกทักษะเมื่อคำนวณค่า t พบว่า t คำนวณสูงกว่าค่า t ในตาราง แสดงว่านักศึกษามีคะแนนทักษะทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

2.2 เพื่อศึกษาทักษะภาษาอังกฤษจากการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของนักศึกษา โดยตั้งเกณฑ์คะแนนรวมที่ร้อยละ 70 แสดงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ตารางผลทักษะภาษาอังกฤษจากการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของนักศึกษา

ทักษะ	N	M	ร้อยละ
ฟัง	19	7.56	75.6
พูด	19	7.05	70.5
อ่าน	19	8.43	84.3
เขียน	19	7.01	70.1

จากตารางที่ 5 พบว่า ทักษะการอ่านเป็นทักษะที่ได้รับการพัฒนามากที่สุด รองลงมา คือ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด และทักษะการเขียนตามลำดับ จึงอาจสรุปได้ว่า แผนจัดการเรียนรู้ ที่มีการบูรณาการบอร์ดเกมในภาพรวม สามารถพัฒนาทักษะด้านภาษาอังกฤษได้ด้วยเครื่องมือ ดังกล่าว โดยมีความมั่นใจและกล้าที่จะอ่านเพื่อทำความเข้าใจมากขึ้นที่สุด

2.3 เพื่อวัดทัศนคติแรงจูงใจด้านภาษาอังกฤษของนักศึกษาสาขาคอมพิวเตอร์ โดยใช้แบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม สามารถวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ตารางผลทัศนคติแรงจูงใจของผู้เรียนต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ

ลำดับ	ประเด็น	ก่อน			หลัง		
		M	SD	ความหมาย	M	SD	ความหมาย
แรงจูงใจเชิงบวก							
1.	ฉันเชื่อว่าภาษาอังกฤษมีความสำคัญรองลงมาจากภาษาไทย	4.42	0.56	มาก	4.65	0.62	มากที่สุด
2.	ฉันอยากให้พ่อแม่ภูมิใจในความสามารถภาษาอังกฤษที่ฉันมี	4.36	0.50	มาก	4.51	0.53	มากที่สุด
3.	ภาษาอังกฤษมีความสำคัญ เพราะเป็นภาษาเพื่อการสื่อสารระหว่างประเทศ	4.29	0.44	มาก	4.72	0.49	มากที่สุด
รวม		4.35	0.50	มาก	4.626	0.55	มากที่สุด
แรงจูงใจเชิงลบ							
1.	ฉันไม่ต้องการเรียนรู้ภาษาอังกฤษอย่างจริงจัง	2.64	0.76	ปานกลาง	1.66	0.75	น้อย
2.	ภาษาอังกฤษไม่มีความสำคัญต่อฉัน	1.85	0.99	น้อย	1.54	0.92	น้อยที่สุด
3.	ฉันถูกบังคับให้เรียนภาษาอังกฤษสำหรับครูคอมพิวเตอร์เป็นวิชาบังคับ	1.57	0.76	น้อย	1.89	0.65	น้อยที่สุด
รวม		2.02	0.84	น้อย	1.69	0.77	น้อย

จากตารางที่ 6 ข้อมูลในตาราง พบว่า ในภาพรวมนักศึกษามีแรงจูงใจเชิงบวกอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.62$, $SD = 0.55$) และมีแรงจูงใจเชิงลบอยู่ในระดับน้อย ($M = 1.69$, $SD = 0.77$) กลุ่มตัวอย่างเรียนรู้ภาษาอังกฤษในระดับที่มีแรงจูงใจสูงต่อการเรียนภาษาอังกฤษและมีความเชื่อว่าภาษาอังกฤษมีความสำคัญ เห็นคุณค่าในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ และมีแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ

อภิปรายผลการวิจัย

ความสำเร็จของการใช้บอร์ดเกมต่อทักษะด้านภาษาอังกฤษ และทัศนคติแรงจูงใจในการเรียนของนักศึกษาสาขาคอมพิวเตอร์ ประการแรก เกิดจากขั้นตอนการพัฒนาแผนการเรียนรู้ที่บูรณาการบอร์ดเกม มีการใช้เกณฑ์ประสิทธิภาพมากำหนดและพัฒนาจนมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการหาประสิทธิภาพเป็นกระบวนการพัฒนาแผนการเรียนรู้ที่ถูกกำหนดด้วยแนวคิด ทฤษฎี จุดประสงค์การเรียนรู้ ตลอดจนมีการทดลองใช้ ซึ่งชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2556) พบว่า การทดสอบประสิทธิภาพช่วยให้กระบวนการสอนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์ ส่งผลดีในการนำไปใช้จริง ประการที่สอง ผู้วิจัยเชื่อว่าการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ใด ๆ ก็ตาม หากมีการทำวิจัยควบคุมและยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัย จะทำให้การวิจัยเป็นเครื่องมือช่วยแก้ปัญหาการเรียนรู้ได้ เพราะการวิจัยเป็นการแก้ปัญหาอย่างมีระบบและชัดเจน สามารถตรวจสอบผลที่เกิดขึ้นและแก้ไขได้ สอดคล้องกับ ปิยะบุตร ถิ่นถา และคณะ (2560) กล่าวว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีควรตรวจสอบสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการวิจัย ซึ่งผลการใช้บอร์ดเกมที่มีต่อทักษะด้านภาษาอังกฤษ และทัศนคติแรงจูงใจในการเรียนของนักศึกษา อภิปรายได้ดังนี้

1. ผลของบอร์ดเกมต่อทักษะภาษาอังกฤษ

จากผลทักษะภาษาอังกฤษ ฟัง พูด อ่าน และเขียน ของนักศึกษาก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนด้วยบอร์ดเกมตามแผนจัดการเรียนรู้ พบว่า ช่วยอำนวยความสะดวกในกระบวนการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษจากการใช้บอร์ดเกมเป็นสื่อ Karbownik et al. (2016) กล่าวว่า บอร์ดเกมเป็นตัวกลางที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์หรือผู้เข้าร่วมเล่น ในทำนองเดียวกัน การวิเคราะห์ผลของ Sala & Gobet (2016) พบว่า บอร์ดเกมช่วยเพิ่มทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้ข้อค้นพบสำคัญของการใช้บอร์ดเกมในวิชาภาษาอังกฤษของนักศึกษาคอมพิวเตอร์ พบว่า บอร์ดเกมสามารถเล่นได้โดยไม่ต้องฟังภาษาในการพัฒนาทักษะอย่างการเรียนรู้แบบบรรยายทั่วไปที่สัมพันธ์กับการใช้ภาษาเพื่อความเข้าใจ ซึ่งอาจไม่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนที่อ่อนภาษาอังกฤษ เช่น นักศึกษาคอมพิวเตอร์ที่มีปัญหาทักษะการอ่านออกเขียนได้ภาษาอังกฤษ ทำให้บอร์ดเกมเป็นทางเลือกในการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนเหล่านี้ การค้นพบจากงานวิจัยครั้งนี้มีความเป็นไปได้ว่าบอร์ดเกมอาจเข้ามามีประโยชน์สำหรับผู้เรียนที่มีทักษะทางภาษาอังกฤษ

ไม่เพียงพอ เนื่องจากบอร์ดเกมมองข้ามระดับความสามารถที่ไม่เท่ากันทางภาษาโดยใช้เกมควบคุมบรรยากาศการเรียนรู้ส่งผลในการพัฒนาทักษะและการเรียนรู้ทางบวก

ในการตรวจสอบทักษะที่เพิ่มขึ้นสามารถเห็นได้จากการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของนักศึกษา ซึ่งเป็นอีกประเด็นการค้นพบที่สำคัญ จากข้อมูลการวิเคราะห์พบว่า นักศึกษามีทักษะที่ดีโดยสามารถประยุกต์ใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันสูงกว่าร้อยละ 70 ทุกทักษะ เมื่อสอบถามถึงพฤติกรรมการประยุกต์ใช้ภาษาอังกฤษ จากการสนทนาและสัมภาษณ์ พบว่า จำนวนครั้งที่มากขึ้นในการฝึกฝนทักษะภาษาอังกฤษด้วยการเล่นเกมจะแปรผันตรงกับการประยุกต์ใช้หมายความว่า ความสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของนักศึกษาในช่วงสุดท้ายของภาคการศึกษาจะมากกว่าเริ่มภาคการศึกษาที่มีชั่วโมงการเล่นเกมสะสมยังไม่มาก ถึงแม้ในขณะที่เล่นจะเน้นเพื่อความบันเทิง ความสนุกสนานเพลิดเพลิน หรือผ่อนคลายความตึงเครียด ซึ่ง Mayer et al. (2012) กล่าวว่า บอร์ดเกมส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ช่วยให้คิดและตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้ดีขึ้นตามลำดับ นอกจากนี้ยังส่งผลกับปัจจัยด้านอารมณ์และความรู้สึก คือ มีความรู้สึกผ่อนคลายจากความตึงเครียด มีความรู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลิน ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Aydin (2015) ที่ศึกษาการใช้บอร์ดเกมในวิชาคณิตศาสตร์ ทำให้ได้เห็นพฤติกรรมการเรียนรู้และการทำงานร่วมกันบนพื้นฐานของการประยุกต์ใช้ทักษะในทางสร้างสรรค์เพื่อแก้ปัญหาเป็นสาเหตุของผลกระทบของบอร์ดเกมต่อการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

2. ผลของบอร์ดเกมต่อทัศนคติแรงจูงใจ

นอกจากบอร์ดเกมมีประสิทธิภาพในการบรรลุผลลัพธ์ที่ด้านความสามารถในการรับรู้และทักษะแล้ว ยังช่วยลดความวิตกกังวล เพิ่มแรงจูงใจได้ Charlier & De Fraine (2013) กล่าวว่า สิ่งสำคัญในกระบวนการเรียนรู้คือต้องเพิ่มแรงจูงใจ เนื่องจากแรงจูงใจที่ต่ำทำให้เกิดการร่วมมือกับการเรียนรู้ลดลง บอร์ดเกมเป็นเครื่องมือที่สร้างความสนุกสนานและสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียนได้ดี จากการศึกษาผลกระทบของบอร์ดเกมต่อทัศนคติแรงจูงใจ พบว่า ในภาพรวมนักศึกษามีแรงจูงใจเชิงบวกอยู่ในระดับมากที่สุด และมีแรงจูงใจเชิงลบอยู่ในระดับน้อย สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Grace (2012) ที่พบว่าการเล่นเกมช่วยเพิ่มแรงจูงใจให้กับผู้เรียนทำให้เกิดการสื่อสารผ่านการเล่นเกมอย่างมีความสุข สนุกสนาน เน้นการทำงานกลุ่มที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยมีครูผู้สอนเป็นฝ่ายสนับสนุนการเรียนรู้ทางด้านความถูกต้องของภาษา

การศึกษาผลการใช้บอร์ดเกมต่อแรงจูงใจ พบว่า บอร์ดเกมสามารถสร้างฟังก์ชันสติปัญญาที่จับต้องไม่ได้ (Jayaswal & Malati, 2017) กิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการเล่นเกมจะแสดงให้เห็น Active Learning ผ่านความกระตือรือร้นอยากมีส่วนร่วม เมื่อสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษพบว่า นักศึกษายอมรับว่าการเรียนภาษาอังกฤษมีความสุขมากขึ้น และไม่น่าเบื่อ

ทำให้ลืมนำกำลังเรียนภาษาอังกฤษ สอดคล้องกับ Fernandes et al. (2014) รายงานว่า บอร์ดเกมใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ช่วยลดความวิตกกังวล ทำให้เกิดความต้องการร่วมในกระบวนการเรียนรู้เป็นแรงจูงใจที่มากขึ้น แนวทางการศึกษาที่สนุกสนานจากบอร์ดเกมให้อิสระแก่นักศึกษาทุกคน ดังนั้นในกระบวนการเรียนการสอนจึงเกิดเสรีภาพ เมื่อมีเสรีภาพก็ลดความเครียดเกิดเป็นแรงจูงใจบนพื้นฐานของการประยุกต์ใช้บอร์ดเกม (Brathwaite & Schreiber, 2009)

งานวิจัยผลการใช้บอร์ดเกมที่มีต่อทักษะด้านภาษาอังกฤษและแรงจูงใจในการเรียนของนักศึกษาสาขาคอมพิวเตอร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ครั้งนี้เกิดผลในแง่การพัฒนาทั้งผู้เรียนและผู้สอนเกี่ยวกับบอร์ดเกม อย่างไรก็ตาม Nieh & Wu (2018) กล่าวว่า การใช้บอร์ดเกมก็อาจส่งผลเสียได้ เนื่องจากการเรียนรู้ในบางเรื่องอาจเป็นสิ่งที่ยากและต้องใช้ความพยายามในการรับรู้ ดังนั้นในการออกแบบบอร์ดเกมผ่านเรื่องหรือกิจกรรมที่สนุกสนานเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน จึงควรพิจารณาถึงระดับความยากและระดับความท้าทายที่เหมาะสม ไม่อย่างนั้นการออกแบบบอร์ดเกมผ่านเรื่องหรือกิจกรรมที่สนุกสนานเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน จึงควรพิจารณาถึงระดับความยากและระดับความท้าทายที่เหมาะสม ไม่อย่างนั้นการออกแบบบอร์ดเกมผ่านเรื่องหรือกิจกรรมที่สนุกสนานเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน จึงควรพิจารณาถึงระดับความยากและระดับความท้าทายที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลวิจัยไปใช้

1. ระหว่างการจัดการเรียนการสอนโดยใช้บอร์ดเกม ผู้สอนควรสังเกตพฤติกรรม การเรียนรู้ของนักศึกษาและแนะนำในส่วนที่คิดว่าจะเป็นปัญหาในขณะที่ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กติกาการเล่น เพราะจะส่งผลต่อความสนุกสนาน ความเข้าใจ และการเรียนรู้
2. การใช้บอร์ดเกมผู้สอนควรศึกษาแผนและคู่มือล่วงหน้า รวมถึงกติกาของแต่และเกม พร้อมกับเงื่อนไขของเกมให้ครบถ้วน เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดกิจกรรมการสอน ทั้งนี้ เพราะหลักการของบอร์ดเกมจะเน้นการใช้เกมเป็นสื่อในการสร้างการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เล่นหรือผู้เรียนศึกษาและเล่นด้วยตัวเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นจุดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ของบอร์ดเกม หากผู้สอนไม่ศึกษาล่วงหน้าจะไม่สามารถควบคุมการเรียนรู้และเห็นพัฒนาการผู้เรียนได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบอร์ดเกมในการพัฒนาความสามารถด้านอื่นของนักศึกษา
2. ควรทดลองนำบอร์ดเกมไปใช้กับร่วมกับวิธีการสอนอื่น ๆ เช่น แบบจิ๊กซอว์ เป็นต้น เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่ามีความแตกต่างจากการใช้วิธีใดวิธีหนึ่งหรือไม่
3. ควรใช้วิธีการสอนโดยใช้บอร์ดเกม เพื่อศึกษาปัจจัยด้านเจตคติต่อการเรียนด้านอื่น ๆ เช่น การคงทนต่อการเรียนรู้ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ เป็นต้น เพื่อขยายผลศักยภาพการเรียนการสอนโดยใช้บอร์ดเกม

เอกสารอ้างอิง

- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 5(1), 5–20.
- ทวิกา ตั้งประภา. (2558). *คอมพิวเตอร์เพื่อการวิจัย การวัดและประเมินผล*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุญใจ ศรีสถิตย่นรากร. (2555). *การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย: คุณสมบัติการวัดเชิงจิตวิทยา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยะบุตร ถิ่นถา, ชรินทร์ มั่งคั่ง และเชษฐภูมิ วรรณไพศาล. (2560). “การจัดการเรียนรู้วิชา ภูมิศาสตร์โดยใช้วิธีการแบบเปิดเพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตเทศบาลบ้านเขตนวัน. *Veridian E-Journal*, 10(3), 828–829.
- ยุทธ ไกยวรรณ. (2559). *การวางแผนการทดลองสำหรับการวิจัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลิมิตเลส เอ็ดดูเคชั่น. (2562). *หลักการวัดระดับภาษาของ CEFR*. สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2563, จาก <https://www.limitlesseducation.net/cefr/>
- เอมิกา สุวรรณหิตาทร. (2559). การพัฒนาแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ของครู ระดับชั้น มัธยมศึกษา. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*, 11(4), 574–586.
- Antonenko, P. D. (2015). The instrumental value of conceptual frameworks in educational technology research. *Educational Technology Research and Development*, 63(1), 53–71.
- Aydin, M. (2015) Examining the impact of chess instruction for the visual impairment on mathematics. *Educ Res Rev*, 10(7), 907–11.
- Brathwaite, B. & Schreiber, I. (2009). *Challenges for Game Designers*. Boston (MA): Charles River Media Group.
- Burns, A., & Siegel, J. (2018) *International Perspectives on Teaching the Four Skills in ELT: Listening, Speaking, Reading, Writing* (1st ed.). London: Palgrave Macmillan.
- Charlier, N. & De Fraine, B. (2013). Game-based learning as a vehicle to teach first aid content: a randomized experiment. *J Sch Health*, 83, 493–499.
- Council of Europe. (2011). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment—Companion Volume*. Retrieved 12 Dec, 2020, from <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages>
- Daou BMN, El. & Shamieh, SI., (2015) The effect of playing chess on the concentration of ADHD students in the 2nd cycle. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 192(6), 38–43.

- Fernandes, SC., Arriaga, P., & Esteves, F. (2014). Providing preoperative information for children undergoing surgery: a randomized study testing different types of educational material to reduce children's preoperative worries. *Health Educ Res*, 29,1058–1076.
- Grace, L.D. (2012) A topographical study of persuasive play in digital games. *In: Proceeding of the 16th International Academic MindTrek Conference*. ACM, pp.77–82.
- Karbownik, MS., Wiktorowska-Owczarek, A., & Kowalczyk, E. (2016). Board game versus lecture-based seminar in the teaching of pharmacology of antimicrobial drugs—a randomized controlled trial. *FEMS Microbiol Lett*, 363(7), 47–89.
- Kim, S., Song, K., Lockee, B., & Burton J. (2018). *Gamification in learning and education—Enjoy learning like gaming*. NY: Springer International Publishing.
- Lin, Q., Cao, Y., & Gao, J. (2015). The impacts of a GO-game (Chinese chess) intervention on Alzheimer disease in a northeast Chinese population. *Front Aging Neurosci*. 7,163.
- Lizuka, A., Suzuk, H., Ogawa, S., Kobayashi-Cuya, KE., Kobayashi, M., & Fujiwara, Y. (2018). Pilot randomized controlled trail of the GO game intervention on cognitive function. *Am J Alzheimers Dis Other Dement*, 33(3),192–198.
- Jayaswal, P. & Malati, N. (2017) Impact of Advergemes on Children. *International Journal of Innovative Research and Development*, 6(1). 342–356.
- Mayer, B., Nocon', J. & Paschal, S. (2012). *Oxford History of Board Games*. Vermont: Echo Point Books & Media.
- Nieh, HP. & Wu, WC. (2018) Effects of a collaborative board game on bullying intervention: a group-randomized controlled trial. *J Sch Health*, 88(10), 725–33.
- Sala, G., & Gobet, F. (2016). Do the benefits of chess instruction transfer to academic and cognitive skill: a meta-analysis. *Educ Res Rev*,18, 46–57.
- Swingle, M. K. (2016). *i-Minds: How Cell Phones, Computers, Gaming, and Social Media Are Changing Our Brains, Our Behavior, and the Evolution of Our Species*. Gabriola: New Society.
- Wan, X., Takano, D., Asamizuya, T., Suzuki, C., Ueno, K., Cheng, K., Ito, T., & Tanaka, K. (2012). Developing intuition: neural correlates of cognitive-skill learning in caudate nucleus. *J Neurosci*, 32(17),492–501.
- Yong Mei Fung and Yeo Li Min. (2016). Effects of Board Game on Speaking Ability of Low-proficiency ESL Learners. *International Journal of Applied Linguistics & English Literature*, 5(3): 261–271.

ผลกระทบ และการปรับตัวในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ในกลุ่มอาชีพนักดนตรี

ธิดาพร สันติ

สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม (สหสาขาวิชา) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ทบทวนองค์ความรู้ และบริบทที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ และรูปแบบการจ้างงานของนักดนตรีในปัจจุบัน 2) ศึกษาผลกระทบ และการปรับตัวของนักดนตรีในภาวะการแพร่ระบาดของโควิด 19 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย คือ กลุ่มนักดนตรีกลางคืนซึ่งมีทั้งหมด 3 กลุ่มย่อย คือ กลุ่มนักดนตรีที่มีการประกอบอาชีพตามสถานบันเทิงซึ่งประกอบด้วยผับบาร์ ร้านอาหารกึ่งผับบาร์ สวนอาหาร กลุ่มนักดนตรีที่มีเวลาการทำงานในช่วงเวลากลางคืน และกลุ่มนักดนตรีตามงานเทศกาลหรืองานอีเว้นท์ เพื่ออธิบายถึงชีวิตความเป็นอยู่ ผลกระทบที่ได้รับ และการปรับตัวของนักดนตรีในช่วงโควิด 19 ด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งประกอบด้วยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกจำนวน 6 ท่าน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การจ้างงานของนักดนตรีในปัจจุบันจะเป็นการจ้างงานเป็นรูปแบบการผ่านนายจ้างโดยตรง และการแนะนำซึ่งกันและกัน โดยการทำงานของนักดนตรีกลางคืนก่อนเกิดโควิด 19 ส่วนมากจะเป็นการทำงานในสถานที่สังสรรค์ในยามค่ำคืน และความเป็นอยู่ของนักดนตรีนั้นจะเริ่มการทำงานเป็นช่วงเวลากลางคืน และใช้เวลากลางวันเป็นการพักผ่อน 2) นักดนตรีได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด 19 ในด้านการทำงาน การดำรงชีวิต ความเป็นอยู่ โดยเฉพาะภาระค่าใช้จ่าย และต้องปรับตัวในวิถีชีวิตแบบใหม่ ซึ่งผลกระทบด้านรายได้ที่ลดลงเป็นประเด็นหลัก จากการปิดสถานบันเทิงหรือปิดกิจการในสถานที่ที่นักดนตรีไปทำงาน 3) มีรูปแบบการจัดงานดนตรีเปลี่ยนไป ทำให้นักดนตรีถูกลดงานหรือเลิกจ้าง และ 4) การว่างงานของนักดนตรีทำให้ขาดรายได้หรือรายได้ไม่เพียงพอในการดำรงชีวิต ต้องหางานเพิ่มหรือสร้างอาชีพเสริมอื่น เรียกว่าอาชีพที่สอง เช่น อาชีพขนส่งอาหารเดลิเวอรี่ ครูสอนดนตรี ผู้ช่วยผู้จัดการร้านอาหาร และเกิดการเปลี่ยนเวลาการทำงานจากกลางคืนเป็นกลางวัน เป็นการทำงานที่บ้าน (Work From Home) เช่น การทำงานลงเสียงดนตรี และโฆษณา การแต่งเพลง การแสดงดนตรีผ่านทางสื่อออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก การประชุมผ่านโปรแกรมซูม เป็นต้น

คำสำคัญ: อาชีพนักดนตรี ผลกระทบ การปรับตัว โควิด 19 ความมั่นคงในอาชีพ

The Impact and Adjustment During the COVID–19 Pandemic Among Artists

Tidaporn Sandee

Master of Arts Program in Human and Social Development Chulalongkorn university

Abstract

This study was conducted with the following objectives: 1) to review the body of knowledge and contexts that are involved with the living of musicians and their current employment; 2) to study the effect and how the musicians adapt themselves to the COVID–19 pandemic situation. This qualitative study employed the in–depth interviews with 6 participants as main data collection method. The participants consisted of musicians who were divided into 3 groups. The first group consisted of the musicians working at entertainment venues including pubs, bars, bistros, restaurants. The second group were the musicians who worked at night. The last group consisted of musicians working at the music festival or the event.

As could be seen in the results that: 1) from the reviewing, at the present time the musicians were hiring directly by their clients via word of mouth. Before the COVID–19 pandemic, they worked at entertainment venues at night times and lived their life at night and rested in day times. 2) The musicians who were affected by COVID–19 pandemic had discussed the effects in many aspects including their work and living. The COVID–19 situation was significantly affecting their cost of living in terms of the expenses. Moreover, they had to adjust themselves to the new normal, which affecting their income after the entertainment venues had been closed. 3) The number musicians' works were decreased by the change of music festival. 4) Being unemployed made their income insufficient to make a living. Therefore, they had to find a second job, for example, food delivery, music teacher, assistant restaurant manager. They changed their working time from nighttime to daytime or did work from home such as working on music, songwriting, performing music via Facebook.

Keywords: Musicians, Effect, Adjusting, COVID–19, Job Stability

Received: 19 July 2021

Revised: 29 September 2021

Accepted: 3 November 2021

บทนำ

ช่วงการแพร่ระบาดของโควิด 19 นั้นเริ่มส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของคนในสังคม จากที่เคยได้รับผลกระทบจากภาวะฝุ่น PM 2.5 ในช่วงปี พ.ศ.2562 จนทำให้ในปี พ.ศ.2563 ที่เกิดการแพร่ระบาดของโควิด 19 ทำให้คนในสังคมนั้นใช้ชีวิตกันลำบากมากขึ้น และยังได้ส่งผลกระทบในด้านสังคม สุขภาพ การท่องเที่ยว และเศรษฐกิจในประเทศไทย จากผลสำรวจพบว่า มีกลุ่มคนที่ได้ผลกระทบจากโควิด 19 นั้นมีอยู่หลากหลายกลุ่มด้วยกันเช่น แรงงานทั้งใน และนอกระบบ กลุ่มคนเปราะบาง คนไร้ถิ่นที่อยู่อาศัย หากยกตัวอย่างผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโควิด 19 ในประเทศไทยนั้นในด้านเศรษฐกิจธุรกิจบางส่วนต้องปิดกิจการชั่วคราวหรือปิดถาวร บริษัท และโรงงานใหญ่หลายโรงงานได้รับผลกระทบส่งผลให้เศรษฐกิจนั้นหยุดชะงัก เมื่อสถานการณ์ประกอบกัน เริ่มปิดกิจการหรือปิดชั่วคราวอาจมีแรงงานทั้งใน และนอกระบบส่วนหนึ่งที่อาจจะถูกเลิกจ้าง อย่างถาวรได้หรือในบางองค์กรต้องปลดพนักงานออกเพื่อพยุงกิจการนั้นไว้ และทำให้เกิดการว่างงานได้โดยในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ.2563 มีผู้ว่างงานเป็นจำนวน 500,000 คนรวมทั้งบัณฑิตจบใหม่ในปีนี้อีกด้วย (Bangkok Bank, 2563) แต่ในปัจจุบันมีอีกหนึ่งอาชีพที่ยังคงได้รับผลกระทบอยู่ตั้งแต่ช่วงโควิด 19 เริ่มเข้ามาจนถึงปัจจุบัน คือ อาชีพนักดนตรี โดยผู้วิจัยได้ทบทวน และค้นหาข้อมูลพบว่าในด้านบริบทสังคมอาชีพนักดนตรี และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแสดงเกิดการตกงานอย่างกะทันหัน สถานบันเทิงเลิกจ้างกลุ่มอาชีพดนตรีเพราะสถานที่บันเทิงยามค่ำ ผับบาร์หรือแม้แต่ร้านอาหารที่ใช้ดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของการให้ความบันเทิงเกิดการปิดตัวลงชั่วคราวทำให้นักดนตรีส่วนหนึ่งที่ต้องเสียรายได้หลักจากการเล่นดนตรีตามร้าน (อานันท์ นาคคง, 2563) ประเด็นที่ทำให้นักดนตรีนั้นตกงานเป็นเพราะว่าทางรัฐบาลได้ออกพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 หรือที่เรียกว่า พรก.ฉุกเฉิน โดยหนึ่งในพื้นที่เสี่ยงที่ถูกคำสั่งปิดชั่วคราวเป็นสถานที่ทำงานของอาชีพนักดนตรีที่ทำอยู่เป็นประจำ โดยเฉพาะผับบาร์ ร้านอาหาร สวนอาหาร สถานที่จัดคอนเสิร์ตหรือจัดการแสดงสินค้า ทำให้นักดนตรีในช่วงที่เกิดภาวะโควิด 19 ได้รับผลกระทบอย่างมากในการทำงาน ยกตัวอย่าง เช่น ไม่มีการถูกจ้างงานหรือถูกยกเลิกงานกะทันหัน นักดนตรีไม่ได้ทำอาชีพพิเศษเพิ่มเติมทำให้ขาดรายได้หรือไม่มีรายรับ-รายจ่าย ขาดรายได้ในช่วงเกิดการล็อกดาวน์ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่มีความยากลำบากรวมทั้งยังไม่มียางมือช่วยเหลือให้การดูแลในช่วงเกิดโควิด 19 (Jobthai, 2020) และในเขตกรุงเทพมหานครที่เกิดการใช้ พรก.ฉุกเฉิน ในช่วงที่เกิดสถานการณ์โควิด 19 ตั้งแต่วันที่ 26 มีนาคม พ.ศ.2563 ทำให้กรุงเทพมหานครซึ่งเป็นเมืองที่มีร้านอาหาร และสถานบันเทิงเปิดกิจการจำนวนมากนั้นได้รับผลกระทบอย่างหนัก นักดนตรีที่ส่วนใหญ่เข้ามาพักอาศัย ย้ายถิ่นฐานจากต่างจังหวัดเข้ามาทำงานในกรุงเทพมหานครเป็นหลักก็ได้รับผลกระทบจากการเกิดโควิด 19 ครั้งนี้ด้วย แต่ยังไม่มีการวิจัยใดที่อธิบายถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโควิด 19

รวมทั้งการปรับตัว และรับมือความเปลี่ยนแปลงของนักดนตรี จนสามารถเข้าใจถึงอีกหนึ่งอาชีพที่ได้รับผลกระทบจากภาวะโควิด 19 ในครั้งนี้

จากประสบการณ์การทำงานในสายดนตรี และมีความสนใจในด้านอาชีพนักดนตรีของผู้วิจัย ทำให้ค้นพบประเด็นที่น่าสนใจว่าอาชีพนักดนตรีที่ทำงานตามร้านอาหารหรือสถานบันเทิงนั้นมีการถูกจ้างงานในรูปแบบผ่านนายจ้างโดยตรง และปากต่อปากหรือการเชิญชวนจากคนที่มีประสบการณ์ในวงการดนตรีรวมทั้งในช่วงที่เกิดโควิด 19 ขึ้นอาชีพนักดนตรีได้มีการหาอาชีพที่สองเพื่อหารายได้มาดูแลตนเอง และครอบครัวทำให้ลดภาวะการว่างงานอีกด้วย

จากเหตุผลทั้งหมดในข้างต้นนั้น ทำให้ผู้วิจัยมองเห็นถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น และมองเห็นผลกระทบของนักดนตรีในด้านอื่น จึงได้จัดทำบทความขึ้นนี้ที่ต้องการจะอธิบายถึงผลกระทบที่ได้รับของนักดนตรีในช่วงเกิดภาวะโควิด 19 รวมทั้งการปรับตัวของนักดนตรี โดยมุ่งอธิบายในประเด็นผลกระทบที่เกิดขึ้น วิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป รูปแบบการทำงานแบบใหม่รวมถึงการปรับตัวให้สามารถผ่านพ้นสถานการณ์โควิด 19 ไปได้ด้วยดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทบทวนองค์ความรู้ และบริบทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ และรูปแบบการทำงานของนักดนตรีในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาผลกระทบ และการปรับตัวของนักดนตรีในภาวะการแพร่ระบาดของโควิด 19

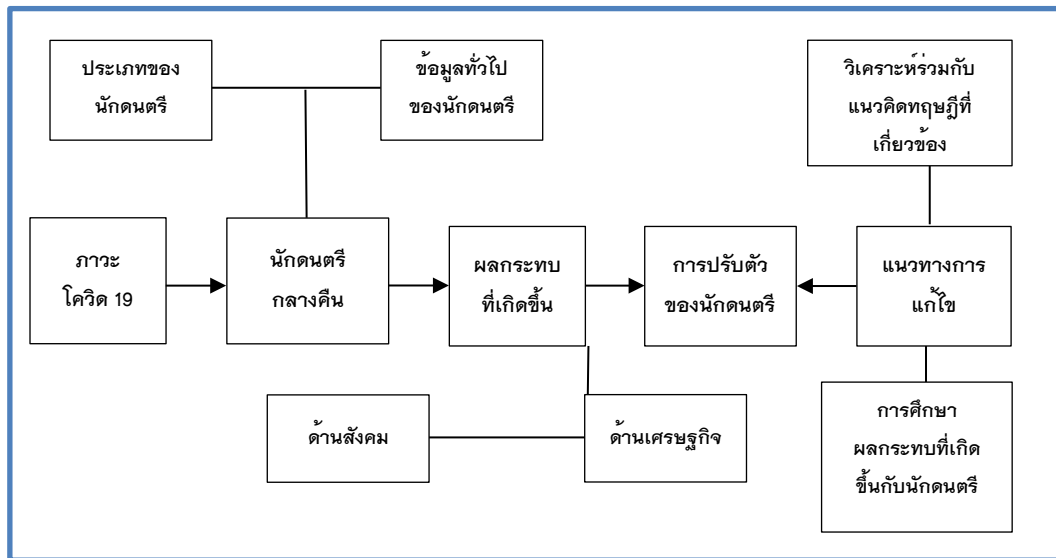
ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานั้นผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) คือ นักดนตรีที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์โควิด 19 โดยจะเลือกผู้ถูกสัมภาษณ์จากการเชิงลึกจำนวน 6 คน คือ กลุ่มนักดนตรีกลางคืนที่ทำงานประจำในสถานที่ยามค่ำคืน เช่น ร้านอาหารจำนวน 2 ท่าน นักดนตรีที่มีการทำงานในช่วงเวลากลางคืนจำนวน 2 ท่าน และนักดนตรีที่มีการทำงานในงานเทศกาลหรืองานอีเว้นท์จำนวน 2 ท่าน

เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษานั้นจะอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ส่วนใหญ่มีการทำงานตามสถานบันเทิงอยู่ในละแวกเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล รวมทั้งผู้สัมภาษณ์ที่อยู่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลซึ่งสะดวกในการเดินทางไปทำงานหรือติดต่อกับทางดนตรีในช่วงเวลากลางวัน และช่วงเวลากลางคืน ส่วนจำนวนผู้สัมภาษณ์จำนวน 6 คน นั้น เป็นจำนวนของนักดนตรีที่สามารถให้ข้อมูลได้ในส่วนข้อมูลทั่วไป และในเชิงลึกได้เพราะในปัจจุบันส่วนใหญ่นั้นเป็นอดีตนักดนตรีกลางคืนที่หันไปประกอบอาชีพอื่นที่ไม่ใช่สายงานดนตรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัยผลกระทบ และการปรับตัวในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ โควิด 19 ในกลุ่มอาชีพนักดนตรี

จากกรอบแนวคิดในการวิจัยผลกระทบ และการปรับตัวในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ โควิด 19 ในกลุ่มอาชีพนักดนตรีนั้น มีการศึกษากรอบแนวคิดจากการทบทวนวรรณกรรม และจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงสรุปตามกรอบแนวคิดได้ดังต่อไปนี้

ผลกระทบ หมายถึง ผลที่เกิดจากภาวะโควิด 19 ที่ส่งผลกระทบต่อพนักงานดนตรีที่มีการทำงานตามสถานบันเทิงซึ่งถูกปิดกิจการชั่วคราวตามพรก.ฉุกเฉิน ตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ.2564 ทำให้นักดนตรีส่วนใหญ่ขาดรายได้ และไม่มียานพาหนะในช่วงที่เกิดภาวะโควิด 19

การปรับตัวของนักดนตรี หมายถึง การการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งในกรอบแนวคิดนี้หมายถึงเมื่อเกิดภาวะโควิด 19 นั้นนักดนตรีที่ได้รับผลกระทบก็ต้องเริ่มหาแนวทางการปรับตัวมากขึ้นเพื่อสามารถดำรงชีวิตให้ผ่านพ้นช่วงสถานการณ์โควิด 19 ไปได้

ในส่วนขอบเขตของกรอบแนวคิดของงานวิจัยนั้นเป็นขอบเขตการศึกษาแบบทฤษฎี การวิจัยแบบเอกสาร (Documentary Research) ของเอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่ได้ศึกษามาใช้เป็นกรอบการวิจัยเพื่อกำหนดงานวิจัยให้มีความชัดเจนมากขึ้น เช่น งานวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบของวิกฤติ COVID-19 ที่มีผลกระทบต่อสังคมดนตรีของไทย บทความเกี่ยวกับวงการเพลงในช่วงสถานการณ์โควิด 19 เป็นต้น

วิธีการดำเนินงานวิจัย

เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยในเชิงคุณภาพโดยเป็นการใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การศึกษาแบบทฤษฎีภูมิการวิจัยแบบเอกสาร (Documentary Research) เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย การศึกษาแบบทฤษฎีภูมิเป็นการศึกษาข้อมูลจากงานเอกสาร รายงานวิจัย วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ ข่าวหนังสือพิมพ์หรือข้อมูลฐานข้อมูลสารสนเทศ เอกสารสิ่งพิมพ์ที่ออกโดยหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน รวมถึงเทคโนโลยีสื่อในประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องทั้งหมด และการศึกษาแบบปฐมภูมิคือการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อได้รับข้อมูลจากผู้ถูกสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ในส่วนการเลือกกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษานั้นผู้วิจัยได้เลือกวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ทำให้กลุ่มเป้าหมายหลักคือกลุ่มนักดนตรีกลางคืนที่ทำงานประจำในสถานที่ยามค่ำคืน เช่น ร้านอาหารจำนวน 2 ท่าน นักดนตรีที่มีการทำงานในช่วงเวลากลางวันจำนวน 2 ท่าน และนักดนตรีที่มีการทำงานในงานเทศกาลหรืองานอีเว้นท์จำนวน 2 ท่าน เป็นจำนวนทั้งหมด 6 ท่าน ซึ่งคุณสมบัติการเลือกกลุ่มเป้าหมายการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ซึ่งเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาจากการตัดสินใจของผู้วิจัยเองเพื่อเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยมีความรู้ และประสบการณ์จากความสนใจการทำงานในสายงานดนตรี และวัตถุประสงค์ของงานวิจัยขึ้นนี้ที่ต้องการทราบถึงกระทบที่นักดนตรีได้รับในช่วงสถานการณ์โควิด 19 และการปรับตัวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้วิจัยจึงเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีประสบการณ์การทำงานเป็นนักดนตรีกลางคืนมากกว่า 6 ปีขึ้นไป เพื่อให้ได้รับข้อมูลก่อน และหลังเกิดโควิด 19 ได้อย่างชัดเจน และผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 6 ท่าน เป็นผู้ให้ข้อมูลที่ได้รับผลกระทบจากโควิด 19 โดยได้รับปัญหาที่เกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นเกิดโควิด 19 จนถึงปัจจุบันที่ได้ทำการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์โควิด 19 มาเรียบร้อยแล้ว

โดยผู้วิจัยได้แบ่งแนวทางการสัมภาษณ์ออกเป็นทั้งหมด 4 ส่วน คือ 1) วิถีชีวิต และประสบการณ์การทำงานของนักดนตรีในช่วงก่อนเกิดโควิด 19 2) ผลกระทบที่ได้รับในช่วงเกิดภาวะโควิด 19 3) การรับงานของกลุ่มนักดนตรีในช่วงโควิด 19 4) การปรับตัว และการเปลี่ยนแปลงของนักดนตรี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยจะทำการลงเก็บข้อมูล คือ การศึกษาแบบปฐมภูมิ โดยการศึกษาแบบปฐมภูมิเป็นรูปแบบการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยกลุ่มเป้าหมายหลัก คือ กลุ่มนักดนตรีที่วิจัย ได้แบ่งแนวทางการสัมภาษณ์ออกเป็น 4 ส่วน การบันทึกข้อมูลจะใช้วิธีการบันทึกเสียง การถ่ายภาพ และการจดบันทึก

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเนื้อหาในเอกสารที่เกี่ยวข้องจะนำมาวิเคราะห์ให้เกิดความถูกต้องเพื่อให้ทำความเข้าใจผลกระทบ และปัจจัยที่เกิดขึ้น สามารถตอบคำถามในประเด็นที่ผู้วิจัยศึกษาได้อย่างชัดเจนมากขึ้น

2. ข้อมูลในส่วนที่ได้จากการสัมภาษณ์ในรูปแบบสัมภาษณ์เชิงลึกของนักดนตรีนั้นผู้วิจัยจะใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นลักษณะเชิงพรรณนาโดยนำผลจากการสัมภาษณ์มาบรรยายสรุปผล และจัดทำเป็นตารางอภิปรายผลเป็นประเด็นในแต่ละคำถาม นำมาจัดเรียงข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อนำมาตอบคำถามในส่วนของวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ได้เป็นอย่างดี

การตรวจสอบข้อมูล

ในส่วนของการตรวจสอบข้อมูลนั้น ทางผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) ในงานวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งการตรวจสอบแบบสามเส้าเป็นการตรวจสอบเพื่อหาความเชื่อถือของข้อมูลที่ได้ และเป็นการตรวจสอบความครบถ้วน และคุณภาพของงานที่ได้ ข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลจากประสบการณ์จริงของผู้ถูกสัมภาษณ์เป็นการเล่าเหตุการณ์ และสิ่งที่พบเจอในช่วงที่เกิดภาวะโควิด 19 นำมาตรวจสอบความแน่นอน และเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้ว่าได้ผลลัพธ์ที่ถูกต้องรวมทั้งหาความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วย

ผลการวิจัย

จากการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ออนไลน์ และการวิจัยแบบเอกสารโดยการถอดเทปจากบทสัมภาษณ์จากสื่อหรือบทความต่าง ๆ ได้พบข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบ และการปรับตัวของนักดนตรีในภาวะโควิด 19 จนถึงเสนอแนะแนวทางการช่วยเหลือในอนาคต

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกรณีศึกษา

ผู้ให้ข้อมูล (นาม สมมติ)	เพศ	อายุ	การศึกษา	อาชีพใน ปัจจุบัน	รายได้ก่อน เกิดภาวะ โควิด 19	รายได้หลัง เกิดภาวะ โควิด 19
เฟรม	ชาย	23	ปริญญาตรี	ครูสอนดนตรี และนักดนตรี กลางคืนใน ร้านอาหาร	10,000	ไม่แน่นอนใน แต่ละเดือน
เทียน	หญิง	26	มัธยมศึกษา ตอนปลาย	นักดนตรี กลางคืนและ นักดนตรีงาน อีเวนต์	15,000 บาท – 20,000 บาท	ลดลง ประมาณ 80%
ไค้ก	ชาย	28	ปริญญาตรี	ผู้ช่วย ผู้จัดการ เจ้าของ penguineat shabu	รายได้เท่า เดิม	รายได้เท่า เดิม
โซระ	ชาย	41	มัธยมศึกษา ตอนปลาย	นักร้องนัก ดนตรี กลางคืนและ นักดนตรีใน งานเทศกาล	25,000	ลดลง
กัน	ชาย	26	ปริญญาตรี	นักดนตรี กลางคืนและ ช่างภาพ	รับเป็นต่อ งาน มีความ ไม่แน่นอน	ลดลงหรือไม่ มีเข้ามา
มัด	หญิง	30	ปริญญาโท	นักดนตรีและ ทำงานด้าน กฎหมาย	ไม่ เปลี่ยนแปลง	เท่าเดิม

จากตารางที่ 1 พบว่ามีข้อค้นพบแสดงผลการวิจัยในประเด็นเรื่อง “ผลกระทบที่เกิดในภาวะโควิด 19 ของนักดนตรี” จากผู้ให้ข้อมูลโดยตรง ผู้วิจัยจึงได้ข้อสรุปจากการค้นพบตามระเบียบวิธีวิจัย ประกอบด้วยการวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การถอดเทปจากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล บทสัมภาษณ์จากสื่อวิดีโอทัศน์ออนไลน์ และอธิบายตามประเด็นที่สำคัญซึ่งผู้วิจัยได้อธิบายประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลกระทบที่เกิดขึ้นในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ในกลุ่มนักดนตรี

เกณฑ์ในการวิเคราะห์	ข้อค้นพบ
1. รายได้	มีการลดลงอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากไม่มีการทำงาน และการรับงานทำให้รายได้ลดลงหรือไม่มีรายได้จากการทำงาน
2. งานที่ได้รับมอบหมาย และการจ้างงาน	ถูกเลื่อนไปอย่างไม่มีกำหนดหรือเกิดการถูกยกเลิกงานเนื่องจากเกิดการใช้พรก.ฉุกเฉิน ทำให้ร้านอาหาร และสถานบันเทิงถูกพักชั่วคราว เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด 19 การรับงาน และการจ้างงานน้อยลงเพราะไม่สามารถจัดการแสดงดนตรีหรือเล่นดนตรีตามสถานบันเทิงได้
3. ภาระค่าใช้จ่าย	ค่าใช้จ่ายที่ต้องจัดการทุกเดือนยังคงมีอยู่ ไม่มีรายได้ในช่วงโควิด 19 และยังคงมีค่าใช้จ่ายในการป้องกันตนเองจากโควิด 19 ด้วย

จากตารางที่ 2 ในบทความที่ผู้วิจัยได้ทำการสรุปผลพบว่าประเด็นหลักที่สำคัญ คือ

1. รายได้ และค่าใช้จ่าย

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่ารายได้ของนักดนตรีตั้งแต่เกิดพรก.ฉุกเฉินภาวะโควิด 19 ในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2564 จนถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2564 นั้นพบว่ารายได้จากการเล่นดนตรีนั้นหายไปเกือบ 100% โดยคำสัมภาษณ์ของเฟรม (นามสมมติ) อายุ 24 ปี ที่ทำงานเป็นนักดนตรีกลางคืน และครูสอนพิเศษด้านดนตรี ได้กล่าวไว้ว่า “รายได้จากการทำงานหายไปหมดเลย ร้อยเปอร์เซ็นต์ ช่วงแรกก็ทำใจไม่ได้ ต้องใช้เงินเก็บที่เก็บมาตลอด แต่พอตั้งหลักได้ ก็เริ่มหางานอื่นทำจากที่เคยได้วันละพันสองพันจากการเล่นดนตรีกับเพื่อน ตอนนี้แทบไม่ได้เลย” (5 มีนาคม 2564) คำสัมภาษณ์ของโซระ (นามสมมติ) อายุ 41 ปี ที่มีอาชีพเป็นนักดนตรี และหัวหน้าวงดนตรีของตนเองในนามวงโซระ ก็ได้กล่าวถึงรายได้ของตนเองที่หายไปในช่วงโควิด 19 “วงผมเคยมีรายได้มากที่สุด คือ 100,000 บาทต่อเดือน พอเกิดโควิดเหมือนเงินมันหายไปกับตา ไม่มีรายได้เข้ามาในวงเลย ตอนที่ม้งงานจ้างนั้นเป็นช่วงเทศกาลพอดีมีผู้จ้างงานชวนเราไปเล่นพอเค้าติดใจก็ชวนเราไปทำอีก ไม่ก็บอกต่อกับเจ้าของร้านอื่นเราเลยมีงานอยู่เสมอ เรามีราคาการแสดงที่กำหนดไว้อยู่แล้วผู้จ้างงานเลยตัดสินใจง่ายขึ้น” (23 มีนาคม 2564) และคำสัมภาษณ์มัด (นามสมมติ) อายุ 30 ปี ที่ตอนนี้ได้ทำงานนักดนตรีเป็นอาชีพเสริมได้พูดถึงรายได้ของตนเองว่าไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปมากสามารถอยู่ได้ตามปกติ “เนื่องจากงานดนตรีไม่ใช่งานหลักของเราแล้ว รายได้จึงเปลี่ยนแปลงไปไม่มาก แต่สามีที่ทำงานเป็นนักดนตรีมาตลอด 10 ปีก็ได้รับผลกระทบจากโควิด 19 เช่นกัน แล้วรายได้ก็ลดลงจริง ๆ” (6 พฤษภาคม 2564) จะเห็นได้ว่ารายได้เป็นผลกระทบอย่างหนึ่งที่นักดนตรีต้องเจอกับปัญหานี้ทำให้ขาดรายได้ในการดำรงชีวิต และวางแผนได้ทันทีโดยไม่ทันได้ตั้งตัว

2.งานที่ได้รับมอบหมาย และการจ้างงาน

หากนักดนตรีต้องมีการทำงานโดยยึดหลักงานที่ได้รับมอบหมายอยู่ตลอดเวลาในการทำอาชีพนักดนตรีนั้น การเกิดภาวะโควิด 19 จึงเป็นสิ่งที่ทำให้เป็นเรื่องที่ค่อนข้างน่าตกใจในวงการนักดนตรี เพราะการต้องทำงานในช่วงเวลากลางคืนนั้นต้องถูกเลื่อนไปหรือถูกยกเลิกงานไปในทันที จากที่ต้องทำงานในทุกช่วงเวลากลางคืนก็ต้องปรับไปทำงานในช่วงเวลากลางวัน บางท่านอาจจะไม่มีการทำงานเลยจนเกิดภาวะการว่างงาน ซึ่งคำสัมภาษณ์ของเทียน (นามสมมติ) อายุ 26 ปี ที่ทำงานเป็นนักดนตรีกลางคืนแบบเต็มตัว และยังอยู่ในวงการนักดนตรีกลางคืนมาตลอด 6 ปี ได้กล่าวถึงเรื่องงานที่หายไปในช่วงเกิดภาวะโควิดไว้ว่า “ก่อนโควิดมีแต่งงานจ้างตลอดไม่เคยขาด เป็นเพราะเราทำงานตรงนี้ประจำทำให้คนจ้างรู้ว่าถ้าเขาเสนองานมาให้ เราจะรับไว้ตลอดเราเป็นคนที่ไม่เกี่ยงงานที่ได้รับได้ทุกงาน” (27 กุมภาพันธ์ 2564) มัด (นามสมมติ) อายุ 30 ปี “เนื่องจากสถานการณ์ในแต่ละวันทั้งตัวเลขผู้ติดเชื้อ และผู้เสียชีวิตก็ยังเยอะอยู่ ทำให้งานจ้างมีมาน้อยยังคงมีงาน live session ติดต่อเข้ามาบ้าง แต่ก็หลีกเลี่ยงการรับงานไปเจอคนอื่นเพราะยังไม่สบายใจเท่าไร” (6 พฤษภาคม 2564) โซระ (นามสมมติ) อายุ 41 ปี “งานของผมถูกยกเลิกไปทั้งหมด ทำให้งานตอนนี้ที่เป็นงานดนตรีก็เป็นงานแค่แต่งเพลงอยู่ที่บ้านไม่ได้ออกไปเล่นดนตรีงานจ้างที่เคยเข้ามาก็ถูกเลื่อนไปก่อนให้สถานการณ์ดีขึ้นแล้วค่อยกลับมาคุยกันใหม่” (23 มีนาคม 2564) เฟรม (นามสมมติ) อายุ 24 ปี “งานดนตรีแทบไม่มีเข้ามาเลยเพราะว่าถูกสั่งปิด ทำให้แนวดนตรีแทบไม่มีเข้ามา ทำให้ตอนนี้มีงานที่ทำอยู่บ้าน คือ สอนพิเศษเท่านั้นเองครับ” (5 มีนาคม 2564)

ส่วนการจ้างงานของนักดนตรีนั้น คุณนนทเดช บุรณะสิทธิพร ซึ่งเจ้าของกิจการ The Rock Pub ในจังหวัดภูเก็ต ได้กล่าวถึงผลกระทบที่นักดนตรีกลางคืนได้รับไว้ว่า “คนทำงานกลางคืนก็เหมือนคนทำงานกลางวันที่ต้องใช้ชีวิต แต่ตอนนี้กลับได้รับผลกระทบถูกสั่งปิดโดยไม่ได้รับการเยียวยา เวลาซื้อหรือสั่งคัมหรือเห็นว่าสถานบันเทิงถูกปิด ก็จะเข้าใจว่าผลกระทบที่ได้รับ คือ คนอย่างผมที่เป็นเจ้าของกิจการ หรือเจ้าของเล้าจน์ เจ้าของอาบอบนวดรีเปลา่ จริง ๆ ชีวิตของคนทำงานกลางคืนมันเยอะมาก เป็นวงจรที่ไม่ได้แตกต่างจากคนทำงานกลางวันเลย เวลาออกไปก็มีตั้งแต่พนักงานร้านอาหาร พ่อครัว แม่ครัว นักดนตรี คือ มันเยอะแยะมากมายแล้วกระทบหมด” ในส่วนการรับงานของนักดนตรีในช่วงก่อนโควิด 19 นั้นจะรับงานเองคนเดียวหรือผ่านการจ้างงานจากเจ้าของร้านอาหารหรือที่มจัดหางานเพราะมันสะดวก คนจ้างงานจะรู้ว่าเราสามารถรับงานอยู่เสมอ หากมีคนสนใจงานก็จะทักแชทในเฟซบุ๊กหรือโทรมาติดต่องาน พอเกิดภาวะโควิด 19 การรับงานของนักดนตรีก็เปลี่ยนไปเป็นการทำงานในโฮมสตูดิโอที่บ้านหรือห้องพักของนักดนตรีหรือมีการปรับเปลี่ยนงานเป็นการแสดงดนตรีตามสื่อออนไลน์ และโซเชียลมีเดีย ซึ่งถือว่าแปลกใหม่ในวงการนักดนตรีเป็นอย่างมาก

3. ภาระค่าใช้จ่าย

ในเมื่อรายได้จากการทำงานลดลงงานที่ได้รับอนุญาตเล็กน้อยหรือเลื่อนไปอย่างไม่มีกำหนดนั้น ผลกระทบที่นักดนตรีต้องเจออีกหนึ่งอย่าง คือ ภาระค่าใช้จ่ายที่มีอยู่เดิม และยังคงเพิ่มขึ้นจากสถานการณ์โควิด 19 โดยผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวถึงภาระค่าใช้จ่ายที่ต้องรับผิดชอบในแต่ละเดือน เช่น ค่าที่พักอาศัย ค่าอุปกรณ์ในการทำงาน ค่าเดินทางไปทำงานค่าน้ำมัน รายจ่ายของธนาคารต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลต้องรับผิดชอบในทุกเดือนอย่างตรงเวลาโดยไม่สามารถเลื่อนผ่อนชำระได้ เช่น ค่าที่พักอาศัยหรือการชำระของธนาคาร จากคำสัมภาษณ์ของเฟรม (นามสมมติ) อายุ 24 ปี ได้กล่าวถึงค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในช่วงโควิด 19 ไว้ว่า “ค่าใช้จ่ายของผมส่วนมากเป็นค่าหอพัก ผมอยู่หอพักมันต้องมีค่าใช้จ่ายค่าเช่าทุกเดือนมีค่าน้ำ ค่าไฟแยกด้วย เลยเป็นสิ่งที่ต้องจ่ายทุกเดือน มีค่าเดินทางไปสอนพิเศษที่สถาบันดนตรี และก็มีค่าอุปกรณ์ดนตรีที่ต้องเปลี่ยนพวกสายกีตาร์ น้ำยาทำความสะอาดกีตาร์ประมาณหนึ่งพันบาทต่อเดือน แต่บางเดือนก็ไม่ต้องใช้ก็เอาเก็บไว้ใช้ในส่วนอื่น” (5 มีนาคม 2564) เทียน (นามสมมติ) อายุ 26 ปี “เพราะไม่มีงานจ้างเราก็ต้องแบกรับค่าใช้จ่ายเอง เช่น ต้องจ่ายค่าเทอมลูกทุกเทอม และค่าเช่าห้องพักที่เช่าไว้ ที่ผ่านมาก็ไม่มีการเหี่ยวหายไ้ ๆ มีแต่ตัวเราที่ต้องแบกรับภาระเองตรงนี้ก็รู้สึกแย่มากเหมือนกัน” (27 กุมภาพันธ์ 2564) ทำให้ผู้วิจัยทราบว่า การเกิดภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นนั้นมีการสวนทางกับงาน และรายได้ที่นักดนตรีได้รับนั้นน้อยลงอย่างเห็นได้ชัดทำให้ประเด็นภาระค่าใช้จ่ายจึงเป็นประเด็นที่นักดนตรีได้รับผลกระทบโดยตรง

ส่วนตารางที่ 3 เป็นตารางที่แสดงผลการวิจัยในประเด็นการเปลี่ยนแปลง และการปรับตัว ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ในกลุ่มนักดนตรี จากผู้ให้ข้อมูลโดยตรง ผู้วิจัยจึงได้ข้อสรุปจากการค้นพบตามระเบียบวิธีวิจัย ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การถอดเทปจากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลโดยอธิบายตามประเด็นที่สำคัญซึ่งผู้วิจัยได้อธิบายประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 การเปลี่ยนแปลง และการปรับตัวในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ในกลุ่มนักดนตรี

เกณฑ์ในการวิเคราะห์	ข้อค้นพบ
1. อาชีพที่สอง	เกิดการหาอาชีพเสริมเพื่อเลี้ยงดูตนเอง และครอบครัว ซึ่งอาชีพที่สองจะเป็นอาชีพที่ผู้ให้ข้อมูลนั้นถนัดหรือมีความสนใจในช่วงโควิด 19 เช่น อาชีพรับส่งอาหารเดลิเวอรี่ ครูสอนดนตรี นักแต่งเพลง เป็นต้น
2. การฝึกฝนทักษะ	ในช่วงโควิด 19 ถือว่าเป็นช่วงที่ต้องพักงานยาวนานจึงเกิดการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อเพิ่มทักษะความรู้ใหม่ ๆ โดยจะเป็นสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลไม่เคยเรียนรู้มาก่อน
3. การประหยัดค่าใช้จ่าย	เนื่องจากที่ผ่านมาผู้ให้ข้อมูลได้มีรายจ่ายที่ต้องจัดการ และชำระในทุกเดือน จึงทำให้ที่ผ่านมาผู้ให้ข้อมูลไม่มีความคิดในการบริหารเงินเก็บเงินออม และเงินที่ไวใช้จ่ายไว้ในอนาคต
4. การวางแผนอนาคต	หลังโควิด 19 ผู้ให้ข้อมูลมีการวางแผนถึงอนาคตหลังจบภาวะโควิด 19 เกี่ยวกับการทำงาน และการจ้างงานมากขึ้น

จากตารางที่ 3 ในบทความที่ผู้วิจัยได้ทำการสรุปผลพบว่ามีประเด็นหลักที่สำคัญ คือ

1.อาชีพที่สอง

จากการศึกษาความหมายของคำว่าของคำว่าอาชีพที่สองนั้น มีความหมายที่ว่างงานหรืออาชีพเสริมที่สามารถต่อยอดให้เป็นอาชีพที่มั่นคงได้หรือเป็นงานที่สามารถทำได้ โดยไม่ใช้ในรูปแบบงานประจำ แต่อาชีพที่สองจะเป็นงานที่มีรายได้แน่นอน ในส่วนของการสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่ม้งานที่สองรองรับ และยังคงรอคอยให้สถานการณ์ของโควิดนั้นดีขึ้นจึงจะกลับไปทำงานนักดนตรีแบบเดิม โดยเฟรม โค้ก และกันที่เป็นนักดนตรีกลางคืน แต่ในปัจจุบันทั้งสามมีอาชีพที่สองเพื่อให้มีรายได้เข้ามาช่วยเหลือในช่วงสถานการณ์ของโควิด 19 ที่ยังไม่ดีขึ้น โค้ก (นามสมมติ) อายุ 28 ปี “คิดว่าการเป็นนักดนตรีเพียงอย่างเดียวมันไม่พอ ต้องหาอาชีพบางอย่างที่จะช่วยเหลือเราไปด้วย การเกิดโควิดทำให้เห็นได้ว่าการประกอบอาชีพเดียวเราก็อาจจะแย่ได้ในประเทศนี้เพราะสวัสดิการมันไม่ได้ครอบคลุมทุกคน แล้วถ้าเวลาไม่มีใครมาช่วยเหลือเราทำอะไรไม่ได้เลย เลี้ยงตัวเองก็ไม่ได้” (5 มีนาคม 2564) เฟรม (นามสมมติ) อายุ 24 “การมีอาชีพที่สองก็ถือว่าเป็นข้อดีมาก ๆ ในการทำงานเป็นนักดนตรี เราไม่ทราบว่าอนาคตเราจะสามารถอยู่กับการเล่นดนตรีได้ตลอดไปหรือไม่ อย่างตัวผมทำงานเป็นครูสอนดนตรีด้วยทำให้มีรายได้ตรงนี้มาช่วยเหลือในช่วงโควิด 19 แต่การสอนก็ลำบากก็ต้องมีการปรับตัว

ในการสอนด้วย” (5 มีนาคม 2564) ส่วนกัน (นามสมมติ) อายุ 26 ปี ก็มีอาชีพที่สองสำรองไว้แล้ว “ตอนนี้อาชีพที่สอง เป็นงานช่างภาพ ทำให้มีรายได้เข้ามาช่วยเหลือในช่วงโควิด 19 และเพื่อน ๆ ที่เล่นดนตรีด้วยกันก็เริ่มมองหาอาชีพที่สองกันบ้างแล้วไม่งั้นจะไม่มีเงินมาใช้จ่าย ตอนนี้นางโนน ที่ทำแล้วมีรายได้ทำไปก่อน เช่น ขับเดลิเวอรี่ส่งของส่งอาหาร” (18 เมษายน 2564)

จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของนักดนตรีในการทำงาน คือ การเกิดอาชีพที่สอง นั่นถือว่าเป็นสิ่งที่นักดนตรีเพื่อการอยู่รอด และหารายได้มาช่วยเหลือตนในช่วงภาวะโควิด 19 ยังคงอยู่ในประเทศไทย แม้ว่าผู้ให้ข้อมูลบางท่านยังคงรอคอยให้สถานการณ์นั้นดีขึ้นในเร็ววัน ก็ถือว่าเป็นสิ่งที่ทำให้นักดนตรีได้ปรับตัวเพื่ออยู่รอด และสามารถกลับมาทำงานเป็นนักดนตรี กลางคืนได้อย่างปกติดังเดิม

2. การฝึกฝนทักษะ

เนื่องจากรูปแบบการทำงานที่เป็นรูปแบบทำงานที่บ้านหรือที่พัก (Work From Home) ทำให้นักดนตรีต้องทำงานอยู่กับที่หรือนักดนตรีบางท่านเกิดว่างงานหรือภาวะการว่างงาน (Unemployment) ทำให้ต้องมีการหากิจกรรมหรือสิ่งที่มาทำให้เกิดการไม่เบื่องานว่างงาน จนเกินไป และยังเกิดการเปลี่ยนแปลงแก่ตนเองด้วย โดยผู้ให้ข้อมูลแต่ละท่านจะมีกิจกรรมในเวลาว่างส่วนมากจะเป็นการฝึกฝนทักษะแก่ตนเอง เช่น การทำกิจกรรมกับครอบครัว การเรียนพิเศษออนไลน์ การหาคอร์สเรียนออนไลน์ฟรี เช่น เรียนภาษาอังกฤษเพิ่มเติม การเรียนรู้อะไรเพิ่มเติมหรือทบทวนบทเรียนของเครื่องดนตรีที่ตนเองใช้ทำงาน การเรียนรู้เรื่องหุ้น หรือการลงทุนที่กำลังเป็นที่นิยมในขณะนี้ เพรม (นามสมมติ) อายุ 24 ปี ได้กล่าวในการสัมภาษณ์ไว้ว่า “ช่วงที่ต้อง Work From Home นั้นผมก็หากิจกรรมทำไม่ให้เกิดเบื่อในช่วงที่ต้องอยู่ในห้องพัก มีการฝึกกีตาร์เพิ่มขึ้นด้วยเนื่องจากจะได้พัฒนาฝีมือตนเองให้ดียิ่งขึ้นแล้วก็สามารถไปสอนเด็ก ๆ ได้ดีขึ้นด้วย และผมยังมีการศึกษาเกี่ยวกับเครื่องดนตรีอื่น ๆ ด้วย เพื่อในอนาคตจะสามารถใช้ความรู้ในส่วนนี้ได้” (5 มีนาคม 2564) ส่วนเทียน (นามสมมติ) อายุ 26 ปี “ช่วงล็อกดาวน์ ก็หากิจกรรมทำกับลูกเพราะต้องเรียนออนไลน์อยู่ตลอดเวลา เวลาไม่เข้าใจในเนื้อหาการเรียนก็ต้องฝึกหาข้อมูลเพื่อจะสอนลูกได้ พวกเรื่องภาษาอังกฤษ ภาษาจีนก็จำเป็น เราจะได้มีความรู้เพิ่มขึ้นด้วย” (27 กุมภาพันธ์ 2564) และโชระ (นามสมมติ) อายุ 41 ปี ถึงจะใช้ชีวิตเกี่ยวกับงานเป็นส่วนใหญ่ แต่พอเกิดโควิด 19 ก็ต้องหันมาหากิจกรรมทำเพื่อฝึกฝนตนเอง “พออยู่บ้านว่าง ๆ ก็เริ่มหากิจกรรมทำ หัดแต่งเพลงบ้าง ศึกษาการแต่งเพลงจากเว็บไซต์ออนไลน์มีปลูกต้นไม้บ้างเพราะกำลังเป็นที่นิยม หากมีงานอะไรที่ทำได้ก็จะลองฝึกทำ เด็กสมัยนี้เก่งมากมีความรู้ความสามารถเยอะมากขึ้น เราก็ต้องตามให้ทันยุคสมัย” (23 มีนาคม 2564)

3. การประหยัดค่าใช้จ่าย

การประหยัดค่าใช้จ่ายถือว่าเป็นอีกหนึ่งสิ่งในการเปลี่ยนแปลง และการปรับตัวที่เกิดขึ้นกับนักดนตรี และผู้ให้ข้อมูล เนื่องจากภาระค่าใช้จ่ายที่ได้กล่าวถึงในช่วงต้นทำให้ผู้ให้ข้อมูลตระหนักถึงการประหยัดค่าใช้จ่ายมากขึ้นหลังจากจบภาวะโควิด 19 และมีการพูดถึงการออมเงินหรือการลงทุนในการใช้เงินภายในอนาคตเพื่อที่จะสามารถมีเงินใช้โดยไม่ลำบาก โดย โชระ (นามสมมติ) อายุ 41 ปี ได้กล่าวถึงเรื่องการประหยัดค่าใช้จ่ายไว้ว่า “ในอนาคตหรือหลังจากจบโควิดผมคงต้องมีเงินเก็บที่ไวใช้ในอนาคต เพราะปัจจุบันก็นำเงินไปใช้ในตอนที่ไม่มีงานเล่นดนตรี ทำให้ต้องมองถึงการเก็บเงินมากขึ้น” (23 มีนาคม 2564) และเฟรม (นามสมมติ) อายุ 24 ปีก็มองถึงการประหยัดค่าใช้จ่ายโดยการตัดส่วนที่ไม่จำเป็นออกเพื่อประหยัดในการใช้จ่ายมากขึ้น “ผมมองถึงการลงทุนไว้บ้างอาจจะมีการเก็บเงินสักก้อนไว้เผื่อฉุกเฉิน ก่อนโควิดไม่ได้นึกถึงในส่วนนี้เลย ทำงานได้เงินก็ใช้จ่ายไปเลยไม่ได้มีส่วนที่เก็บไว้เลย ทำให้คราวนี้ตั้งใจจะเก็บเงิน อาจจะมียอดดอกเบี้ยหรือผลตอบแทน และพยายามจะตัดส่วนที่ไม่จำเป็นออกเพื่อเซฟเงินมากขึ้น” (5 มีนาคม 2564) โค้ก (นามสมมติ) อายุ 28 ปี “จำได้ว่าช่วงนั้นมีเงินเยียวยาเดือนละห้าพัน เราก็กองเก็บไปก่อน แต่ยังไม่ถึงต้องประหยัดค่าใช้จ่ายในอนาคตอยู่ดี เพราะว่าเงินเยียวยาที่ได้มาก็เป็นแค่สองเดือนเท่านั้นเอง ถ้าถามว่าเงินเยียวยาพอช่วยเหลือได้ไหม ก็พอได้ครับ แต่ไม่ได้ครอบคลุมค่าใช้จ่ายจริงที่เราต้องหาต่อเดือนได้มากกว่าเท่านั้นเอง” (11 มีนาคม 2564) มัด (นามสมมติ) อายุ 30 ปี “เหมือนตอนนี้เราไม่สามารถควบคุมอะไรได้ สิ่งที่เราทำได้ คือ ตอนนี้ต้องประหยัดค่าใช้จ่ายทุกอย่าง และรอให้สถานการณ์ดีขึ้นไปก่อน” (6 พฤษภาคม 2564) ซึ่งถือว่าการประหยัดค่าใช้จ่ายในกลุ่มนักดนตรีจะเป็นเรื่องที่ค่อนข้างจัดการได้ยาก แต่ก็เป็นการเริ่มต้นที่ดีมากในการเปลี่ยนแปลงตนเอง และปรับตัวให้เข้าสถานการณ์โควิด 19 ที่ไม่รู้จะจบในวันใด

4. การวางแผนอนาคต

ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวถึงการวางแผนอนาคตไว้อย่างหลากหลายรูปแบบ เช่น เทียน (นามสมมติ) อายุ 26 ปี ที่ยังคงรอให้สถานการณ์โควิด 19 ดีขึ้นหรือสามารถเปิดสถานบันเทิง ร้านอาหารให้นักดนตรีได้ทำงานอย่างปกติดังเดิม “เทียนวางแผนเรื่องงานไว้ว่ารอให้ทุกอย่างดีขึ้นคงกลับมารับงานอย่างเดิม ซึ่งก็ไม่ว่าเมื่อไหร่แต่เราก็กังงานดนตรีไม่ยากไปทำอาชีพไหน ซึ่งคงต้องทำได้แต่รอให้สถานการณ์ดีขึ้น มีการวางแผนเรื่องค่าใช้จ่ายด้วยว่าจะต้องประหยัดหรือเก็บไว้ในยามฉุกเฉินมากขึ้น” (27 กุมภาพันธ์ 2564) ส่วนเฟรม (นามสมมติ) อายุ 24 ปี กล่าวไว้ว่า

“ผมมีการวางแผนการทำงานไว้ว่าอาจจะมีกรับงานรูปแบบอื่นมากขึ้น และงานเดิมก็ยังคงรับอยู่ งานรูปแบบใหม่ เช่น การสอนพิเศษเครื่องดนตรีอื่นนอกจากกีตาร์ รับงานลงเสียงโฆษณาหรือ งานเกี่ยวกับดนตรีมากขึ้นด้วย” (5 มีนาคม 2564) โสระ (นามสมมติ) อายุ 41 ปี “อนาคตอยาก ีกลับไปเล่นดนตรี เพราะคิดถึงงานดนตรีมาก เหมือนเราไม่ได้ใช้ชีวิตกับมันมานาน พอห่างหาย มานานก็รู้สึกคิดถึง” (23 มีนาคม 2564)

จากข้อค้นพบทั้งหมดที่ได้กล่าวมาในข้างต้น ทำให้ทราบถึงผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการปรับตัวของนักดนตรีในช่วงที่เกิดภาวะโควิด 19 ว่าในช่วงก่อน และหลังเกิดโควิดนั้น มีผลกระทบทั้งการทำงาน รายได้ที่ไม่ได้รับ และรายได้ที่น้อยลงรวมทั้งค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น ทำให้นักดนตรีต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์รวมทั้งเข้าใจถึงสิ่งที่เปลี่ยนแปลงของนักดนตรีด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการอภิปรายผลการวิจัยนั้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

การจ้างงานของผู้ให้ข้อมูลทั้ง 6 ท่านในช่วงก่อนที่เกิดสถานการณ์ โควิด 19 เป็น รูปแบบการจ้างงานที่เป็นเหมือนกันจ้างงานผ่านนายจ้างโดยตรง โดยที่นายจ้างจะเป็นการคัดเลือก นักดนตรีมาร่วมงาน หรือเป็นการแนะนำงานแบบปากต่อปาก เช่น วงดนตรีเคยทำงานกับร้านอาหาร หรือสถานบันเทิงนั้นก็แนะนำวงที่มีรูปแบบเข้ากับร้านหรือสถานบันเทิง สามารถสร้างสีสัน และความสนุกให้แก่ผู้ที่มาใช้บริการได้ ซึ่งนายจ้างสามารถให้รายได้แก่นักดนตรีเป็นรายชั่วโมง หรือรายเดือนได้ขึ้นอยู่กับการทำสัญญาข้อตกลงกันในเอกสารข้อตกลงของนายจ้าง และลูกจ้าง โดย ส่วนมากนักดนตรีกลางคืนจะเป็นนักดนตรีที่ทำงานในรูปแบบอิสระ ไม่มีกฎหมายตัวและ ยังสามารถรับงานได้หลากหลายสถานที่ขึ้นอยู่กับการจัดการเวลาของนักดนตรี ทำให้เวลา การทำงานของนักดนตรีกลางคืนนั้นเป็นเวลางานในช่วงกลางคืนโดยเฉพาะ ส่วนในเวลากลางวัน ก็จะเป็นเวลาพักผ่อนหรือใช้เวลาฝึกฝนทบทวนความรู้ในการทำงานได้ ซึ่งในส่วนนี้จะสอดคล้อง กับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ของงานวิจัยที่ต้องการทบทวนความรู้ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ และรูปแบบการจ้างงานของนักดนตรีในปัจจุบัน

การที่นักดนตรีได้รับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงภาวะโควิด 19 นั้นมีตัวแปรสำคัญที่สำคัญได้แก่ การทำงานของนักดนตรี การเปลี่ยนแปลง และภาวะโควิด19 ที่ถูกกล่าวถึงในส่วนของผลกระทบนักดนตรีการปรับตัวที่เกิดขึ้นของนักดนตรี จนเป็นที่มาของ คำตอบในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ของงานวิจัยคือการศึกษาศึกษา “ผลกระทบ” และ “การปรับตัว” ของ

นักดนตรีในภาวะการแพร่ระบาดของโควิด 19 ส่วนผลกระทบที่เกิดขึ้นกับนักดนตรีเริ่มต้นนั้นเกิดจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาจนเกิดเป็นโรคโควิด 19 ที่ทำให้ประชาชนในประเทศไทยได้รับผลกระทบจากภาวะโควิด 19 ทำให้ต้องเกิดการล็อกดาวน์รวมทั้งการใช้ พรก.ฉุกเฉิน ปิดสถานบันเทิง และร้านอาหารในช่วงเวลากลางคืนชั่วคราวรวมทั้งงดกิจกรรมภายในสถานบันเทิง และร้านอาหารทุกรูปแบบเพื่อควบคุมจำนวนคนลดการเกิดคลัสเตอร์โควิด และควบคุมสถานการณ์ให้ดีขึ้น ทำให้นักดนตรีได้รับผลกระทบโดยตรงจากการประกาศใช้ พรก.ฉุกเฉิน ครั้งนี้โดยตรง นอกจากการเกิดพรก.ฉุกเฉินนั้น ในประเทศไทยมีการใช้มาตรการล็อกดาวน์ (Lockdown) หรือการปิดเมือง ซึ่งเป็นการงดจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่อาจจะก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 และลดการสัมผัสใกล้ชิดกัน จากการรายงานของสถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ ที่ได้กล่าวถึงผลกระทบของโควิด 19 ต่อแรงงานไทยในช่วงที่เกิดการล็อกดาวน์พบว่า การล็อกดาวน์ส่งผลกระทบโดยตรงต่อบุคคลที่อยู่ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องอย่างกะทันหัน (Supple-side Effect) และยังสามารถส่งผลกระทบทางอ้อมต่อกิจกรรมอื่น ๆ ที่ไม่ได้โดนล็อกดาวน์ด้วย เช่น เมื่อไม่มีคนมาทำงาน การบริโภคจ่ายสินค้าบริเวณใกล้เคียงที่ทำงานลดลง ความต้องการใช้รถสาธารณะก็น้อยลง และสามารถส่งผลกระทบต่อเนื่องไปยังภาคธุรกิจอื่น ๆ ที่มีความเชื่อมโยงกันได้ (สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์, 2564) ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นในด้านผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงของนักดนตรีนั้นสอดคล้องกับทฤษฎีการปรับตัว และการจ้างงาน ของพ.ร.ก. คุ้มครองแรงงานที่หมายถึงการจ้างงานที่จะต้องมีการจ้าง และนายจ้างในการตกลงสัญญาการทำงานด้วยกันรวมทั้งต้องมีการให้สินจ้างลูกจ้างอยู่เสมอตลอดเวลาการทำงาน (พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน, 2541) และยังสามารถสอดคล้องกับแนวคิดแรงงานนอกระบบซึ่งมีความหมาย คือ ผู้ที่มีงานทำที่ไม่ได้รับความคุ้มครองหรือไม่มีหลักประกันทางสังคมจากการทำงานเช่นเดียวกับแรงงานในระบบหรือผู้ที่มีงานทำ แต่ไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย และไม่มีสวัสดิการคุ้มครองอย่างเต็มที่ (กระทรวงแรงงาน, 2555) ซึ่งนักดนตรีจัดเป็นแรงงานนอกระบบที่ได้รับผลกระทบจากภาวะโควิด 19 ด้วยเช่นกัน และแรงงานนอกระบบนั้น ต้องมีนโยบายคุ้มครองคนทำงานที่มีอยู่แล้วนั้นต้องสามารถครอบคลุมแรงงานนอกระบบได้มากขึ้น สอดคล้องกับธรรมชาติของแรงงานนอกระบบและทำให้คนทำงานทุกคนทั้งนอกระบบ และในระบบเข้าถึงคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐานได้อย่างเท่าเทียมกัน (ศยามล เจริญรัตน์, 2560) ส่วนการปรับตัวของนักดนตรีมีการปรับตัวในการทำงานที่จะมีการทำงานรูปแบบ Work From Home และอาชีพที่สองเกิดขึ้น รวมทั้งมีการวางแผนในส่วนของการบริหารเงิน การทำงานให้เข้ากับสถานการณ์โควิด 19 มากขึ้นอีกด้วย ในส่วนของอาชีพที่สอง

ที่เป็นอีกหนึ่งประเด็นในการปรับตัวของนักดนตรีนั้น การทำอาชีพที่สอง จึงเป็นการทำงานเสริมหรือเป็นการหางานทำในช่วงที่เกิดโควิด 19 ผู้ให้ข้อมูลบางท่าน มีการทำอาชีพที่สองเป็นอาชีพหลัก เพราะคิดว่าในปัจจุบัน ที่เกิดภาวะโควิด 19 จะสามารถหางานที่มั่นคงได้ยาก ซึ่งตอนนี้ผู้ให้ข้อมูลจึงมีความเห็นที่ว่างงานที่มั่นคงที่สุดคือ งานที่มีรายได้ที่แน่นอน และสามารถเลี้ยงดูครอบครัวและตนเองได้อย่างไม่ลำบาก ซึ่งในอาชีพที่สองจะเพิ่มช่องทางหารายได้เพิ่มขึ้นเพราะไม่ทราบว่าจะขนาดตงานนักดนตรีที่ตัวเองทำจะมีรายได้เปลี่ยนไปหรือไม่ ความมั่นคงในงานดนตรีอาจจะมีการรูปแบบการทำงานที่เปลี่ยนไป ซึ่งตรงกับแนวคิดคุณภาพชีวิตการทำงานที่หมายถึงการมีชีวิตทำงานที่มีความสุขทั้งกายสุขทั้งใจ มีอารมณ์ และสังคมที่ดี โดยมีโครงสร้างองค์ประกอบที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดสิ่งที่ดีในการทำงานยกตัวอย่าง เช่น การสร้างบรรยากาศที่ดี สร้างความปลอดภัยในการทำงาน การจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่องค์กรเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนร่วมงาน และหัวหน้างานในองค์กร เมื่อพนักงานมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีจะทำให้มีกำลังใจในการสร้างผลงานที่มีคุณภาพแก่บริษัทมากขึ้น (สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2549) ซึ่งการปรับตัวนั้นตรงกับงานวิจัยในปี พ.ศ. 2564 ของสุพัตรา รุ่งรัตน์ และคณะ มีความเกี่ยวข้องกับผลกระทบของนักดนตรีในช่วงโควิด 19 ในตัวงานวิจัยได้พูดถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจ และสังคมจากสถานการณ์โควิด 19 ของประชาชน ซึ่งในงานวิจัยได้กล่าวถึงการผลกระทบการปรับตัวของประชาชน และผลการวิจัยพบว่าภาพรวมนั้นอยู่ในระดับปานกลาง มีการปรับตัวโดยการใส่หน้ากากอนามัย เว้นระยะในพื้นที่สาธารณะรวมทั้งยังไม่ได้มีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ตามแนวทางของกระทรวงสาธารณสุข ส่วนวิธีการแก้ไขปัญหาในด้านเศรษฐกิจนั้นมีการช่วยเหลือจากเงินเยียวยา การเสริมสร้างอาชีพ และแนวทางในการแก้ไขปัญหาผลกระทบทางสังคมเป็นการดูแลด้วยตัวของประชาชนเอง ได้แก่การดูแลสุขภาพ การลดการพบปะในสถานที่สาธารณะซึ่งทุกคนในสังคมต้องเข้าใจซึ่งกันและกัน (สุพัตรา รุ่งรัตน์ และคณะ, 2564)

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สามารถนำงานวิจัยไปใช้เพื่อทำความเข้าใจในการให้ความช่วยเหลือกลุ่มนักดนตรีที่ได้รับผลกระทบ และการปรับตัวที่เกิดขึ้นจากการเกิดภาวะโควิด 19 โดยใช้คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลเป็นแนวทางในการพัฒนา และให้การช่วยเหลือได้ในอนาคต

2. สามารถนำข้อค้นพบที่ได้ไปพัฒนาวิถีชีวิตในการทำงาน และการดำเนินชีวิตของกลุ่มนักดนตรีในปัจจุบันให้ได้รับสวัสดิการที่ควรจะได้รับ และมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากในงานวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มนักดนตรีที่ได้รับผลกระทบจากภาวะโควิด 19 ซึ่งเป็นกลุ่มนักดนตรีกลางคืนที่ได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกรวมทั้งการศึกษาค้นคว้าและเอกสารประเภทสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์นั้น พบว่านักดนตรีที่ทำงานในช่วงกลางคืนหรือนักดนตรีอาชีพนั้นไม่ได้มีเพียงแต่ในประเทศไทยเท่านั้น แต่ยังมีกลุ่มนักดนตรีจากทั่วโลกที่ได้รับผลกระทบจากภาวะโควิด 19 เช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มนักดนตรีอเมริกา กลุ่มนักดนตรีอาเซียน ได้แก่ ลาว กัมพูชา อินโดนีเซีย ถือว่าได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ในครั้งนี้เช่นกัน จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจว่านักดนตรีต่างประเทศนั้นได้รับผลกระทบได้ด้านใดบ้าง มีการปรับตัวและการใช้ชีวิตกับภาวะโควิด 19 นี้อย่างไร รวมทั้งได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานใดบ้าง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงแรงงาน. (2555). *แผนกลยุทธ์สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน พ.ศ. 2553–2555*.

สืบค้นเมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2563, จาก <https://www.mol.go.th/wp-content/uploads/sites/2/2019/03/PlanStrategy2553–2555.pdf>.

ศยามล เจริญรัตน์. (2560). *นอกระบบ ห้ามเจ็บ ห้ามตาย ห้ามมีปากเสียง*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: ไตรรงค์การโรงพิมพ์.

สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์. (2563). *เมื่อ โควิด-19 ปิดเมือง: ผลกระทบต่อแรงงานไทยในมิติ supply-side*. สืบค้นเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2564, จาก <https://www.pier.or.th/?abridged=เมื่อ-โควิด-19-ปิดเมือง-ผลก>.

สุพัทธา รุ่งรัตน์, ชูลพีเกอร์ มาไซ, และยุทธนา กาเต็ม. (2563). *ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์โควิด-19 ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองยะลา จังหวัดยะลา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, ยะลา.

อานันท์ นาคคง. (2563). *วิกฤติ COVID-19 ผลกระทบต่อสังคมคนดนตรีของไทย : ‘อานันท์ นาคคง’*. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2563, จาก <https://www.bangkoklifefews.com/17195787/%E0%B8%A7>.

Bangkok bank. (2563). *เศรษฐกิจและแรงงานไทยฝ่าภัย COVID-19*. สืบค้นเมื่อ 19 พฤศจิกายน 2563, จาก <https://www.bangkokbank.com/th-TH/media/1d4cdc6451ff4d6d96807d2eddb3e9f9.ashx>.

Jobthai. (2563). *JobThai* เผยความต้องการแรงงานครึ่งปีแรกของปี 2563 และผลกระทบจากสถานการณ์ COVID-19. สืบค้นเมื่อ 7 กันยายน 2563, จาก <https://techsauce.co/pr-news/jobthai-reveals-demand-first-half-of-the-year>.

การศึกษาประเด็นการร้องเรียนด้านการบริการและการบริหาร ของหน่วยงาน ภาครัฐของประชาชนผ่านแอปพลิเคชันดำรงธรรม Tracking ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น

ชินวัตร พิมพา¹ และ อภิรดี วงศ์ศิริ²

¹สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

²สาขาวิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเด็นการร้องเรียนด้านการบริการและการบริหารของหน่วยงานภาครัฐของประชาชนผ่านแอปพลิเคชันดำรงธรรม Tracking ใช้ระเบียบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเป็นการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากฐานข้อมูลการร้องเรียนของประชาชนผ่านแอปพลิเคชันดำรงธรรม Tracking ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เรื่องร้องเรียนด้านการบริการและการบริหารของหน่วยงานภาครัฐของประชาชนผ่านแอปพลิเคชันดำรงธรรม Tracking จำนวน 449 เรื่อง โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า ประเด็นการร้องเรียนด้านการบริการและการบริหารของหน่วยงานภาครัฐของประชาชนผ่านแอปพลิเคชันดำรงธรรม Tracking จำนวน 449 เรื่อง แบ่งกลุ่มเรื่องร้องเรียน 6 ประเด็น พบว่า ประเด็นเรื่องร้องเรียนที่มีจำนวนมากที่สุดเรียงลำดับจากมากที่น้อยที่สุด คือ 1) ประเด็นขอความช่วยเหลือ/ขอความเป็นธรรม จำนวน 271 เรื่อง ร้อยละ 60.36 2) ประเด็นสาธารณูปโภค จำนวน 65 เรื่อง ร้อยละ 14.47 3) ประเด็นกล่าวโทษเจ้าหน้าที่ จำนวน 53 เรื่อง ร้อยละ 11.80 4) ประเด็นการบริหารงาน จำนวน 39 เรื่อง ร้อยละ 8.69 5) ประเด็นการบริการ จำนวน 17 เรื่อง ร้อยละ 3.79 และ 6) เรื่องอื่น ๆ จำนวน 4 เรื่อง ร้อยละ 0.89 โดยสาเหตุของการร้องเรียนวิเคราะห์จากหัวข้อเรื่องร้องเรียน รายละเอียดของการร้องเรียน และวัตถุประสงค์ความต้องการของการร้องเรียน ได้แก่ 1) การไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการ 2) ความล่าช้าในการดำเนินการ 3) การไม่ได้รับการบริการที่ดี 4) การพบเห็นการกระทำที่ผิดกฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐ 5) การต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ และ 6) การไม่ได้รับความเป็นธรรม จึงร้องเรียนเพื่อให้ปรับปรุง แก้ไข ให้มีการบริการ การบริหารงานที่ดีขึ้นและให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: เรื่องร้องเรียน การบริหารจัดการภาครัฐ นวัตกรรมภาครัฐ

Customer Complaint Management and Government Administration Through Damrongdhama Tracking Application of Damrongdhama Khon Kaen Center

Chinnawat Pimpa¹ and Aphiradee Wongsiri²

¹College of Local Administration, Khon Kaen University, Thailand

²Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University, Thailand

Abstract

The purpose of this research was to examine customer complaint concerning management and government administration through Damrongdham Tracking application. This qualitative research used the secondary data from the customer complain database collected from Damrongdham Tracking application with 449 cases and analyzed with content analysis.

The results demonstrate that the total number of customers who made complaint about management and government administration through Damrongdham Tracking application were 449 cases. According to the number of 449 cases, they could be divided into 6 categories, and the majority of customer complaints appeared to be the petition for fairness and assistance 271 cases (60.36%), followed by 65 cases (14.47%) from public utility, the accusation against state official and staff 53 cases (11.80%), the concern of government administration with 39 cases (8.69%) and the last two cases are about service and others with 17 cases (3.79%) and 4 cases (0.89%) respectively. The causes of customer complaint were analyzed by considering to topic and details including objectives of complaint and their requirements as follows: 1) receiving no response from customer requests; 2) the delay of working process; 3) getting unsatisfactory service; 4) experiencing with flagrant offence by state official; 5) the requirement of assistance from government agencies; and 6) suffering from injustice. It was also found that, the petitioners made complaints to government agencies in order to indicate their needs of service improvement and better management.

Keywords: Customer Complaint, Government Administration, Government Innovation

Received: 31 August 2021

Revised: 11 November 2021

Accepted: 15 November 2021

บทนำ

รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยล้วนแต่ให้ความสำคัญกับการให้บริการประชาชนและการบริหารของหน่วยงานภาครัฐ ดังจะเห็นได้จากการที่ปัจจุบันได้มีนโยบายหลากหลายนโยบายที่มุ่งให้หน่วยงานภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ให้พัฒนาปรับปรุงระบบการบริการประชาชนและการบริหารของหน่วยงานภาครัฐให้ทันสมัย เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึง (ฉัตรวัฒน์ ชัยณัฐราษฎร์, 2563, น.7-8) ซึ่งจะเห็นได้จากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการ พ.ศ. 2564 – พ.ศ. 2565 ที่ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่และการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบราชการไทย ได้แก่ การสร้างความเป็นเลิศในการให้บริการประชาชน การสร้างความพึงพอใจต่อคุณภาพการบริการ การพัฒนาองค์การหรือหน่วยงานต่าง ๆ ให้มีขีดสมรรถนะสูงและมีความทันสมัย บุคลากรมีความเป็นมืออาชีพ รวมถึงการปรับให้หน่วยงานภาครัฐมีโครงสร้างที่กะทัดรัดมีระบบงานที่คล่องตัวและรวดเร็ว สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพใช้ทรัพยากรของหน่วยงานภาครัฐให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งเป็นการส่งเสริมระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันระหว่างหน่วยงาน รวมถึงการยกระดับความโปร่งใส ตรวจสอบได้และสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อหน่วยงานภาครัฐ (ธงชัย คล้ายแสง, 2562, น. 3-4)

แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 – พ.ศ. 2580 ภายใต้วิสัยทัศน์ที่ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยรัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐที่มีเป้าหมายเพื่อการปรับเปลี่ยนหน่วยงานภาครัฐที่ยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม” (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) และสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) ได้จัดทำแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2563 – พ.ศ. 2565 เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐใช้เป็นแนวทางในการปฏิรูปการบริหารงานและยกระดับการให้บริการประชาชนโดยการนำนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ ให้มีการทำงานที่โปร่งใส มีประสิทธิภาพประสิทธิผล และบริการประชาชนได้อย่างทั่วถึงผ่านช่องทางดิจิทัล (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2564) ซึ่งนวัตกรรมมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก

หากเราถ่วงถ่วงถึงนวัตกรรม โดยทั่วไปแล้วมักจะนึกถึงแนวคิดทางด้านความได้เปรียบทางการแข่งขันในตลาดของภาคเอกชน ซึ่งหมายถึงการคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ออกสู่ตลาดโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี และมักเกิดขึ้นที่ภาคเอกชนอันเป็นผลจากแรงกดดันจากการแข่งขันทางเศรษฐกิจ การพัฒนาของเทคโนโลยีและโอกาสทางธุรกิจ เช่น

การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่แตกต่างจากคนอื่น เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการการทำงานต่าง ๆ ซึ่งอาจเกิดจากการใช้ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ คิดค้นหรือการพัฒนาต่อยอดจากของเดิมที่มีอยู่ (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์, 2553) และอาจเป็นแนวคิดผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ หรือกระบวนการใหม่ ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคม และส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่าเดิม (อมรรัตน์ ศรีพอ, 2561) โดยนวัตกรรมสามารถเกิดขึ้นที่ภาครัฐได้เช่นเดียวกับภาคเอกชน ซึ่งนวัตกรรมภาครัฐ หมายถึง การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ การต่อยอด หรือการพัฒนาแนวคิด ในการพัฒนารูปแบบใหม่ วิธีการในการบริหารจัดการองค์การ (Organization Management) การพัฒนาการดำเนินงาน (Operations) การพัฒนาการให้บริการประชาชน (Service) โดยต่อยอดมาจากความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ ซึ่งจะก่อให้เกิดนโยบายใหม่ แผนงานใหม่ (ศูนย์นวัตกรรมเพื่อพัฒนาระบบราชการไทย, 2560) กระบวนการทำงานใหม่ หรือผลิตภัณฑ์การบริการใหม่ ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิผล คุณภาพของการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐ นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ได้กล่าวถึง นวัตกรรมภาครัฐว่าเป็นการปรับปรุง การส่งมอบบริการภาครัฐที่เกิดจากการใช้ทักษะ ความรู้ความสามารถ การสั่งสมประสบการณ์ และการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนา เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ ต่อส่วนรวม (Public Values) หรือประโยชน์ต่อภาคเศรษฐกิจ และภาคสังคม ที่สามารถต่อยอด ให้เป็นนโยบายใหม่ บริการใหม่และกระบวนการใหม่ หรือผลิตภัณฑ์ใหม่ (สำนักงานเลขาธิการ สภาผู้แทนราษฎร, 2559)

จะเห็นได้ว่านวัตกรรมภาครัฐเป็นการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ การต่อยอดองค์ความรู้ และการพัฒนาวิธีการบริหารจัดการ การดำเนินงาน และการปรับปรุงการให้บริการเพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้ผลงานที่มีคุณภาพ สำหรับในการศึกษานี้ นวัตกรรมภาครัฐ คือ แอปพลิเคชันดำรงธรรม Tracking โดยเป็นการพัฒนาปรับปรุงการให้บริการ โดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี เพื่อเพิ่มช่องทางการให้บริการประชาชนให้สามารถตอบสนอง ความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึง รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และในปัจจุบัน เป็นยุคของการแข่งขันการให้บริการ ส่งผลให้หน่วยงานในทุกภาคส่วน ล้วนตระหนักถึงการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาการทำงานในด้านต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพซึ่งการจะเป็น หน่วยงานที่มีความเป็นเลิศทางการแข่งขันนั้น ต้องมีแนวทางการพัฒนาการทำงานเพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพการทำงาน (ปัทมาพร ทอชู, 2559, น. 94-100) ซึ่งการพัฒนารูปแบบการทำงาน เพื่อนำไปสู่การทำงานที่รวดเร็ว มีความแม่นยำ มีการบริการประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เลือก ปฏิบัติ มีประสิทธิภาพ เป็นผลของการทำงานที่นำไปสู่ความพึงพอใจของประชาชนผู้รับบริการ ในการทำงานที่มีประสิทธิภาพของหน่วยงานภาครัฐนั้น ต้องมีการพัฒนารูปแบบการทำงาน ทั้งระบบ เพื่อนำไปสู่คุณภาพการทำงานที่ดีโดยการประหยัดต้นทุน ประหยัดทรัพยากร และ

ประหยัดเวลา (อนันท์ งามสะอาด, 2551) กล่าวคือ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อหน่วยงานและสังคมซึ่งประสิทธิภาพการทำงานเป็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า (Input) และผลลัพธ์ที่ได้ (Output) (ยุวสุข กุลาดี, 2554) และในการพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพ นอกจากการพัฒนากระบวนการทำงานของหน่วยงานหรือการหาแนวทางที่เหมาะสมกับหน่วยงานมาปรับใช้ในการบริหารจัดการแล้ว ยังต้องมีการพัฒนาทักษะ เพิ่มพูนความรู้ และความสามารถให้กับบุคลากรของหน่วยงานด้วย (กันตยา เพิ่มผล, 2553) ในการวัดความมีประสิทธิภาพของการทำงานของหน่วยงานภาครัฐนั้น จะวัดจากตั้งแต่เริ่มกระบวนการทำงานไปถึงผลลัพธ์ของการทำงานได้ตามเป้าหมายของหน่วยงานที่ได้กำหนดไว้ รวมถึงประโยชน์ต่อประชาชนผู้รับบริการ ซึ่งสรุปได้ว่าประสิทธิภาพในการทำงานหมายถึง การหาแนวทางที่เหมาะสมกับหน่วยงาน เพื่อพัฒนากระบวนการบริหารจัดการ กระบวนการบริการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร และเพื่อให้ประชาชนผู้รับบริการได้รับความพึงพอใจและประโยชน์สูงสุด

ด้วยเหตุนี้ จึงเห็นได้ว่าเป้าหมายของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีนั้น เน้นที่ประโยชน์สุขของประชาชนเป็นหลัก โดยกำหนดให้มีการปรับปรุงการทำงานเพื่อการอำนวยความสะดวก และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน (สมบุรณ์ ศิริสรธริรัญ และชินจิต ไชยธรรม, 2562, 5–6) ซึ่งศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่นเป็นอีกหนึ่งหน่วยงานภาครัฐที่ให้ความสำคัญกับการบริการประชาชน จึงได้มีการพัฒนานวัตกรรมเพื่อเพิ่มช่องทางการให้บริการประชาชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผ่านช่องทางดิจิทัล ชื่อว่าแอปพลิเคชันดำรงธรรม Tracking ซึ่งเป็นแอปพลิเคชันที่ใช้ในการร้องเรียนและสามารถติดตามผลการร้องเรียนผ่านแอปพลิเคชันได้ด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (ไทยรัฐ, 2562) กล่าวคือ หากประชาชนในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่นมีความทุกข์และมีเรื่องที่ต้องการร้องเรียนขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ สามารถร้องเรียนผ่านแอปพลิเคชันดังกล่าวได้ทันที โดยที่ไม่ต้องเดินทางไปยังศูนย์ดำรงธรรมอำเภอ ที่ตั้งอยู่ ณ ที่ว่าการอำเภอ ทั้ง 26 อำเภอ ในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่นรวมถึงไม่ต้องเดินทางไปยังศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น ที่ตั้งอยู่ ณ ศาลากลางจังหวัดขอนแก่น ทำให้ประชาชนสามารถประหยัดเวลา ประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และปลอดภัยจากการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในสถานการณ์ปัจจุบัน

ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาประเด็นการร้องเรียนด้านการบริการ และการบริหารของหน่วยงานภาครัฐของประชาชนผ่านแอปพลิเคชันดำรงธรรม Tracking มีปัญหาเรื่องร้องเรียนและความต้องการของประชาชนเรื่องใดที่ประชาชน ต้องการความช่วยเหลือ และสะท้อนความต้องการไปยังหน่วยงานภาครัฐในเรื่องใด เพื่อที่จะนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนี้ไปพัฒนาจุดบกพร่อง ปรับปรุงกระบวนการทำงานของหน่วยงานภาครัฐให้มีประสิทธิภาพที่ดี

ยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้อย่างทั่วถึงและครบถ้วนมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประเด็นการร้องเรียนด้านการบริการและการบริหารของหน่วยงานภาครัฐของประชาชนผ่านแอปพลิเคชันดำรงธรรม Tracking

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้รวบรวมจากการร้องเรียนผ่านแอปพลิเคชันดังกล่าวเป็นจำนวน 969 เรื่อง โดยได้แยกประเด็นของการร้องเรียนออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการเมือง ด้านการบริการและการบริหารของหน่วยงานภาครัฐ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านนโยบายและสวัสดิการของรัฐ และจากการเก็บรวบรวมข้อมูลการร้องเรียน พบว่า ประเด็นการร้องเรียนที่มากที่สุด คือ การร้องเรียนด้านการบริการและการบริหารของหน่วยงานภาครัฐ มีการร้องเรียนในดำนดังกล่าวมากถึง 449 เรื่อง ร้อยละ 45.08 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนมีความต้องการให้หน่วยงานภาครัฐแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน ต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐในด้านการบริการและการบริหารงานของภาครัฐเป็นอย่างมาก จึงได้คัดเลือกประเด็นดังกล่าวเพื่อเป็นประเด็นในการศึกษาในการศึกษาครั้งนี้

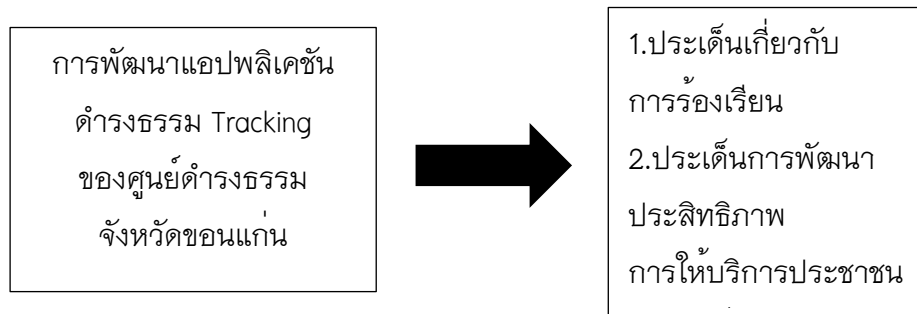
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีรายละเอียดของการดำเนินการวิจัย ดังนี้

เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากฐานข้อมูลการร้องเรียนของประชาชนในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่นที่ร้องเรียนผ่านแอปพลิเคชันดำรงธรรม Tracking ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2562 – 31 ตุลาคม 2563 มีจำนวนเรื่องร้องเรียนทั้งหมด 969 เรื่อง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาประเด็นการร้องเรียนด้านการบริการและการบริหารของหน่วยงานภาครัฐของประชาชนผ่านแอปพลิเคชันดำรงธรรม Tracking กรณีศึกษา ศูนย์ดำรงธรรม จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาในประเด็น 1) ประเด็นเกี่ยวกับการร้องเรียน และ 2) ประเด็นการพัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการประชาชนของศูนย์ดำรงธรรม ซึ่งในประเด็นเกี่ยวกับการร้องเรียน ได้แก่ การศึกษาเรื่องการสังเคราะห์ความรู้จาก คำร้องเรียน ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลต่อสภาพพยาบาล ของ วิธนา จีระแพทย์ และคณะ (2563) พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดการร้องเรียน ประกอบด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยภายในตัวบุคคลของพยาบาล เช่น พฤติกรรมการให้บริการ ความใส่ใจในการให้บริการ ปัจจัยเกี่ยวข้องกับองค์กร เช่น การทำงานที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานของสภาการพยาบาลและปัจจัยด้านผู้ร้องเรียน ซึ่งสาเหตุของการร้องเรียนเกิดจากความไม่พอใจต่อการให้บริการ การได้รับผลกระทบจากการบริการที่ผิดพลาด

ในส่วนประเด็นการพัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการประชาชนของศูนย์ดำรงธรรม ได้แก่ การศึกษาเรื่องการบริหารจัดการเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดมหาสารคาม ของ สรล เลหาพันธ์ (2562) พบว่า แนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการเรื่องร้องเรียน ควรมีการพัฒนาระบบการรับเรื่องร้องเรียนโดยใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์แทนการเขียนเรื่องร้องเรียนผ่านกระดาษแบบฟอร์มการร้องเรียน และควรมีการประชาสัมพันธ์อำนาจหน้าที่ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัด และประชาสัมพันธ์ขั้นตอน วิธีการ และสิ่งที่ต้องเตรียมประกอบ การร้องเรียนเพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการบริการและสะดวกรวดเร็ว

การศึกษากการพัฒนาประสิทธิภาพการรับเรื่องร้องเรียนผ่านศูนย์ดำรงธรรมอำเภอกรณีศึกษา อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ของ อภิญา ไชยโส (2562) พบว่า ศูนย์ดำรงธรรมอำเภอลำปลายมาศ มีการพัฒนาประสิทธิภาพการรับเรื่องร้องเรียนโดยการพัฒนาเจ้าหน้าที่ โดยการอบรมให้เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถในการแก้ไขปัญหาการร้องเรียนสามารถให้

คำปรึกษาประชาชนได้ มีการบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน และการศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัด กรณีศึกษา ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดกาญจนบุรี ของ จักรพันธ์ เตชะฤทธิ์ (2563) พบว่า แนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน ได้แก่ 1) เมื่อมีการร้องเรียนศูนย์ดำรงธรรมต้องประสานงานไปยังหน่วยงานที่มีภารกิจ หรือหน้าที่โดยตรงทันที 2) ในการบริการประชาชนต้องมีการอธิบายถึง ภารกิจและอำนาจหน้าที่ ที่สามารถช่วยเหลือประชาชนได้ให้ประชาชนได้เข้าใจ และ 3) ส่งเสริมการเรียนรู้ให้บุคลากร และขอความร่วมมือส่วนราชการในการทำงานร่วมกับศูนย์ดำรงธรรม

จะเห็นได้ว่า เมื่อประชาชนผู้รับบริการไม่ได้รับการบริการที่ดีหรือได้รับผลกระทบจากการบริการที่ผิดพลาด จะทำการร้องเรียนเพื่อให้ปรับปรุงการบริการ ซึ่งหน่วยงานภาครัฐต้องดำเนินการพัฒนา ปรับปรุงการให้บริการ โดยการประยุกต์ใช้นวัตกรรม หรือเทคโนโลยีมาใช้ในการให้บริการเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนผู้รับบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากฐานข้อมูลการร้องเรียนของประชาชนที่ร้องเรียนผ่านแอปพลิเคชันดำรงธรรม Tracking ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น โดยรวบรวมข้อมูลจาก 2 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลส่วนของเจ้าหน้าที่ ประกอบด้วย วันที่แจ้งเรื่องร้องเรียน วันที่รับเรื่องร้องเรียน สถานะเรื่องร้องเรียน และ 2) ข้อมูลส่วนของผู้ร้องเรียน ประกอบด้วย หัวข้อเรื่องร้องเรียน ประเภทเรื่องร้องเรียน ข้อมูลผู้ร้องเรียน ผู้ถูกร้องเรียน รายละเอียดเรื่องร้องเรียน พื้นที่สถานที่เกิดเหตุ และวัตถุประสงค์ของการร้องเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากฐานข้อมูลการร้องเรียน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลการร้องเรียนและจัดระเบียบข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเรื่องร้องเรียน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เชิงพรรณนาโดยวิเคราะห์จาก 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) การวิเคราะห์จากประเด็นปัญหาเรื่องที่มีการร้องเรียน หัวข้อเรื่องร้องเรียน ว่ามีปัญหา ได้รับความเดือดร้อนอย่างไร และ 2) การวิเคราะห์จากรายละเอียดของเรื่องร้องเรียนและวัตถุประสงค์ของการร้องเรียน

ขั้นตอนที่ 3 เมื่อวิเคราะห์ประเด็นปัญหาเรื่องที่มีการร้องเรียนแล้ว นำข้อมูลมาจำแนกและจับกลุ่มหมวดหมู่เรื่องร้องเรียน โดยผู้วิจัยได้จำแนกกลุ่มเรื่องร้องเรียนให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกับหัวข้อเรื่องร้องเรียน รายละเอียดของการร้องเรียน และวัตถุประสงค์ของ

การร้องเรียน ตัวอย่างเช่น เรื่องร้องเรียนที่ 1 มีหัวข้อเรื่องว่าร้องเรียนการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐ ผู้วิจัยจะได้นำเรื่องร้องเรียนที่มีหัวข้อหรือมีรายละเอียดที่สอดคล้อง คล้ายคลึงกัน จำแนกอยู่ในหมวดหมู่เรื่องเดียวกัน (ภาณุพงษ์ ชูรัตน์ และ ศิริศักดิ์ เหล่าจันทาม, 2563, น. 4–5)

ขั้นตอนที่ 4 เมื่อจับกลุ่มเรื่องร้องเรียนแล้ว ผู้วิจัยจะได้สังเคราะห์ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสรุปประเด็นตามที่ศึกษา โดยยึดการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการร้องเรียนขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐของผู้ใช้แอปพลิเคชัน ดำรงธรรม Tracking กรณีศึกษาศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์หัวข้อเรื่องร้องเรียนและได้จำแนกและจับกลุ่มเรื่องร้องเรียน เป็น 6 กลุ่มเรื่องร้องเรียนตามประเด็นที่มีการร้องเรียน ได้แก่ ประเด็นสาธารณูปโภค ประเด็นขอความช่วยเหลือ/ขอความเป็นธรรม ประเด็นการบริหารงาน ประเด็นการบริการ ประเด็นกล่าวโทษเจ้าหน้าที่ และเรื่องอื่น ๆ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประเด็นการร้องเรียนผ่านแอปพลิเคชันดำรงธรรม Tracking

การร้องเรียนการบริการและการบริหารงานภาครัฐ	จำนวน (เรื่อง)	จำนวน (ร้อยละ)
1. ประเด็นสาธารณูปโภค	65	14.47
2. ประเด็นขอความช่วยเหลือ/ขอความเป็นธรรม	271	60.36
3. ประเด็นการบริหารงาน	39	8.69
4. ประเด็นการบริการ	17	3.79
5. ประเด็นกล่าวโทษเจ้าหน้าที่	53	11.80
6. เรื่องอื่น ๆ	4	0.89
รวม	449	100.0

จากตารางที่ 1 การร้องเรียนการบริการและการบริหารงานภาครัฐ พบว่า มีเรื่องร้องเรียนทั้งหมด 449 เรื่อง กลุ่มเรื่องร้องเรียนที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ประเด็นขอความช่วยเหลือ/ขอความเป็นธรรม จำนวน 271 เรื่อง ร้อยละ 60.36 น้อยที่สุดคือ เรื่องอื่น ๆ จำนวน 4 เรื่อง ร้อยละ 0.89 ประเด็นสาธารณูปโภค จำนวน 65 เรื่อง ร้อยละ 14.47 มีสัดส่วนใกล้เคียงกับประเด็นกล่าวโทษเจ้าหน้าที่ จำนวน 53 เรื่อง ร้อยละ 11.80 โดยข้อค้นพบจากการวิจัยสามารถอธิบายรายละเอียดได้ ดังนี้

ประเด็นการร้องเรียนด้านการบริการและการบริหารของหน่วยงานภาครัฐของ ประชาชนแอปพลิเคชันดำรงธรรม

1. ประเด็นขอความช่วยเหลือ/ขอความเป็นธรรม ในกลุ่มนี้มีการร้องเรียนเป็นจำนวนมากที่สุด โดยการร้องเรียนนี้ มีสาเหตุมาจาก

1.1 การไม่ได้รับความเป็นธรรม เช่น การไม่ได้รับความเป็นธรรมจากคำสั่งของหน่วยงานภาครัฐ การไม่ได้รับความเป็นธรรมจากผลการตัดสินของหน่วยงานภาครัฐจึงเกิดการคัดค้าน ขอให้ทบทวนการตัดสินใหม่ เป็นต้น

1.2 การขอให้เร่งรัดการตรวจสอบข้อเท็จจริง เร่งรัดการทำงาน เร่งรัดการดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ ที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การขอให้เร่งรัดการดำเนินคดีกับผู้ต้องหา การขอให้เร่งรัดการแก้ปัญหาจราจรติดขัด การขอให้เร่งรัดการแก้ปัญหาคาความเดือดร้อนของประชาชนในด้านต่าง ๆ เป็นต้น

1.3 การขอความช่วยเหลือเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนที่ประชาชนได้รับผลกระทบ เช่น การขอให้ตรวจสอบการบุกรุกเขตชลประทาน การขอให้เร่งยับยั้งการก่อสร้างโครงการต่าง ๆ การขอให้ตรวจสอบทะเบียนราษฎร การขอความช่วยเหลือเนื่องจากถูกฉ้อโกง การถูกกีดกันข่มเหง เป็นต้น

2. ประเด็นสาธารณูปโภค ในกลุ่มนี้เกิดจากการที่ประชาชนไม่ได้รับความสะดวกในการใช้ถนน ขาดแคลนน้ำ ไฟฟ้าในการใช้อุปโภคบริโภค และไฟฟ้ามืดสว่างในบริเวณถนนหนทางต่าง ๆ ซึ่งกลุ่มการร้องเรียนนี้ มีสาเหตุมาจาก

2.1 การขาดแคลนน้ำในการอุปโภค บริโภคหรือใช้ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น น้ำประปาหมู่บ้านไม่ไหลหรือไหลเบา แหล่งน้ำแห้งแล้ง การขอให้ขยายติดตั้งระบบน้ำประปา เพิ่มเขตคลองส่งน้ำ เป็นต้น

2.2 คุณภาพของน้ำประปา เช่น น้ำประปาไม่สะอาด มีสิ่งเจือปน มีกลิ่นเหม็น หรือน้ำประปาขุ่น เป็นต้น

2.3 การขาดแคลนไฟฟ้าใช้ในชีวิตประจำวันหรือใช้ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ส่งผลให้ประชาชนได้รับความสะดวกน้อย เช่น หมู่บ้านไม่มีไฟฟ้าใช้ การขอขยายเขตไฟฟ้า ขอให้ติดตั้งเสาไฟฟ้า การขอให้แก้ไขปัญหาไฟฟ้าดับไฟตกบ่อยครั้ง การขอให้ซ่อมแซมไฟฟ้าส่องสว่างริมทางถนน เป็นต้น

2.4 ถนนชำรุด เป็นหลุมเป็นบ่อ เช่น การร้องเรียนถนนบริเวณหมู่บ้านชำรุด เป็นหลุมเป็นบ่อไม่มีหน่วยงานมาซ่อมแซมดูแลนานกว่า 10 ปี การขอให้ปรับปรุงถนนให้เป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก การขอขยายช่องทางการจราจรเพื่อลดการจราจรติดขัดในช่วงโมงเร่งด่วน การขอสันับสนุนงบประมาณในการก่อสร้างถนน เป็นต้น

3. ประเด็นกล่าวโทษเจ้าหน้าที่ ในกลุ่มนี้เป็นการร้องเรียนตัวเจ้าหน้าที่ซึ่งมีสาเหตุมาจาก

3.1 การปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่โปร่งใส เช่น ประชาชนร้องเรียนการเลือกปฏิบัติของผู้ใหญ่บ้าน การร้องเรียนนายกองค์การบริหารส่วนตำบลทุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ เจ้าหน้าที่ตำรวจเรียกรับผลประโยชน์แลกกับการปล่อยตัวผู้ต้องหา เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน เป็นต้น

3.2 การปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมไม่เป็นแบบอย่างที่ดี เช่น การร้องเรียนพฤติกรรมเชิงชู้สาวของข้าราชการ การร้องเรียนพฤติกรรมการเล่นการพนัน การดื่มสุรามึนเมาส่งเสียงดังรบกวนผู้อื่น การไม่เป็นแบบอย่างที่ดี เป็นต้น

3.3 การนำทรัพย์สินของทางราชการไปใช้ส่วนตัว เช่น การนำรถยนต์ของราชการไปใช้ส่วนตัว เป็นต้น

4. ประเด็นการบริหารงาน ในกลุ่มนี้เป็นการร้องเรียนการบริหารจัดการ ของหน่วยงานภาครัฐ โดยมีสาเหตุมาจาก

4.1 การบริหารงานที่ไม่โปร่งใส เช่น การร้องเรียนการบริหารงบประมาณของหน่วยงานภาครัฐ การร้องเรียนกระบวนการประกวดราคา การจัดซื้อจัดจ้างวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐ การขอให้ตรวจสอบสถานธนาณูปาลของเทศบาล การขอให้ตรวจสอบการจัดอาหารกลางวันของโรงเรียน และการบริหารโครงการต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐ เป็นต้น

4.2 การแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการที่ไม่เป็นธรรม เช่น การคัดค้านการย้ายผู้อำนวยการโรงพยาบาล การคัดค้านการแต่งตั้งผู้อำนวยการโรงเรียน เป็นต้น

4.3 การค้างชำระค่าสินค้า วัสดุ อุปกรณ์ สำนักงาน เช่น การร้องเรียนโรงเรียนค้างชำระค่าหมึกพิมพ์ เป็นต้น

5. ประเด็นการบริการ มีสาเหตุของการร้องเรียนมาจาก

5.1 การไม่ได้รับการบริการหรือไม่ได้รับความสะดวกในการบริการ เช่น การร้องเรียนการบริการทำบัตรประจำตัวประชาชนของอำเภอล่าช้า การร้องเรียนการให้บริการทางการแพทย์ของโรงพยาบาล การขอให้เทศบาลเพิ่มความถี่ในการจัดเก็บขยะมูลฝอย

5.2 พฤติกรรมการทำงานการประพฤติดนต่อผู้มาติดต่องานที่ไม่เหมาะสม จึงส่งผลให้ประชาชนร้องเรียนให้ปรับปรุงการบริการ เช่น การใช้วาจาไม่สุภาพต่อประชาชนผู้มาติดต่องาน การไม่อยู่ในจุดให้บริการ และการบริการที่ผิดพลาด เป็นต้น

6. เรื่องอื่น ๆ เป็นเรื่องที่ไม่ได้จัดกลุ่มอยู่ในประเด็นตามข้อ 1-5 ซึ่งผู้ร้องเรียนไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการร้องเรียน แต่เป็นการเสนอความคิดเห็นผ่านแอปพลิเคชันดำรงธรรม Tracking ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น ไปยังส่วนราชการส่วนกลาง และการขอคำปรึกษา

จากศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่นเพียงเท่านั้น เช่น การเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบการให้บริการทางสาธารณสุข การขอคำปรึกษาแนวทางการแต่งตั้งผู้บริหารสถานศึกษา เป็นต้น จะเห็นได้ว่า การร้องเรียนสามารถเกิดขึ้นได้จากหลายสาเหตุ แต่เป้าประสงค์หลักของการร้องเรียน คือ เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชน ซึ่งเมื่อประชาชนได้รับความเดือดร้อนได้รับผลกระทบจากความไม่เป็นธรรม พบเห็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือมีความต้องการให้หน่วยงานภาครัฐช่วยเหลือจึงใช้สิทธิของตนเองในการร้องเรียน โดยการร้องเรียนด้านการบริการและบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐ เปรียบเสมือนกระจกสะท้อนให้เห็นว่าหน่วยงานภาครัฐจะต้องพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข จุดบกพร่องในการบริการและการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (กนกวรรณ สันลักษณทิพย์, 2552)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาประเด็นการร้องเรียนด้านการบริการและการบริหารของหน่วยงานภาครัฐของประชาชนผ่านแอปพลิเคชันดำรงธรรม Tracking ที่ผู้วิจัยได้จำแนกและจับกลุ่มเรื่องร้องเรียน เป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ ประเด็นขอความช่วยเหลือ/ขอความเป็นธรรม ประเด็นสาธารณูปโภค ประเด็นกล่าวโทษเจ้าหน้าที่ ประเด็นการบริหารงาน ประเด็นการบริการ และ เรื่องอื่น ๆ พบว่าการร้องเรียนในแต่ละประเด็นมีสาเหตุที่แตกต่างกันไปตามสภาพปัญหาความเดือดร้อนและความต้องการของประชาชน เช่น หากผู้ร้องเรียนได้รับผลกระทบจากคำสั่งของหน่วยงานภาครัฐที่ไม่เป็นธรรมจะร้องเรียนเพื่อขอความช่วยเหลือหรือเพื่อขอให้หน่วยงานภาครัฐทบทวนคำสั่งนั้น หากไม่ได้รับความสะดวกในด้านสาธารณูปโภค ขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกที่คุณภาพไม่ดีจะทำการร้องเรียนเพื่อให้มีการแก้ไข ปรับปรุง หากได้รับการบริการจากเจ้าหน้าที่รัฐ หรือพบเห็นการบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐที่ไม่โปร่งใสจะร้องเรียนเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตรวจสอบการทำงาน และ เรื่องอื่น ๆ เป็นกรณีที่ผู้ร้องเรียนต้องการแสดงความคิดเห็น หรือต้องการปรึกษาศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น

จะเห็นได้ว่าสาเหตุหลักของการร้องเรียนผ่านแอปพลิเคชันดำรงธรรม Tracking มาจากการที่ประชาชนไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการ ไม่ได้รับความเป็นธรรม ได้รับความเดือดร้อนจากผลกระทบในด้านต่าง ๆ การไม่ได้รับการบริการที่ดีจากหน่วยงานภาครัฐ ความล่าช้าในการปฏิบัติงาน รวมถึงการพบเห็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิธนา จีระแพทย์ และคณะ (2563) ที่พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดการร้องเรียนและเกิดการทำผิดจริยธรรมวิชาชีพการพยาบาล ได้แก่ พฤติกรรมการให้บริการ ความใส่ใจในการให้บริการ มาตรฐานการให้บริการ และผลกระทบจากการบริการ หากประชาชนผู้รับบริการไม่ได้รับการตอบสนองที่ดี หรือตรงตามความต้องการจะส่งผลให้เกิดการร้องเรียน ทั้งนี้ ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น

หรือหน่วยงานภาครัฐต้องยกระดับการการบริหารจัดการโดยการปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และการประยุกต์ใช้นวัตกรรมภาครัฐหรือเทคโนโลยีในการทำงาน หากหน่วยงานภาครัฐมีการบริการและการบริหารงานที่ดีนั้น จะสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างรวดเร็ว ครบถ้วน และถูกต้อง จะทำให้ประชาชนผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจและปัญหาการร้องเรียนลดลง ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ อภิญา ไชโธสงค์ (2562) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาประสิทธิภาพการรับเรื่องร้องเรียนผ่านศูนย์ดำรงธรรมอำเภอกรณีกศึกษา อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ที่พบว่า ศูนย์ดำรงธรรมอำเภอลำปลายมาศให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนเป็นอย่างดีร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้ประชาชนได้รับการบริการที่ทั่วถึง และแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรพันธ์ เตชะฤทธิ์ (2563) ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัด กรณีกศึกษา ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดกาญจนบุรี ที่พบว่า การทำงานของหน่วยงานภาครัฐที่มีหลายขั้นตอน และทำงานตามกรอบของกฎหมายซึ่งทำให้แก้ปัญหาของประชาชนได้ล่าช้า และมีบุคลากรไม่เพียงพอต่อการให้บริการประชาชน จึงต้องมีการปรับปรุงกระบวนการทำงานโดยการนำนวัตกรรมภาครัฐมาเพื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ ซึ่งจะส่งผลให้มีช่องทางการร้องเรียนเพิ่มมากขึ้น มีการบริการที่ทันสมัย ประชาชนสามารถเข้าถึงการบริการได้อย่างทั่วถึง และการพัฒนาแอปพลิเคชันดำรงธรรม Tracking ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น ยังเป็นอีกหนึ่งนวัตกรรมที่สามารถช่วยให้การจัดการแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียนของประชาชนเป็นไปได้อย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ทำให้ประชาชนผู้ร้องเรียนได้รับความสะดวกในการเข้าถึงการบริการและประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาร้องเรียนด้วยตนเองที่ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาการบริหารจัดการเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดมหาสารคาม ของ สรวิศ เลหาพันธ์ (2562) ที่พบว่า แนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการเรื่องร้องเรียน ควรมีการพัฒนาระบบการรับเรื่องร้องเรียนโดยใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์แทนการเขียนเรื่องร้องเรียนผ่านกระดาษแบบฟอร์มการร้องเรียน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่น ได้พัฒนาและใช้แอปพลิเคชัน ดำรงธรรม Tracking ในการให้บริการประชาชนและใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรื่องร้องเรียน โดยแอปพลิเคชันดำรงธรรม Tracking สามารถปรับปรุงการทำงานได้ ดังนี้

1. ช่องทางการรับเรื่องร้องเรียน ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดขอนแก่นมีช่องทางการรับเรื่องร้องเรียนเพิ่มขึ้นโดยประชาชนสามารถร้องเรียนผ่านแอปพลิเคชัน ดำรงธรรม Tracking

2. ประชาชนสามารถร้องเรียนผ่านแอปพลิเคชันดำรงธรรม Tracking ได้ทุกที่ทุกเวลา โดยที่ไม่ต้องเดินทางมาร้องเรียนด้วยตนเอง ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายและประหยัดเวลาในการเดินทาง

3. การติดตามเรื่องร้องเรียนของประชาชน สามารถทราบสถานะดำเนินการ โดยแอปพลิเคชันดำรงธรรม Tracking จะแจ้งความคืบหน้าในการดำเนินการอัตโนมัติ

4. การติดต่อประสานงาน/การส่งต่อเรื่องร้องเรียน เมื่อมีแอปพลิเคชันดำรงธรรม Tracking ส่งผลให้มีระบบการประสานงานเรื่องร้องเรียนที่รวดเร็วขึ้นด้วยระบบออนไลน์ โดยสามารถส่งเรื่องร้องเรียนหรือประสานงานผ่านช่องทางแอปพลิเคชันดำรงธรรม Tracking ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียนโดยที่ไม่ต้องรอหนังสือราชการ

5. การติดตามทวงถามเรื่องที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่รายงานผลการดำเนินการ เมื่อครบกำหนดระยะเวลาในการรายงานผลการดำเนินการ ระบบแอปพลิเคชันดำรงธรรม Tracking จะแจ้งเตือนเรื่องร้องเรียนที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่รายงานผลการดำเนินการโดยอัตโนมัติ

6. การยุติเรื่องร้องเรียน เมื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียนแล้ว สามารถรายงานผลการแก้ไขปัญหาผ่านแอปพลิเคชันดำรงธรรม Tracking ได้ทันที ซึ่งประชาชนสามารถทราบผลการดำเนินการโดยที่ไม่ต้องรอการแจ้งผลการดำเนินการเป็นหนังสือราชการ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ ทำการศึกษาถึงสาเหตุของการร้องเรียนด้านการบริการและบริหารงาน หน่วยงานภาครัฐ ของประชาชนในพื้นที่จังหวัดขอนแก่นที่ร้องเรียนผ่านแอปพลิเคชันดำรงธรรม Tracking จำนวน 449 เรื่อง ซึ่งจากการเก็บรวบรวมข้อมูลการร้องเรียน มีการร้องเรียนในด้านอื่น ๆ คงเหลืออีก 550 เรื่อง ดังนั้น การทำวิจัยครั้งต่อไปจึงควรศึกษา การร้องเรียนในด้านอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบและให้ทราบความเหมือนและแตกต่าง ของประเด็นปัญหา

เอกสารอ้างอิง

- กันตยา เพิ่มผล. (2553). *การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน (Efficiency development)*. (พิมพ์ครั้งที่ 3.) กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- กนกวรรณ สิ้นลักษณ์ทิพย์. (2552). *ผลการพัฒนารูปแบบการรับฟังและการจัดการเสียงสะท้อนจาก ผู้รับบริการโรงพยาบาลโพธาราม จังหวัดราชบุรี พ.ศ.2552*. ราชบุรี: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดราชบุรี.
- จักรพันธ์ เตชะฤทธิ์. (2563). *แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดกรณีศึกษา ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดกาญจนบุรี (การศึกษาอิสระปริญญามหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.

- ฉัฐวัฒน์ ชัชณัฐภาณุ. (2563). รัฐประศาสนศาสตร์กับการเปลี่ยนแปลงยุคโลกาภิวัตน์. *วารสาร มหาจุฬานาครธรรม์*, 7(5), 7–8.
- ไทยรัฐ. (2562). มุมข่าวราชการ : “ตำรวจธรรม Tracking”. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2564, จาก <https://www.thairath.co.th/news/politic/1701056>
- ธงชัย คล้ายแสง. (2563). หลักธรรมมาภิบาลกับการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่. *วารสาร วิจัยวิชาการ*, 2(2), 3–4.
- ปัทมาพร ท่อชู. (2559) การพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน (The Efficiency Development of Operation). *วารสาร Industrial technology review*, 22(282), 94–100.
- ภานุพงษ์ ชูรัตน์ และศิริศักดิ์ เหล่าจันทร์. (2563). บทบาทของชุมชนในการแก้ไขปัญหาการใช้ ความรุนแรงในครอบครัว กรณีศึกษาอำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น. *วารสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*, 14(2), 4–5.
- ยุวณัฐ กุลาคี. (2554). การปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานของผู้ตรวจประเมินตามมาตรฐาน ISO/IEC17021:2006 ศึกษากรณี: สำนักงานรับรองระบบคุณภาพวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทยพระบรมราชูปถัมภ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองระบบคุณภาพวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทยพระบรมราชูปถัมภ์.
- วีณา จีระแพทย์ เพ็ญพักตร์ อุทิศ และ สายสมร เฉลยกิตติ. (2563). การสังเคราะห์ ความรู้จาก คำร้องเรียนผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลต่อสภาพยาบาล. *วารสารพยาบาลตำรวจ*, 12(2), 6–7.
- ศูนย์นวัตกรรมเพื่อพัฒนาระบบราชการไทย. (2560). *ความหมายของนวัตกรรมภาครัฐ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2563, จาก <https://www2.opdc.go.th/psic/main.php?url=content&gp=1&mn=3>.
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. (2564). *แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของ ประเทศไทย พ.ศ. 2563–2565*. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน, 2564, จาก <https://www.dga.or.th/policy-standard/policy-regulation/dga-019/dga-024/dga-029/>
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สำนักวิชาการ. (2559). *ภาครัฐไทยกับการก้าวเข้าสู่ รัฐบาลดิจิทัล*. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2563, จาก <http://www.parliament.go.th/library>.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). “ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2561–2580”. สืบค้นเมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2563, จาก <http://nsr.nesdc.go.th>

- สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์. (2553). *นวัตกรรม: ความหมาย ประเภท และความสำคัญต่อการเป็น
ผู้ประกอบการ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2563, จาก
<http://www.jba.tbs.tu.ac.th/files/Jba128/Article/JBA128Somnuk.pdf>
- สร้อย เลหาพันธ์. (2562). การบริหารจัดการเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ของศูนย์ดำรงธรรมจังหวัด
มหาสารคาม. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูฏา*, 10(1), 6-7.
- สมบูรณ์ ศิริสรวิทย์ และ ชินจิต ไชยธรรม. (2562). การขับเคลื่อนธรรมาภิบาลภาครัฐสู่การบริหาร
จัดการอย่างยั่งยืน. *วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ*, 6(2), 5-6.
- อภิญา ไชยวงศ์. (2562). *การพัฒนาประสิทธิภาพการรับเรื่องร้องเรียนผ่านศูนย์ดำรงธรรม
อำเภอ กรณีศึกษา อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์*. (การศึกษาระดับปริญญา
มหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- อนันท์ งามสะอาด. (2551). *การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบุคลากรวิทยาลัยเทคนิค
เดชอุดม*. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- อมรัตน์ ศรีพอ. (2561). *กลยุทธ์การบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชนตามแนวคิด
ทักษะความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และ ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา
ดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

ระบายนอกสื่อ: เพลงหนังตะลุงสะท้อนสังคมในช่วงโควิด 19

ไกรวิทย์ สุขวิน

นักวิชาการอิสระ

บทคัดย่อ

การแสดงออกบ่งบอกได้ถึงอารมณ์ ความรู้สึก และข้อมูลบางอย่างจากการแสดงออกทางการใช้คำพูด สีหน้า ท่าทาง หรือในบริบทอื่น ซึ่งต้องอาศัยทั้งผู้รับ และผู้ส่งสารเพื่อให้สามารถสื่อสารถึงกันได้ทั้ง 2 ฝ่าย แต่เนื่องด้วยสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ผู้คนจึงไม่สามารถสื่อสารได้ด้วยวิธีการแบบเดิมหรือการเผชิญหน้าพูดคุยกัน กลับกันต้องใช้ช่องทางอื่นแทน สื่อโซเชียลมีเดียจึงได้รับความนิยมเพราะสามารถใช้เป็นช่องทางการสื่อสารหรือการแสดงออกถึงบางสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนเอง และสังคมในสถานการณ์นี้ได้ เช่นเดียวกับศิลปินหนังตะลุงที่ได้ปรับประยุกต์การแสดงให้ผู้คนสามารถเข้าถึงได้ผ่านช่องทางออนไลน์

บทความนี้มุ่งเสนอการแสดงออกผ่านบทเพลง และการร้องกลอนของศิลปินหนังตะลุงสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาด ทั้งด้านการศึกษา การใช้ชีวิต และการให้ข้อมูลคำแนะนำในการป้องกันตัวจากโรคโควิด 19 ทั้งหมดนี้เป็น การแสดงออกผ่านช่องทางออนไลน์ โดยปัญหาที่มีการพูดถึงมากที่สุด คือ การเงิน และปากท้อง เพราะเป็นสิ่งที่ใกล้ตัว สามารถประสบพบเจอได้ในทุกวันทั้งตัวศิลปิน และผู้คนในสังคม นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงประเด็นการเรียนออนไลน์ของนักเรียน การสอนออนไลน์ของครู หนังสือ การผ่อนบ้าน ผ่อนรถ และการปฏิบัติตามมาตรการของรัฐด้วยเช่นกัน อนึ่ง การนำเสนอผ่านช่องทางออนไลน์แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวของหนังตะลุงที่สอดคล้องตามสถานการณ์ของสังคมอย่างเป็นพลวัต ซึ่งได้ปรับเปลี่ยนช่องทางการสื่อสารที่จากเดิมผู้ชมจะต้องรับชมในสถานที่แสดงจริงหรือซื้อแผ่นซีดีบันทึกการแสดงย้อนหลัง เปลี่ยนเป็นการรับชมผ่านช่องทางออนไลน์ อีกปัจจัยหนึ่ง คือ การใช้ภาษาที่ใช้ศัพท์เฉพาะถิ่นน้อยลง ใช้ภาษาไทยภาคกลางมากขึ้น ทำให้หนังตะลุงเข้าถึงผู้ชมได้หลากหลายกลุ่ม โดยอัตลักษณ์ของการแสดงแบบเดิมยังคงอยู่ แต่เป็นการปรับตัวตามกระแสสังคมที่ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เป็นช่องทางการสื่อสารในสถานการณ์โรคระบาด

คำสำคัญ: การแสดงออก สื่อโซเชียลมีเดีย หนังตะลุง การสะท้อนสังคม โควิด 19

Expression on the Social Media: Nang Talung Songs Reflect Society in COVID–19 Pandemic

Kraiwit Sukwin

Independent Scholar

Abstract

Expression of mood, feeling, and some information normally involves the use of words, facial expressions, gesture, and other means depending on the recipient and messenger whose message conveyed. But, during COVID–19 Pandemic, face – to – face communication cannot be conducted as usual. As a result, social media has thus become popular for expressing and sharing personal thoughts and issues. Likewise, Nang Talung artists got affected by this and had to applied their show to online platforms so as to make the shows available for public audience.

This article aims to explain the expression via songs and folk rhyming that reflect the problems happened in society during COVID–19 pandemic by Nang Talung artists. The songs were also used to give education and suggestion on healthcare and self–protection. All of these have been presented through online platforms. The most discussed problems were the financial issues and difficulties in making a living which were considered closely relevant to people’s daily. In addition, the online shows also discussed online learning and teaching of students and teacher as well as other problems including debt, car payment, house mortgage, and implementation of state measures. Furthermore, online presentation of the shows demonstrated an adaptation of Nang Talung in dynamic societies which changing from on site or CD to online. Another feature that could be observed was language usage. The reduction of dialect and increase of central Thai language usage resulted in making the shows more approachable to wider group of audience. That is to say former identities of Nang Talung still remained but with adaptation to suit society trends of online communication during the pandemic.

Keywords: Expression, Social Media, Nang Talung, Social Reflection, COVID–19

บทนำ

การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) นอกจากส่งผลกระทบต่อระบบสาธารณสุขของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกแล้ว ยังส่งผลให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ และสังคมร่วมด้วย เมื่อเชื้อไวรัสดังกล่าวได้แพร่ระบาดไปยังประเทศใด ก็ย่อมเห็นผลเสียที่มีต่อระบบการบริหารงานของประเทศนั้นในหลายภาคส่วนได้เด่นชัดอย่างยาวนาน (วิชุดา ครุธเหิน, 2563) เมื่อส่งผลในภาพกว้างของประเทศแล้ว ผู้คนหลากหลายอาชีพในประเทศจึงได้รับผลกระทบนั้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

อีกหนึ่งวงการที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โรคระบาดนี้อย่างสาหัส คือ วงการดนตรี และการแสดง ที่ต้องเผชิญปัญหาการขาดรายได้ เนื่องจากมาตรการปิดผับบาร์ รวมถึงการห้ามชุมนุมในพื้นที่สาธารณะ ซึ่งทำให้ทั้งศิลปิน นักดนตรี รวมถึงทีมงาน และผู้จัดงานต่างต้องสูญเสียรายได้จำนวนมากเป็นระยะเวลานานกว่า 1 ปี (Nattaya L., 2564) ดังนั้น ผู้ประกอบอาชีพในวงการดนตรีไม่ว่าแขนงใดก็ล้วนแต่ได้รับความเดือดร้อนทั้งสิ้น จึงทำให้เกิดความน้อยเนื้อต่ำใจ และหลายครั้งที่ได้ระบายความรู้สึกโดยการโพสต์ข้อความผ่านเฟซบุ๊ก (Facebook) อินสตาแกรม (Instagram) อัดคลิปร้องเพลงระบายลงในแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ ซึ่งล้วนแต่เป็นสิ่งสะท้อนถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมและกระทบกับตัวศิลปิน

เมื่อช่องทางการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวันแบบปกติถูกจำกัดจากมาตรการของรัฐ เพื่อป้องกันการแพร่เชื้อ หนึ่งทะเลาะกันนับเป็นอีกหนึ่งอาชีพที่ต้องหาช่องทางใหม่ในการนำเสนอผลงานเพื่อระบายสิ่งที่ตนประสบ รวมถึงใช้เป็นช่องทางการแสดงด้วย ในการแสดงหนึ่งทะเลาะ นอกจากมีตัวผู้พากย์หรือที่เรียกว่า “นายหนึ่ง” แล้วนั้น องค์ประกอบที่จะขาดไม่ได้คือนักดนตรี หรือ “ลูกคู่” เมื่อรวมแล้วนับ 10 ชีวิตในแต่ละคณะ ผู้คนเหล่านี้ได้รับผลกระทบเช่นเดียวกัน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้หนึ่งทะเลาะต้องหาช่องทางอื่นเพื่อการแสดงออก เช่น ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 รอบแรก หนึ่งทะเลาะหลายคนได้มีการรวมตัวผ่านเฟซบุ๊ก เพื่อทำการแสดงให้ผู้ชมได้รับชม รวมถึงเป็นการแสดงความเป็นปึกแผ่น ความรักในพี่น้องเพื่อนฝูงของบรรดาศิลปินหนึ่งทะเลาะด้วยเช่นกัน

ดนตรีเป็นสิ่งที่มาพร้อมกับอารยธรรมมนุษย์ตั้งแต่อดีต ซึ่งมีส่วนสำคัญในการหล่อหลอมสังคมมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงทุกวันนี้ (Rabinowitch, 2020) จึงทำให้ดนตรีหรือบทเพลงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ช่วยให้ผู้คนสามารถสื่อสารถึงกันได้ดีขึ้น เพราะดนตรีจะช่วยให้เข้าใจในการสื่อความหมายและช่วยสร้างจินตนาการ (Schulkin, and Raglan, 2014) ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงเรียบเรียงบทความนี้ขึ้นเพื่อบรรยายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในกลุ่มศิลปินหนึ่งทะเลาะ ที่ได้สร้างผลงานเพลงหรือดนตรีไว้เพื่อระบายอารมณ์ความรู้สึกของตนและเพื่อนร่วมอาชีพ ซึ่งมีทั้งแนวล้อสังคมและการให้กำลังใจหรือบอกเล่าข่าวสาร

บทบาทของหนังตะลุงกับการสื่อสาร

หนังตะลุงเป็นมหรสพพื้นบ้านที่นิยมแพร่หลาย และผูกพันกับวิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่ภาคใต้มาอย่างยาวนาน นอกจากเป็นสื่อความบันเทิงแล้ว หนังตะลุงยังสะท้อนค่านิยม ตลอดจนความเป็นอยู่ของผู้คนที่แฝงอยู่ในเนื้อเรื่องจากการขับร้องกลอนและบทสนทนา หนังตะลุงมีลักษณะเป็นการแสดงแสงเงาของตัวหนังตะลุงบนจอผ้า (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2562, น. 173) โดยแต่เดิมหนังตะลุงใช้ “วงปี่พาทย์ชาตรี” หรือ “วงปี่พาทย์เครื่องห้าอย่างเบา” ประกอบการแสดง ประกอบด้วย ปี่ ทับ กลองชาตรี ฆ้องคู่ และฉิ่ง (สุมาลี นิมนานภาพ, 2561, น. 86) แต่ในปัจจุบันมีการนำเครื่องดนตรีอื่นเข้ามาประสม เช่น ใช้กลองชุดหรือกลองทอมบาของดนตรีสากลแทนกลองชาตรี ใช้ไวโอลิน ออร์แกน หรือซอด้วงแทนปี่หรือประสมกับปี่ (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2562, น. 179; ลีดิวิติ สุศิริวัฒน์, 2559, น. 55-56)

บทบาทที่สำคัญของหนังตะลุงนอกจากการให้ความบันเทิงดังที่กล่าวมาแล้ว คือ การให้ข้อมูลข่าวสารหรือเสนอประเด็นต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ชม โดยตัวหนังตะลุงจะมีบทบาทในส่วนนี้อย่างมาก เพราะต้องจัดเตรียมข้อมูลที่ต้องการนำเสนอ โดยสอดแทรกกระหว่างทำการแสดง ใช้ทั้งการขับบทร้องกลอน บทพากย์เจรจา หรือแม้กระทั่งการร้องเพลง ทั้งนี้ เพื่อถ่ายทอดข้อมูลที่ต้องการเผยแพร่ไปยังผู้ชมอย่างแยบยล ดังที่ พิระพงศ์ สุจริตพันธ์ (2562, น. 274-275) ได้ศึกษาการสื่อสารทางการเมืองที่ใช้หนังตะลุงเป็นสื่อ พบว่า บริบททางการเมืองมีผลต่อการปรับรูปแบบการแสดงหนังตะลุง โดยเสนอให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ทางการเมืองในขณะนั้น ซึ่งจะสอดแทรกในระหว่างแสดง ผู้ชมจึงได้รับทั้งความบันเทิง และความรู้จากข้อมูลเกี่ยวกับการเมือง นอกจากนี้ หนังตะลุงยังแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการถ่ายทอดข้อมูลทางการเมืองเพื่อการเสนอข่าวสารที่มีอิทธิพลต่อผู้ชมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การระบายอารมณ์ความรู้สึกของผู้คนในสังคมผ่านสื่อโซเชียล

จากการศึกษาของ อุทัย วรเมธีศรีสกุล และโสวิทย์ บำรุงภักดี (2559, น. 103) พบว่า โซเชียลเน็ตเวิร์กเป็นสื่อที่ได้รับความนิยมอย่างมากในสังคมไทย โดยเฉพาะเฟซบุ๊ก (Facebook) และไลน์ (Line) มีข้อดี คือ การสร้างเครือข่ายทางสังคมได้ทั่วโลก ไม่ตกข่าวสาร เป็นมิตรที่ดีทั้งด้านความคิด และมิตรภาพ แต่ถึงอย่างไร ผู้คนก็นิยมการใช้ยูทูบ (YouTube) เช่นกัน ด้วยพฤติกรรมของผู้คนปัจจุบัน ทำให้ยูทูบกลายเป็นแหล่งค้นคว้าข้อมูลอันดับสองรองจากกูเกิล (Google) เท่านั้น เพราะเมื่อต้องการหาข้อมูลเรื่องใด ผู้คนมักต้องการคำตอบในรูปแบบวิดีโอมากกว่าการอ่านด้วยตัวเองแบบยุคก่อน (Mahittivanicha, 2563) และเนื่องด้วยผลกระทบของเชื้อไวรัสที่ทำให้ต้องเว้นระยะห่างทางสังคม จึงเป็นเหตุให้ผู้คนต้องย้ายการปฏิสัมพันธ์มาอยู่บนโซเชียลมีเดีย ซึ่งไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากต้องใช้ชีวิตในรูปแบบนี้ และต้องเผื่อระวังไปพร้อมกัน (Wantanasombut, 2563)

เนื่องด้วยสถานการณ์โรคระบาดที่ล่วงมา 3 ระยะแล้วนั้น เป็นผลให้ผู้ประกอบอาชีพทางด้านศิลปิน นักแสดง นักดนตรี หรืออาชีพอื่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งศิลปินพื้นบ้านหนังตะลุง ไม่อาจนิ่งเฉยได้ จึงได้แสดงออกผ่านช่องทางออนไลน์โดยการใช้ศาสตร์ที่ตนชำนาญเป็นสื่อ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของการร้องคำกลอนหรือร้องเพลงที่แต่งขึ้นตามสถานการณ์ ซึ่งในหลายครั้งสะท้อนให้เห็นสังคมในสภาพจริงอย่างตรงไปตรงมาผนวกกับความสนุกสนานของการแสดงหนังตะลุง จึงทำให้เป็นที่สนใจของผู้คนในโลกออนไลน์จนได้รับการแชร์ต่ออย่างกว้างขวาง ดังจะอธิบายต่อไป

การแสดงออกทางสื่อสังคมออนไลน์ของหนังตะลุง

การแสดงหนังตะลุงไม่เพียงแต่ให้ความบันเทิงแก่ผู้ชมเท่านั้น แต่ในการแสดงแต่ละครั้งจะต้องสอดแทรกคติธรรมและองค์ความรู้ทางการศึกษาร่วมด้วย (กิตติชัย รัตนพันธ์, 2564, น. 40) จึงเป็นผลให้ศิลปินหนังตะลุงต้องแสวงหาเรื่องราวเพื่อประกอบการแสดงอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องที่นายหนังตะลุงสนใจ รวมถึงเรื่องราวในสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบันเช่นกัน (บุษกร ปินทสันต์, 2554, น. 96) ทั้งนี้ หนังตะลุงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนทั้งรูปแบบการแสดงและวิธีการสื่อสารหรือช่องทางการสื่อสารไปยังผู้ชมให้มีความหลากหลายเท่าทันยุคสมัย เพื่อให้ศิลปะแขนงนี้ยังคงดำรงอยู่ได้ตามพลวัตของสังคม (จรรณ หนูทอง, 2559, น. 46)

หนังตะลุงซึ่งเป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่ทำให้ความบันเทิงกับผู้ชมทางภาคใต้อย่างยาวนาน มีลักษณะการนำเสนอเรื่องราวโดยการใช้งานศิลป์ที่หลากหลายประสมเข้าด้วยกัน ทั้งการร้องกลอน การพากย์หรือบรรยาย การเล่นดนตรีประกอบ กระทั่งการประดิษฐ์รูปหนัง ทุกส่วนเรียงร้อยประกอบการแสดงเพื่อนำส่งความบันเทิงไปยังผู้ชมโดยมีตัวนายหนังตะลุงเป็นผู้ที่มีบทบาทมากที่สุด ซึ่งตัวนายหนังตะลุงจะเป็นผู้ถ่ายทอดเนื้อหาที่ได้เตรียมไว้สู่สายตาผู้ชมการแสดง แต่จะประสบความสำเร็จหรือไม่เพียงใดก็ขึ้นอยู่กับความสามารถของตัวนายหนังตะลุง ในปัจจุบันช่องทางการสื่อสารได้ขยายวงกว้าง ผู้ชมสามารถรับชมได้โดยไม่ต้องนั่งอยู่ในสถานที่แสดงจริง จึงช่วยส่งเสริมการสร้างสรรคผลงานที่เข้าถึงผู้ชมได้อย่างหลากหลายผ่านช่องทางที่มีร่วมกัน ความสำเร็จในการส่งต่อความบันเทิงหรือการสะท้อนประเด็นต่าง ๆ ในสังคมจึงสำเร็จได้ง่ายขึ้น

การแสดงออกผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของนายหนังตะลุงในช่วงสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 มีหลากหลายรูปแบบ หลายประเด็น ผู้เขียนจึงได้จำแนกไว้เพื่อให้เห็นขอบข่ายของแต่ละหมวดหมู่ตามสิ่งที่นายหนังตะลุงได้แสดงออกมาทั้งด้านการศึกษา ด้านชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนด้านการให้ข้อมูลข่าวสารและการให้คำแนะนำ

1. ด้านการศึกษา

วงการศึกษาเป็นหนึ่งส่วนที่ได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก เพราะการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนปกติไม่สามารถทำได้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2564) จึงประกาศ

ให้จัดการเรียนในรูปแบบอื่นร่วมด้วย ซึ่งจะจัดรูปแบบใดขึ้นอยู่กับความเสี่ยงของพื้นที่นั้น โดยรูปแบบการดำเนินการจัดการเรียนการสอนในช่วงสถานการณ์โควิด 19 มี 5 รูปแบบ ได้แก่

- 1.1 On Site คือ ให้เรียนตามปกติได้ในพื้นที่ที่ไม่ใช่สีแดง โดยปฏิบัติตามมาตรการของรัฐ
- 1.2 On Air คือ การออกอากาศผ่าน DLTV เป็นตัวหลักในการกระจายการสอน
- 1.3 Online ให้ครูเป็นผู้จัดการเรียนการสอนผ่านเครื่องมือที่ทางโรงเรียนกระจายไปสู่ นักเรียน เป็นรูปแบบที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด
- 1.4 On Demand เป็นการใช้งานผ่านแอปพลิเคชันที่ครูกับนักเรียนใช้ร่วมกัน
- 1.5 On Hand คือ การจัดใบงานให้กับนักเรียน เป็นลักษณะแบบเรียนสำเร็จรูป

นอกจากนี้ อาริยา โตสุข และจารุวรรณ สุริยวรรณ (2564, น. 297-298) ยังกล่าวถึง ธุรกิจการสอนดนตรีว่า มีการนำแพลตฟอร์มออนไลน์หรือแอปพลิเคชันมาใช้ในการเรียนการสอน เช่น ไมโครซอฟท์ทีม (Microsoft Team) ชูม (Zoom) หรือสไกป์ (Skype) ซึ่งครูและนักเรียนสามารถสนทนาโต้ตอบกันได้ แต่ยังมีอุปสรรคอยู่บ้าง คือ ความไม่เสถียรของสัญญาณอินเทอร์เน็ต ความล่าช้าของการสื่อสาร และความชัดเจนของตำแหน่งมุมมองระหว่างการเรียนรู้ที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น

ด้วยเหตุดังกล่าว จึงส่งผลให้เกิดปัญหาตามมาในหลายด้าน เพราะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างกะทันหันกระทบทั้งครูและนักเรียน หนังสือในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมการถ่ายทอดและสื่อสารข้อมูลของสังคมโดยตัวหนังสือดังต่อไปนี้ยังผู้ชม จึงได้นำเรื่องราวปัญหาที่เกิดขึ้นมาสะท้อนผ่านการขับร้องเพลงประกอบดนตรีหรือขับร้องบทกลอนที่เข้าใจได้ง่าย สอดแทรกถ้อยคำแสดงความรู้สึกของผู้คนที่ประสบกับปัญหาดังกล่าว ตลอดจนเน้นแนมเพื่อแสดงความคับข้องใจกับการแก้ปัญหาของผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังเช่น ผู้ใช้งานยูทูปที่ใช้ชื่อ หนังสือดี เสรีศิลป์ (2564) ได้อัปโหลดคลิปการร้องเพลงของตัวตลกหนังสือดี ชื่อคลิป “เรียนออนไลน์-เด็กชายเณรแต่ดี” ความยาวคลิป 2 นาที 13 วินาที ภายในคลิปบรรยายละเอียดของเพลงไว้ดังนี้ ศิลปิน: เด็กชายเณรแต่ดี คำร้อง/ทำนอง: หนังสือดี เสรีศิลป์ และหนังสือน้อย สุนทรศิลป์ ซึ่งคลิปดังกล่าวเป็นการร้องเพลงประกอบดนตรีอย่างเรียบง่าย โดยดนตรีเป็นจังหวะร่าวามีเสียงแอคคอร์ดเดียน (Accordion) เป็นเครื่องดำเนินทำนองเดี่ยว (Solo) เนื้อหาภายในเพลงเกี่ยวข้องกับการเรียนออนไลน์ของนักเรียน โดยสรุปได้ว่า นักเรียนรู้สึกดีใจที่ได้เรียนออนไลน์เพราะสามารถเล่นเกมไปด้วยได้นอนตื่นสายได้ สามารถเล่นตีกติก (TikTok) ได้ แต่เมื่อผู้ปกครองถามก็จะอ้างว่ากำลังเรียนออนไลน์อยู่ ในส่วนของการบ้าน ครูก็ไม่สามารถรู้ได้ว่าใครเป็นคนทำจึงให้ผู้ปกครองทำแทนดังประโยคที่ว่า “ยามว่างเราเล่น TikTok แล้วโกหกว่าเรียนออนไลน์ ใบงานให้แม่ทำให้ เขียนส่งครูไปไม่ต้องทำเอง” นอกจากนี้ยังกล่าวถึงการสอนที่ไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาบทเรียนถ้าเปิดเทอมแล้วค่อยทำทำทางอารมณ์เสียแล้วอ้างกับครูว่าเรียนไม่รู้เรื่อง ดังประโยค “เรียนไป

ก็ไม่รู้เรื่อง ไปงานก็เปลืองเอามาให้รัก ปลายภาคเราค่อยสออบตก ทำหน้าซักทกเราไปชกครู” (ซักทก หมายถึง กริยาอาการที่ไม่พอใจหรืองอน) ซึ่งโดยรวมแล้วชี้ให้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้น ถึงแม้จะมีการกล่าวว่านักเรียนดีใจที่ได้เรียนออนไลน์ แต่เมื่อพิจารณาให้ถี่ถ้วนในเนื้อหาของเพลงแล้ว จะทำให้เข้าใจได้ว่าความหมายของผู้แต่งคือการประชดประชัน

ภาพที่ 1 เพลงเรียนออนไลน์–เด็กชายเณรแต๊ด ของหนังกัดดี เสรีศิลป์
ที่มา: (หนังกัดดี เสรีศิลป์, 2564)

เมื่อได้เห็นการสะท้อนในมุมของนักเรียนแล้ว หนังกัดดี เสรีศิลป์ (2564) ยังได้อัปโหลดคลิปที่สะท้อนมุมมองของครูผู้สอนในสถานการณ์โควิด 19 ด้วยเช่นกัน โดยใช้ชื่อคลิปว่า “สอนออนไลน์–ครูก็ก” ความยาวคลิป 2 นาที 5 วินาที ภายในคลิปบรรยายละเอียดของเพลงไว้ดังนี้ ศิลปิน: ครูก็ก คำร้อง/ทำนอง: หนังกัดดี ดาราศิลป์ เรียบเรียง: ธราดล แก้วคชชา ดนตรีของเพลงนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับเพลง “เรียนออนไลน์–เด็กชายเณรแต๊ด” แต่มีการปรับบันไดเสียงของเพลงให้สูงขึ้นเพื่อให้เหมาะกับเสียงของศิลปิน เนื้อหาภายในเพลงกล่าวถึงการสอนของครูในช่วงสถานการณ์โควิด โดยสรุปได้ว่า เพลงนี้เป็นการกล่าวถึงการสอนออนไลน์ของครู สัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ขาดหาย และการตอบโต้กับนักเรียนในบางประเด็น เช่น “บางคนเล่น ROV ตี 3 ตี 4 ตีป้อมฟิฟาย ตื่นเช้า เปิดกล่องเรียนสาย ไม่เช็กชื่อให้คอยดู ๆ” และ “ไปงานที่ครูส่งไป ให้แม่ทำให้ไม่เกรงใจครู ลายมือต่างกันนะหนู เทอมหน้าคอยดูให้แม่เธอเรียนเอง” จากข้อความที่ยกมานี้ แสดงให้เห็นถึงความห่วงใยนักเรียนของครู รวมถึงมาตรการเชิงหยอกเยิน นอกจากนี้ ยังมี การกล่าวถึงพัฒนาการทางด้านร่างกายที่หลายคนจะมีน้ำหนักตัวที่เพิ่มขึ้น จึงทำให้ไม่สามารถใส่เสื้อผ้าตัวเดิมได้ ดังข้อความนี้ “เปิดเทอมชุดใส่ไม่ได้ อ้วนขึ้นจะตายต้องเปลี่ยนเสื้อผ้าเก่ง คุณหลุดชุดเข้าตาตัวเอง จึงมาร้องเพลงจากความในใจ” (คุณ หมายถึง กระคุณ) ดังนั้น ด้วยลักษณะของดนตรีและเนื้อหาของเพลงนั้นจึงกล่าวได้ว่าเพลงนี้เป็นเพลงที่เสนอในแง่บวกของครูโดยการล้อกับนักเรียนในเพลงเรียนออนไลน์–เด็กชายเณรแต๊ด

ภาพที่ 2 เพลงสอนออนไลน์-ครูก๊ก ของหนังกัดดี เสรีศิลป์

ที่มา: (หนังกัดดี เสรีศิลป์, 2564)

จากทั้ง 2 บทเพลงข้างต้น ทั้งหมดล้วนมีทำนองอย่างง่าย เนื้อหาเข้าใจง่าย สะท้อนความเป็นจริงเกี่ยวกับการศึกษาในสถานการณ์นี้ ซึ่งสอดคล้องกับ อิระชล สาทสิน และศรีสุตา วงศ์วิเศษกุล (2564, น. 1) ที่กล่าวว่า จากสถานการณ์โรคโควิด 19 ทำให้ทั้งครูและนักเรียนไม่สามารถเรียนและสอนในชั้นเรียนปกติได้ แต่ต้องปรับตัวสู่การเรียนการสอนผ่านช่องทางออนไลน์ ซึ่งเป็นความท้าทายของการศึกษาในวิกฤตครั้งนี้ ลัดดาวัลย์ คงสมบูรณ์ (2563, น. 186-187) ยังได้กล่าวอีกว่า สิ่งที่คุณเรียนประสบปัญหาการเรียนออนไลน์มากที่สุดคือความเข้าใจในเนื้อหาของบทเรียน รวมถึงเรื่องสัญญาณการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ ก็อาจเป็นปัญหาที่เกิดจากความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษา (วินิจ ฝาเจริญ และคณะ, 2564, น. 7-11) ซึ่งประเด็นเหล่านี้ล้วนแต่เป็นสิ่งที่ศิลปินหนังตะลุงได้ถ่ายทอดเพื่อสะท้อนให้สังคมได้เห็นผ่านบทเพลงทั้งสิ้น

มากไปกว่านั้น ผู้ขับร้องยังใช้วิธีการร้องเป็นภาษาไทยภาคกลางจึงทำให้เข้าใจผู้คนได้ทุกภูมิภาคไม่จำกัดแต่ในภาคใต้เท่านั้น ผู้ใช้งานแพลตฟอร์มต่าง ๆ บนโซเชียลมีเดียมีความรู้สึกร่วมส่งผลให้คลิปดังกล่าวได้รับการแชร์หลายครั้งทั้งบนเฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ และดีดิกด็อก

2. ด้านชีวิตความเป็นอยู่

ในมุมมองนี้เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นจริงของสถานการณ์กับความเป็นอยู่ของผู้คน ทั้งการสร้างภูมิคุ้มกันทางร่างกายอย่างสม่ำเสมอ การเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) หมั่นล้างมือให้สะอาดด้วยสบู่หรือแอลกอฮอล์ (Alcohol) เจลล้างมือ การเฝ้าระวังตัวเอง เช่น สวมหน้ากากอนามัย (Mask) เลี่ยงการเดินทางไปในสถานที่เสี่ยง สังเกตอาการตัวเอง (ศูนย์การแพทย์กาญจนาภิเษก, 2563) ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ช่วยป้องกันการรับเชื้อจากภายนอก แต่ก็สร้างความลำบากในการดำเนินชีวิตอยู่ไม่น้อย ในส่วนนี้หนังตะลุงก็มีบทบาทในการแสดงออกเพื่อสะท้อนสภาพความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคม ที่ต้องประสบกับความยากลำบากกับการใช้ชีวิต

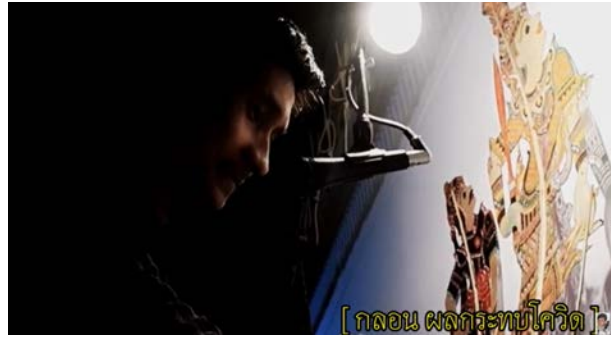
อย่างไม่เป็นปกติ ซึ่งจะนำเสนอให้เห็นทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวศิลปินและผู้คนอื่น โดยใช้กลวิธีการนำเสนอทั้งรูปแบบบทเพลงและการขับบทร้องกลอนผ่านช่องทางออนไลน์

ด้วยความลำบากในการใช้ชีวิตของผู้คนจึงทำให้ บัญญัติ สุวรรณแว่นทอง หรือหนึ่งน้องเดียว ลูกทุ่งวัฒนธรรม ภายใต้ชื่อช่องยูทูป ลูกทุ่งวัฒนธรรม Channel (2564) อัปโหลดคลิป การแสดงของตนเองเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว โดยคลิปนี้มีความยาว 10 นาที 28 วินาที แต่ผู้เขียนจะนำเสนอเพียงแค่ช่วงที่มีการร้องกลอนเท่านั้น ซึ่งเป็นช่วงที่ใช้เพื่อบอกกล่าวถึงประเด็นที่นายหนึ่งตะลุงต้องการดำเนินเรื่องในตอนนั้น ๆ ในที่นี้การร้องกลอนคือช่วง 1 นาทีแรก มีเนื้อหาที่เกี่ยวกับการระบอบในระลอกที่ 3 โดยส่วนใหญ่เป็นประเด็นเกี่ยวกับการเงิน หนี้สิน และความไม่เป็นธรรมในสังคมเป็นหลัก ดังประโยคที่ว่า “คนรวย ๆ หุ่นส่วนรัฐแตกฟุ้งกันฟุ้งปลิ้น ชาวบ้านนั่งคอดกกันทั้งเพ เพราะว่าหนี้รื้อด ๆ” และ “วอนเจ้าหนี้ทั้งหลายอย่าได้มาเร่ง ไม่ใช่ผมทำแบ่ง แต่เบี้ยใช้หักหาม่ายผิด” (รื้อด ๆ หมายถึง เยอะมากหรือเต็มไปหมด, หาม่าย หมายถึง ไม่มี, ผิด หมายถึง จริง ๆ หรือแท้แน่นอน) ซึ่งจากข้อความดังกล่าวก็สะท้อนให้เห็นความยากลำบากโดยเฉพาะเรื่องเงินและค่าใช้จ่าย ที่ไม่มีจนถึงขั้นต้องวอนขอให้เจ้าหนี้ผ่อนออกไปก่อนเพราะไม่มีเงินไปชำระ

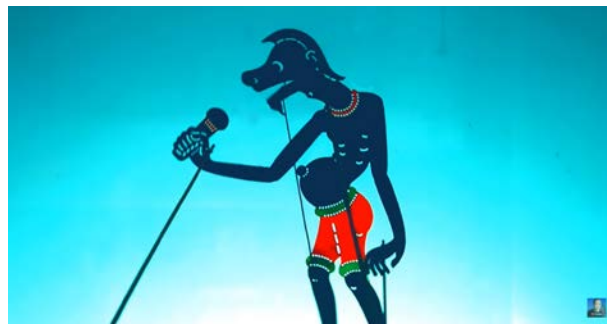
ภาพที่ 3 หนึ่งตะลุงน้องเดียว ลูกทุ่งวัฒนธรรม ตอน หลกฮาด้าโควิด
ที่มา: (ลูกทุ่งวัฒนธรรม Channel, 2564)

ธนกัณฑ์ เขียวโชติ (2563) หรือหนึ่งไข่น้อย ศ.ตะลุงบัณฑิต ในชื่อช่องยูทูป “ธนกัณฑ์ เขียวโชติ” ได้อัปโหลดคลิป “ผลกระทบโควิด [กลอนหนึ่งตะลุง]” โดยมีความยาวคลิป 3 นาที 48 วินาที ซึ่งเป็นการร้องกลอนเช่นเดียวกัน โดยมีเนื้อหาสรุปได้ว่า เมื่อเกิดสถานการณ์นี้ขึ้นทำให้งานหายและขาดรายได้ ซึ่งความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นนี้ไม่มีใครมองเห็น ทุกคนต่างเผารอให้สถานการณ์ดีขึ้น เพราะยังมีภาระที่ต้องรับผิดชอบอีกมาก ดังประโยค “บ้านต้องเช่าข้าวต้องซื้อยั้งครอบครัว เกือบหมดตัว รันทดเพราะว่ารื้อดไม่มีผ่อน” ส่วนตัวนายหนึ่งก็คิดถึงบรรดาลูกคู่หนึ่งตะลุง ตัวหนึ่งตะลุง ผู้ชม แม่ครัว เจ้าภาพที่รับงาน เมื่อมีงานก็ทำให้รู้สึกดีใจเปรียบดังนกที่บินหาอาหารและได้ลิ้มรสชาติของนั้น สมใจหมาย ดังข้อความที่ว่า “เหมือนนกน้อยบินมาหาอาหาร ท่านสำราญผมดีใจเหมือนหายหิว”

ภาพที่ 4 ผลกระทบโควิด [กลอนหนังตะลุง] ของหนังไชน้อย ศ.ตะลุงบัณฑิต
ที่มา: (หนังศักดิ์ เชียรโชติ, 2563)

นอกจากนี้ หนังศักดิ์ เสรีศิลป์ (2564) ก็ได้อัปโหลดคลิปในประเด็นดังกล่าวเช่นกัน โดยใช้ชื่อคลิปว่า “ติดคนรวยช่วยคนจน-หนังศักดิ์ เสรีศิลป์ [OFFICIAL MV]” ซึ่งเป็นคลิปตัวหนังตะลุงร้องเพลง ความยาวคลิป 2 นาที 30 วินาที ในคลิปบรรยายละเอียดดังนี้ ศิลปิน: หนังศักดิ์ เสรีศิลป์ คำร้อง/ทำนอง: หนังศักดิ์ เสรีศิลป์ เรียบเรียง: ธารดล แก้วคชชา ซึ่งคลิปดังกล่าวเป็นการร้องเพลงประกอบดนตรีอย่างเรียบง่าย โดยดนตรีเป็นจังหวะชะชะชามีแอดคอร์ดเดี่ยวเป็นเครื่องดำเนินทำนองเดี่ยวและมีเสียงเครื่องดนตรีกลุ่มเครื่องเป่าลมทองเหลือง (Brass) สอดแทรกเนื้อหาของเพลงพรรณนาถึงผลกระทบจากความประมาทของคนกลุ่มหนึ่ง สรุปได้ว่า ผู้ที่เป็นต้นเหตุของโควิด 19 ระยะที่ 3 นี้ปิดบังไทม์ไลน์ (Timeline) ผนวกกับความประมาทและการดตก ส่งผลกระทบต่อประเทศเป็นวงกว้าง โดยเฉพาะผู้ที่มีรายได้น้อย เมื่อเจอเหตุการณ์นี้เหมือนไปซ้ำเติมเข้าอีก ดังประโยค “คนจนอดตายเพราะความมั่งง่ายของคนรวย กินเหล้าเที่ยวผับกับคนสวย ๆ พวกเราต้องช่วยกันใหญ่” และ “เขาติดโควิดเขาก็ปกปิดไม่บอกใคร โควิดลุกลามไปทั่วเมืองไทย ต้องช่วยต่อไปนะคนจน ๆ” จากเนื้อหาของเพลงนี้เป็นอีกหนึ่งบทสะท้อนถึงความประมาทในมาตรการที่รัฐได้เสนอแนะไว้เมื่อไม่ปฏิบัติตามจึงเป็นผลให้ผู้คนทั้งประเทศต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบโดยที่ไม่ได้มีส่วนรู้เห็นแม้แต่น้อย โดยเพลงนี้เป็นการใช้ภาษาไทยภาคกลางผู้คนจากภูมิภาคอื่นจึงสามารถเข้าใจได้

ภาพที่ 5 เพลงติดคนรวยช่วยคนจน – หนังศักดิ์ เสรีศิลป์ [OFFICIAL MV]
ที่มา: (หนังศักดิ์ เสรีศิลป์, 2564)

หนังศรีโต ศ.ศรีพัฒน์ ได้อัปโหลดผลงานเพลงในช่องยูทูป หนังศักดิ์ เสรีศิลป์ (2564) ใช้ชื่อคลิปว่า “โควิดพาจนระลอก 3-หนังศรีโต ศ.ศรีพัฒน์ [OFFICIAL MV]” ความยาวคลิป 3 นาที 49 วินาที ในคลิปบรรยายละเอียดดังนี้ ศิลปิน: หนังศรีโต ศ.ศรีพัฒน์ คำร้อง/ทำนอง: หนังศรีโต ศ.ศรีพัฒน์ เรียบเรียง: Lift Studio Production ในเพลงใช้รูปแบบของเพลงพุด ซึ่งมีการร้องสลับพุดเป็นระยะ คนตรีจังหวะชะชะซ่าโดยใช้กีตาร์ (Guitar) ในการเดี่ยวหรือโซโล และมีเสียงเครื่องเป่าลมทองเหลืองสอดแทรก สรุปเนื้อหาได้ว่า การระบาดที่มีต้นตอมาจากสถานบันเทิงย่านทองหล่อ ผู้ที่ไปเที่ยวปกปิดโคม์ไลน์จึงทำให้ลุกลามไปทั่วประเทศ สายพันธุ์อังกฤษ (Alpha) ที่หลายอาชีพติด เช่น ดารา นักแสดง นักมวย นักกีฬา และถ้ามีงานติดเยอะเหมือนโควิดก็น่าจะดี นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงความไม่ไว้วางใจในวัคซีน มาตรการของรัฐ และความจน ดังข้อความ “โควิดใจดำ โควิดใจดำ ทำจน ทั่วทุกแห่งหน ต้องดิ้นรนชวนขาย วัคซีนได้มายังใช้ทำยาไม่ได้ คนไทยใจสลายเพราะต้องพ่ายโควิด” และบทพุด “หนูนุ้ย: เท่ง, ถ้าหนังลุงเราเป็นเหมือนโควิดก็ดีแหละ, เท่ง: ดีหรืออะ?, หนูนุ้ย: ติดทุกวัน ติดกันทุกจังหวัดแหละเท่ง” (พรีอ หมายถึง ยังไงหรือทำไม, ติด ในที่นี้หมายถึงติดงานแสดงเช่นเดียวกับเชื้อโควิด 19) จากบทเพลงนี้สะท้อนให้เห็นความเห็นแก่ตัวและไม่ใส่ใจกับมาตรการของรัฐ ไม่รับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมเพราะปิดบังข้อมูลจนทำให้ลุกลามใหญ่โต และยังมีการประชดประชันที่ปนกับความหวังลม ๆ แล้ง ๆ ที่ว่าถ้ามีงานติดเหมือนโควิดก็น่าจะดี

ภาพที่ 6 เพลงโควิดพาจนระลอก 3-หนังศรีโต ศ.ศรีพัฒน์ [OFFICIAL MV]

ที่มา: (หนังศักดิ์ เสรีศิลป์, 2564)

หนังแต้ว ศ.นครินทร์ ก็ได้ลงผลงานเพลงของตนไว้เช่นกัน โดยอัปโหลดไว้ในช่องยูทูป Pratumsin Studio (2564) ใช้ชื่อคลิปว่า “ศิลปินสิ้นหวัง-หนังแต้ว ศ.นครินทร์ [OFFICIAL MV]” ความยาวคลิป 2 นาที 51 วินาที ในคลิปบรรยายละเอียดดังนี้ ศิลปิน: หนังแต้ว ศ.นครินทร์ คำร้อง: หนังแต้ว ศ.นครินทร์ ทำนอง: เพลงหนุ่มนารอนาง ซึ่งคลิปลงกล่าวเป็นการร้องประกอบดนตรีที่ดัดแปลงจากเพลงหนุ่มนารอนาง ขับร้องโดย ไวพจน์ เพชรสุพรรณ ในจังหวะชะชะซ่า แต่เพลงดังกล่าวได้มีการแปลงเนื้อร้องใหม่ให้มีเนื้อหาเกี่ยวกับสถานการณ์โควิด 19 โดยยังคงดนตรี

และทำนองตามแบบต้นฉบับไว้ เนื้อหาของเพลงสรุปได้ว่า เมื่อเข้าสู่เดือนเมษายนปีนี้ ทั้งหนังตะลุงและโนราประสพกับความล้นหวังเพราะงานที่รับไว้ไม่สามารถทำการแสดงได้ ซึ่งในปีที่ผ่านมาก็ประสบกับความยากลำบากจนถึงขั้นต้องกู้หนี้ยืมสินกันมาแล้ว ผนวกกับทางรัฐบาลที่มีมาตรการล็อกดาวน์ (Lockdown) จึงจำเป็นจะต้องอยู่แต่ในบ้าน ซึ่งอาจถึงขั้นต้องนำทรัพย์สินที่มีอยู่ไปจำนองเพื่อประทังชีวิต แต่ถึงอย่างไรก็ต้องจำทน ดังประโยค “ปี 63 ปี 63 ผ่านมา หนังโนราภูเงินตราใช้หนี้เชื้อไวรัสปีก่อนย้อนมาอีกที โควิดปี 64 รอบนี้ไม่เบา” และ “งานบวช งานประเพณี งานประจำปี เห็นที่ต้องเศร้า รัฐบาลมีมาตรการล็อกดาวน์ อยู่กับบ้านตามมาตรการล็อกดาวน์ ทรัพย์สินถึงคราวต้องเข้าจำนอง” จากเนื้อความเพลงนี้ จะเห็นได้ว่าเป็นสิ่งสะท้อนถึงการเป็นอยู่ที่แตกต่างไปจากเดิมจนไม่สามารถประกอบอาชีพได้ตามที่หวัง และหลังจากนั้นไม่นาน หนังแก้ว ศ.นครินทร์ ก็ได้อัปโหลดอีกหนึ่งบทเพลงในช่องยูทูปช่องเดิม Pratumsin Studio (2564) ใช้ชื่อคลิปว่า “จุดเทียนร้องทุกข์-หนังแก้ว ศ.นครินทร์ [OFFICIAL MV]” ความยาวคลิป 4 นาที 21 วินาที ในคลิปบรรยายละเอียดดังนี้ ศิลปิน: หนังแก้ว ศ.นครินทร์ คำร้อง: หนังแก้ว ศ.นครินทร์ ทำนอง: เพลงจุดเทียนเวียนเมื่อย จังหวะรำว ซึ่งมีการดัดแปลงคำร้องจากศิลปินต้นฉบับ สมพงษ์ วงลูกคลัก ให้มีเนื้อหาเกี่ยวกับสถานการณ์โควิด 19 โดยยังคงดนตรีและทำนองตามแบบเดิมไว้ เนื้อหาของเพลงได้กล่าวถึงหลายประเด็น เช่น การโต้แย้งในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร การชุมนุมประท้วง ข้าราชการพญานาค พระเสกใบมะขามเป็นตัวแทน พ่อปู่องค์ดำ ชาวให้เด็กนั่งทางในหลอกผู้คน และชาวฆาตกรรม ในส่วนประเด็นที่เกี่ยวกับสถานการณ์โควิดนั้นเป็นการกล่าวถึงการซื้อวัคซีนซึ่งผู้คนเกิดความไม่มั่นใจและไม่กล้าฉีด จากประโยค “โควิด 19 สั่งซื้อวัคซีนมาจากแดนไกล บางคนบอกดี บางคนบอกมีชิงอันตราย ฟังแล้ววิตกกังวล เกิดความสับสนเพราะกลัวตาย” ซึ่งทั้ง 2 บทเพลงของหนังแก้ว ศ.นครินทร์ ต่างก็ใช้ภาษาไทยภาคกลางจึงทำให้สามารถเข้าถึงคนได้ในทุกภูมิภาคเช่นกัน

ภาพที่ 7 เพลงศิลปินล้นหวัง-หนังแก้ว ศ.นครินทร์ [OFFICIAL MV]

ที่มา: (Pratumsin Studio, 2564)

ภาพที่ 8 เพลงจุดเทียนร้องทุกข์-หนึ่งแก้ว ศ.นครินทร์ [OFFICIAL MV]

ที่มา: (Pratumsin Studio, 2564)

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าประเด็นใหญ่ที่สุดและเด่นชัดที่สุดคือเรื่องการเงินและปากท้อง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต จึงทำให้บรรดานายหนึ่งตะลุงต้องแสดงออกด้วยวิธีการที่สามารถทำได้และบ่งบอกถึงเอกลักษณ์การแสดงของตนให้มากที่สุด ด้วยการร้องเพลงเล่าเรื่องราวผ่านหนึ่งตะลุงหรือร้องกลอนเพื่อพรรณนาบอกกล่าวในประเด็นที่คล้ายคลึงกัน อีกประการหนึ่งก็เป็นการสะท้อนมาตรการการจัดการของรัฐ สอดคล้องกับ พุทธยา อธิระธัญศิริกุล (2563, น. 150) กล่าวว่า สถานการณ์เช่นนี้ได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในทุกระดับ กิจกรรมที่เคยประกอบกันได้กลับต้องปิดหรือหยุดกิจการ เป็นผลให้การเงินส่วนบุคคลเกิดการวิกฤตไปด้วย เช่นเดียวกับ ศุภานนท์ ชอบประดิษฐ์ (2563, น. 1-2) ที่กล่าวว่า สถานการณ์ที่เกิดขึ้นส่งผลให้ผู้คนยากจนมากขึ้น ความเหลื่อมล้ำทางสังคมจึงเพิ่มสูงขึ้น และไม่สามารถประกอบอาชีพได้ดังเดิมผนวกกับต้องดำเนินชีวิตตามมาตรการของรัฐซึ่งไม่ทราบได้แน่ชัดว่าจะสิ้นสุดเมื่อใด มากไปกว่านั้นผู้คนโดยปกติมักจะมีรายจ่ายที่เป็นปัจจุบันอยู่แต่เดิม ทั้งค่าผ่อนบ้าน ค่าผ่อนรถ และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ซึ่งก่อนการเกิดสถานการณ์โรคระบาดยังสามารถหาเงินไว้ใช้จ่ายในส่วนนี้ได้ แต่เมื่อเกิดวิกฤตนี้ทำให้ไม่สามารถหารายได้เพื่อทดแทนรายจ่ายส่วนนี้ได้ (ธนาคารกรุงศรีอยุธยา, ม.ป.ป.)

นอกจากประเด็นการล่อลวงสังคมหรือสะท้อนสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตแล้ว ศิลปินหนึ่งตะลุงยังมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ข้อแนะนำในการปรับตัวด้วยเช่นกัน

3. ด้านการให้ข้อมูลข่าวสารและคำแนะนำ

ดังที่ได้กล่าวในประเด็นก่อนหน้านี้ จะเห็นได้ว่าหนึ่งตะลุงมีบทบาทต่อการเผยแพร่ข้อมูลทั้งจากการแสดงออกเพื่อระบายความรู้สึกของตัวนายหนึ่งตะลุงและผู้คนในสังคม การสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นกับการศึกษา ตลอดจนการใช้ชีวิตที่ผิดแปลกไปจากเดิม ในประเด็นที่จะกล่าวต่อไปนี้จะสื่อให้เห็นถึงบทบาทอีกประการหนึ่งของหนึ่งตะลุง ที่ต้องเป็นผู้ให้ความรู้และข้อมูลข่าวสารทั้งที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานของรัฐหรือจากประสบการณ์ที่ได้ทราบมาด้วยตัวเอง เพื่อแบ่งปันข้อมูลและสร้างความเข้าใจให้กับผู้ที่รับชมให้สามารถปฏิบัติตัวในสถานการณ์นี้

ได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้ ด้วยบริบทของความเป็นหนังตะลุงจึงทำให้ข่าวสารหรือข้อมูลที่สื่อออกมานั้น แม้จะเป็นข้อมูลเชิงวิชาการก็สามารถเข้าถึงผู้คนได้มากกว่าหนังสือทางราชการ เพราะมีการขับร้อง บทกลอนที่ชวนฟัง รวมถึงการสอดแทรกมุกตลกเป็นระยะเพื่อดึงดูดความสนใจผู้ชม

สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดสุราษฎร์ธานี (2563) ได้เชิญศิลปินฝ่ายหนังตะลุง บุญรอบ ศรีวิชัย หรือเอกชัย ศรีวิชัย มาเป็นผู้ร้องกลอนหนังตะลุงเพื่อบอกกล่าวข่าวสารและวิธีป้องกัน โควิด 19 โดยใช้ชื่อคลิป “กลอนหนังตะลุง งต ลต เลื่อน การรวมตัว โดย เอกชัย ศรีวิชัย” ความยาว คลิป 5 นาที 51 วินาที ซึ่งในตอนต้นคลิปเป็นการทักทาย บอกกล่าว และพูดคุย เมื่อถึงนาทีที่ 1.43 จึงเริ่มร้องกลอน โดยมีเนื้อหาเตือนให้รู้จักระมัดระวังตัว ตระหนักในมาตรการของรัฐ เลื่อน ลด งานเทศกาล รวมถึงการเดินทางข้ามจังหวัด แต่เมื่อต้องการพบปะหรือพูดคุยกับครอบครัวให้ใช้ ช่องทางสื่อโซเชียลมีเดียแทน ดังข้อความ “งดเดินทางต่างจังหวัดพี่น้องอย่าเพิ่งไปนัดญาติ ฟังประกาศราชการตอนนี้ท่านอย่าเฉย” และ “ใช้โซเชียลไหวแม่เคารพพอ วิดีโอคอลกับแม่เฒ่า เราจะไม่เศร้าสลด” โดยคลิปนี้ได้มีการเน้นย้ำเรื่องการห้ามรวมตัวและให้ปฏิบัติตามมาตรการ อย่างเคร่งครัด

ภาพที่ 9 คลิปกลอนหนังตะลุง งต ลต เลื่อน การรวมตัว โดย เอกชัย ศรีวิชัย
ที่มา: (สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดสุราษฎร์ธานี, 2563)

เช่นเดียวกับ สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดพัทลุง (2563) ที่ได้อัปโหลดคลิปของ วิเชียร เกื้อมา หรือหนังรุ่งวิเชียร ตะลุงเสียงทอง ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอเมืองพัทลุง เพื่อประชาสัมพันธ์ บอกกล่าวมาตรการป้องกัน ในชื่อคลิป “หนังตะลุง รุ่งวิเชียร ตะลุงเสียงทอง | ร่วมรณรงค์ ป้องกันการแพร่ระบาดของโรค COVID-19” ความยาวคลิป 4 นาที 18 วินาที โดยมีเนื้อหา เกี่ยวกับการแนะนำให้กินของร้อน ใช้ช้อนกลาง และหมั่นล้างมือให้บ่อย สวมหน้ากากอนามัย เพื่อป้องกันการติดเชื้อและยังกล่าวถึงการงดประเพณีประจำปี เพราะต้องปฏิบัติตามมาตรการ ของรัฐเพื่อลดการระบาดของเชื้อโรค ดังข้อความ “เมื่อกินของร้อนใช้ช้อนกลางแล้วล้างมือด้วย เพราะจะช่วยป้องกันเชื้อเมื่อแพร่หลาย” และ “พร้อมหน้ากากอนามัยก็ต้องใส่สวมไว้ เราจะไม่ติดเชื้อ เมื่อไอจาม” ซึ่งในคลิปวิดีโอนี้ก็ได้กล่าวเน้นย้ำเรื่องมาตรการของรัฐเช่นเดียวกัน

ภาพที่ 10 คลิปหนังตะลุง รุ่งวิเชียร ตะลุงเสียงทอง | ร่วมมรณงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรค COVID-19
ที่มา: (สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดพัทลุง, 2563)

นอกจากนี้ ธนศักดิ์ เขียวโชติ (2563) หรือหนังไชน้อย ศ.ตะลุงบัณฑิต ก็ได้อัปโหลดคลิปในแนวเดียวกัน คือการแนะนำโรคซึ่งมีทั้งการร้องกลอนและเล่นบรรยาย โดยใช้ชื่อคลิป “ยักษ์โควิดจากเมืองอุ้งน้” ความยาวคลิป 6 นาที 6 วินาที โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับที่มาของเชื้อไวรัสที่เริ่มระบาดมาจากเมืองอุ้งน้ ประเทศจีน ซึ่งเป็นเชื้อที่แพร่ไปในหลายประเทศทั้งฝั่งยุโรป อเมริกา เอเชีย หรือแม้กระทั่งประเทศไทย และยังมีการพูดถึงประเด็นที่เกี่ยวกับวลี “โรคนี้ไม่น่ากลัวเพราะเป็นแค่ไข้หวัดธรรมดา” มากไปกว่านั้น มีการพูดถึงการใส่หน้ากากอนามัยที่จะช่วยให้ปลอดโรคได้แต่เป็นสิ่งที่ยักษ์โควิดไม่ชอบ ดังประโยค “สิ่งที่ยักษ์รำคาญมากคือหน้ากากอนามัย จะปลอดภัยยักษ์โควิดต้องมีติดหนทาง” และ “ไปิตาลีพื้นมาเก๊าไปเข้าสหรัฐ กูจะกำจัดเช่นฆ่าทำลายพวกมนุษย์” จากข้อความในการร้องกลอนข้างต้น มีทั้งการบอกกล่าวเล่าเรื่องถึงที่มา ชี้ให้เห็นการแพร่ระบาดที่กระจายได้อย่างรวดเร็ว กล่าวถึงความรุนแรงที่สามารถทำให้ผู้คนล้มตายได้ และยังชี้แนะแนวทางป้องกันคือการสวมหน้ากากอนามัย

ภาพที่ 11 คลิปยักษ์โควิด จากเมืองอุ้งน้ ของหนังไชน้อย ศ.ตะลุงบัณฑิต
ที่มา: (ธนศักดิ์ เขียวโชติ, 2563)

จากประเด็นการให้ข้อมูลข่าวสารและคำแนะนำนั้น เห็นจะสอดคล้องกับ ประพนธ์ เรืองณรงค์ (2563, น. 228) ที่ได้กล่าวว่า หนึ่งตระกูลเป็นการแสดงพื้นบ้านของภาคใต้ที่สามารถเข้าถึงผู้คนในพื้นที่ได้อย่างดี เมื่อมีเหตุการณ์ใดในบ้านเมืองที่เจ้าหน้าที่รัฐหรือองค์กรใด ๆ ต้องการประชาสัมพันธ์ก็มักจะให้หนึ่งตระกูลเป็นสื่อกลางนำข้อมูลนั้นไปสู่ชุมชน ซึ่งหนึ่งตระกูลมีอิทธิพลอย่างมากต่อความรู้ ความคิด และการประพฤติปฏิบัติตนของผู้คน มากไปกว่านั้น การประชาสัมพันธ์หรือให้คำแนะนำผ่านช่องทางออนไลน์ อภิษฎาพัทธ์ กุณยารังสิทธิ (2563, น. 85) ก็ได้กล่าวว่า การรณรงค์เพื่อป้องกันการระบาดของโรคโควิด 19 ผ่านช่องทางออนไลน์เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้คนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้ดีขึ้น และการใช้ภาษาที่เป็นกันเองก็ยิ่งช่วยเสริมความเข้าใจที่ดีกว่าเดิม

นอกจากนี้ จะเห็นว่าในหลายครั้งนายหนึ่งตระกูลเลือกใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายมากขึ้น ไม่ใช้ศัพท์เฉพาะถิ่นมากเกินไป ใช้ภาษาไทยภาคกลางในการขับร้องเพลง ใช้คำบรรยายใต้คลิป (Subtitle) หรืออาจจะเป็นลักษณะการแสดงที่ผิดแปลกไปจากเดิม จึงทำให้ผู้ใช้งานสื่อโซเชียลมีเดียในภูมิภาคอื่นสามารถเข้าถึงได้ ซึ่งในเรื่องดังกล่าว นุชนันต์ สัจจาเนสียว และสรารุณี ไกรเสม (2563, น. 16) ได้กล่าวว่า รูปแบบการใช้ภาษาที่เปลี่ยนไปของหนึ่งตระกูลสอดคล้องกับสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งเจตนารมณ์ของศิลปินก็เพื่อต้องการสื่อสารและแสดงออกซึ่งศาสตร์นั้นที่กว้างขึ้น เข้าถึงผู้คนได้มากขึ้น

จากประเด็นที่ได้กล่าวมานี้ นับเป็นสิ่งที่น่าชื่นชมเพราะวัฒนธรรมการแสดงหรือการละเล่นต่าง ๆ จะยังคงอยู่ถ้าผู้แสดงไม่ยึดติดกับธรรมเนียมเดิมมากเกินไปจนไม่อาจก้าวทันกับยุคสมัยในปัจจุบันได้ สิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดการประสานวัฒนธรรมในทุกยุคทุกสมัยได้คือการกล้าที่จะคิดต่างของศิลปินและผู้รักาศิลปทุกแขนง ซึ่งสิ่งนี้จะเป็นเครื่องมือที่ดีที่สุดสำหรับการคงอยู่ของวัฒนธรรมที่ร่วมสมัย ลดการตายของวัฒนธรรม เมื่อการตายน้อยลงการรื้อฟื้นก็น้อยลงเช่นเดียวกัน การรื้อฟื้นจะยากกว่าการรักษาไว้ที่เป็นไปโดยค่อยๆตามยุคสมัยซึ่งยังคงจะหารากเหง้าได้ ดังนั้น จากประเด็นนี้จึงสามารถกล่าวได้ว่านายหนึ่งตระกูลหลายคนจะมีพร้อมอยู่แล้ว และได้แสดงออกอย่างประจักษ์ชัดแจ้งในช่วงสถานการณ์ที่ผ่านมาจนถึงตอนนี้ เมื่อหนึ่งตระกูลสามารถปรับตัวได้และพร้อมที่จะปรับตัวอยู่เสมอ มีหรือที่จะอยู่ไม่ได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต แม้จะทำการแสดงในรูปแบบปกติไม่ได้ก็ตาม

บทสรุป

จากสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เป็นผลให้ผู้คนเกิดความยากลำบากในการใช้ชีวิต ซึ่งกระทบไปทุกสาขาอาชีพ ศิลปินพื้นบ้านก็เป็นหนึ่งในนั้น โดยศิลปินหนึ่งตระกูลหลายคนได้สร้างผลงานเพื่อพรรณาลึกลับที่ตนและผู้คนในสังคมประสบทั้งที่เป็นรูปแบบของบทเพลงและการร้องกลอน เพื่อสะท้อนและล้อสังคมที่เป็นอยู่ ประเด็นที่มีการพูดถึงมากที่สุด คือ การเงิน ด้วยเพราะเป็น

สิ่งที่ทุกคนต้องมีไว้เพื่อใช้จ่ายเลี้ยงชีพของตนและครอบครัว เมื่อไม่สามารถทำงานได้หรือไม่สามารถหามาได้ ปัญหาที่ตามมาคือค่าเช่าบ้านที่มีไม่เพียงพอเช่นเดียวกับค่าผ่อนรถ จึงทำให้เกิดปัญหาการกู้หนี้ยืมสินและนำทรัพย์สินที่มีอยู่ไปจำนำและจำนอง หรือที่ร้ายแรงไปกว่านั้น คือ การเกิดอาชญากรรมทางสังคม จะเห็นว่าเมื่อประสบปัญหาจากเรื่องดังกล่าวในระยะยาว จะทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาอย่างไม่สิ้นสุด อีกประเด็นหนึ่งที่มีมักจะเป็นกระแสในสังคมอยู่ไม่น้อย คือ การศึกษา ซึ่งในสถานการณ์โรคระบาดนี้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนแบบปกติได้ จึงเกิดการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบอื่น โดยที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือการเรียนออนไลน์ ทั้งครูและนักเรียนต่างประสบปัญหา เช่น นักเรียนไม่สามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ เรียนแล้วไม่เข้าใจ ขณะเรียนก็ทำกิจกรรมอื่นไปด้วยจึงไม่สามารถจดจ่อกับบทเรียนได้ ครูให้การบ้านที่มากเกินไป ส่วนปัญหาที่ครูประสบ เช่น นักเรียนบางคนให้ผู้ปกครองทำการบ้านให้ สัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ไม่เสถียร นอกจากนี้ยังมีประเด็นเกี่ยวกับการให้คำแนะนำและบอกข่าวเล่าเรื่องด้วยเช่นกัน เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ความรุนแรงของโรค รวมถึงวิธีป้องกันที่สามารถทำได้

ผู้เขียนได้กล่าวถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมผ่านการใช้ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน โดยหนังตะลุงที่ต่างใช้สื่อโซเชียลมีเดียเพื่อถ่ายทอดความรู้สึก ปัญหาที่ประสบ รวมถึงการประชันประชันผ่านการขับทเพลงหรือการร้องกลอน ซึ่งจะปรับเปลี่ยนการใช้ภาษาให้ทันสมัย มีข้อความบรรยายในคลิป ลดการใช้ศัพท์เฉพาะถิ่นให้น้อยลง โดยส่วนใหญ่จะอัปโหลดเป็นคลิปไวบนช่องทางยูทูบ ทำให้สามารถเข้าถึงผู้คนได้ง่ายและรวดเร็ว แต่กระนั้นอัตลักษณ์ของหนังตะลุงไม่ได้เลือนหายไปกับยุคสมัยเสียหมด ทว่ายังคงไว้ซึ่งรูปแบบการถ่ายทอดที่ใช้ตัวแสดงแทนหรือรูปหนังที่มีนายหนังตะลุงเป็นผู้ควบคุมและสวมบทบาทการแสดงนั้น ดนตรีที่ยังคงไว้ซึ่งความเรียบง่ายเข้าถึงผู้คนได้ทุกภูมิภาค แต่ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด 19 ที่บีบบังคับให้ปรับตัวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ส่งผลให้หนังตะลุงหรือศิลปะแขนงอื่นจำเป็นต้องเรียนรู้การใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายเพื่อนำเสนอตามแต่กลวิธีของศาสตร์แขนงนั้น ๆ เมื่อหนังตะลุงปรับเปลี่ยนมาอยู่ในโลกออนไลน์มากขึ้น ข้อควรพิจารณาคือการปรับตัวที่อาจจะยากลำบากในระยะแรก ทั้งนี้ ก็เป็นผลดีต่อการเผยแพร่ให้ผู้คนโดยทั่วไปทั้งในภาคใต้และภูมิภาคอื่นได้รับชมจากช่องทางการสื่อสารที่มีร่วมกัน ซึ่งนับว่าประสบความสำเร็จในแง่มุมมองการถ่ายทอดไปยังผู้ชม แต่อาจยังขาดบรรยากาศการชมหนังตะลุงแบบเดิมไปบ้างบางประการ อย่างไรก็ตาม จากประเด็นที่ผู้เขียนเสนอมาทั้งหมด แม้จะแสดงให้เห็นปัญหาที่หนังตะลุงประสบ แต่ก็ยังเป็นเครื่องพิสูจน์ความแข็งแกร่งที่จะดำรงไว้ซึ่งศิลปะความบันเทิงแขนงนี้ และยังบ่งบอกได้ถึงความพร้อมรับการปรับตัวตามสถานการณ์ทางสังคมที่เป็นพลวัต สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่น่ายกย่องสำหรับงานศิลปะในการถ่ายทอดความเป็นไปในสังคมผนวกกับการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ได้อย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2562). *มรดกวัฒนธรรมภาคใต้*. นนทบุรี: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กิตติชัย รัตนพันธ์. (2564). *ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บริษัท โอ. เอส. พรินติ้ง เฮาส์ จำกัด.
- จรรยา หยุทอง. (2559). การปรับตัวของหนังตะลุงในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง. *วารสารรัฐสมิแล*, 37(3), 42–52.
- จิตติวุฒิ สุขศิริวัฒน์. (2559). การปรับเปลี่ยนทางดนตรีประกอบการแสดงหนังตะลุง ในพื้นที่จังหวัดภาคใต้. *วารสารจันทรเกษมสาร*, 22(43), 49–63.
- ชนศักดิ์ เขียวโชติ. (29 มิถุนายน 2563). *ผลกระทบโควิด [กลอนหนังตะลุง]*. [วิดีโอ]. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=0sVyFyReY7I>
- ชนศักดิ์ เขียวโชติ. (8 พฤษภาคม 2563). *ยักษ์โควิด จากเมืองอุ้งนุ่น*. [วิดีโอ]. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=dur6u-pvANA>
- ธนาคารกรุงศรีอยุธยา. (ม.ป.ป.). *ข้อคิดทางการเงินที่ได้จาก “วิกฤต COVID-19”*. [บทวิเคราะห์]. สืบค้นจาก <https://www.krungsri.com/th/plearn-plearn/finance-learning-form-crisis-covid-19>
- ธีระชล สาดสิน, และศรีสุตา วงศ์วิเศษกุล. (2564). ถอดบทเรียนการสอนออนไลน์: ความท้าทายสำหรับอาจารย์ ในสถานการณ์โรคโควิด 19. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 22(1), 1–9.
- นุชนันต์ สัจจาเฉลียว, และสรวิชัย ไกรเสม. (2563). หนังตะลุงภาคใต้: การเคลื่อนไหวทางภาษาในสังคมพหุวัฒนธรรม. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*, 39(1), 1–18.
- บุษกร ปิณฑสันต์. (2554). *ดนตรีภาคใต้: ศิลปิน การถ่ายทอดความรู้ พิธีกรรมและความเชื่อ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประพนธ์ เรืองณรงค์. (2563). *เรื่องเล่าประเพณีและวัฒนธรรมแดนใต้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สถาพรบุ๊คส์.
- พระพงศ์ สุจริตพันธ์. (2562). การสื่อสารทางการเมืองผ่านหนังตะลุงภาคใต้: ศึกษาในห้วงวิกฤตการณ์ทางการเมืองปี พ.ศ. 2548–2558. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*, 10(2), 274–287.
- ลูกทุ่งวัฒนธรรม Channel. (24 เมษายน 2564). *หนังตะลุงน้องเดียว ลูกทุ่งวัฒนธรรม ตอน หลกฮาด้าโควิด* [วิดีโอ]. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=MsEBbTstSNc&t=2s>
- ลัดดาวัลย์ คงสมบุญ. (2563). ความพร้อมในการเรียนรู้ออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร ท่ามกลางการระบาดของไวรัสโควิด-19. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*, 9(2), 186–197.

- วิชุดา ครุธเหิน. (22 ธันวาคม 2563). *โควิด-19: ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ ภัยคุกคามชาวโลกปี 2020*. [บทวิเคราะห์]. สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/international-55217851>
- วินิจ ฝาเจริญ, ภัทรชัย อุทาพันธ์, กรวิทย์ เกาะกลาง, และสุรัชย์ พุดชู. (2564). ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของพลเมืองไทยวัยเรียนกับสถานการณ์การเรียนออนไลน์ในยุคไวรัสโควิด-19. *วารสารปัญญาปณิธาน*, 6(1), 1–14.
- ศรุตานนท์ ขอบประดิษฐ์. (2563). วิฤตโควิด 19 ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างไร. *วารสารชัยภูมิปริทรรศน์*, 3(2), 1–14.
- ศูนย์การแพทย์กาญจนาภิเษก, คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล. (14 พฤษภาคม 2563). *วิธีป้องกันตัวเองและสังคมจากโรคติดต่อโควิด-19*. สืบค้นจาก <https://www.gj.mahidol.ac.th/main/covid19/preventioncovid/>
- สุมาลี นิมนานภาพ. (2561). *ดนตรีวิจักขณ์ MUSIC APPRECIATION*. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (6 มกราคม 2564). *สพฐ. ประชุมทางไกลชี้แจงแนวทางปฏิบัติภายใต้สถานการณ์โควิด-19 สำหรับโรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษา*. สืบค้นจาก <https://www.obec.go.th/archives/363188>
- สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดพัทลุง. (10 เมษายน 2563). *หนังสือ รุ่งวิเชียร ตะลุงเสียงทอง / ร่วมรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรค COVID-19*. [วิดีโอ]. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=P6rUZU3IDFg>
- สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (15 เมษายน 2563). *กลอนหนังสือ ตะลุง งด ลด เลื่อนการรวมตัว โดย เอกชัย ศรีวิชัย*. [วิดีโอ]. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=MwHwenm6YY8&t=182s>
- หนังคักดี เสรีศิลป์. (12 เมษายน 2564). *ติดคนรวยช่วยคนจน-หนังคักดี เสรีศิลป์ [OFFICIAL MV]*. [วิดีโอ]. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=Ea23w6xjhXo>
- หนังคักดี เสรีศิลป์. (12 กรกฎาคม 2564). *สอนออนไลน์-ครูก็รัก*. [วิดีโอ]. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=FFcpuEpAz-o>
- หนังคักดี เสรีศิลป์. (19 เมษายน 2564). *โควิดพาดจรระลอก 3-หนังคักดี ศ.ศรีพัฒน์. [OFFICIAL MV]*. [วิดีโอ]. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=rHwN-ZK500c>
- หนังคักดี เสรีศิลป์. (29 มิถุนายน 2564). *เรียนออนไลน์-เด็กชายเณรแต่ด*. [วิดีโอ]. สืบค้นจาก https://www.youtube.com/watch?v=t5_dg8xmyU
- พุลียา ชีระธัญศิริกุล. (2563). เทคนิคการจัดการการเงินส่วนบุคคลในภาวะวิกฤติ. *วารสารศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ*, 7(2), 150–163.

- อภิญาพัทธ์ กุสิยารังสิทธิ. (2563). สื่อที่ใช้ในการรณรงค์ของภาครัฐเพื่อป้องกันโรคระบาดโควิด-19 ของประเทศไทย. *วารสารเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มทร.พระนคร*, 5(2), 77-86.
- อุทัย วรเมธีศรีสกุล, และโสวิทย์ บำรุงศักดิ์. (2559). วิเคราะห์การใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์กของคนไทย ปัจจุบันเชิงพหุบูรณาการ. *วารสารบัณฑิตศึกษา มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 5(1), 103-121.
- อารียา โตสุข, และจารุวรรณ สุริยวรรณ. (2564). ผลกระทบต่อธุรกิจดนตรี จากการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19). *วารสารศิลปกรรมศาสตร์วิชาการ วิจัย และงานสร้างสรรค์*, 8(1), 274-301.
- Mahittivanicha, N. (19 กันยายน 2563). *อิทธิพลสถิติการใช้ YouTube ของคนไทย*. [บทวิเคราะห์]. สืบค้นจาก <https://www.twfdigital.com/blog/2020/09/youtube-stats-thailand-2020/>
- Nattaya L. (14 มิถุนายน 2564). *วงการเพลงในภาวะโควิด-19 วิฤตศรัทธาที่มาพร้อมโรคระบาด*. [บทวิเคราะห์]. สืบค้นจาก <https://www.sanook.com/news/8396502/>
- Pratumsin Studio. (11 กรกฎาคม 2564). *จุดเทียนร้องทุกข์-หนึ่งแก้ว ศ.นครินทร์ [OFFICIAL MV]*. [วิดีโอทัศน์]. สืบค้นจาก https://www.youtube.com/watch?v=Rs6-NSEO_lg
- Pratumsin Studio. (9 พฤษภาคม 2564). *ศิลปินสิ้นหวัง – หนึ่งแก้ว ศ.นครินทร์ [OFFICIAL MV]*. [วิดีโอทัศน์]. สืบค้นจาก https://www.youtube.com/watch?v=xqFaH3_2zmE
- Rabinowitch, T. C. (16 July 2020). *The Potential of Music to Effect Social Change*. [Review]. Retrieved from <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/2059204320939772>
- Schulkin, J., and Raglan, G. B. (17 September 2014). *The evolution of music and human social capability*. [Review]. Retrieved from <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fnins.2014.00292/full>
- Wantanasombut, A. (30 มีนาคม 2563). *โซเชียลมีเดียกับ COVID-19: ทำอย่างไรเราจะไม่ป่วย ไม่ตาย และไม่เป็นบ้า ยามไม่ได้พบผู้คน*. [บทวิเคราะห์]. สืบค้นจาก <https://thematter.co/thinkers/social-media-and-covid19/106189>

การผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติผ่านตัวละครเอก
“ไตร่ตรอง” ในนวนิยายวายออนไลน์เรื่อง “Y-DESTINY หรือเป็นที่พรหมลิขิต”
ในฐานะสื่อวัฒนธรรมประชานิยม

อติวิชญ์ เชียงคิ้ว¹ และ สมบัติ สมศรีพลอย²

โรงเรียนเซนต์คาเบรียล มุลินีนิคมเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย

²สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติในนวนิยายวายออนไลน์เรื่อง “Y-DESTINY หรือเป็นที่พรหมลิขิต” ในฐานะสื่อวัฒนธรรมประชานิยม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นเครื่องมือ และใช้แนวคิดเรื่องการผลิตซ้ำวัฒนธรรมของเอกริทธิ์ ณ ถลาง (2532) และวัชรภรณ์ ดิษฐบ้าน (2557) เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาตัวบทจากนวนิยายวายออนไลน์เรื่อง “Y-DESTINY หรือเป็นที่พรหมลิขิต” ของ MoreFIIN ทั้งหมดจำนวน 28 ตอน เผยแพร่ตอนแรก (ตอนที่ 1)–ตอนจบ (ตอนที่ 28) พร้อมกันเมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2563 ผ่าน www.readawrite.com

ผลการวิจัยพบว่า ที่มาของความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติในนวนิยายเรื่องนี้มาจากความเชื่อเรื่องลักษณะประจำวันเกิดซึ่งเป็นแก่นสำคัญของเรื่อง โดยเฉพาะวันพฤหัสบดีซึ่งมีลักษณะพิเศษต่างจากวันอื่น คือ “มีสัมพัทธ์พิเศษ” และ “ชอบเรื่องลึกลับ” ผู้เขียนจึงสร้างเนื้อเรื่องและเหตุการณ์ในเรื่องให้สอดคล้องกับลักษณะนิสัยของตัวละครเอก รวมทั้งใช้ความเชื่อเรื่องผีมาสร้าง “พรหมลิขิต” ที่เหนือธรรมชาติให้กับตัวละคร ส่วนประเด็นการผลิตซ้ำพบว่าผู้เขียนได้นำความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติมาผลิตซ้ำใน 5 ประเด็น ได้แก่ 1) การผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องลักษณะของผี 2) การผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องความสามารถของผี 3) การผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องร่างทรง 4) การผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องการเล่นผีถ้วยแก้ว และ 5) การผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องภพชาติ นวนิยายเรื่องนี้นำความเชื่อเรื่องผีในวัฒนธรรมไทยมาสร้างปมปัญหาและอุปสรรคให้พระเอกและนางเอกฝ่าฟันร่วมกันตามขนบของนวนิยายวาย และแสดงให้เห็นบทบาทของผีและอำนาจเหนือธรรมชาติในการลิขิตชีวิตตัวละครแทน “พระพรหม” การผสมผสานวัฒนธรรมนี้ทำให้เนื้อเรื่องโดดเด่น อีกทั้งยังทำหน้าที่ในการผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติผ่าน “สื่อประชานิยม” ที่เกิดขึ้นจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าในสังคมประชานิยมเทคโนโลยีปัจจุบันกับความเชื่อเติบโตไปพร้อมกัน

คำสำคัญ: ผีและอำนาจเหนือธรรมชาติ นวนิยายวาย การผลิตซ้ำ สื่อวัฒนธรรมประชานิยม

Reproduction of Ghosts and Supernatural Powers Through the Protagonists "Thurs" in Boy's Love online novel "Y–DESTINY" as a Populist Culture Media.

Atiwit Siengkiw¹ and Sombat Somsriploy²

¹Saint Gabriel's College of Saint Gabriel Foundation, Thailand

²Department of Thai, Faculty of Humanities and Social Sciences, Bansomdejchaophraya Rajabhat University

Abstract

The purpose of this research paper was to analyze how ghost beliefs and supernatural powers were reproduced in the Boy's love novel "Y–DESTINY" as a populist cultural medium. This qualitative study employed documentary research as a tool. Furthermore, the concept of cultural reproduction of Ekawit Na Thalang (1989) and Watcharaporn Distapan (2014) were used as a conceptual framework for the study of the text from MoreFIIN's Boy's love novel "Y–DESTINY," all 28 episodes which were published together on December 9, 2020, via www.readawrite.com in the first episode (Part 1)–The End (Part 28).

As could be seen in the results, the origins of ghosts and supernatural powers in this novel were based on ideas of characteristic traits by birth order which regarded as major theme of the storyline. Those who were born on Thursday were believed to have unique traits distinctive from other days, such as having a sixth sense and loving mysteries. It could be observed that, the storyline and events of the story were determined by the author as follows the protagonist's personality qualities, such as leveraging the characters' belief in ghosts to create a supernatural "destiny." In terms of the reproductive issues, it could be observed that the author reproduced the belief in ghosts and supernatural powers in five different ways, namely 1) reproducing ideas about ghost characteristics 2) reproducing beliefs about ghost abilities 3) reproducing spiritualism, 4) reproducing ouija belief, and 5) reproducing reincarnation. According to the Boy's Love novel tradition, this novel followed the Thai culture's belief in ghosts to create problems and obstacles for the protagonist to work together. Instead of "Brahma," ghosts and supernatural power played a role in determining the character's life. The story was considered remarkable due to the cultural mix. It also served the reproduction of ghost stories and supernatural powers via "populist media" created by technological advances. This demonstrated how, in today's populist society, technology and belief coexist to grow.

Keywords: Ghosts and Supernatural Powers, Boy's love Novel, Reproduction, Populist Culture Media

Received: 30 August 2021

Revised: 3 November 2021

Accepted: 30 November 2021

บทนำ

คนไทยมีวิถีชีวิตผูกพันกับความเชื่อที่หลากหลายโดยเฉพาะความเชื่อเกี่ยวกับพุทธศาสนา โหราศาสตร์ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในปัจจุบันจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2563, น. 11) พบว่าคนไทยร้อยละ 93.5 หรือ 63,299,193 คน นับถือ “ศาสนาพุทธ” แต่ในระดับท้องถิ่นนั้น คนไทยส่วนใหญ่ยังคงเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติรวมทั้งการนับถือ “ผี” ทั้งในรูปแบบของ ผีบรรพบุรุษ ผีผู้รักษาสถานที่ ผีเจ้าเมืองท้องถิ่น รวมถึงเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ซึ่งนับว่าเป็นความเชื่อดั้งเดิมที่มีรากฐานแข็งแกร่งในพื้นที่อุษาคเนย์ (สุจิต วงษ์เทศ, 2560, น. คำนำเสนอ)

ปัจจุบันแม้ว่าความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะนำพาโลกก้าวเข้าสู่การสื่อสารในยุคไร้พรมแดน แต่ความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติซึ่งเป็นวัฒนธรรมเก่าแก่มิได้สูญหายไปจากสังคม ในทางกลับกันยิ่งเทคโนโลยีเจริญมากขึ้นเท่าใดก็จะถูกนำมาเป็น “ช่องทาง” เพื่อ “ผลิตซ้ำ” ความเชื่อมากเท่านั้น (คมกฤษ อุยเต็กเค่ง, 2560, น. 1) โดยเฉพาะอย่างยิ่งบนพื้นที่ของ “สื่อใหม่” อย่างสื่อออนไลน์ในโลกยุคดิจิทัล ซึ่งเป็นสื่อที่มีลักษณะเข้าถึงและแพร่กระจายได้หลายช่องทาง และมีคุณลักษณะในการบูรณาการ คัดเลือก และดัดแปลงเนื้อหาใหม่จากเนื้อหาหรือแนวคิดดั้งเดิมได้อย่างไร้ข้อจำกัด (ณัฐกาญจน์ นาคนวน, 2564, น. 14–15) บทบาทของสื่อใหม่อย่างสื่อออนไลน์จึงมิได้มีไว้เพื่อความบันเทิงเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทในการผลิตซ้ำและสืบทอดวัฒนธรรมอีกด้วย

นวนิยายเรื่อง Y-DESTINY หรือเป็นที่พรหมลิขิต เป็นนวนิยายวายออนไลน์ของนักเขียนนามปากกาว่า MoreFIIN เป็นเรื่องราวของโชคชะตาและความรักของเด็กหนุ่ม 7 คน คือ ชัน มั่น ทิว พุฑู เติร์ด มาศุกร์ และแซท ความโดดเด่นของนวนิยายเรื่องนี้อยู่ที่การนำความเชื่อเกี่ยวกับดวงชะตาและลักษณะนิสัยประจำวันเกิดทั้ง 7 วัน มาสร้างเป็นลักษณะนิสัยและพฤติกรรมของตัวละคร ซึ่งผู้เขียนได้กล่าวถึงลักษณะนิสัยของผู้ที่เกิดแต่ละวันไว้ในตอนต้นของทุกตอนอย่างชัดเจน เช่น ชัน เป็นตัวแทนของคนที่เกิดวันอาทิตย์ ซึ่งผู้เขียนกล่าวถึงลักษณะนิสัยของคนเกิดวันอาทิตย์ไว้ว่า “ใจกว้าง รักเพื่อน ใจนักเลง กล้าได้กล้าเสีย อ่อนไหว ใจร้อน รักศักดิ์ศรี” (MoreFIIN, 2563, น. 4) นอกจากความเชื่อเรื่องลักษณะนิสัยประจำวันเกิดซึ่งเป็นหัวใจหลักของการสร้างสรรค์นวนิยายเรื่องนี้แล้ว ยังปรากฏการผลิตซ้ำความเชื่อเกี่ยวกับผี ชีวิตหลังความตาย อำนาจเหนือธรรมชาติ การกลับชาติมาเกิด และอื่น ๆ สิ่งเหล่านี้ถือเป็นการนำความเชื่อดั้งเดิมของคนไทยมาผลิตซ้ำบนพื้นที่สื่อสมัยใหม่ซึ่งได้รับความสนใจจากผู้อ่านจำนวนมาก

ความน่าสนใจอีกประการหนึ่งของนวนิยายเรื่อง Y-DESTINY หรือเป็นที่พรหมลิขิต ก็คือการที่ผู้เขียนนำความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิมในวัฒนธรรมไทยมานำเสนอในรูปแบบนวนิยายแนวความสัมพันธ์ของวัยรุ่นชายหรือ “นวนิยายวาย” อันมีรากฐานที่มาจากวรรณกรรมแนว Ydoi ของประเทศญี่ปุ่น อาจเรียกได้ว่าเป็น “สื่อประชานิยม”

ซึ่งมีอิทธิพลต่อการอุตสาหกรรมภาพยนตร์ โทรทัศน์ และการออกอากาศผ่านระบบอินเทอร์เน็ต (นันทนัย ประสานนาม, 2563, น. 162 – 163) รวมทั้งวงการนวนิยายในประเทศไทย สื่อลักษณะนี้เข้าถึงผู้เสพสื่อได้จำนวนมากโดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นการประสานและสอดคล้องสัมพันธ์กันระหว่างความเชื่อแบบ “เก่า” บนพื้นที่สื่อ “ใหม่” อย่างชัดเจน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การศึกษาความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติในงานวรรณกรรมมีการศึกษาในประเด็นที่หลากหลาย ในแง่ของการศึกษาการสร้างตัวละครผีในงานวิจัยของ พฤติ เพชรชนะและวิมลมาศ ปุชชากุล (2562) ศึกษาเรื่อง *ตัวละครผีที่ถูกติดกับสถานที่ในนวนิยายของ “แก้วแก้ว”* ในแง่ของการความหมายของผีในสื่อต่าง ๆ เช่น งานวิจัยของ วริศา จันทรขำและขวัญฟ้า ศรีประพันธ์ (2560) เรื่อง *การเปรียบเทียบความหมายผีในรายการโทรทัศน์ “คนอวดผี” กับความเชื่อเรื่องผีในสังคมไทย* ในแง่กลวิธีทางภาษาที่ใช้สื่อสารเรื่องผี เช่น งานวิจัยของ เมธัส เอี่ยมผาสุก และคณะ (2560) เรื่อง *เรื่องเล่าผีจากเว็บไซต์ Pantip.com: บริบทการสื่อสารและกลวิธี* หรือในแง่การใช้เรื่องผีเพื่อสื่อสารบริบททางสังคม เช่น งานวิจัยของ พิษยะพัฒน์ นัยสุภาพ (2563) เรื่อง *แสงไฟ ความมืด และความกลัวในเรื่องผีของเหม เวชกร (ปลายทศวรรษ 2470 ถึงต้นทศวรรษ 2510)* งานวิจัยเหล่านี้เป็นเพียงตัวอย่างส่วนหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติอยู่ในกระแสความสนใจของนักวิชาการอย่างสม่ำเสมอและสามารถนำศาสตร์ต่าง ๆ มาประยุกต์ในการศึกษาได้อย่างหลากหลาย

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่าความเชื่อเกี่ยวกับผีอำนาจเหนือธรรมชาติเรื่องใดบ้างที่ผู้เขียนเลือกมาผลิตซ้ำผ่านนวนิยายเรื่อง Y-DESTINY หรือเป็นที่พรหมลิขิต อันจะนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้และการทำความเข้าใจพฤติกรรม ความคิด และความเชื่อ ของคนในวัฒนธรรมประชานิยมสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์การผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติในนวนิยายวายออนไลน์เรื่อง “Y-DESTINY หรือเป็นที่พรหมลิขิต” ในฐานะสื่อวัฒนธรรมประชานิยม

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติในนวนิยายวายออนไลน์เรื่อง “Y-DESTINY หรือเป็นที่พรหมลิขิต” ในฐานะสื่อวัฒนธรรมประชานิยม ผู้วิจัยใช้นวนิยายวาย เรื่อง “Y-DESTINY หรือเป็นที่พรหมลิขิต” ของผู้เขียนซึ่งใช้นามแฝงว่า “MoreFIIN” ประกอบด้วยเนื้อหาตั้งแต่ตอนแรก-ตอนสุดท้าย รวมจำนวน 28 ตอน เผยแพร่พร้อมกันเมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2563 ผ่านทางเว็บไซต์ <https://www.readawrite.com> เป็นตัวบทในการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อวิเคราะห์การผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติในนวนิยายวายออนไลน์เรื่อง “Y-DESTINY หรือเป็นที่พรหมลิขิต” โดยใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นเครื่องมือในการวิจัยเพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมผ่านสื่อ ความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติในสังคมไทย และแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมประชาานิยม รวมทั้งศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยใช้หลักเกณฑ์ของ John Scot (อ้างถึงใน ลดาวัลย์ ไข่คำ, 2564, น. 127–128) เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกเอกสาร ดังนี้

1. ความจริง (Authenticity) ผู้วิจัยคัดเลือกเอกสารเพื่อวิเคราะห์บริบททางความเชื่อโดยใช้เอกสารที่เขียนโดยผู้เชี่ยวชาญหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง ซึ่งทำให้มีความน่าเชื่อถือและอ้างอิงได้
2. ความถูกต้องน่าเชื่อถือ (Credibility) ซึ่งผู้วิจัยได้เปรียบเทียบเอกสารจากหลายแหล่งเพื่อให้ได้เอกสารจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับมากที่สุด
3. การเป็นตัวแทน (Representativeness) เอกสารที่นำมาวิเคราะห์นั้นผู้วิจัยพิจารณาความเป็นตัวแทนในแง่ของการนำเสนอเนื้อหาและบริบททางความเชื่อที่ชัดเจนและโดดเด่น รวมทั้งในแง่ของสถิติ เอกสารที่คัดเลือกมาจึงเป็นตัวแทนของตัวบทในกลุ่มเดียวกันได้
4. ความหมาย (Meaning) เอกสารที่นำมาวิเคราะห์ทำความเข้าใจได้ง่าย รวมทั้งมีเนื้อหาชัดเจน ทำให้ศึกษาได้ทั้งระดับข้อเท็จจริงและในระดับความหมายแฝง

การรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ (Primary Literature) ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้เขียนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง ศึกษา รวบรวม หรือเรียบเรียงไว้ เช่น นวนิยาย คัมภีร์โหราศาสตร์ พระไตรปิฎก ตำราพรหมชาติ งานวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติ นอกจากนี้ยังศึกษาจากเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Literature) ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่มีผู้เรียบเรียงขึ้นมาจากเอกสารอื่น เช่น การสังเคราะห์แนวคิดภพภูมิในพระไตรปิฎก หรือ พจนานุกรม ฉบับพุทธศาสตร์ และฉบับราชบัณฑิตยสถาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากตัวบทนวนิยายวายออนไลน์เรื่อง “Y-DESTINY หรือเป็นที่พรหมลิขิต” เพื่อวิเคราะห์การผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติในนวนิยายออนไลน์เรื่องดังกล่าว โดยใช้กรอบแนวคิดการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม

ของ เอกวิทย์ ณ ถลาง (2532) และวัชรภรณ์ ดิษฐบ้าน (2557) ในการวิเคราะห์ สรุปผลการวิจัย และนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าเป็นบทความวิจัยในรูปแบบการพรรณนาความ (Descriptive)

ผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมของ เอกวิทย์ ณ ถลาง (2532, น. 42) ซึ่งกล่าวถึงการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมว่า เป็นการเลือกสรรความเชื่อ ภูมิปัญญา หรือประเพณีดั้งเดิมขึ้นมาผลิตซ้ำใหม่เพื่อให้เกิดประโยชน์ด้านใดด้านหนึ่ง ซึ่งอาจมีวัตถุประสงค์แตกต่างไปจากเดิมและอาจเป็นการประยุกต์ให้เข้ากับบริบทสังคมและวัฒนธรรมสมัยใหม่ ประกอบกับแนวคิดของ วัชรภรณ์ ดิษฐบ้าน (2557, น. 32) ซึ่งนำเสนอแนวคิดเรื่องการผลิตซ้ำไว้ว่า เป็นการนำวัฒนธรรมดั้งเดิมมาให้ความหมายและให้คุณค่าผ่านวิถีปฏิบัติใหม่ในบริบทที่ไม่เคยมีมาก่อน ดังนั้น การศึกษาการผลิตซ้ำในงานวิจัยนี้จึงหมายถึงการนำความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติที่มีอยู่ในสังคมมานำเสนอผ่าน “นวนิยายวายออนไลน์” ในฐานะสื่อใหม่ เพื่อให้สอดคล้องและตอบสนองความต้องการของผู้อ่าน ด้วยการสร้างสรรค์ลักษณะนิสัยของตัวละครเอกตามขนบนวนิยายวายซึ่งกำลังเป็นที่นิยมในปัจจุบันตามแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น

จากการศึกษาการผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติในนวนิยายวายออนไลน์เรื่อง “Y-DESTINY หรือเป็นที่พรหมลิขิต” จากการศึกษาตัวบทจบเรื่องทั้งหมด 28 ตอน ตัวละครเอก 7 ตัว ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติ ปรากฏในตอนที่เกี่ยวข้องตัวละครเอก “เดิร์ด” ตัวแทนวันพฤหัสบดีเท่านั้น ซึ่งผลการศึกษาแบ่งออก 2 ประเด็น ได้แก่ ลักษณะนิสัยประจำวันเกิด: ที่มาของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนกับผี และการผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติ

1. ลักษณะนิสัยประจำวันเกิด: ที่มาของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนกับผี

นวนิยายเรื่อง “Y-DESTINY หรือเป็นที่พรหมลิขิต” มีลักษณะโดดเด่นอยู่ที่ว่า การสร้างลักษณะของตัวละครเอกตามความเชื่อเรื่องลักษณะนิสัยประจำวันเกิดทั้ง 7 วัน ทำให้เรื่องราวของตัวละครเอกซึ่งเป็นตัวแทนในแต่ละวันรวมทั้งชื่อของแต่ละคนแตกต่างกันไปตามลักษณะของเทวดานพเคราะห์ประจำวันเกิด ดังนี้ (MoreFIIN, 2563, น. 4-323)

ซัน มาจากคำว่า Sunday เป็นตัวแทนวันอาทิตย์ มีลักษณะนิสัย เป็นคนใจกว้าง รักเพื่อน ใจนักเลง กล้าได้กล้าเสีย อ่อนไหว ใจร้อน และรักศักดิ์ศรี

มัน มาจากคำว่า Monday เป็นตัวแทนวันจันทร์ มีลักษณะนิสัยเป็นคนหัวไว ห่วงใย แต่เข้มแข็ง

ทิว มาจากคำว่า Tuesday เป็นตัวแทนวันอังคาร ลักษณะนิสัยเป็นนักสู้ ใจดี และพูดจาขวานผ่าซาก

พุท มาจากชื่อของเทพนพเคราะห์ประจำวันพุธ มีลักษณะนิสัยเป็นคนเปื่อง่าย
คารมดี และเจ้าชู้

เดิร์ด มาจากคำว่า Thursday เป็นตัวแทนวันพฤหัสบดี ลักษณะนิสัยเป็นคนมีสัมผัส
พิเศษ ชอบเรื่องเร้นลับ และขี้บ่น

มาศุกร มาจากชื่อของเทพนพเคราะห์ประจำวันศุกร์ ลักษณะนิสัยเป็นคนมีดวงชะตาดี
คิดมาก จมอยู่กับอดีต และเป็นเทพแห่งความรัก

แซท มาจากคำว่า Saturday เป็นตัวแทนวันเสาร์ ลักษณะนิสัยเป็นคนพูดแล้วเสียใจ
ทีหลัง เจ้าชู้แต่ไม่แสดงออก

ลักษณะนิสัยของตัวละครข้างต้นทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อเรื่อง
ลักษณะนิสัยประจำวันเกิดซึ่งเป็นความเชื่อทางโหราศาสตร์ตามแนวคิดของศาสนาพราหมณ์
และความเชื่อเรื่องผีซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิมในวัฒนธรรมไทย ความน่าสนใจก็คือเมื่อพิจารณา
จากตัวละครทั้ง 7 คน จาก 28 ตอน จะเห็นว่า มีเพียง “เดิร์ด” ตัวแทนวันพฤหัสบดีเท่านั้น ที่มี
สัมผัสพิเศษและชอบเรื่องเร้นลับ ทำให้เนื้อหาในเรื่องของวันพฤหัสบดีเต็มไปด้วยเรื่องผีและ
อำนาจเหนือธรรมชาติ ซึ่งไม่พบในเรื่องของวันอื่น ด้วยตามหลักความเชื่อทางโหราศาสตร์ เทวดา
นพเคราะห์ประจำวันพฤหัสบดีสร้างด้วยพระฤๅษี 19 ตน ผู้ที่เกิดวันพฤหัสบดีจึงมีลักษณะรูปร่าง
มีจิตใจศรัทธาในศาสนาและความเชื่ออื่น ๆ รวมทั้งมีความเฉลียวฉลาด (หลวงวิศาลดรุณกร,
2563, น. 309)

“เดิร์ด” ตัวแทนผู้เกิดวันพฤหัสบดี เป็นนักศึกษาคณะนิเทศศาสตร์ ชั้นปีที่ 1
ระหว่างเรียนเดิร์ดทำหน้าที่เป็นประธานชมรมมิติลีลับของมหาวิทยาลัย และเป็นมีอาซีฟเสริม
เป็น “ร่างทรง” ทำนายดวงชะตาหรือเหตุการณ์ในอนาคตให้แก่นักศึกษาที่ต้องการความช่วยเหลือ
นอกจากนี้เดิร์ดยังชอบทำบุญตักบาตรเป็นประจำอีกด้วย ต่อมาได้พบกับ “เป่า” ผีความจำเสื่อม
ที่มาขอความช่วยเหลือและมาขออาศัยอยู่ด้วย ตลอดเวลาที่อยู่ด้วยกันเป่าคอยดูแลและช่วยเหลือ
เดิร์ดในทุก ๆ เรื่อง ทั้งในชีวิตจริงและในความฝันทำให้ทั้งคู่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันจนกระทั่ง
พัฒนาไปเป็นความรักในที่สุด

เนื้อเรื่องของเดิร์ดเป็นเนื้อเรื่องที่เน้นให้เห็นความเป็น “ผู้มีสัมผัสพิเศษ” ซึ่งเป็น
แก่นเรื่องและเป็นลักษณะเด่นของผู้เกิดวันพฤหัสบดี รวมทั้งการทำอาซีฟเสริมเป็นร่างทรงหรือ
การเป็นประธานชมรมมิติลีลับ และที่สำคัญเหตุการณ์ในเรื่องยังแสดงให้เห็นความสัมพันธ์
ระหว่างคนกับผี ซึ่งการที่เดิร์ดสามารถสื่อสารกับเป่าได้ก็เป็นไปตามคุณสมบัติของผู้มีสัมผัส
พิเศษเช่นกัน นอกจากนี้เหตุการณ์ทั้งหมดยังเชื่อมโยงกับแก่นเรื่องและช่วยส่งเสริมให้เห็นสัมผัส
พิเศษของตัวละครเดิร์ดรวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างคนกับผีโดยตลอด ดังตัวอย่างที่ 1 จาก
ตอนที่ 18 (MoreFIIN, 2563, น. 232)

“ไอ้มัน เมื่อคืนฝันหนักกลัวมากเลยอะ” เติร์ตพูดออกมาให้มันที่ยืนอยู่ข้าง ๆ ฟัง
“ยังไง” มันถาม
“ก็ฝันว่ามียักษ์จะจับกูกินอะ แล้วยักษ์ก็มาช่วย แถมตอนกูไปใส่บาตรตอนเช้า
หลวงพ่อก็ยังพูดแปลก ๆ อีก” เติร์ตเล่าท่าทางวิตก
มันได้ยินก็ปลอบใจเพื่อน
“กินมากก็ฝันมากนะมึง ไม่มีอะไรหรอก บางทีที่เขาว่าอาจจะจริงก็ได้ นะ”
มันพูดออกมา
“ยังไง” เติร์ตถาม
“ก็เขาบอกว่าฝันเห็นงูใหญ่จะเจอเนื้อคู่ไง บางทีอาจถึงเวลาของมึงแล้วไอ้ เติร์ต”
มันยิ้มบอก

“บ้า ไม่จริงมั้ง เนื้อคู่อะไรยังไม่เกิดกูเป็นคนดูดวงกูรู้” เติร์ตแอบไม่เชื่อ
จากตัวอย่างที่ 1 ความฝันของเติร์ตบอกเป็นนัยว่าเติร์ตจะได้พบกับ “เนื้อคู่”
ที่ปกป้องจากอันตรายต่าง ๆ เนื่องจากการฝันถึงตามความเชื่อโบราณแล้วหมายถึงจะได้พบ
เนื้อคู่ของตนในเร็ววัน (เทพย์ สาริกบุตร และคณะ, 2521, น. 551) เหตุการณ์นี้จึงเป็นบุรพนิมิต
บอกเหตุการณ์ล่วงหน้าอันเกิดจากอำนาจบุญหรือบาป (กรมการศาสนา, 2525, น. 243-245)
ซึ่งทั้งคู่กระทำร่วมกันมาในอดีตชาติ ความฝันนี้เป็นตัวอย่างที่สนับสนุนความเป็นผู้สัมผัสพิเศษ
ของเติร์ตให้ชัดเจน รวมทั้งเน้นย้ำให้เห็นว่าการได้พบกับเป่าไม่ใช่เรื่องบังเอิญแต่เป็นสิ่งที่กำหนด
ด้วยบุญวาสนาที่มีต่อกัน

นอกจากนี้แล้วความฝันดังกล่าวยังสอดคล้องเชื่อมโยงไปถึงบุคลิกของตัวละคร
ตามขนบของนวนิยายวาย โดยผู้เขียนกำหนดให้เป่าเป็น “พระเอก” (Seme) หมายถึง ตัวละคร
ชายผู้ปกป้องอีกฝ่ายหนึ่ง และกำหนดให้เติร์ตเป็น “นายเอก” (Uke) หมายถึง ตัวละครชาย ผู้ถูก
ปกป้อง ดังตัวอย่างที่ 2 จากตอนที่ 20 (MoreFIIN, 2563, น. 255-256)

เติร์ตที่หลับอยู่และฝันไปว่ากำลังเดินเล่นอยู่ในมหา'ลัย พลันก็มีกลุ่มนักศึกษา
อันธพาลที่เคยมาดูดวงแล้วไม่แม่นยำตามมาเอาคืน

“ไอ้เติร์ต ไอ้จอมลวงโลก วันนี้พวกกูจะมาเอาคืน”

พูดจบกลุ่มนักศึกษาก็ตรงเข้ามาจะทำร้าย เติร์ตไม่รู้จะหนีไปทางไหนเพราะ
ทุกด้านถูกปิดกั้นหมด เติร์ตเอามือมาปกป้องตัวเองแล้วคิดว่าตัวเองต้องตายแน่ ๆ จากการถูกซ้อม
แต่ไม่ทันที่ทั้งหมดจะมาทำร้ายเติร์ต เป่าก็เข้ามาก่อนจะจับมือเติร์ตแน่นแล้ว
เอาตัวเองกั้นจากการที่คนที่จะมาทำร้าย เติร์ดรู้สึกเหมือนมีคนดูแล ตกหลุมรักเป่าผีรูปหล่อ ที่มาใน
ชุดนักบินที่ตัวเองทำบุญไปให้ ก่อนเป่าจะออกหมัดต่อสู้เพื่อปกป้องเติร์ตจนอันธพาลพวกนั้นถอยหนีไป

“เป็นไรไหมเตีร์ด” เป้าหันกลับมาพร้อมกับเอามือทั้งสองข้างมาจับบ่าของเตีร์ด ทั้งสองข้างพร้อมกับจ้องมองหน้าเตีร์ด เตีร์ดหันร่อนผ่าว เขินคนตัวสูงตรงหน้าก่อนจะตอบออกไป

“ไม่เป็นไร ขอบใจนะเป้า” เตีร์ดยิ้มพูดจบก่อนจะถามเป้าออกไป

“อันนี้เรื่องจริงหรือฝัน” เตีร์ดถาม

“ฝัน นี่คือการฝันของนายเตีร์ด เราเข้ามาช่วยนายเพราะเห็นนายฝันร้าย เราไม่อยากให้นายฝันร้าย” เป้าบอก เตีร์ดได้ยินก็ติดกับคนตรงหน้าไปไกล...

จากตัวอย่างที่ 2 ทำให้เห็นบุคลิกกรวมทั้งบทบาทที่ชัดเจนของตัวละครว่าเป้าเป็นตัวละครที่คอยปกป้องเตีร์ดจากอันตราย เช่นเดียวกับ “งูยักษ์” ในนิมิตฝันที่ปกป้องเตีร์ดจาก “ยักษ์” ที่จะมาทำร้าย ซึ่งเหตุการณ์ทั้งหมดที่กล่าวมานี้แสดงให้เห็นว่าลักษณะนิสัยประจำวันพฤหัสบดี มีอิทธิพลต่อการกำหนดแก่นเรื่อง โครงเรื่อง บุคลิกภาพ สร้างตัวละคร โดยเฉพาะการกำหนดความสัมพันธ์ของตัวละครระหว่างตัวละครผู้มีสัมผัสพิเศษกับตัวละครผีซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่เหนือธรรมชาติ อันจะนำไปสู่การผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติประเด็นต่าง ๆ ต่อไป

2. การผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติ

2.1 การผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องลักษณะของผี

ผี เป็นสิ่งที่มนุษย์เชื่อว่าเป็นสภาพลึกลับ มองไม่เห็นตัว แต่อาจจะปรากฏเหมือนมีตัวตนได้ อาจให้คุณหรือโทษได้ มีทั้งดีและร้าย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, น. 781) ในนวนิยายเรื่องนี้สร้างความเชื่อเรื่องลักษณะของผีมาผลิตซ้ำผ่านตัวละครชื่อ “เป้า” พระเอกของเรื่อง ดังตัวอย่างที่ 3 จากตอนที่ 18 (MoreFIIN, 2563, น. 238)

“ผ ผีนี่หว่า” เตีร์ดหลับตาแน่นตะโกนลั่น นี่เป็นครั้งแรกที่ตัวเองเจอของจริง สิ่งทีเตีร์ดเรียกว่าผีค้อย ๆ ลุกขึ้นมา นั่งก่อนจะพูดออกไป

“ไม่ต้องกลัว **ผมมาดี** ผมมาขอความช่วยเหลือ” ผู้ชายหน้าขาวซีดแต่งตัวด้วยชุดสีขาวหม่น วิญญาณกับเตีร์ดพูดออกมา เตีร์ดได้ยินก็ยิ่งตกใจที่อีกฝ่ายพูด...

จากตัวอย่างที่ 3 วิญญาณของเป้าจัดอยู่ในประเภท “วิญญาณมาดี” หรือ “ผีดี” กล่าวคือ เป็นวิญญาณเจตนาดีต่อผู้ที่ได้พบ คอยช่วยเหลือ ให้แต่คุณไม่โทษ ชี้นำไปในทางดี วิญญาณประเภทนี้มักเป็นผู้ที่มีกรรมหรือความสัมพันธ์ในทางที่ดีกันมาตั้งแต่อดีต และส่วนใหญ่จะประสบกับผู้ที่มักทำบุญ ทำทาน รักษาศีลเป็นประจำ ตรงข้ามกับ “วิญญาณมาร้าย” ซึ่งมักจะให้โทษแก่ผู้ที่ได้พบ เช่น ทำให้เจ็บป่วย หรือทำให้เกิดอุบัติเหตุ (สุดาพร หงษ์นคร, 2539, น. 121)

นอกจากนี้ผู้เขียนได้สร้างตัวละครให้มีลักษณะสอดคล้องกับความเชื่อดั้งเดิมคือผีหรือวิญญาณจะมีลักษณะเป็นนามธรรม ละเอียด คล้ายกับอากาศ แต่ก็มีฤทธิ์อำนาจที่จะปรากฏ

ให้มนุษย์เห็นหรือสามารถแสดงสัญญาณบางอย่างให้มนุษย์ทราบได้ (สุตาพร หงษ์นคร, 2539, น. 119) ดังตัวอย่างที่ 4 ตอนที่ 19 (MoreFIIN, 2563, น. 253-254)

“เป่า ทำดีมากเลย นายอยากได้อะไร กินอะไรไหม เราจะทำบุญไปให้”

เป่ายิ้มก่อนจะหันมาบอก

“อยากกินเป๊ปซีนะ ไม่เคยมีใครทำบุญให้เลย” เป่ายิ้มบอก

เดิร์ดได้ยินก็หัวเราะออกมา

“เป๊ปซี่ ตลกอะ แต่ก็จริง คงไม่มีใครทำบุญให้คนตายด้วยเป๊ปซี่หรอกเดี๋ยวเราจัดการให้” เดิร์ดพูดจบก็เพลอสีมด้วยยกมือขึ้นจะวางบนบ่าเป่าแต่ก็จับต้องไม่ได้เพราะสีมไปว่าอีกฝ่ายไม่มีตัวตน เป่าเห็นก็ยิ้มออกมา

“นายสีมไปเหรวว่าเราไม่มีร่างกายอะ” เป่ายิ้มกว้างออกมา เดิร์ดได้เห็นก็เริ่มรู้สึกดีกับคนตรงหน้ามากขึ้น...

จากตัวอย่างที่ 4 แสดงให้เห็นว่าแม้เป่าจะสามารถปรากฏตัวให้เดิร์ดเห็นได้แต่เดิร์ดและเป่าก็ไม่สามารถสัมผัสซึ่งกันและกันได้ เนื่องจากเป่าอยู่ในสถานะของวิญญาณซึ่งไม่มีตัวตน สถานะความเป็นผีของเป่าจึงมีบทบาทสำคัญในการรื้ออารมณ์ผู้อ่านให้ติดตามและเอาใจช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับผีจบลงด้วยความสมหวัง ถึงแม้ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ที่อยู่นอกเหนือกฎเกณฑ์ของธรรมชาติก็ตาม

โดยสรุปนวนิยายเรื่องนี้ผลิตซ้ำให้เห็นลักษณะของผีว่า เป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตน เป็นผีที่มีจิตใจดี และต้องทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้จึงจะมีพลังเพิ่มขึ้น

2.2 การผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องความสามารถของผี

สิ่งเหนือธรรมชาติทั้งหลายนั้นจะมีความสามารถบันดาลหรือกระทำสิ่งต่าง ๆ เช่น เข้าฝัน ทำให้เกิดลางสังหรณ์ หรือทำนายเหตุการณ์ ได้ตามที่ตนต้องการ อำนาจหรือความสามารถเหล่านี้เกิดจากการบำเพ็ญเพียรและสะสมบุญบารมี อาจมากหรือน้อยแตกต่างกันตามการบำเพ็ญเพียรเหล่านั้น (สุตาพร หงษ์นคร, 2539, น. 121) จากการศึกษาพบว่านวนิยายเรื่อง Y-DESTINY หรือเป็นที่พรหมลิขิตสร้างตัวละคร “เป่า” ให้เป็นผีที่มีความสามารถหายตัวหรือเคลื่อนย้ายสิ่งของได้ ซึ่งเป็นการผลิตซ้ำภาพของผีตามความเชื่อของไทยว่านั่นผีต้องสามารถล่องหน หายตัว และทำให้สิ่งของเคลื่อนที่หายหายไปได้ ดังตัวอย่างที่ 5 ตอนที่ 19 (MoreFIIN, 2563, น. 242)

“เป็นผี ทำอะไรได้บ้าง” เดิร์ดหลังจากที่ตั้งชื่อให้ผีรูปหล่อก็ถามขึ้น

“ตอนนี้ก็หายตัวและก็ย้ายสิ่งของนิดหน่อยอะ” เป่าตอบออกไป

“แล้วแบบบอกห่วย บั๊ห่วย หรือรู้เหตุการณ์ล่วงหน้าละ” เดิร์ดถาม

“ทำไม่ได้อะ ต้องเป็นวิญญาณที่อยู่มานานแล้ว ผีฝึกหัดอย่างเราทำไม่ได้” เป่าตอบ

“มีแบ่งด้วยเธอ” เติร์ดทำหน้าสงสัย

“มีดี ยิ่งอยู่นานยิ่งสะสมความดีหรือยังมีคนส่งบุญให้เท่าไรก็จะยิ่งปลดล๊อคระดับความสามารถได้มากขึ้นเท่านั้น” เป้าบอก...

ตัวอย่างที่ 5 แสดงให้เห็นว่าความสามารถในการหายตัวหรือเคลื่อนย้ายสิ่งของของเป้าเป็นเพียงความสามารถขั้นต้นที่สามารถทำได้ในฐานะ “ผีฝึกหัด” ยังมีความสามารถอีกหลายข้อที่เป้าอาจสามารถทำได้หากมีบารมีและได้รับส่วนบุญส่วนกุศลมากพอ

เมื่อเติร์ดทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้เป้าอย่างต่อเนื่อง ทำให้เป้ามีพลังมากขึ้นและสามารถปลดล๊อคความสามารถในการ “ทำนายเหตุการณ์ในอดีตและอนาคต” ซึ่งหมายถึงการเห็นเหตุการณ์ที่กำลังจะเกิดขึ้นล่วงหน้าไม่ว่าจะกับใครก็ตามที่ตั้งใจมองหรือสามารถเห็นเหตุการณ์ที่ผ่านมาแล้วก็ได้ ดังตัวอย่างที่ 6 ตอนที่ 19 (MoreFIIN, 2563, น. 250)

“เติร์ดมีคนจะกระโดดสะพานนายต้องไปช่วยเขาเดี๋ยวนี้” เป้าพูดจบเติร์ดก็ตกใจก่อนจะถามออกไป

“ไหน ที่ไหน พาไปเลย” เติร์ดพูดจบเป้าก็พาไปยังจุดเกิดเหตุและก็เห็น ผู้ชายอีกคนกำลังจะกระโดดสะพานก่อนเติร์ดจะรีบโทรไปแจ้งกู้ภัยและเรียกให้ ชาวบ้านแถวนั้นช่วยอย่างทุลักทุเล

หลังสถานการณ์คลี่คลายเติร์ดก็ถามเป้าขึ้น

“ไหนว่าไม่รู้เหตุการณ์ล่วงหน้าไง” เติร์ดถามเป้า

“ไม่รู้จะอยู่ ๆ มันก็มาเอง น่าจะเป็นเพราะบุญที่นายทำให้เมื่อตอนกลางวัน”...

จากตัวอย่างที่ 6 ความสามารถในการทำนายเหตุการณ์ของเป้าเป็นความสามารถที่เติร์ดรอคอยมากที่สุด เนื่องจากอาชีพเสริมของเติร์ดคือการเปิดตำหนักรับดูดวงแต่เติร์ดไม่ได้เป็นหมอดูจริง ๆ สิ่ง que เติร์ดทำมาตลอดคือการใช้วิชาการแสดงเพื่อให้คนอื่นเชื่อ เมื่อเป้ามาขออยู่ด้วยงานสำคัญที่เติร์ดต้องการให้เป้าช่วยมากที่สุดก็คือการทำนายอดีตและอนาคตของคนที่มาดูดวงกับเติร์ดนั่นเอง

จะเห็นว่าผู้เขียนนำความเชื่อเรื่องความสามารถของผีทั้งการหายตัวและการทำนายเหตุการณ์มาผลิตซ้ำเพื่อเป็นส่วนเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างพระเอกและนายเอก โดยผู้เขียนตั้งใจเลือกประเด็นซึ่งผู้อ่านรับรู้อยู่แล้วมานำเสนอให้สอดคล้องกับลักษณะตัวละคร คือ กำหนดให้เป้าซึ่งสามารถทำนายอดีตและอนาคตได้ มาให้ความช่วยเหลือและเป็นส่วนเติมเต็มความต้องการของเติร์ดซึ่งเป็นหมอดูแต่ไม่สามารถทำนายเหตุการณ์ได้จริงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.3 การผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องร่างทรง

การทรงเจ้าเข้าผี เป็นการสื่อสารกับอำนาจเหนือธรรมชาติ โดย “ร่างทรง” หรือ “คนทรง” จะทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการเชิญผีบรรพบุรุษ วิญญาณศักดิ์สิทธิ์ เทพเจ้า หรือสิ่ง

ศักดิ์สิทธิ์ที่สักการะบูชามาประทับยังร่างเพื่อวัตถุประสงค์บางประการ เช่น การรักษาโรค ทำนายอนาคต หรืออธิบายสาเหตุของภัยพิบัติต่าง ๆ (ยศ สันตสมบัติ, 2559, น. 286) จากการศึกษาพบว่าผู้เขียนนำความเชื่อเรื่องการทรงเจ้าเข้าผีมาผลิตซ้ำผ่านพฤติกรรมของ “เดิร์ด” ดังตัวอย่างที่ 7 ตอนที่ 17 (MoreFIIN, 2563, น. 217)

ที่หอพักในมหา'ลัย ห้องเดิร์ด

“เจ้าพ่อครับ เทอมนี่ผมจะโดนไทร่เปล่าครับ” หนึ่งในนักศึกษาที่นั่งรายล้อมเดิร์ดเด็กหนุ่มนิเทศปีหนึ่งที่ทำท่าเข้าทรงถามขึ้น เดิร์ดเด็กหนุ่มที่นั่งหลับตา ทำท่าทางเลียนแบบคนแก่ อยู่นิ่งไปก่อนจะตอบออกมา

“แล้วมึงร่ำเรียนแขนงวิชาไหนอะ” เดิร์ดยังคงทำน้ำเสียงคนแก่ตอบออกมา

“เรียนเพียวฟิสิกส์ครับ” นักศึกษาตรงหน้าตอบ

“อะไรนะ ข้าไม่เข้าใจ เปรี๊ยะ ผี ลี ก อะไร พุดใหม่ดิ” ร่างทรงตรงหน้าทวนคำถาม เพราะไม่เข้าใจภาษาของเด็กสมัยใหม่...

จากตัวอย่างที่ 7 พฤติกรรมของเดิร์ดข้างต้นจะเห็นว่าเดิร์ดทำหน้าที่เป็น “คนทรง” เพื่อให้ “เจ้าพ่อ” ประทับผ่านร่างของตนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำนายดวงชะตาให้นักศึกษาเป็นการผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องร่างทรงโดยลักษณะของร่างทรงที่ปรากฏคือ การนั่งหลับตา มีน้ำเสียงและท่าทางคล้ายคนสูงอายุ รวมทั้งพูดภาษาโบราณ แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนรับรู้เรื่องการสื่อสารกับอำนาจเหนือธรรมชาติผ่านร่างทรงรวมทั้งพลังอำนาจของผีที่ประทับผ่านร่างทรงซึ่งเป็นความเชื่อเก่าแก่ของสังคมไทย จึงเลือกนำความเชื่อนี้มาผลิตซ้ำให้สอดคล้องกับลักษณะนิสัยชอบเรื่องลึกลับและมีสัมผัสพิเศษของเดิร์ด

ภาพที่ 1 ภาพตัวละคร “เดิร์ด” ในขณะเป็นร่างทรง จากละครชุดเรื่อง Y-DESTINY หรือเป็นที่พรหมลิขิต ที่มา: (COPY A Bangkok Series, 2564)

2.4 การผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องการเล่นผีถ้วยแก้ว

การเล่นผีถ้วยแก้วเป็นการสื่อสารกับอำนาจเหนือธรรมชาติ โดยการเชิญดวงวิญญาณมาสถิตในถ้วยแก้ว หลังจากนั้นจะถามคำถามหรือข้อสงสัยใด ๆ ก็ได้ ถ้วยแก้วจะเลื่อนไปตามตัวอักษรที่อยู่บนแผ่นกระดาษเพื่อตอบคำถาม (เสฐียรพงศ์ วรรณปก, 2562, ออนไลน์) ซึ่งใน

นวนิยายได้นำความเชื่อเรื่องนี้มาผลิตซ้ำให้เห็นวิธีการสื่อสารกับวิญญาณ ดังตัวอย่างที่ 8 ตอนที่ 17 (MoreFIIN, 2563, น. 224–225)

“เดี๋ยวกูมีข่าวใหญ่มาบอก” หนึ่งในนักศึกษาท่าทางร้อนรนบอก
“อะไรของพวกมึงไอ้ข่าวเหี้ยม ไอ้วัด” เดิร์ดถามท่าทางอยากรู้
“ไอ้เดิร์ด มึงรู้ข่าวใหม่ว่าสองสามวันที่แล้วมีการขุดพบโครงกระดูกคนที่หลังมออะ”
ข่าวเหี้ยมถาม

“ก็ได้นอนอยู่ แล้ว?” เดิร์ดย้อน
“พวกกูก็เลยอยากชวนมึงไปพิสูจน์ความจริงหน่อยนะ”
“ยังงี้” มั่นถาม
“ก็ไปเล่นผีถ้วยแก้วไง เชิญวิญญาณไง จะได้ถามว่าเป็นใครมาจากไหน แล้วเราก็ก๊อเรื่องมาลงในชมรมมิตินี้ลับของเรารับรองดังเลยมึง” ข่าวเหี้ยมพูด...

จากตัวอย่างที่ 8 ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าการผู้เขียนเลือกผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องการสื่อสารกับวิญญาณด้วยการเล่นผีถ้วยแก้วนั้น อาจเป็นเพราะการเล่นนี้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ผู้เขียนอาจมีประสบการณ์ร่วมหรือรู้จักการเล่นผีถ้วยแก้วดีในระดับหนึ่ง ในฉากผีถ้วยแก้วผู้เขียนจึงแสดงขั้นตอนของการเล่นผีถ้วยแก้วอย่างละเอียด ในขณะที่ฉากอื่น ๆ เช่น ฉากการประทับทรงเจ้าพ่อ ผู้เขียนไม่ได้อธิบายรายละเอียดขั้นตอนการเข้าทรงมากนัก ดังตัวอย่างที่ 9 ตอนที่ 17 (MoreFIIN, 2563, น. 226–227)

“มา ๆ พวกมึงเราจะนั่งตมนี้แหละ” วัดที่ถือเสื้อมาด้วยปูลงพร้อมกับวางอุปกรณ์ลง ประกอบไปด้วย รูป กระดานอักษร และแก้วหนึ่งใบ

“พวกมึงนั่งเป็นวงเดี่ยวกูจะจุดธูปแล้วแต่ละคนค่อย ๆ เอามือมาจิ้มที่แก้วพร้อมกับพูดคำที่กูบอกไปตอนก่อนมานะ” เดิร์ดท่าทางชำนาญ หลังจากนั้นเดิร์ดก็จุดธูปหนึ่งดอกก่อนจะพูดออกไป

“เจ้าที่เจ้าทางสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายผมขออนุญาตเชิญดวงวิญญาณของบุคคลที่เสียชีวิต ณ ที่แห่งนี้และถูกขุดพบศพไปเมื่อวานนี้เข้ามาอยู่ในแก้วใบนี้ เพื่อที่พวกเราจะได้รู้ว่าเป็นใครมาจากไหน” พูดเสร็จเดิร์ดก็ปักธูปลง ก่อนจะเอานิ้วชี้ไปวางบนแก้วเป็นคนแรกพร้อมกับพูดว่าพุท หลังจากนั้นทุกคนก็พูดไล่คำกันออกไปรวมเป็น พุท ไธ ธา ยะ ไม่นานก็มีลมพัดแรงมาทุกคนขนลุกก่อนทุกคนจะ สัมผัสได้ว่าเหมือนมีอะไรบางอย่างอยู่ในแก้วแล้ว

“มีดวงวิญญาณเข้ามาแล้วใช้ไหมครับ” เดิร์ดถามออกไปหลังจากนั้นแก้วก็เลื่อนไปว่า “ใช่”

“ผู้หญิงหรือผู้ชายครับ” ข่าวเหี้ยมถาม แก้วเลื่อนไปที่คำว่า “ผู้ชาย”

“แล้วทำไมถึงมาอยู่ที่นี่ครับ” วัดถาม ก่อนแก้วจะเลื่อนไปที่คำว่า “ฆ่า”

“แล้วมีอะไรให้ช่วยไหมครับ” เติร์ดถามก่อนแก้วจะเลื่อนไปคำว่า “มี”

“บอกมาได้เลยครับ” ข้าวเหนียวเสริม ก่อนแก้วจะเลื่อนไปคำว่า “ตาย” ทุกคนหันมามองหน้ากันรู้สึกหวั่น ๆ

“ตายอะไรครับ” วัดเริ่มเสียงสั่นถาม ก่อนแก้วจะเลื่อนไปที่คำที่ผสมกันได้ว่า “แทน”

“ตัวตาย ตัวแทน” ทุกคนพูดออกมาพร้อมกันก่อนลมจะพัดมาแรงจะทุกคนด้านลมไม่ไหวทำให้ข้าวของกระจัดกระจายวุ่นวาย ทุกคนหันมามองหน้ากัน รู้แล้วว่าสถานการณ์ไม่ดีก่อนจะพากันวิ่งหนีตายออกมา...

จากตัวอย่างที่ 9 จะเห็นว่าผู้เขียนกล่าวถึงอุปกรณ์ในการเล่น ได้แก่ “รูป กระดาน อักษร และแก้วหนึ่งใบ” รวมถึงขั้นตอนการเล่นอย่างละเอียดเริ่มตั้งแต่การจัดรูปเพื่ออนุญาตสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และเชิญดวงวิญญาณ การท่องคาถา “พุท โธ ธา ยะ” รวมทั้งการถามคำถามต่าง ๆ

การเล่นผีถ้วยแก้วเป็นการเล่นที่รู้จักอย่างแพร่หลายโดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนนักศึกษาและถูกผลิตซ้ำอย่างต่อเนื่องผ่านสื่อช่องทางต่าง ๆ ทั้งในรูปแบบเรื่องเล่า ละคร ภาพยนตร์ และอื่น ๆ ความเชื่อนี้จึงอยู่ในความรับรู้ของคนทั่วไป การที่ผู้เขียนเลือกการเล่นผีถ้วยแก้วมาผลิตซ้ำผ่านนวนิยายเรื่องนี้จึงสามารถทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่าย นอกจากนี้การเล่นผีถ้วยแก้วยังมีบทบาทช่วยเสริมลักษณะชอบเรื่องลึกลับและความเป็นผู้นำในเรื่องเหนือธรรมชาติของเติร์ดให้โดดเด่นและชัดเจนขึ้นอีกด้วย

ภาพที่ 2 ภาพการเล่นผีถ้วยแก้วเพื่อสื่อสารกับวิญญาณ จากละครชุดเรื่อง Y-DESTINY หรือเป็นที่พรหมลิขิต ที่มา: (COPY A bangkok Series, 2564)

2.5 การผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องภพชาติ

ภพ หมายถึง โลกที่อยู่ของสัตว์หรือภาวะชีวิตของสัตว์ ประกอบด้วย 3 ภพ ได้แก่ กามภพ คือ ภพของผู้ที่ยังแสวงหาความสุข รูปภพ คือ ภพของผู้ที่เข้าถึงรูปฌาน และ อรูปภพ คือ ภพของผู้ที่เข้าถึงอรูปภพ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559, น. 279) ตามความเชื่อในวัฒนธรรมไทยเชื่อว่าเมื่อมีผู้เสียชีวิตวิญญาณจะว้ายเวียนตายเกิดไปในภพภูมิต่าง ๆ ตามกิเลส

กรรม หรือวิบากของตน นวนิยายเรื่องนี้กล่าวถึงเป่าเนื้อคู่ของเตีร์ดที่มาจากคนละชาติภพ ดังตัวอย่างที่ 10 ตอนที่ 20 (MoreFIIN, 2563, น. 267)

“ภพภูมิที่เราดำเนินชีวิตอยู่ไม่ได้มีแค่ภพภูมิเราเพียงอย่างเดียว หากแต่มีภพภูมิคู่นานที่ดำเนินไปพร้อม ๆ กัน ทั้งอดีต และอนาคต บางทีโยมคนนั้นอาจมาจากอีกภพหนึ่ง ในอนาคต กลับมาเพื่อจะบอกให้คนที่มียุญต่อกันในอดีตช่วยเหลือให้อนาคตของเขาเป็นไปตามเวลาที่ถูกต้อง เพราะเขาอาจจะยังไม่ถึงเวลาที่เขาคงจากไป อาตมานำความมาเล่าได้เพียงเท่านี้ แล้วโยมกับเขาจะได้พบกันเมื่อนั้นโยมจะเข้าใจทั้งหมด” หลวงพ่อให้ปริศนาคนตรงหน้า เตีร์ดถึงแม้จะไม่ค่อยเข้าใจแต่ก็วางใจเพราะเชื่อว่าจะได้พบเป่าอีก...

จากตัวอย่างที่ 10 แสดงให้เห็นว่าเป่าเป็นวิญญาณที่เสียชีวิตก่อนที่จะหมดอายุขัย และก่อนที่จะได้พบกับเนื้อคู่ซึ่งมีบุญวาสนาต่อกัน ดวงวิญญาณของเป่าจึงยังคงวนเวียนอยู่ในกามภูมิและมาขอความช่วยเหลือจากเตีร์ดเพื่อให้เตีร์ดช่วยแก้ไขอนาคตให้ถูกต้อง

ความเชื่อเรื่องภพชาติเป็นเรื่องที่คงอยู่ในวัฒนธรรมไทยอย่างแนบแน่นจากอิทธิพลของแนวคิดทางศาสนา เนื่องจากพุทธศาสนายอมรับว่านอกจากสิ่งมีชีวิตที่มนุษย์มองเห็นได้ทั่วไปแล้วยังมีชีวิตในรูปแบบอื่น ๆ อยู่ในภพภูมิต่าง ๆ (พระครูวิจิตรธรรมาทร (เรียน ติสฺสวโร) และคณะ, 2562, น. 431) ได้แก่ กามภูมิ (มนุษย์ สวรรค์ และนรก) รูปภูมิ (สวรรค์ตั้งแต่ชั้นปรินิมิตตสวรรค์ขึ้นไป เรียกว่า พรหมโลก) และอรุณภูมิ (พรหมไม่มีรูป เรียกว่า อรูปพรหม)

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาการผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติในนวนิยายวายออนไลน์เรื่อง “Y-DESTINY หรือเป็นที่พรหมลิขิต” ในฐานะสื่อวัฒนธรรมประชานิยม จำแนกผลการศึกษาออกเป็น 2 ประเด็น และอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ลักษณะนิสัยประจำวันเกิด: ที่มาของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนกับผี ผลการศึกษาพบว่าการผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติและการสร้างความสัมพันธ์ของตัวละครในนวนิยายเรื่องนี้ได้รับอิทธิพลจากลักษณะนิสัยประจำวันเกิดของ “นายเอก” ตัวแทนผู้ที่เกิดวันพฤหัสบดี ซึ่งมีลักษณะนิสัยสำคัญคือ “มีสัมผัสพิเศษ” และ “ชอบเรื่องลึกลับ” ผู้เขียนจึงกำหนดเหตุการณ์ในเรื่อง รวมทั้งความสัมพันธ์ของตัวละครให้สัมพันธ์กับความลึกลับและเหนือธรรมชาติและลักษณะนิสัย โดยเฉพาะการสร้าง “พรหมลิขิต” ให้แก่ “เป่า ในฐานะ “พระเอก” ซึ่งมีสถานะเป็นวิญญาณและ “เตีร์ด” ในฐานะ “นายเอก” ซึ่งมีสัมผัสพิเศษมากกว่าคนปกติ ในประเด็นนี้ทำให้เห็นว่าความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติเข้ามามีบทบาทในการลิขิตให้พระเอกและนายเอกได้พบรักกัน แทนที่ “พระพรหม” ซึ่งเป็นผู้สร้างโลกและกำหนดความเป็นไปของสิ่งต่าง ๆ บนโลกตามคติของศาสนาพราหมณ์ – ฮินดู ลักษณะเหล่านี้นอกจาก

จะเน้นย้ำให้ลักษณะสัมพันธ์พิเศษของตัวละครโดดเด่นซึ่งผู้อ่านต้อง “เอาใจช่วย” ในความสัมพันธ์ที่ “เหนือจริง” ของพระเอกและนางเอกให้สมหวังแล้ว ยังแสดงให้เห็นการ “บูรณาการ” ความเชื่อผีและพรามหณ์ – ฮินดูเข้าด้วยกัน ในบริบทใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้อ่าน

นวนิยายวาย หรือที่ นันทนัย ประสานนาม (2563, น. 163) เรียกว่า นวนิยาย “โรมานซ์ระหว่างผู้ชาย” เป็นงานบันเทิงคดีที่ได้อิทธิพลจากชนบของวรรณกรรมแนวยาโออิ (Yaoi) ของญี่ปุ่นที่กำลังได้รับความนิยมจากผู้อ่านและผู้ชมในประเทศไทย รวมทั้งเผยแพร่ผ่านช่องทางที่หลากหลายทั้งทางโทรทัศน์และช่องทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน

เนื้อหาส่วนใหญ่จะกล่าวถึงสัมพันธ์ของตัวละครในลักษณะที่เป็นเพื่อนกันสมัยเด็ก เป็นเพื่อนสนิทกันในมหาวิทยาลัย คนที่รักกันอยู่แล้ว หรือเป็นคนที่ไม่ถูกกันมาก่อน ซึ่งทุกความสัมพันธ์จะต้องผ่านอุปสรรคต่าง ๆ อันเป็นบทพิสูจน์ความรักระหว่างกันตามชนบของนวนิยายวาย (ณัฐชนนท์ สุขฤกษ์ทองและภูวิน บุนนยะเวชชีวิน, 2562, น.365) แต่ในเรื่อง “Y-DESTINY หรือเป็นที่พรหมลิขิต” ผู้เขียนสร้างความเป็นโรมานซ์ระหว่างผู้ชายด้วยการใช้ความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติมาสร้าง “พรหมลิขิต” ที่เหนือธรรมชาติให้กับตัวละคร ทำให้ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างพระเอกและนางเอก รวมทั้งเหตุการณ์ในเรื่องแตกต่างไปจากนวนิยายวายเรื่องอื่น ๆ เนื่องจากอุปสรรคที่ทั้งคู่ต้องฝ่าฟันไม่ใช่เรื่องของความสัมพันธ์ในโลกเดียวกันแต่ความสัมพันธ์ของชีวิตต่างภพระหว่างมนุษย์กับวิญญาณ

2. การผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติ ในนวนิยายวายออนไลน์เรื่อง “Y-DESTINY หรือเป็นที่พรหมลิขิต” อภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

2.1 การผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องลักษณะของผี ลักษณะของผีที่ปรากฏในเรื่องก็คือเป็นผีที่มาดี คือเป็นผีที่ให้คุณและชักนำไปในทางที่ดี และไม่มีร่างกายจึงไม่สัมผัสตัวมนุษย์ได้

2.2 การผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องความของผี ได้แก่ หายตัวและทำนายเหตุการณ์ไม่ว่าจะในอดีตหรืออนาคตได้

2.3 การผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องร่างทรง ซึ่งเป็นสื่อสารกับอำนาจหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติเพื่อทำนายดวงชะตา โดยเมื่อร่างทรงประทับร่างแล้วจะมีน้ำเสียงและกิริยาอาการคล้ายผู้สูงอายุ

2.4 การผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องการเล่นผีถ้วยแก้ว ซึ่งเป็นการสื่อสารกับวิญญาณด้วยการอัญเชิญดวงวิญญาณมาสถิตในถ้วยแก้ว เพื่อซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ

2.5 การผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องภพชาติ หรือการเวียนว่ายตายเกิดของลักษณะชีวิตที่นอกเหนือจากมนุษย์ในภพภูมิต่าง ๆ ตามกรรมที่กระทำ

ความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติถูกนำมาผลิตซ้ำผ่านงานวรรณกรรมในรูปแบบที่หลากหลาย ดังที่ ขวัญจิตร นุชชำนาญ และคณะ (2556) ศึกษาเรื่อง *ความเชื่อเหนือ*

ธรรมชาติและการสร้างภาวะเหนือธรรมชาติในนวนิยายของกึ่งจักร ที่แสดงให้เห็นการนำความเชื่อเหนือธรรมชาติมาผลิตซ้ำในนวนิยายของกึ่งจักร 3 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ความเชื่อเกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย ด้านที่ 2 ความเชื่อเกี่ยวกับลางสังหรณ์และความฝัน และด้านที่ 3 ความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจจิต ในประเด็นความสามารถของผีนั่น ลิขรินทร์ สนิทชน (2561) ได้ศึกษาเรื่อง *สองผี เสาะผ้าในสาปภูษาและรอยไหม* โดยผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าความสามารถของตัวละครผีในนวนิยายทั้ง 2 เรื่อง คือ เจ้าสีเกิด จากเรื่องสาปภูษา เจ้าศิริวัฒนาและเม้ย จากเรื่อง รอยไหม นี้ถูกกำกับด้วยชนชั้นทำให้มีความสามารถแตกต่างกัน กล่าวคือ ยิ่งมีชนชั้นทางสังคมสูงก็จะมีพลังอำนาจมากไปด้วย ในส่วนของการผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติละครโทรทัศน์นั้น จิรวิดี วิไลลอยและอัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว (2559) ได้ศึกษาเรื่อง *การปรับเปลี่ยนความหมายผีในละครโทรทัศน์ไทย* เพื่อศึกษาการสร้างความหมายของผีผ่านละครโทรทัศน์ พบว่าความหมายของผีที่ถูกผลิตซ้ำผ่านละครโทรทัศน์คือ ผีมีพลังอำนาจ ผีแตกต่างกับมนุษย์ และผีถูกควบคุมด้วยกฎแห่งกรรม นอกจากนี้ในงานวิจัยเรื่อง *พลวัตและการสืบสานตำนานแม่นาคพระโขนงในสื่อบันเทิงยุคปัจจุบัน* ของ สรรตน์ จิรบรรวิสุทธิ์ (2562) แสดงให้เห็นพลวัตของความเชื่อเรื่องผีแม่นาคที่ปรากฏในสื่อต่าง ๆ ทั้งภาพยนตร์ บทละครโทรทัศน์ และบทละครเวที เป็นการผลิตซ้ำความทรงจำร่วมเกี่ยวกับผีและมีความสัมพันธ์กับสังคม 5 ประการได้แก่ ผีกับเพศหญิง ผีกับพระ ผีกับการแพทย์ ผีกับการเกษตร และการเป็นอื่น

งานวิจัยที่ยกมาข้างต้นสอดคล้องกับผลการศึกษาของผู้วิจัยดังที่ได้กล่าวไปแล้ว โดยจะเห็นว่าความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติถูกผลิตซ้ำผ่านวรรณกรรมที่หลากหลายและได้รับความนิยมตามยุคสมัยทั้งนวนิยาย ละครโทรทัศน์ ละครเวที และภาพยนตร์ รวมทั้งสื่อออนไลน์ ทำให้เห็นว่าความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติยังคง “ไหลเวียน” อยู่ในสังคมไทยมาโดยตลอด ทั้งนี้การดำรงอยู่อย่างเหนียวแน่นของความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติอาจเป็นเพราะเหตุผล 3 ประการ ได้แก่ ประการแรกความเชื่อเรื่องผีเป็นคำตอบของปรากฏการณ์ธรรมชาติที่ผู้คนในอดีตอธิบายไม่ได้ ประการถัดมาคือเรื่องผีสร้างแรงยึดเหนี่ยวจิตใจและสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของผู้คนในสังคม และประการสุดท้ายคือความเชื่อเรื่องผีมีบทบาทในการควบคุมกฎเกณฑ์ทางสังคมให้ขับเคลื่อนไปได้ (สมสุข หินวิมาน, 2544 อ้างถึงใน ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์, 2548, น. 143)

ปัจจุบันเมื่อโลกพัฒนามากขึ้นเทคโนโลยีการสื่อสารก็พัฒนาตามไปด้วย ทำให้เกิดช่องทางในการผลิตซ้ำความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติที่หลากหลาย โดยเฉพาะบนพื้นที่สื่อออนไลน์ ซึ่งจัดเป็น “สื่อใหม่” ที่ผู้ชมหรือผู้อ่านเข้าถึงได้จากที่ใดก็ได้ เลือกได้ว่าจะชมหรือจะอ่านส่วนใดก็ได้ ไม่จำเป็นต้องรอมตามลำดับ และอ่านย้อนหลังได้ (สมิทธิ บุญชุตินา, 2553, น. 146) นวนิยายออนไลน์เรื่อง “Y-DESTINY หรือเป็นที่พรหมลิขิต” เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่แสดง

ให้เห็นว่าในฐานะสื่อประชานิยมซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายเป็นชนรุ่นใหม่ แต่ผู้เขียนนำเรื่องรวมความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติมาสร้างสรรค์เป็นนวนิยายออนไลน์ทำให้ความเชื่อเหล่านี้เผยแพร่ไปได้อย่างกว้างขวางด้วยระบบเทคโนโลยี หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการนำความเจริญทางเทคโนโลยีมา “รับใช้” ความเชื่อ ทำให้ความเชื่อเหล่านี้ดำรงอยู่ต่อไปได้อย่างมั่นคง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติเป็นประเด็นที่ยังคงมีข้อถกเถียงอย่างกว้างขวางถึง “การมีอยู่จริง” หรือ “เรื่องมงาย” ดังนั้นสิ่งที่ผู้ศึกษาอาจต้องคำนึงในการศึกษาการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมมากกว่าเรื่องความจริงหรือมงาย นั่นคือการดำรงอยู่ของความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติ ว่ามีการปรับตัวและดำรงอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้อย่างมั่นคงได้อย่างไร ผ่านช่องทางใด และความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติประเด็นใดถูกผลิตซ้ำมากที่สุด ประเด็นเหล่านี้เป็นประเด็นที่ต่อยอดไปยังการวิเคราะห์โลกทัศน์ของผู้เขียนในฐานะหน่วยของสังคมได้อีกประการหนึ่ง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาภาพรวมของการผลิตซ้ำหรือการสืบทอดความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติในสื่อประชานิยมประเภทต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์ว่าความเชื่อเรื่องผีและอำนาจเหนือธรรมชาติที่ถูกผลิตซ้ำมากที่สุดคือเรื่องใดและสะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของผู้คนในสังคมอย่างไร
2. ควรมีการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องผี โหราศาสตร์ และศาสนา ว่าความเชื่อเรื่องใดที่มีอิทธิพลต่อการสร้างวรรณกรรมบนพื้นที่สื่อใหม่มากที่สุด มีกลวิธีอย่างไร รวมทั้งเผยแพร่ผ่านช่องทางใด

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2525). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง เล่มที่ 5*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.
- ขวัญจิตร์ นุชชำนาญ, จารุวรรณ ธรรมวัตร, และชูศักดิ์ ศุภรันทน. (2556). ความเชื่อเหนือธรรมชาติและ การสร้างภาวะเหนือธรรมชาติในนวนิยายของกึ่งฉัตร. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม*, 7(2), 55-63.
- คมกฤษ อุยเต็กเค่ง. (2560). *ภารตะ-สยาม? ผี พราหมณ์ พุทธ?*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- จิวิติ วิไลลอย และ อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว. (2559). การปรับเปลี่ยนความหมายผีในละครโทรทัศน์ไทย. *วารสารนิเทศศาสตร์*, 34(2), 47-69.

- ชัยพล ทรงสุนทรวงศ์. (2548). หนังสือไทยกับภาพสะท้อนทางสังคมและสิ่งแวดล้อม, *วารสารอักษรศาสตร์*, 34(2), 140–166.
- ณัฐกาญจน์ นาคนวน. (2564). การดัดแปลงนวนิยายของกฤษณา อโศกศิลป์ในยุคโทรทัศน์ดิจิทัล. ใน นัทธนัย ประสานนาม (บรรณาธิการ). *สุนทรียาสหสื้อ*. กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์.
- ณัฐชนน ศุภอุทอง และ ภูวิน บุญยะเวชชีวิน. (2562). ซีรีส์วาย: ข้อพิจารณาเบื้องต้นทางสถิติ. *Thai Journal of East Asian Studies*, 23(2), 360–383.
- เทพย์ สาริกบุตร, บาง เสริมเสริมสุข, และอุระคินทร์ วิริยะบูรณะ. (2521). *ตำราพรหมชาติ ฉบับราชบุรุษ*. กรุงเทพฯ: ลูก ส.ธรรมภักดี.
- นัทธนัย ประสานนาม. (2563). การเว้นระยะห่างทางเพศสถานะ: นวนิยายยาไอซ์ของไทยในการเมืองเรื่องชนบวรณกรรมกับการตีความ. *วารสารศาสตร์*, 13(3), 160–187.
- พิชยะพัฒน์ นัยสุภาพ. (2563). แสงไฟ ความมืด และความกลัวในเรื่องผีของเหม เวชกร (ปลายทศวรรษ 2470 ถึงต้นทศวรรษ 2510). *วารสารประวัติศาสตร์ ธรรมศาสตร์*, 7(1), 60–85.
- พระครูวิจิตรธรรมมาทร (เรียน ดิสสวีส), สุวิน ทองปั้น, จรัส ลีกา, และอัจฉริยะ วงษ์คำชา. (2562). การสังเคราะห์แนวคิดภุมิในพระไตรปิฎกที่ปรากฏในไตรภูมิพระร่วง. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาจุฬาลงกรณ*, 6(4), 427–438.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์* (พิมพ์ครั้งที่ 28). กรุงเทพฯ: พลธิมม.
- พฤดี เพชรชนะและวิมลมาศ ปฤษฎากุล. (2562). ตัวละครผีที่ผูกติดกับสถานที่ในนวนิยายของ “แก้วแก้ว”. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 5(2), 21–66.
- เมธีส เอี่ยมผาสุก, เดชชาย แก้วอินทร์, นวัต เรืองไชยศรี, จริยาภรณ์ ลินเจริญทวีโชติ, ตรีสุคนธ์ ศิริทรัพย์ และอรศุภางค์ คงพิทักษ์. (2560). เรื่องเล่าผีจากเว็บไซต์ Pantip.com: บริบทการสื่อสารและกลวิธี. *วิจิตรวรรณสาร*, 1(3), 13–34.
- ยศ สันตสมบัติ. (2559). *มนุษย์กับวัฒนธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ลดาวัลย์ ไขคำ. (2564). การเมือง การพัฒนา และ PM2.5 ในกรุงเทพมหานคร และ กรุงเทพมหานคร. *วารสารจันทร์เกษมสาร*, 27(1), 124–240.
- วัชรภรณ์ ดิษฐปาน. (2557). *พระอุปคุต: การสืบทอดและการผลิตซ้ำความเชื่อ ตำนานและพิธีกรรมในสังคมไทยปัจจุบัน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

- วริศา จันทรขำและขวัญฟ้า ศรีประพันธ์. (2560). การเปรียบเทียบความหมายผีในรายการโทรทัศน์ “คนอวดผี” กับความเชื่อเรื่องผีในสังคมไทย. *วารสารการสื่อสารมวลชน*, 5(2), 46–70.
- สมิทธิ บุญชุติมา. (2553). รูปแบบและการใช้สื่อใหม่ (NEW MEDIA) และ “ความใหม่” ของสื่อใหม่. *วารสารการประชาสัมพันธ์และการโฆษณา*, 2(1), 145 – 156.
- สรรัตน์ จิรบวรวิสุทธิ. (2562). พลวัตและการสืบสานตำนานแม่น้ำคพระโขงในลือบ้านเทิง ยุคปัจจุบัน. *วารสารนิเทศสยามปริทัศน์*, 18(2), 69–96.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). *การสำรวจสภาวะทางสังคม วัฒนธรรม และสุขภาพจิต พ.ศ. 2561*. กรุงเทพฯ: กองสถิติสังคม สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- ลิขรินทร์ สนิทชน. (2561). ล่องผี เลาะผ้า ในสาปภูษาและรอยไหม. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 10(1), 153–171.
- สุจิต วงษ์เทศ. (2560). คำนำเสนอ. ใน คมกฤช อยู่เติกเค่ง. *ภารตะ-สยาม? ผี พราหมณ์ พุทธ?*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- สุดาพร หงษ์นคร. (2539). *ประเพณีพิธีกรรมการเข้าทรงพ่อพญาสี้เขี้ยวของชาวไทยยวนบ้านสีคิ้ว ตำบลสีคิ้ว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- เสฐียรพงศ์ วรรณปก. (2562, 26 พฤษภาคม). *เมื่อผมเล่นผีถ้วยแก้ว*. [บทความ] สืบค้นเมื่อ 8 กรกฎาคม 2564, จาก https://www.matichon.co.th/article/news_1508738
- หลวงวิศาลดรุณกร. (2563). *คัมภีร์โหราศาสตร์ไทยมาตรฐาน ฉบับสมบูรณ์*. นนทบุรี: ศรีปัญญา.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2532). การสืบทอดและปรับปรุงวัฒนธรรมให้ทันสมัย ใน สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. *สู่โฉมหน้าใหม่ของวัฒนธรรมกับการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
- COPY A Bangkok Series. (2564). *ภาพซีรีส์เรื่อง Y-DESTINY หรือเป็นที่พรหมลิขิต*. [ภาพถ่าย] สืบค้นเมื่อ 8 กรกฎาคม 2564, จาก <https://www.facebook.com/copyabangkok>
- MoreFIIN (นามแฝง). (2563). *นวนิยายออนไลน์ เรื่อง Y-DESTINY หรือเป็นที่พรหมลิขิต*. สืบค้นเมื่อ 8 กรกฎาคม 2564, จาก <https://www.readawrite.com>

ความสัมพันธ์ของ กลยุทธ์ทางการตลาด กลยุทธ์ทางการแข่งขัน
และคุณค่าตราสินค้าที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน
ของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ประเภทคอนโดมิเนียม (อาคารชุด)

ปริสสุทธิ์ รัตนมหารวงศ์¹ ศิริพร สัจจามันท์¹ สุพัตรา จันทนะศิริ¹ และ ชลชนก โฆษิตคณิน¹

¹สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ประเภทอาคารชุด และ 2) วิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ประเภทอาคารชุดกับข้อมูลเชิงประจักษ์ การศึกษาใช้กระบวนการศึกษาแบบผสมวิธี (Mixed Method) ใช้การศึกษาเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ตัวอย่าง (คำนวณจากสูตร Cochran,1953) ใช้วิธีวิเคราะห์ทางสถิติ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐาน ค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์รูปแบบสมการเชิงโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ประเภทอาคารชุด ได้แก่ กลยุทธ์ทางการตลาด คุณค่าตราสินค้า และกลยุทธ์ทางการแข่งขัน โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.84, 0.55 และ 0.50 ตามลำดับ และ 2) ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของรูปแบบเชิงสมมติฐานของความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ประเภทอาคารชุด พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

คำสำคัญ: กลยุทธ์ทางการตลาด กลยุทธ์ทางการแข่งขัน คุณค่าตราสินค้า

**Dissertation Title: A Relationship of Marketing Strategy,
Competitive Strategy, and Brand Value Which influences on Competitive
Advantages Real Estate Business in type of Condominium**

Parisut Rattanamahawongse¹ Siriphorn Satjanan¹ Suphatra Junthanasiri¹ and Chonkanok Kositkanin¹

¹Major in Business Administration Faculty of Business Administration Bangkokthonburi University

Abstract

This research study was conducted with the following aims: 1) to study the influencing factor affecting a competitive advantages of the condominium real estate business, and 2) to analyze the consistency between the empirical data of the hypothesis model with the competitive advantages of condominium real estate business. This research employed mixed-methods methodology which used both quantitative and qualitative studies. The 400 questionnaires were used to derive data for statistical analysis including frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, and Analysis of Structural Equation Modeling (SEM).

The results reveal that: 1) the factors which influenced factor affecting a competitive advantage of the condominium real estate business appeared to be marketing strategy, brand value, and competitive strategies which has the direct influence values of 0.84, 0.55 and 0.50, respectively. 2) The analysis results were found to be consistent with empirical data of the hypothesis model of the competitive advantages of the condominium real estate business.

Keywords: Marketing Strategy, Competitive Strategy, Brand Value

บทนำ

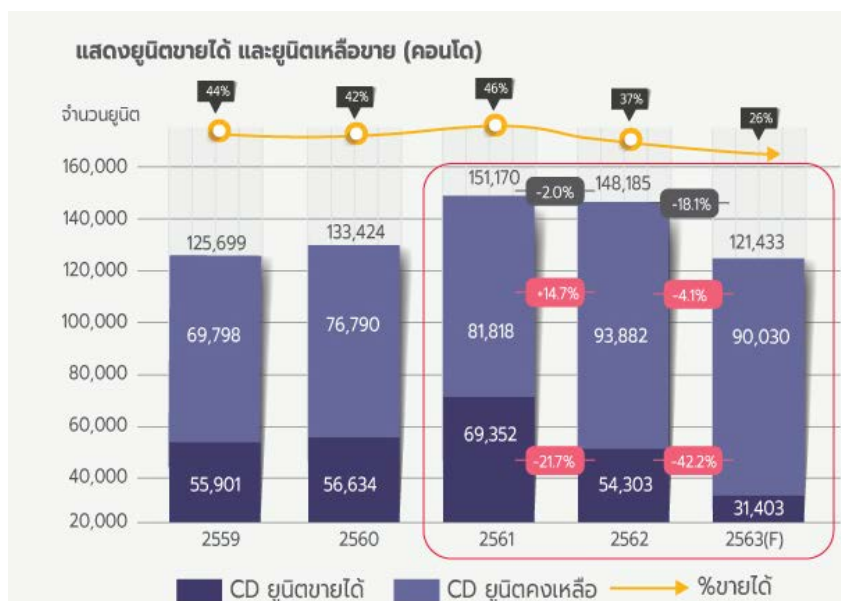
ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์เป็นธุรกิจที่มีความสำคัญสำหรับระบบเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นธุรกิจบนความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์มีมูลค่าตลาดคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 8 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) โดยเมื่อพิจารณามูลค่าการซื้อขายที่ดิน และสิ่งปลูกสร้างทั่วประเทศพบว่า ภาคกลางเป็นภาคที่มีมูลค่าสูงที่สุดเป็นอันดับ 1 ในทุก ๆ ปี รองลงมาเป็นภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ (ข้อมูลปี 2562) คิดเป็นร้อยละ 64.91, 11.78, 8.19, 8.04 และ 7.01 ตามลำดับ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2562)

การจดทะเบียนอาคารชุด และที่อยู่อาศัยที่จดทะเบียนในปี พ.ศ. 2558–2561 ประเภทแฟลต และอาคารชุด (Apartments and Condominiums) มีการจดทะเบียนสูงถึงร้อยละ 54.03 มากกว่าประเภทบ้านจัดสรรหรือปลูกสร้างเองที่มีเพียงร้อยละ 27.42 และ 18.55 การจดทะเบียนประเภทอาคารชุด (Condominiums) มีการกระจุกตัวอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Montgomery and Douglas (2011) ที่ระบุไว้ว่า ที่อยู่อาศัยประเภทอาคารชุด หรือ อสังหาฯ แนวตั้งเป็นประเภทที่อยู่ที่เหมาะสมกับพื้นที่ชั้นในหรือเมืองหลวงของประเทศ ที่มีพื้นที่จำกัดแต่มีความเจริญสะสมเป็นอย่างมาก นอกจากนี้การเข้ามาลงทุนซื้ออาคารชุดของชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะชาวจีน และการซื้อเพื่อเก็งกำไรของคนรุ่นใหม่ที่ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการอยู่อาศัยจริง เนื่องจากอุปทานเทียมนี้ ยิ่งเป็นผลทำให้ปัญหาการโอเวอร์ซัพพลาย และการแข่งขันของอาคารชุดรุนแรงขึ้น อธิป พิษานนท์ (2559) ระบุว่าปัจจัยที่มีผลทำให้ตลาดอาคารชุดเติบโตได้อย่างต่อเนื่องนั้นประกอบไปด้วย

1. ความต้องการที่อยู่อาศัยในทำเลใหม่ ๆ จากการขยายตัวของรถไฟฟ้า
2. ตลาดการลงทุนอสังหาริมทรัพย์ในประเทศ
3. ราคาที่ดินที่ปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง
4. กำลังซื้อจากต่างชาติ

ผลสำรวจของ ยู รีเสิร์ช (2562) ระบุว่า กลุ่มวัยที่เริ่มต้นเข้าสู่ตลาดแรงงาน และยังมีเริ่มมีกำลังซื้อที่อยู่อาศัย ชื่นชอบอาคารชุดมากกว่าอสังหาฯ แนวราบ แต่พบกว่า 54% ยังไม่คิดจะซื้อที่อยู่อาศัยในเร็ว ๆ นี้ เนื่องจากคนกลุ่มนี้ ส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ระหว่าง 18,000–35,000 บาทต่อเดือน และยังมีเงินเก็บที่เพียงพอ เพราะปัจจุบันมีภาระหนี้จากบัตรเครดิต และผ่อนรถยนต์แต่ละเดือนอยู่ในระดับสูง ในขณะที่คนที่กำลังซื้อที่อยู่อาศัยจะเลือกซื้อที่อยู่อาศัยแนวราบมากกว่าแนวตั้ง และเลือกที่อยู่อาศัยนอกเมืองที่สามารถเดินทางเข้าในเมืองได้สะดวกมากกว่าที่อยู่อาศัยใจกลางเมือง กล่าวได้ว่าปัญหาหนึ่งของธุรกิจอาคารชุดในขณะนี้ นอกจาก จะเกิด การโอเวอร์ซัพพลาย (Oversupply) แล้ว คือ ไม่สามารถขายให้กับผู้ที่กำลังซื้อ เนื่องจากไม่ตอบโจทย์การใช้ชีวิต ในขณะที่ก็ไม่สามารถขายให้กับกลุ่มคนที่อาคารชุดตอบโจทย์การใช้ชีวิตแต่ขาดความพร้อม

ในการซื้อ ทำให้ปัจจุบันธุรกิจอาคารชุดจึงมีการแข่งขันที่รุนแรงอย่างมาก โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครที่มีการกระจุกตัวของอาคารชุดตามที่ได้กล่าวในข้างต้น ประกอบกับการออกหลักเกณฑ์ใหม่ของการกำกับดูแลสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย และสินเชื่ออื่นที่เกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัย LTV (loan-to-value ratio) หรืออัตราส่วนสินเชื่อต่อราคาบ้านที่เข้มงวดขึ้น เนื่องจากภาวะตลาดสินเชื่อที่อยู่อาศัยมีแนวโน้มตัวเลขหนี้เสีย (NPL) เพิ่มสูงขึ้น ในขณะเดียวกันก็พบว่าผู้กู้จำนวนหนึ่งที่กู้ซื้อบ้านหลายหลังพร้อม ๆ กัน ซึ่งเกิดจากการที่ธนาคารพาณิชย์มีการหย่อนมาตรฐานการปล่อยสินเชื่อบ้านลงเพื่อการแข่งขัน ส่งผลให้คนสามารถกู้เงินซื้อบ้านหลายหลังพร้อมกันได้ง่ายขึ้น นำไปสู่การเก็งกำไรในตลาดอสังหาริมทรัพย์ และการบิดเบือนของราคาบ้าน กล่าวคือราคาบ้านเพิ่มสูงขึ้นเนื่องจาก demand เติบโต ไม่ใช่ความต้องการซื้อบ้านเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยจริง ซึ่งหากอยู่ในสถานะเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ อาจเกิดภาวะฟองสบู่แตกและส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมได้ และเมื่อมีการกำหนดมาตรการ LTV ที่เข้มงวดขึ้นนี้ จึงส่งผลให้ผู้บริโภคซื้อที่อยู่อาศัยโดยเฉพาะอาคารชุดลดลง (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2562)

ภาพที่ 1 แผนภูมิแสดงยอดขายได้และยอดเหลือขายของอาคารชุด

การเข้ามาลงทุนซื้ออาคารชุดของชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะชาวจีน และการซื้อเพื่อเก็งกำไรของคนรุ่นใหม่ที่ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการอยู่อาศัยจริง เนื่องจากอุปทานที่เพิ่มขึ้นยังเป็นผลทำให้ปัญหาการโอเวอร์ซัพพลาย และการแข่งขันของอาคารชุดรุนแรงขึ้น

จินตณัย ไพโรจน์ (2556) ให้ความเห็นเกี่ยวกับการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันว่าประเภทของงานและกฎระเบียบที่แสดงจะต้องถือปฏิบัติภายใต้เงื่อนไขอย่างชัดเจนจะทำให้ส่งผลในการลดความยืดหยุ่นในการทำงานลง ดังนั้นบริษัทที่มีความยืดหยุ่นจะต้องมีการจัดตำแหน่ง

และตารางงานให้มีความเป็นไปได้ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานมากที่สุด โดยเฉพาะธุรกิจด้านการบริการความเหมาะสม ต่อตำแหน่งงานเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากหากได้ทำการกำหนดประเภทของงาน และกฎระเบียบของงานให้มีความง่ายหรือไม่ยุ่งยากนั้น ถือว่าเป็นการสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขัน เพื่อความรวดเร็วในการตอบสนองความต้องการของลูกค้า และทำให้เกิดระบบการทำงานแบบยืดหยุ่น สิ่งสำคัญถัดมาคือการวางแผนการปฏิบัติงานรวมในข้อนี้จะช่วยให้บริษัทมีศักยภาพในการปฏิบัติงาน และสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน และตลาดธุรกิจระดับโลกได้ ในการวางแผนนี้อาจเป็นการวางแผนในระดับการปฏิบัติการของภาคผลิต และภาคบริการเพื่อจะได้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาในขณะที่พยายามลดต้นทุน และเพิ่มคุณลักษณะที่แตกต่างและมีคุณภาพให้กับลูกค้าและการบริการ การที่ผู้จัดการฝ่ายปฏิบัติงานพยายามสร้างแผนที่มีความน่าเชื่อถือและทำความเข้าใจในความไม่ซับซ้อนเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้อย่างรวดเร็วจะต้องทำอย่างรอบคอบ และมีความเป็นธรรมชาติกับทุกฝ่าย

ปัจจุบันที่ในปี 2562 พบว่ายอดขายอาคารชุดกรุงเทพฯ มีการลดลงเรื่อย ๆ ดังที่แสดงในภาพที่ 2.3 โดยในปี 2562 ยอดขายอาคารชุดในตลาดกรุงเทพฯ มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 43,200 หน่วย โดยแบ่งเป็นยอดขายจากห้องชุดที่เปิดใหม่ในปี 2562 จำนวน 20,700 หน่วย (คิดเป็นยอดขายเฉลี่ยของห้องชุดที่เปิดใหม่อยู่ที่ 48%) และห้องชุดที่เปิดขายก่อนปี 2562 มียอดขายเพิ่มขึ้นอีกประมาณ 22,500 หน่วย มีอัตราการขายลดลง 17% (Nexus, 2562) สอดคล้องกับข้อมูลของ prop2morrow team ที่ระบุว่า ยอดขายอาคารชุดปี 2562 ลดลง 15,049 หน่วย (-21.7%) ลดลงค่อนข้างมากจากปี 2561 สวนทางกับยูนิตเหลือขายอาคารชุดที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นในระดับสูงสุด โดยมียูนิตเหลือขายที่เพิ่มขึ้นเป็น 93,882 ยูนิต เพิ่มขึ้น 12,064 ยูนิต (+14.7%) ดังแสดงในภาพที่ 1 นอกจากนี้ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์ ระบุว่า ยอดโอนกรรมสิทธิ์อาคารชุดต่างชาติ ปี 2562 จำนวนลดลง 9.9% มูลค่าลดลง 12% เมื่อเทียบกับปีก่อน (ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์, 2563) ประกอบกับการออกหลักเกณฑ์ใหม่ของการกำกับดูแลสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยและสินเชื่ออื่นที่เกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัย LTV (Loan-to-value Ratio) หรืออัตราส่วนสินเชื่อต่อราคาบ้านที่เข้มงวดขึ้น เนื่องจากสถานะตลาดสินเชื่อที่อยู่อาศัยมีแนวโน้มตัวเลขหนี้เสีย (NPL) เพิ่มขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็พบว่าผู้กู้จำนวนหนึ่งที่กู้ซื้อบ้านหลายหลังพร้อม ๆ กัน ซึ่งเกิดจากการที่ธนาคารพาณิชย์มีการหย่อนมาตรฐานการปล่อยสินเชื่อบ้านลงเพื่อการแข่งขัน ส่งผลให้คนสามารถกู้เงินซื้อบ้านหลายหลังพร้อมกันได้ง่ายขึ้น นำไปสู่การเก็งกำไรในตลาดอสังหาริมทรัพย์ และการบิดเบือนของราคาบ้าน กล่าวคือ ราคาบ้านเพิ่มสูงขึ้นเนื่องจาก Demand เทียม ไม่ใช่ความต้องการซื้อบ้านเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยจริง ซึ่งหากอยู่ในสถานะเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ อาจเกิดภาวะฟองสบู่แตกและส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมได้ สุพานี สฤณภูวนิช (2553) เสนอแนวคิดว่า

ความได้เปรียบทางการแข่งขันคือการบรรลุข้อความได้เปรียบทางความแตกต่าง (Differentiation) เช่น มีสินค้าและบริการที่มีคุณภาพเหนือกว่าคู่แข่ง และมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในการใช้งานมากขึ้น ภาวณา สายชู (2554) ได้เสนอปัจจัยที่ส่งผลต่อการได้เปรียบทางการแข่งขันจากการสร้างความแตกต่าง 4 ลักษณะ คือ

1. การสร้างความพึงพอใจของลูกค้า (Customer Satisfaction) โดยการส่งมอบคุณค่าที่เป็นเอกลักษณ์ให้กับลูกค้าและสร้างตำแหน่งกลยุทธ์ที่เป็นเอกลักษณ์
2. การสร้างความเหนือกว่าคู่แข่ง
3. การตอบรับการเปลี่ยนแปลงและยืดหยุ่นให้ได้ตลอดเวลา
4. การสร้างความแตกต่างด้านคุณลักษณะด้วยจะต้องมีการศึกษาทางสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกเพื่อสร้างจุดแข็งและโอกาสในขณะเดียวกันก็หลีกเลี่ยงอุปสรรคและลดจุดอ่อนที่เหลือให้น้อยที่สุดจากนั้นจึงจะสามารถกำหนดแนวทางและนโยบายที่จะนำมาใช้เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ประเภทอาคารชุด
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ประเภทอาคารชุดกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร

กลุ่มประชากร ได้แก่ ประชากรในวัยทำงานที่มีช่วงอายุ 15-59 ปี จำนวนทั้งสิ้น 42,845,915 คน (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2563) กลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) โดยใช้สูตรหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Cochran (1953) เนื่องจากเพียงพอตามกฎแห่งความชัดเจน (Rule of Thumb) ตามข้อเสนอของ Schumacker & Lomax. (1996), Hair et al. (1998) ทำให้ยอมรับได้ในขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ต้องเก็บทั้งสิ้น 400 ตัวอย่าง

ขอบเขตด้านเครื่องมือวิจัย

ใช้เครื่องมือทางเทคนิคสถิติการวิเคราะห์รูปแบบสมการเชิงโครงสร้าง Structural Equation Modeling (SEM) คือ การใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 10-20 เท่าต่อตัวแปรในการวิจัยหนึ่งตัวแปร อัตราส่วนระหว่างขนาดกลุ่มตัวอย่างต่อจำนวนค่าสัมประสิทธิ์ที่ต้องประมาณค่า (N:q) ในกรณีที่ดีที่สุดก็คือ 20:1 (Mathis & Jackson, 2003) มีตัวแปรสังเกตได้ในแบบจำลองจำนวน 19 ตัวแปร ขนาดตัวอย่างที่มีความเหมาะสมและเพียงพอจึงควรมีอย่างน้อย $20 \times 19 = 380$ ซึ่งผลจาก

การคำนวณดังกล่าวเป็นจำนวนของขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องมือทางเทคนิคสถิติการวิเคราะห์รูปแบบสมการเชิงโครงสร้าง

ขอบเขตด้านพื้นที่

การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ในสัดส่วนตามจำนวนประชากรในวัยแรงงานที่มีอายุ 15-59 ปีของไทย ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลจำนวนประชากรในวัยแรงงานที่มีอายุ 15-59 ปีของไทย จำแนกตามภาค

ภาค	ประชากรในวัยแรงงานที่มีอายุ 15-59 ปี
กรุงเทพมหานคร	3,623,773
กลาง	11,147,293
เหนือ	7,466,056
ตะวันออกเฉียงเหนือ	14,577,614
ใต้	6,031,179

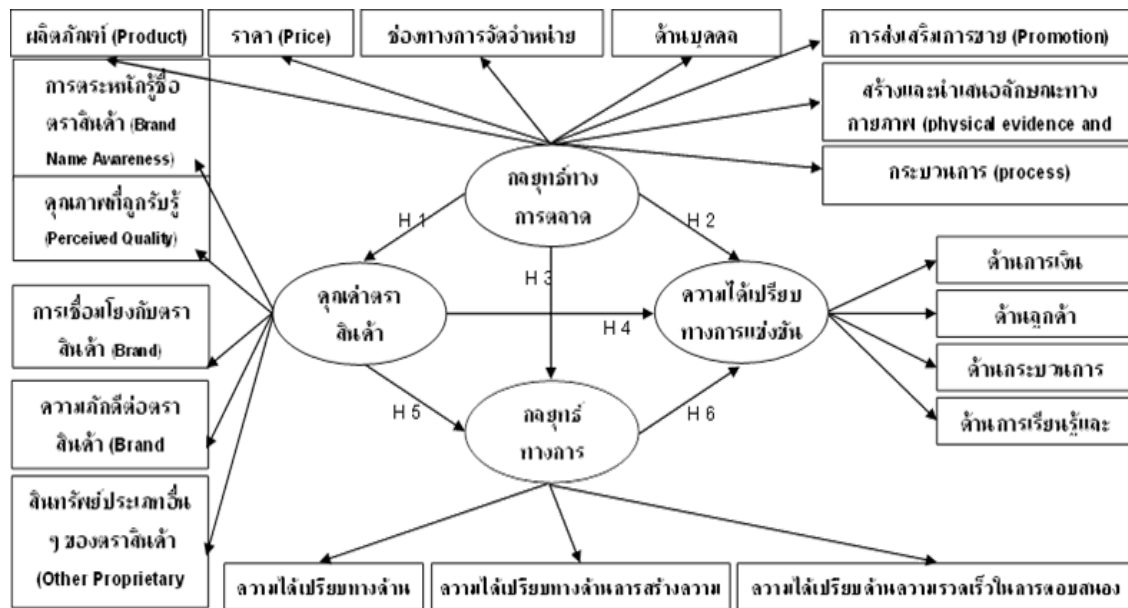
ที่มา: ระบบสถิติทางการลงทะเบียน กรมการปกครอง, 2562

ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจอาคารชุด ทั้งจากภาคเอกชน และหน่วยงานรัฐ ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 5 ท่าน โดยต้องเป็นระดับผู้บริหาร หรือผู้ให้นโยบายที่สามารถตัดสินใจได้เท่านั้น ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล เมษายน 2563 – ธันวาคม 2563

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ กลยุทธ์ทางการตลาด
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณค่าตราสินค้า กลยุทธ์การแข่งขัน ความได้เปรียบทางการแข่งขัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

ปัจจัยดังต่อไปนี้มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ประเภทอาคารชุดของประเทศไทย

- H1. กลยุทธ์ทางการตลาดมีอิทธิพลต่อคุณค่าตราสินค้า
- H2. กลยุทธ์ทางการตลาดมีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน
- H3. กลยุทธ์ทางการตลาดมีอิทธิพลต่อกลยุทธ์ทางการแข่งขัน
- H4. คุณค่าตราสินค้านำมีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน
- H5. คุณค่าตราสินค้านำมีอิทธิพลต่อกลยุทธ์ทางการแข่งขัน
- H6. กลยุทธ์ทางการแข่งขันมีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย

1. การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ (Test of Research Instrument)

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยหรือแบบสอบถามนั้นได้ถูกดำเนินการนำร่อง (Pilot Study) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มประชากร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการยืนยันถึงความถูกต้องของความเข้าใจในเนื้อหา ความละเอียดถี่ถ้วนของแบบสอบถามตลอดจนความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม

2. การทดสอบความตรง (Validity Test)

การทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เป็นการยืนยันความแม่นยำของแบบสอบถามได้ถูกดำเนินการโดยการให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยในการวิเคราะห์ถึงความเพียงพอของข้อคำถามที่จะสะท้อนถึงตัวแปรตลอดจนแนวคิดหลักที่ทำการวิจัย โดยได้ให้นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความเข้าใจทางสถิติและธุรกิจเป็นผู้ทำการวิเคราะห์และให้คำแนะนำในการปรับปรุงข้อคำถามในกระบวนการพัฒนาแบบสอบถาม และนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตรวจแก้ไขและปรับปรุงแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาตามเกณฑ์ของ พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2540) ดังนี้

คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าข้อความนั้นสอดคล้อง ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อความนั้นสอดคล้อง ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าข้อความนั้นไม่สอดคล้อง ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

นำผลคะแนนที่ผู้เชี่ยวชาญให้มาพิจารณาแต่ละข้อแล้วนำค่าคะแนนนั้นไปหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Consistency) ระหว่างข้อคำถามกับสิ่งที่ต้องการวัด

โดยผู้วิจัยจะเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป
เกณฑ์การแปลความหมายมีดังนี้

ค่า IOC $\geq$.50 หมายความว่า คำถามตรงวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ค่า IOC $<$.50 หมายความว่า คำถามไม่ตรงวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การทดสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) เป็นการยืนยันถึงการจัดแบ่งกลุ่มตัวแปรโดยเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการเป็นตัวแทนที่ดีที่สุดของข้อคำถามที่ทำหน้าที่ในการเป็นตัวแทนของตัวแปรสังเกตได้นอกจากนั้นยังได้ดำเนินการเป็นตัวแทนที่ดีที่มีต่อตัวแปรแฝงอีกด้วย

3. การทดสอบความเที่ยง (Reliability Analysis)

หลังจากที่ได้ทำการปรับปรุง พัฒนาแบบสอบถามในรายละเอียดต่าง ๆ ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญที่สมบูรณ์แล้ว จึงนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) โดยระดับแอลฟาที่เป็นที่ยอมรับอยู่ระดับ 0.7 (Nunnally, 1978) ซึ่งจากการวิเคราะห์ด้วยวิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.831

4. นำเครื่องมือที่ผ่านการหาคุณภาพแล้วมาไปใช้จริง หลังจากได้เครื่องมือที่ผ่านการหาคุณภาพเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะทำการนำเครื่องมือ ซึ่งในที่นี้คือแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 400 ชุด ไปสอบถามกับประชากรกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนที่หาได้จากการคำนวณ

การรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลเชิงทฤษฎี รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ได้แก่ หนังสือ วารสาร บทความและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลเชิงประจักษ์ รวบรวมข้อมูลปริมาณ เก็บข้อมูลโดยอาศัยแบบสอบถามที่พัฒนาต่อมาจากการทบทวนวรรณกรรม เก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การพรรณนาด้วยข้อมูลทั่วไป และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ประเภทอาคารชุด แสดงด้วยสถิติ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จำนวน (Number) และร้อยละ (Percentage)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ทำการทดสอบกลุ่มตัวแปรด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis-CFA) เพื่อยืนยันความถูกต้องของการแบ่งกลุ่มตัวแปร และเปรียบเทียบการแบ่งกลุ่มปัจจัยที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการยืนยัน ซึ่งการแบ่งกลุ่มปัจจัยจะสามารถหลีกเลี่ยงปัญหาการใช้ความรู้สึกหรือความคิดเห็นส่วนบุคคลมาเป็นเครื่องตัดสินใจเกี่ยวกับการให้น้ำหนักของแต่ละตัวแปรหรือแต่ละรายการ จากนั้นจะดำเนินการทดสอบเพื่อหาค่าความสัมพันธ์เปรียบเทียบของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตามด้วยการวิเคราะห์ความตรงโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Structural Equation Modeling-SEM) เพื่อความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ ความสำคัญ และอิทธิพลทั้งทางตรง (Direct Effect-DE) และทางอ้อม (Indirect Effect-IE) ที่ตัวแปรอิสระมีต่อตัวแปรตาม ซึ่งจะมีประโยชน์ทำให้เกิดความเข้าใจถึงความเหมาะสมที่แตกต่างกันของแต่ละปัจจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ การแปรความและการตีความหมายใช้ผลสรุป โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิเคราะห์ที่ชัดเจนเพื่อให้เข้าใจถึงเหตุผลในความเชื่อมโยงของโครงสร้างที่สอดคล้องกับปัจจัยต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการอภิปรายผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถาม

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรง และทางอ้อมต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ประเภทอาคารชุด

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรง และทางอ้อมต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ประเภทอาคารชุด ได้แก่ กลยุทธ์ทางการตลาด คุณค่าตราสินค้า และกลยุทธ์ทางการแข่งขัน โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.84, 0.55 และ 0.50 ตามลำดับ ซึ่งองค์ประกอบกลยุทธ์ทางการตลาด ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคาช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการขาย บุคคล สร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ และกระบวนการ โดยมีองค์ประกอบกลยุทธ์ทางการแข่งขัน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความได้เปรียบทางด้านต้นทุน ความได้เปรียบทางการสร้างความแตกต่าง และความได้เปรียบด้านความรวดเร็วในการตอบสนองความต้องการ ตัวแปรองค์ประกอบคุณค่าตราสินค้า ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การตระหนักรู้ชื่อตราสินค้า คุณภาพที่ถูกรับรู้ การเชื่อมโยงกับตราสินค้า ความภักดีต่อตราสินค้า และสินทรัพย์ประเภทอื่น ๆ ของตราสินค้า

นอกจากนี้พบว่า ความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ประเภทอาคารชุด ยังได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากตัวแปรกลยุทธ์ทางการตลาด และ ตัวแปรคุณค่าตราสินค้า โดยผ่านตัวแปรกลยุทธ์ทางการแข่งขัน มีขนาดอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.11 และ 0.15 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมที่ส่งผลต่อตัวแปรกลยุทธ์ทางการแข่งขันพบว่า ตัวแปรดังกล่าวได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากตัวแปรกลยุทธ์ทางการตลาด และ ตัวแปรคุณค่าตราสินค้า โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.87 และ 0.10 ตามลำดับ ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 0.05 นอกจากนี้พบว่า ยังได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากตัวแปรกลยุทธ์ทางการตลาด โดยผ่านตัวแปรคุณค่าตราสินค้า มีขนาดอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.06 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงที่ส่งผลต่อตัวแปรคุณค่าตราสินค้า พบว่า ตัวแปรดังกล่าวได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากตัวแปรกลยุทธ์ทางการตลาด โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.64 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้อง กับข้อมูลเชิงประจักษ์ของรูปแบบเชิงสมมติฐานความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ประเภทอาคารชุด

จากผลการศึกษา พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ ค่าสถิติไคสแควร์ ค่า χ^2 เท่ากับ 88.00 ค่า p-value ของ χ^2 มีค่าเท่ากับ 0.052 ซึ่งมากกว่า 0.05

ค่าดัชนี χ^2 / df มีค่าเท่ากับ 1.29 ซึ่งน้อยกว่า 2.00 ค่าดัชนี CFI มีค่าเท่ากับ 1.00 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.90 ค่าดัชนี GFI มีค่าเท่ากับ 0.98 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.90 ค่าดัชนี AGFI มีค่าเท่ากับ 0.94 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.90 และค่า RMR เท่ากับ 0.011 ซึ่งอยู่ระหว่าง 0 ถึง 0.05 ในขณะที่ค่าดัชนี RMSEA มีค่าเท่ากับ 0.027 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05

กล่าวคือโมเดลความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ประเภทอาคารชุด ซึ่งประกอบด้วย 3 ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความได้เปรียบตามที่ผู้วิจัยได้ตั้งเป็นรูปแบบเชิงสมมติฐานไว้นั้น สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ผู้วิจัยเก็บผลได้ ทำให้สามารถนำโมเดลนี้ไปปรับประยุกต์ใช้ในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ประเภทอาคารชุดเพื่อเพิ่มความได้เปรียบทางการแข่งขันต่อไปได้

ตารางที่ 2 สังเคราะห์ตัวแปรกลยุทธ์ทางการแข่งขัน

นักวิจัยและนักวิชาการ	กลยุทธ์ทางการแข่งขัน
Porter (1980)	ได้ให้คำนิยามของคำว่ากลยุทธ์ทางการแข่งขันไว้ว่า เป็นกลยุทธ์เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ด้วยวิธีทำให้คุณภาพสินค้าดีที่สุด การจัดหาบริการให้กับผู้บริโภค โดยที่มีต้นทุนที่ต่ำกว่าคู่แข่ง มีแหล่งทำเลที่เหมาะสมกว่า หรืออื่น ๆ ที่ทำได้เหนือกว่าคู่แข่ง ต้องสร้างความแตกต่าง 3 ด้าน ได้แก่ กลยุทธ์การเป็นผู้นำด้านต้นทุน (a Low-cost Leadership Strategy) กลยุทธ์การสร้าง ความแตกต่าง (Differentiation Strategy) และ กลยุทธ์การมุ่งเน้นตลาดเฉพาะส่วน (Focus or Niche Strategy)
Dunn, Norburn & Burley (1994)	ให้ความหมาย ของความได้เปรียบทางการแข่งขัน ว่าหมายถึง ความสามารถที่เกิดจากการได้ทรัพยากรที่มีค่า มีความเป็นพิเศษสูง เช่น ความสามารถด้านนวัตกรรมประสิทธิภาพสูง มีความเป็นพิเศษเฉพาะตัวต่างจากคนอื่น ไม่สามารถเลียนแบบได้ กลยุทธ์ทางธุรกิจที่อยู่บนพื้นฐานความได้เปรียบทางการแข่งขัน
Samuel Paul (1983)	กำหนดว่ากลยุทธ์ทางการแข่งขันที่ทำให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน มี 3 อย่าง คือ (1) การสร้างความแตกต่าง (Differentiation) 2. การเป็นผู้นำด้านต้นทุน (Cost Leadership) และ (3) การตอบสนองอย่างรวดเร็ว (Quick Response)
ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2542)	ศึกษาพบว่า กลยุทธ์ทางการแข่งขันต้องสนองความต้องการของลูกค้าได้ 3 ด้าน ดังนี้ (1) การสร้างความแตกต่าง (Differentiation) (2) การเป็นผู้นำด้านต้นทุน (Cost Leadership) และ (3) การตอบสนองอย่างรวดเร็ว (Quick Response) ความได้เปรียบทางการแข่งขันขึ้นอยู่กับความสามารถที่เป็นเลิศใน 3 ด้าน คือ ขายสินค้าและให้บริการที่ดีกว่า ขายสินค้าที่ถูกลง และตอบสนองต่อลูกค้าได้เร็วกว่าคู่แข่ง

ตารางที่ 3 สังเคราะห์ตัวแปรกลยุทธ์ทางการตลาด

นักวิจัยและนักวิชาการ	กลยุทธ์ทางการตลาด
Phillip Kotler (1994)	ทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาดเป็นตัวแปรทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ 4 ประการ ซึ่งจำต้องนำมาใช้ร่วมกันเพื่อความต้องการของตลาดเป้าหมาย โดยส่วนประสมการตลาดประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) การจัดจำหน่าย (Place) และ การส่งเสริมทางการตลาด (Promotion)
อดุลย์ จาตุรงค์กุล (2555)	กำหนดให้กลยุทธ์ทางการตลาด แบ่งเป็น 7 ตัวแปร ดังนี้ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) การจัดจำหน่าย (Place) การส่งเสริมทางการตลาด (Promotion) บุคคล (People) ลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) และ กระบวนการ (Process)
ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2542)	ได้สรุปเกี่ยวกับแนวความคิดกลยุทธ์การตลาดสำหรับธุรกิจบริการไว้ในหนังสือการบริหารการตลาดยุคใหม่ว่า ธุรกิจที่ให้บริการจะใช้ส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix) หรือ 7Ps ซึ่งประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) การจัดจำหน่าย (Place) การส่งเสริมทางการตลาด (Promotion) บุคคล (People) ลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) และ กระบวนการ (Process)
ฉลองศรี พิมพ์สมพงษ์ (2542)	ศึกษาพบว่า กลยุทธ์ทางการตลาด 7 ด้าน ดังนี้ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) การจัดจำหน่าย (Place) การส่งเสริมทางการตลาด (Promotion) บุคคล (People) ลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) และ กระบวนการ (Process) มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ของ กลยุทธ์ทางการตลาด กลยุทธ์ทางการแข่งขัน และคุณค่าตราสินค้า ที่มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ประเภทอาคารชุด

กลยุทธ์ทางการตลาดมีอิทธิพลต่อคุณค่าตราสินค้า หากผู้ประกอบการของธุรกิจอาคารชุดมีการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาด จะเป็นการทำให้มีคุณค่าตราสินค้าที่ดีตามไปด้วย โดยการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาด เช่น การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกกว่าที่มากกว่าบ้าน ความหลากหลายรูปแบบของอาคารชุด ฟังก์ชันที่หลากหลาย การมีส่วนกลางที่ครอบคลุม การใช้ชีวิต เช่น สระว่ายน้ำ ฟิตเนส ดาดฟ้า ให้ใช้ร่วมกัน การมีราคาที่เหมาะสม ราคาที่คุ้มค่ามากกว่าที่พักชนิดอื่น ๆ การอำนวยความสะดวกในการกู้ ทำเลที่ตั้งของอาคารชุด ข้อมูลการขายของอาคารชุด ผ่านช่องทางต่าง ๆ รวมไปถึงการทำตลาดออนไลน์ การให้โปรโมชั่น ส่วนลด หรือของแถม การพัฒนาพนักงานขาย พัฒนาการให้บริการของพนักงาน การสร้างชื่อเสียง พัฒนา

อาคารชุด คุณภาพ การเลือกใช้วัสดุการตกแต่งที่ดีเหมาะสมกับราคา ภาพลักษณ์ คุณภาพและ สิ่งอำนวยความสะดวกของอาคารชุด ความพร้อมในการส่งมอบหรือโอนทันที ความรวดเร็วและ การอำนวยความสะดวกในการให้บริการทั้งก่อนและหลังการขาย เป็นต้น นอกจากนี้จะเป็นการเพิ่มความได้เปรียบทางการแข่งขันอันเป็นอิทธิพลทางตรงแล้ว ยังสามารถทำให้เกิดการพัฒนาคุณค่า ตราสินค้าได้อีกด้วย

กลยุทธ์ทางการตลาดมีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน กล่าวคือหาก ผู้ประกอบการของธุรกิจอาคารชุด มีการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาด มีกลยุทธ์ทางการตลาด ที่ดีแล้ว จะทำให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันเกิดขึ้น แต่หากอาคารชุดมีกลยุทธ์ทาง การตลาดที่ไม่ดีหรือเหมาะสมแล้ว ก็จะส่งผลให้ขาดความได้เปรียบทางการแข่งขันตามไปด้วยเช่นกัน

คุณค่าตราสินค้ามีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน กล่าวคือหากผู้ประกอบการ ของธุรกิจอาคารชุดมีการพัฒนาคุณค่าตราสินค้าให้ดีแล้ว จะทำให้เกิดความได้เปรียบทาง การแข่งขันเกิดขึ้น แต่หากอาคารชุดมีคุณค่าทางตราสินค้าที่ไม่ดีหรือเหมาะสมแล้ว ก็จะ ส่งผลให้ขาดความได้เปรียบทางการแข่งขันตามไปด้วยเช่นกัน โดยการสร้างคุณค่าตราสินค้า สามารถปฏิบัติได้ด้วยการพัฒนา 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การตระหนักรู้ชื่อตราสินค้า คุณภาพที่ ถูกรับรู้ การเชื่อมโยงกับตราสินค้า ความรักดีต่อตราสินค้า และสินทรัพย์ประเภทอื่น ๆ ของ ตราสินค้า อาทิเช่น การสร้างแบรนด์ให้เป็นที่รู้จักหรือคุ้นเคย เนื่องจากผู้บริโภคจะเลือกพิจารณา จากชื่อเสียงที่รู้จักประกอบการตัดสินใจ การพัฒนาชื่อเสียงให้เป็นที่รู้จักมากเพียงพอ จนเกิด การรีวิวดีโครงการ หรือการบอกต่อปากต่อปาก เนื่องจากผู้บริโภคมักทำการอ่านรีวิวก่อน เพื่อ เปรียบเทียบก่อนตัดสินใจ การสร้างประสบการณ์ที่ดีให้แก่ผู้ซื้อ การมีเอกลักษณ์ชื่อเสียงเฉพาะ ที่มีแต่ชื่อเสียงของเจ้าของโครงการเท่านั้นที่มี การสร้างความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ให้สอดคล้อง กับแบรนด์ การมีรางวัลการันตี การพัฒนาให้ได้มาตรฐานจากสถาบันรับรองต่าง ๆ ครอบคลุม มาตรฐานตามหรือเกินกว่าที่อาคารชุดพึงมี การทำให้ผู้บริโภคนึกถึง จดจำตราสัญลักษณ์ ของโครงการเราก่อนโครงการอื่น ๆ ที่เป็นธุรกิจเดียวกันด้วยการเป็นผู้เชี่ยวชาญของธุรกิจอาคารชุด

คุณค่าตราสินค้ามีอิทธิพลต่อกลยุทธ์ทางการแข่งขัน กล่าวคือหากผู้ประกอบการ ของธุรกิจอาคารชุดมีการพัฒนาให้เกิดคุณค่าตราสินค้าที่ดีแล้ว จะเป็นการทำให้เกิดการพัฒนา กลยุทธ์ทางการแข่งขันตามไปด้วย กลยุทธ์ทางการแข่งขันมีอิทธิพลต่อความได้เปรียบ ทางการแข่งขันนั่นเอง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะงานสำหรับการปฏิบัติ

1. หากผู้ประกอบการธุรกิจอาคารชุดต้องการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ควรเริ่มจากการพัฒนาหรือให้ความสำคัญกับกลยุทธ์ทางการตลาดก่อน รองลงไปจึงเป็นคุณค่าตราสินค้า และเป็นกลยุทธ์ทางการแข่งขันเป็นลำดับสุดท้าย
2. ความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ประเภทอาคารชุด สามารถเพิ่มได้ด้วยปัจจัยทั้ง 3 ปัจจัย ซึ่งมีผลทั้งทางตรงและทางอ้อม คือ กลยุทธ์ทางการตลาด คุณค่าตราสินค้า และกลยุทธ์ทางการแข่งขัน ดังนั้นควรที่จะพัฒนาทั้ง 3 ปัจจัยควบคู่กันไป
3. สำหรับภาครัฐที่ต้องการนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในระบบการให้คำปรึกษาทางธุรกิจแก่ผู้ประกอบการ หรือช่วยวางแผนทางธุรกิจของผู้ประกอบการอาคารชุดในประเทศไทย ควรให้ผู้ประกอบการเข้าใจถึงตัวแปรแฝงและการเรียงลำดับความสำคัญของปัจจัยอิทธิพลต่าง ๆ เช่น กลยุทธ์ทางการตลาด ควรให้ความสำคัญในเรื่องราคาเป็นลำดับแรก เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ปัจจุบันผู้บริโภคหรือผู้ซื้ออาคารชุดในประเทศไทย ไม่ใช่เพียงการซื้อเพื่อพักอาศัยเท่านั้นเหมือนเช่นในอดีต หากแต่เป็นการซื้อเพื่อการเก็งกำไร หรือสร้างรายได้จากการปล่อยเช่า รวมไปถึงการหารายได้จากการกู้ธนาคารในราคาที่สูงเกินราคา อาคารชุดจริง เพื่อนำเงินส่วนต่างไปต่อยอดทางธุรกิจ ดังนั้นงานวิจัยควรถูกต่อยอดด้วยการหาข้อมูลความเป็นจริงเหล่านี้ โดยแบ่งเป็นอุปสงค์ที่แท้จริงเพื่อการอยู่อาศัย ออกจากอุปสงค์เพื่อการทำธุรกิจ ก่อนนำมาวิจัยเพื่อหาปัจจัยความได้เปรียบต่อไป
2. ปัจจุบันผู้บริโภคหรือผู้ซื้ออาคารชุดในประเทศไทย ไม่ใช่เพียงคนไทยเท่านั้น แต่ยังมีชาวต่างชาติอีกด้วย ดังนั้นการวิจัยที่ครอบคลุมถึงส่วนความต้องการของชาวต่างชาติ เช่น ชาวจีน จะทำให้งานวิจัยสามารถถูกต่อยอดออกไปได้อีก

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2563). *ข้อมูลสภาพตำบลประจำปี 2563*. กรุงเทพฯ: กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.
- จินตน์ ไพรสนธ์. (2556). *การจัดการการผลิตและการปฏิบัติการ = Operations management*. นนทบุรี: กรีนแอปเปิ้ล กราฟฟิค.
- ฉลองศรี พิมพ์สมพงษ์. (2542). *การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2562). การกำกับตรวจสอบสถาบันการเงินของ ธปท. ธนาคารแห่งประเทศไทย, กระทรวงการคลัง. สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2562, จาก <https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/Policy/Pages/default.aspx>.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2562). รายงานเศรษฐกิจและการเงิน. สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2562, จาก <https://www.bot.or.th/Thai/Pages/default.aspx>.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ภาวนา สายชู. (2554). *คู่มือสำหรับนักบริหารและนักศึกษาปริญญาโท*. กรุงเทพฯ: ออฟเซ็ท จำกัด.
- ยูริเลิร์ช. (2562). แนวโน้มการเติบโตของรายได้รวม กำไร (ขาดทุน) และสินทรัพย์รวม ยูริเลิร์ช. การวิจัยตลาดและการสำรวจความคิดเห็นของประชาชน (ประชามติ).
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และ ศุภร เสรีรัตน์. (2542). *การวิจัยตลาด: ฉบับมาตรฐาน*. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์. (2563). *รายงานประจำปี 2563*. กรุงเทพฯ: พร็อพเพอร์ตี้เวิลด์.
- สิริภา กิจประพณีกุล. (2556). *ส่วนประสมทางการตลาดบริการ ทักษะคิด และแรงจูงใจในการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางไปท่องเที่ยวที่ประเทศเกาหลีของนักท่องเที่ยวชาวไทยในกรุงเทพมหานคร*. (การค้นคว้าอิสระ ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, กรุงเทพฯ.
- สุพานี สฤษฏ์วานิช. (2553). *การบริหารเชิงกลยุทธ์: แนวคิดและทฤษฎี*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อดุลย์ จาตุรงค์กุล. (2555). *การบริหารการตลาดกลยุทธ์และยุทธวิธี*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อชิป พิชานนท์. (2563). *วิพากษ์ อสังหาฯฝ่าวิกฤติโควิด*. สืบค้นเมื่อ 14 ธันวาคม 2563, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/business/898897>.
- Cochran, W.G. (1953). *Sampling Techniques*. New York: N.J Wiley.
- Dunn, M., Norburn, D., & Burley, S. (1994). The impact of organisational values, goals and climate on marketing effectiveness. *Journal of Business Research*, 30(2): 131–141.
- Hair, J. F., & Jr. Black, W. C., & Babin, B. J., & Anderson, R. E. and Tatham, R. L. (1998). *Multivariate data analysis*. (6th ed). New Jersey: Prentice Hall.
- Kotler, P. (1994). *Principles of marketing*. (9th ed.). New Jersey: Prentice–Hall.
- Mathis, R. L. & Jackson, J. H. (2003). *Human resource management*. (10th ed.). Ohio: South Western.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory*. New York: McGraw–Hill Book.

- Paul, S. (1983). *Strategy Management of Development Programmes*. Geneva: International Labour Office.
- Porter, M. E. (1980). *Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors*. New York: Free Press.
- Porter M. E. (1998). *Competitive Advantage of Nations*. New York: Free Press.
- Schumacher, R.E., & Lomax, R.G. (1996). *A Beginner's Guide to Structural Equation Modeling*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Tangen, S. (2004). Performance Measurement: from philosophy to practice. *International Journal of Productivity and Performance Management*, 53(8): 726–737.

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาบทความ (Reviewers)
ที่ลงเผยแพร่ในวารสารจันทร์เกษมสาร ปีที่ 27 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2564

รายชื่อ

ศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์	พิกุลศรี
รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฏฐ์	กุลิสร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพล	รำไพ
รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยนันท์	โชติวณิช
รองศาสตราจารย์ ดร.พรสวรรค์	ศิริกัญจนารณ
รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรธิดา	ผลงาม
รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ	มูลศิลป์
รองศาสตราจารย์ ดร.วัชรินทร์	อินทรพรหม
รองศาสตราจารย์ ดร.วาไร	เพ็งสวัสดิ์
รองศาสตราจารย์ ดร.สิริวรรณ	นันทจันทุล
รองศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ	แสงทอง
รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันทา	เลาหนันท์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กานดา	เตชะชั้นหมาก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐดนัย	สุภัทรากุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะธิดา	ทองอราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงษ์ศักดิ์	รวมชมรัตน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วงพักรตร์	ภูพันธ์ศรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสิตา	เกิดผล ประสพศักดิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา	พยุลงสิน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์เกษม	กุนาศรี

หลักเกณฑ์การลงตีพิมพ์ในวารสารจันทร์เกษมสาร

เวลาเผยแพร่	เผยแพร่เป็นประจำทุกปี ๆ ละ 2 ฉบับ โดยกำหนดออกตรงตามเวลาอย่างต่อเนื่อง คือ ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน และ ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม
เจ้าของวารสาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทร์เกษม
ติดต่อกองบรรณาธิการ	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทร์เกษม โทร 0-2942-5800, 0-2942-6800 (ต่อ 9001-9007) แฟกซ์: 0-2512-1845 อีเมล: research.rdi@chandra.ac.th

มาตรฐานวารสาร

ปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานวารสารวิชาการกลุ่มสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ โดยกองบรรณาธิการ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิตามเกณฑ์ที่ อว. และ สกสว. กำหนด ทั้งจากภายในและภายนอก ในสัดส่วนที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมากกว่าผู้ทรงคุณวุฒิภายใน ระบบการพิจารณาประเมินบทความใช้ระบบที่ผู้เขียนและผู้อ่านไม่ทราบชื่อซึ่งกันและกัน (Double blind) โดยผู้อ่าน (Reviewer) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีตำแหน่งทางวิชาการ และ/หรือเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในระดับปริญญาเอก มีความเชี่ยวชาญในสาขาและมีผลงานวิจัยอย่างต่อเนื่องหรือสอดคล้องกับบทความที่นำเสนออย่างน้อย 2 คน

เรื่องที่ลงวารสาร

1. เป็นบทความวิจัย (Research Articles) หรือบทความวิชาการ (Articles) ในกลุ่มสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
2. ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ใดมาก่อน รวมทั้งไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาหรือส่งเพื่อตีพิมพ์ที่อื่นซ้ำในเรื่องเดียวกัน
3. เนื้อหา ส่วนประกอบใด ๆ ของบทความ เป็นความคิดเห็นของผู้เขียนแต่ละท่าน กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยหรือรับผิดชอบ
4. ต้นฉบับที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารจันทร์เกษมสารต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ประเมินบทความตามกระบวนการ และได้รับการยอมรับจากผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความอย่างน้อย 2 คน
5. ผู้เขียนต้องยินยอมปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กองบรรณาธิการวารสารกำหนด รวมทั้งต้องยินยอมให้บรรณาธิการแก้ไขความสมบูรณ์ของบทความได้ก่อนเผยแพร่
6. ผู้เขียนต้องกรอกข้อมูลในระบบฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย (Thai Journals Online–ThaiJO) โดยเข้าไปที่ www.tci-thaijo.org

คำแนะนำการเตรียมต้นฉบับ

1. บทความทุกบทที่ส่งมาให้พิจารณา ต้นฉบับพิมพ์ในกระดาษเอ 4 ความยาวระหว่าง 15–20 หน้า โดยใช้ชนิดและขนาดของตัวอักษรตามที่กำหนด

2. บทความทุกบทต้องมีชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียนทุกคน บทคัดย่อ คำสำคัญ ที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ชื่อภาษาอังกฤษเฉพาะคำขึ้นต้นให้พิมพ์เป็นตัวพิมพ์ใหญ่ โดยแยกบทคัดย่อออกจากเนื้อหา ใช้ตัวอักษรแบบ TH Niramit AS

3. หัวข้อในบทความประกอบด้วย

3.1 บทคัดย่อ (ภาษาไทย) ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ใช้ตัวหนา ขนาด 18 ชื่อผู้เขียน ใช้ตัวหนา ขนาด 15 สังกัดที่ทำงาน ใช้ตัวปกติ ขนาด 12 ให้ระบุไว้ในบรรทัดต่อจาก ชื่อ-สกุล บทคัดย่อ ใช้ตัวหนาขนาด 16 เนื้อความใช้ตัวปกติ ขนาด 16

ชื่อเรื่องภาษาไทย (ชิดขวา)

ชื่อผู้เขียนภาษาไทย¹ (ชิดขวา)

¹สังกัดที่ทำงานภาษาไทย (ชิดขวา)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแบบฝึกทักษะภาษาฝรั่งเศสเพื่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

3.2 บทคัดย่อ (ภาษาอังกฤษ) ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ใช้ตัวหนา ขนาด 18 ชื่อผู้เขียน ใช้ตัวหนา ขนาด 15 สังกัดที่ทำงาน ใช้ตัวปกติ ขนาด 12 ให้ระบุไว้ในบรรทัดต่อจาก ชื่อ-สกุล บทคัดย่อ ใช้ตัวหนาขนาด 16 เนื้อความใช้ตัวปกติ ขนาด 16

ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ (ชิดขวา)

ชื่อผู้เขียนภาษาอังกฤษ¹ (ชิดขวา)

¹สังกัดที่ทำงานภาษาอังกฤษ (ชิดขวา)

Abstract

The purposes of this research were 1) to develop French for Tourism and Hotel Industries Lessons for Developing Cross-cultural Competency Among Undergraduates

3.3 คำสำคัญทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (Keywords) อยู่ต่อจากบทคัดย่อ 3–5 คำ ใช้ตัวปกติขนาด 14 ส่วนหัวข้อคำว่าคำสำคัญใช้ตัวหนา ขนาด 14

3.4 เนื้อหาบทความ แบ่งเป็น 1 คอลัมน์ หัวข้อใช้ตัวหนา ขนาด 16 เนื้อความใช้ตัวปกติ ขนาด 16

3.5 เนื้อหาบทความวิจัยประกอบด้วยหลักสำคัญคือ บทนำที่กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย (ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย) กรอบงานวิจัย (ถ้ามี) สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี) วิธีดำเนินการวิจัย (เครื่องมือการวิจัยการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล) ผลการวิจัย (ให้นำเสนอข้อมูลหรือตารางผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์) อภิปรายผลการวิจัย ข้อเสนอแนะการวิจัย (ข้อเสนอแนะสำหรับการปฏิบัติ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป) เอกสารอ้างอิง

3.6 เนื้อหาบทความวิชาการ ประกอบด้วยหลักสำคัญคือ บทนำ เนื้อหา บทสรุป เอกสารอ้างอิง

4. รูปแบบตาราง ชื่อตาราง ใช้ตัวหนา ขนาด 16 หัวข้อตาราง ใช้ตัวหนา ขนาด 14 เนื้อหาในตาราง ใช้ตัวปกติ ขนาด 14 ดังนี้

ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจแต่ละด้านของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่สถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุหญิง (n=29)

ความพึงพอใจ	M	SD	ระดับความพึงพอใจ
ด้านที่พักอาศัย	x.xx	x.xx	มากที่สุด
ด้านอาหาร	x.xx	x.xx	มาก

5. ใช้การอ้างอิงตามแนว เอพีเอ (APA–American Psychological Association edition 6) ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6. ห้ามใช้เลขข้ออัตโนมัติ

7. ต้องทำการตั้งค่างกระดาษ ดังนี้

7.1 ตั้งค่างหน้ากระดาษ

- บน-ล่าง 3 ซม. – ซ้าย-ขวา 2.54 ซม.
- เย็บกระดาษ 0.91 ซม. – ตำแหน่งเย็บกระดาษ ซ้าย

7.2 ตั้งค่างการย่อหน้า (Paragraph)

การจัดแนว กระจายแบบไทย

ระดับเค้าร่าง เนื้อความ

การเยื้อง ซ้าย-ขวา 0 ซม. พิเศษ ไม่มี

ระยะห่าง ก่อน-หลัง 0 w. ระยะห่างบรรทัด หนึ่งเท่า

7.3 ตั้งค่า tabs

1.0.6 นิ้ว/1.52 ซม.

1.10.85 นิ้ว/2.16 ซม.

1.1.11.1 นิ้ว/2.79 ซม.

1)1.35 นิ้ว/3.34 ซม.

ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิง อ้างอิงโดยการเรียงลำดับตามตัวอักษร

1. หนังสือ

1.1 การอ้างอิงในรายการบรรณานุกรม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper & Row Publication.

1.2 การอ้างอิงในเนื้อหา แบบนาม-ปี

(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562, น. 45)

(Yamane, 1973, p. 725)

(Harris & Cook, 2020)

(Harris et al., 2020)

(Miller, 1999; Shafranske & Mahoney, 1998)

2. บทความวารสาร

2.1 การอ้างอิงในรายการบรรณานุกรม

เกศรา เสนางาน, แจ่มจันทร์กุลวิจิตร, และลักขณา คงแสง. (2561). ภาวะสุขภาพและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพของเด็กที่รับบริการที่ฝ่ายพัฒนาเด็กปฐมวัย. *วารสารพยาบาลสงขลานครินทร์*, 32(1), 11-25.

Mellers, B. A. (2000). Choice and the relative pleasure of consequences. *Psychological Bulletin*, 126(3), 910-916.

Cheung, J. M. Y., Bartlett, D. J., Armour, C. L., Laba, T. L., & Saini, B. (2018). To drug or not to drug: A qualitative study of patients' decision-making processes for managing insomnia. *Behavioral Sleep Medicine*, 16(1), 1-26.

2.2 การอ้างอิงในเนื้อหา แบบนาม-ปี

(เกศรา เสงี่ยม และคณะ, 2561, น. 16)

(เกศรา เสงี่ยม และคณะ, 2561, น. 16–20)

(Mellers, 2000, p. 915)

(Mellers, 2000, pp. 915–920)

(Cheung et al., 2018, p. 23)

3. วितยานิพนธ์ สารนิพนธ์ และภาคินิพนธ์

3.1 การอ้างอิงในรายการบรรณานุกรม

Niphawan, S. (2008). *Caregiver role strain and rewards of caregiving: A study of caring for traumatic brain injured patients in eastern Thailand* (Doctoral dissertation). Mahidol University, Bangkok.
ภาสกร เพ็ชรประไพ. (2548). การศึกษาความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร (วิทยานิพนธ์ปริณญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, กรุงเทพฯ.

3.2 การอ้างอิงในเนื้อหา แบบนาม-ปี

(ภาสกร เพ็ชรประไพ, 2548, น. 1)

4. แหล่งข้อมูลออนไลน์

4.1 การอ้างอิงในรายการบรรณานุกรม

Jairaksa, S. (2017). *Promote Technical Occupations*. Retrieved May 29, 2018, from http://cddata.cdd.go.th/cddkm/prov/km2_viewlist.php?action=view&div=64&kid=28748
กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2557). *ร่างแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ฉบับที่ 3) ของประเทศไทย พ.ศ. 2557 – 2561*. สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2561, จาก <http://itc.ddc.moph.go.th>

4.2 การอ้างอิงในเนื้อหา แบบนาม-ปี

(Jairakas, 2017, p. 1)

วารสารจันทร์เกษมสาร ปีที่ 27 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2564)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ความรู้ ความคิด และผลงานที่เกี่ยวกับการศึกษาและการวิจัย ในแนวทางสร้างสรรค์ และเป็นประโยชน์ทางวิชาการของมหาวิทยาลัย
2. ส่งเสริมให้คณาจารย์ บุคลากรของมหาวิทยาลัย ผลิตรายงานทางวิชาการ เผยแพร่ต่อสาธารณชน ในรูปแบบบทความวิชาการและวิจัย
3. เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนแนวคิด หรือความรู้ที่เกี่ยวข้องกับผลงานวิชาการ ระหว่าง นักวิชาการในมหาวิทยาลัยกับสังคมภายนอก

ที่ปรึกษา

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทร์เกษม
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิศิษฐ์ ปิ่นทองวิชัยกุล

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นางณพัชญ์ปภา สว่างนุวัตรกุล

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ ประสาทกุล	มหาวิทยาลัยมหิดล
ศาสตราจารย์ ดร.ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร.พรณี บัวเล็ก	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทร์เกษม
รองศาสตราจารย์ ดร.พัฒนา สุขประเสริฐ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.อังคินันท์ อินทรกำแหง	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทร์เกษม
39/1 ถนนรัชดาภิเษก แขวงจันทร์เกษม เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900
โทรศัพท์ 0-2942-6800 ต่อ 9001-9007
E-mail: research.rdi@chandra.ac.th

กองจัดการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิศิษฐ์	ปิ่นทองวิชัยกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิชิต	ธิอิน
ดร.วีระพงศ์	รุกขพันธ์
นางสาวทิพย์อนงค์	จินตวิจิต
นางสาวศิริพร	สุวัฒน์สุข
นายเอกพล	กันทอง

เลขากองจัดการ

นางสาวยวงทอง	มากเอียด
นายวิศรุต	พิพิธกุล

ศิลปกรรม-ภาพปก

นายฐปนนท์	ออนศรี
นางสาวนรรชนา	ทาสวรรณ

พิมพ์ที่:

มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
เลขที่ 39/1 ถนนรัชดาภิเษก แขวงจันทรเกษม เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900
โทรศัพท์ 0-2942-5800, 0-2942-6800 (ต่อ 9001-9007)
อีเมล: research.rdi@chandra.ac.th

Institute of
Research
and ***Development***
Chandrakasem Rajabhat University

ISSN (Online) : 2651-1975
ISSN (Print) : 0858-0006

**สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม**

39/1 ถนนรัชดาภิเษก แขวงจันทรเกษม เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทรศัพท์ : 0-2942-5800, 0-2942-6800 (ต่อ 9001-9007)
แฟกซ์ : 0-2512-1845 อีเมล : research.rdi@chandra.ac.th